ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

avti

Περίοδος Β'
Τεύχος 491
Παρασκευή
17 Απριλίου 1992
Δρχ. 250

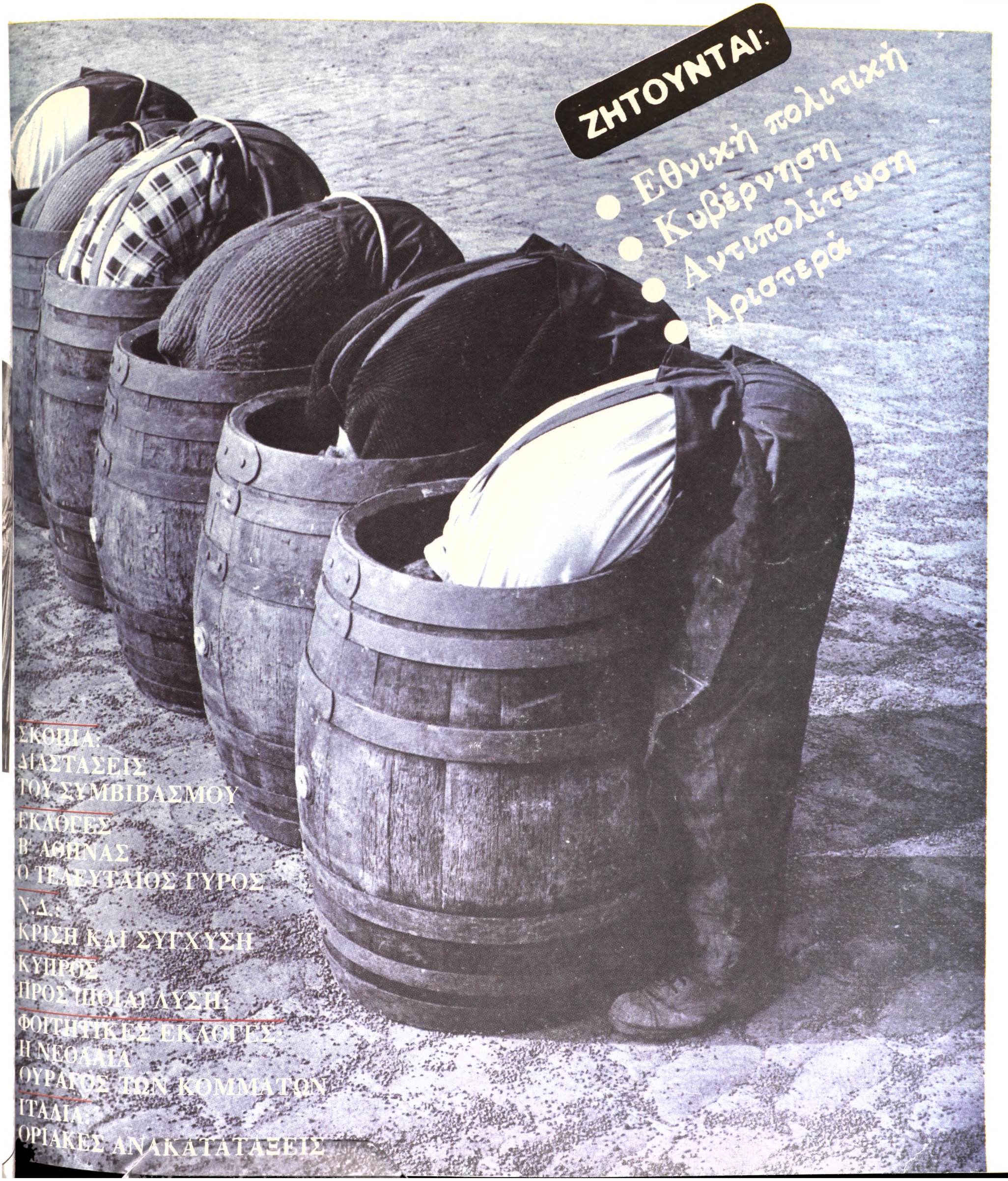

ΣΚΟΠΙΑ:
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΥ
ΕΚΛΟΓΕΣ Β' ΑΘΗΝΑΣ
Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΓΥΡΟΣ
Ν.Δ.:
ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΥΣΗ
ΚΥΠΡΟΣ
ΠΡΟΣ ΠΟΙΑ ΛΥΣΗ;
ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ
Η ΝΕΟΛΑΙΑ
ΟΥΡΑΝΟΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΙΤΑΛΙΑ:
ΟΡΙΑΚΕΣ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 — Τηλ. 36.09.712, 36.02.007

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

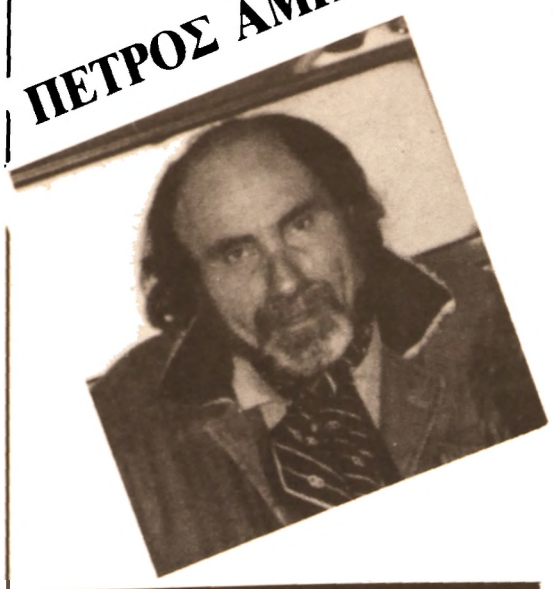

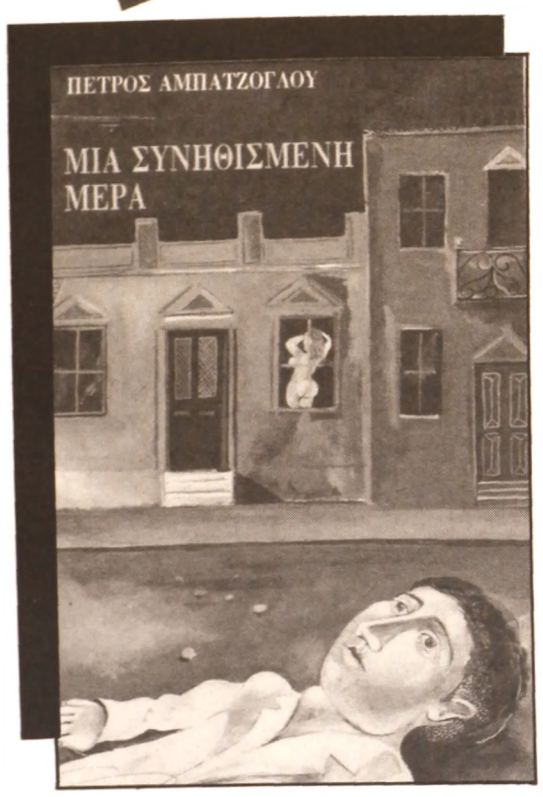

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ
Μια συνηθισμένη μέρα

Προηγήθηκε η ιστορία μιας δυναμικής και παθιασμένης γυναίκας, ακολούθησε ένα μυθιστόρημα για τη ζήλια. Τώρα, ο Πέτρος Αμπατζόγλου κλείνει τον κύκλο της τριλογίας του «Ανθρώπινες σχέσεις» μ' ένα μυθιστόρημα για τη μοναξιά. Το *Μια συνηθισμένη μέρα* περιγράφει την απόλυτη μοναξιά του ανθρώπου μέσα σε μια μεγάλη αλλά αδιάφορη πόλη. Τη μοναξιά μέσα στο πλήθος.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ
Ορίστε τα ρόδα, μαμά!
Διηγήματα

Τα διηγήματα αυτού του βιβλίου είναι διηγήματα μυστηρίου, ονείρου και έρωτα. Στον καλόπιστο αναγνώστη θα δοθεί η δυνατότητα να ξεναγηθεί σε όλα τα τοπία των ερωτικών αισθημάτων και πράξεων που ευδοκιμούν γύρω μας με την αρωγή του ονείρου και τη μαγεία κάποιου μυστηρίου.

ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

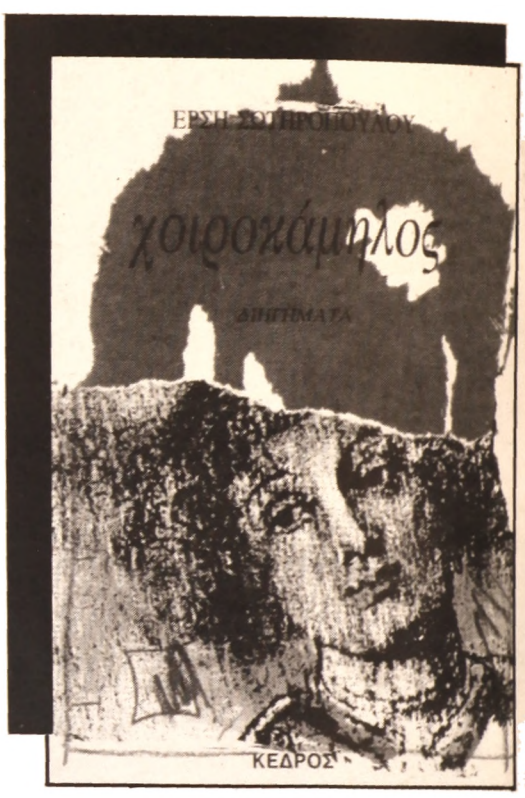

ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
Χοιροκάμηλος
Διηγήματα

«Η περιοχή μέσα στήν οποία κινείται η Έρση Σωτηροπούλου σ' αυτή τη συλλογή διηγημάτων είναι η αστική ορμή μιας ζωής εξωθημένης προς την ανατροπή. Όπως όταν πέφτει η τάση του ηλεκτρικού και μια αγωνία μουδιάζει την ατμόσφαιρα, έτσι και τα διηγήματα της *Χοιροκαμήλου* αδειάζουν από πάνω μας τον ουρανό καθώς η τρυφερότητα συγχωνεύεται με τη σκληρότητα παγιδεύοντας ένα ρευστό κόσμο...»

•Περίοδος Β΄
• Χρόνος 19ος
• Τεύχος 491
Παρασκευή 17 Απριλίου 1992
Δρχ. 250

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ΑΝΤΙ

• Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

• Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

• Γραμματεία-Λογιστήριο
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

• Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

• Φωτοστοιχειοθεσία — Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δημοχάρους 60
Τηλ. 72.49.300

• Εκτύπωση:
Νέος Παρνασσός Α.Ε.
Παλλήνη Αττικής 15 344
16ο Χιλ. Λεωφ. Μαραθώνος
Τηλ. 66.65.081

• *Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.*
• *Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.*

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ίσωτερικού
ξαμ. 2.700 δρχ.
ετήσια 5.400
ετήσια Οργανισμών,
ραπεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.
οιτητική ετήσια: 4.800

Εξωτερικού
υρώπη - Μεσογ. χώρες:
ξάμηνη:..... δολ. 27
τήσια:..... δολ. 54
Β.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
ιστραλία - Ωκεανία:
ξάμηνη:..... δολ. 30
τήσια:..... δολ. 60

• Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
• Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
• Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

Την επόμενη Πέμπτη ένα έκτακτο τεύχος του ΑΝΤΙ

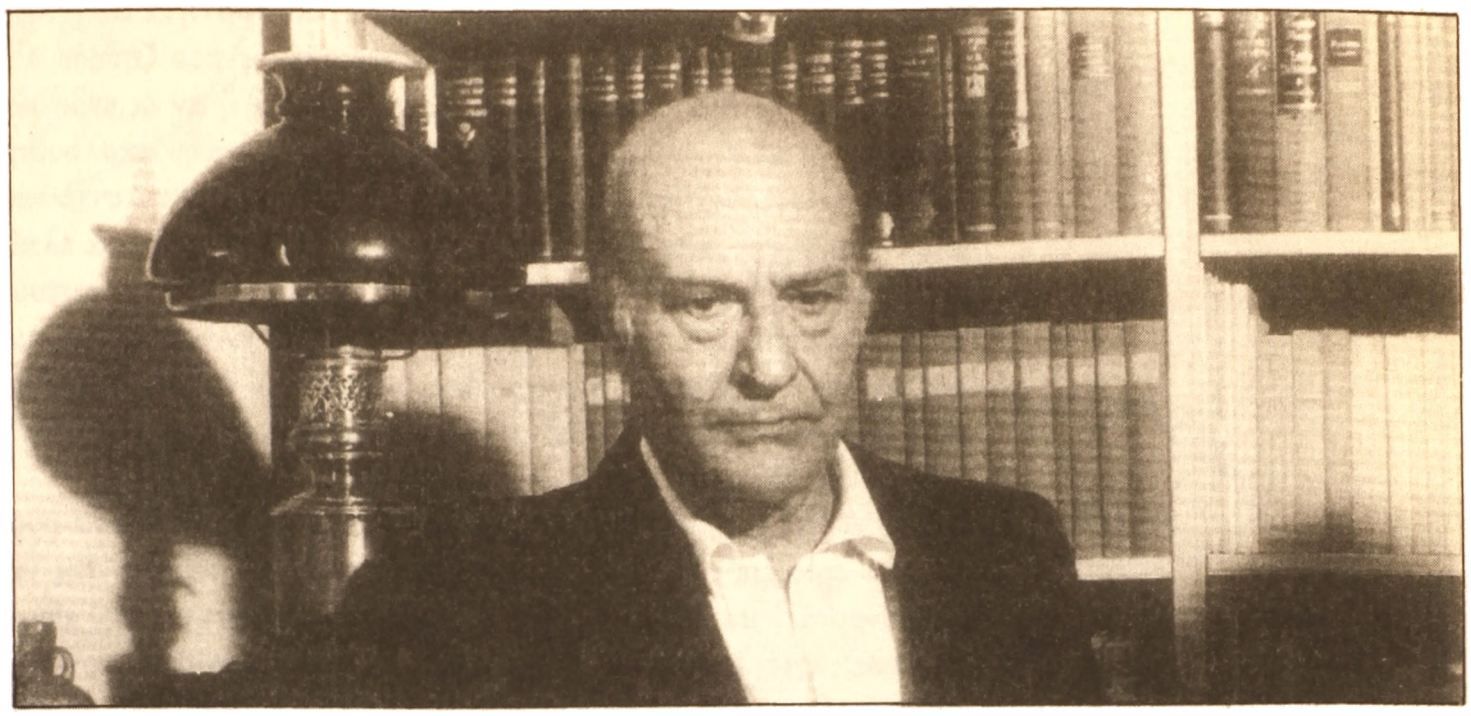

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

● *Γράφουν: Χρ. Γιανναράς • Άρης Μπερλής • Δ. Καλοκύρης • Β. Χατζηβασιλείου • Γ. Κοντός • Θ. Χατζόπουλος • Δ. Γέρος • Γ. Κουρουπός • Β. Ιβάνοβιτς • Λ. Λυχναρά κ.ά.*

● *Ο* **Οδυσσέας Ελύτης** *μιλάει στο ΑΝΤΙ*

● Ένα τεύχος που θα συζητηθεί.

(Και μην ξεχνάτε: το ΑΝΤΙ, με την συνήθη πολιτική και πολιτιστική ύλη θα κυκλοφορήσει κανονικά, την Πρωτομαγιά. Το έκτακτο τεύχος, που είναι αφιερωμένο στον ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ. θα μείνει στα περίπτερα και στα βιβλιοπωλεία ώς τις 15 Μαίου).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΚΟΠΙΑ / ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΣΑΜΑΡΑ
Γράφουν: *Τάσος Παππάς, Νίκος Χίος, Μπάμπης Μπίκας*

ΚΥΠΡΙΑΚΟ
Γράφουν: *Μιχάλης Δούντας, Γιώργος Κολοκασίδης.*

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ
Γράφουν: *Κ. Βασιλείου* (ΝΔ), *Τάσος Παππάς* (Αντιπολίτευση), *Ρεπόρτερ* (Εκλογές στη Β΄ Αθήνας).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
Γράφουν: *Τ. Μπάρλας, Αλ. Βυζάντιος*

ΔΙΕΘΝΗ
Γράφουν: *Αντόνιο Σολάρο* (Ιταλία), *Διονύσης Γουσέτης* (Περού), *Κώστας Τσίβος* (Τσεχοσλοβακία).

ΤΟ ΤΡΑΜ ΤΟΥ ΤΡΙΤΣΗ

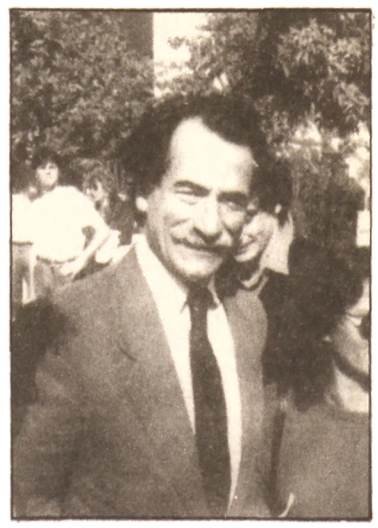

Ένα μικρό αφιέρωμα στο πιο κοντινό στην πραγματικότητα όνειρο του Αντώνη Τρίτση.

ΔΙΑΒΑΙΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΡΟΥΒΙΚΩΝΑ

ΤΟ ΟΤΙ η χώρα διέρχεται μια βαθύτατη κρίση κι έχει περιπέσει σε κατάσταση σύγχυσης με απόλυτη ευθύνη της πολιτικής ηγεσίας αποτελεί κοινό μυστικό. Οι αναπληρωματικές εκλογές της 5ης Απριλίου, τις οποίες πολλοί ανοήτως περιφρόνησαν, όξυναν στο έπακρο τις ενδοκυβερνητικές αντιθέσεις και επέτειναν την κρίση πολιτικής και κατεύθυνσης του κυβερνώντος κόμματος. Σε βαθμό μάλιστα που να διερωτάται κανείς, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα της αποφινής ψηφοφορίας στη Βουλή στην ψήφο εμπιστοσύνης που ζήτησε ο κ. Μητσοτάκης, αν πράγματι, η κυβέρνηση της ΝΔ μπορεί πλέον να κυβερνήσει ή αν οι ενδο και εξω-κομματικοί και κυβερνητικοί περιορισμοί και η έλλειψη ενιαίας αντίληψης για την ακολουθητέα πολιτική στα κρίσιμα και σοβαρά εσωτερικά προβλήματα, οδηγούν αναπόφευκτα στην υπερίσχυση της απραξίας, της αδράνειας και του διαχειρίζεσθαι την εξουσία χωρίς καμιά ελπίδα και προοπτική για την χώρα.

Σ' ΑΥΤΗ την κρίση εξουσίας και πολιτικής —γιατί περί αυτού πρόκειται— προστίθεται το εκρηκτικό στοιχείο των Σκοπίων, που απειλεί πλέον να ανατινάξει τα πάντα στον αέρα οδηγώντας τη χώρα σε ένα νέο διχασμό με μια κίβδηλη συνθηματολογία κι ένα ξέφρενο ανταγωνισμό πατριωτισμού που εμπλεκόμενος στα κομματικά γρανάζια γίνεται αντικείμενο ασύστολης και επικίνδυνης εκμετάλλευσης.

ΑΣ ΕΙΜΑΣΤΕ απολύτως σαφείς. Η εκδήλωση του εθνικού φρονήματος, τα σύμβολα που τόσο παραγνωρίσαμε στο παρελθόν, η ευαισθησία στα θέματα της ιστορικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς, με λίγα λόγια ό,τι τονώνει και ενισχύει την εθνική αυτοσυνείδηση και ταυτότητα αποτελεί υγιές φαινόμενο. Οι κίνδυνοι προκύπτουν από τη στιγμή που η αναπτέρωση αυτή του εθνικού ηθικού αποσυνδέεται από την ψύχραιμη και σοβαρή στάθμιση του εθνικού συμφέροντος, θολώνει τις προτεραιότητες και συσκοτίζει την αυτογνωσία των πραγματικών δυνατοτήτων της χώρας.

ΚΑΙ ΕΠΙ του συγκεκριμένου. Η σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών την περασμένη Δευτέρα και η κοινή γραμμή επί του θέματος όπως εκφράστηκε από το ανακοινωθέν της Προεδρίας αποτελεί θετικό βήμα, που όμως δεν προδικάζει τα επόμενα. Εφ' όσον «ο κύβος ερρίφθη» θα πρέπει όλοι να έχουν υπ' όψη τους ότι δεν μπορούν να διαβούν τον Ρουβίκωνα αβρόχοις ποσίν. Γιατί κανονι η πολιτική ηγεσία δεν θα έπρεπε να βγει από αυτή τη σύσκεψη χωρίς συγκεκριμένη γραμμή εφ' όλης της ύλης και για σήμερα και για την επόμενη μέρα. Είναι πραγματικός τραγέλαφος που γελοιοποιεί τη χώρα στους εταίρους και συμμάχους και την καθιστά αναξιόπιστη και καταγέλασ απέναντι στους εχθρούς της, η εικόνα της «διγλωσσίας» που αφέθηκε να σύρεται επί τόσους μήνι και η εικόνα διαφόρων αλαλαζόντων πολιτικών.

ΑΥΤΟ που θα έπρεπε να είναι εξ απαρχής αδιαπραγμάτευτο είναι ο ευρωπαϊκός προσανατολισμό της χώρας και το κοινοτικό πλαίσιο για την εξεύρεση λύσης. Όσοι επιθυμούν να στοιχηθούν πίσ από το αυριανικό σύνθημα «καλύτερα απομονωμένοι, παρά καρπαζοεισπράκτορες» ας το πουν ευθέως χωρίς να κρύβονται πίσω από το δάκτυλό τους. Γιατί αποφεύγουν κάθε ανάλυση κόστους ωφελειών. Όσοι όμως επιθυμούν η χώρα να συμπεριφερθεί με ωριμότητα σαν χώρα ευρωπαϊκή του 20ού αιώνα κι όχι βαλκανική του 19ου ας πάρουν το θάρρος να πουν τα σύκα - σύκα και τη σκάφη - σκάφη.

ΓΙΑΤΙ η ώρα της κρίσεως πλησιάζει. Σύντομα θα γνωρίζουμε τι θα αποδώσει η νέα προσπάθεια Τα χρονικά περιθώρια στενεύουν. Κι όταν τα νέα δεδομένα, με αποκλειστικά υπεύθυνο πλέον το κ. Μητσοτάκη, τεθούν επί της τραπέζης κατά τη νέα σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών τότε θα κριθεί και η υπευθυνότητα της πολιτικής ηγεσίας του τόπου.

ΚΑΝΕΙΣ δεν μπορεί να μας σώσει από τον εαυτό μας. Σε μας εναπόκεινται να αποφασίσουμε αν θα παρασυρθούμε σε έναν εξοντωτικό και θανάσιμο αγώνα μεταξύ «προδοτών», «ξεπουλημένων» και «ενδοτικών» από τη μια μεριά και «ανένδοτων πατριωτών» από την άλλη. Θα ήταν ολέθρι η αναπαραγωγή τέτοιων σχημάτων, για τα οποία πληρώσαμε βαρύτατο τίμημα.

ΑΝ ΕΧΟΥΜΕ εμπιστοσύνη στις δυνάμεις μας ως πολίτες, ως έθνος και ως κράτος, μπορούμε κα την ύστατη αυτή στιγμή να αποτρέψουμε μια ήττα που θα αφήσει βαρειά ψυχολογικά τραύματα να μειώσουμε τις ζημιές και να βρούμε λύσεις που θα ανοίξουν το δρόμο με τη χάραξη μιας μεγαλόπνοης και μακροπρόθεσμης πολιτικής στα Βαλκάνια, που δυστυχώς δεν έχουμε, για να κερδίσουμε το μέλλον.

ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΗ ΝΑ ΔΩΣΟΥΜΕ ΤΗ ΜΑΧΗ ΠΟΥ ΘΑ ΧΑΣΟΥΜΕ;...

ΟΧΙ! ΑΛΛΑ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΗ ΝΑ ΧΑΣΟΥΜΕ ΤΗ ΜΑΧΗ ΠΟΥ ΘΑ ΔΩΣΟΥΜΕ!

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΜΗΝ ΚΑΝΟΥΜΕ ΓΟΡΔΙΟ ΔΕΣΜΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΑΣ;!

ΣΚΟΤΠΙΑ

Χιονοστιβάδα —Μια χώρα εξελίξεων σε σύγχυση

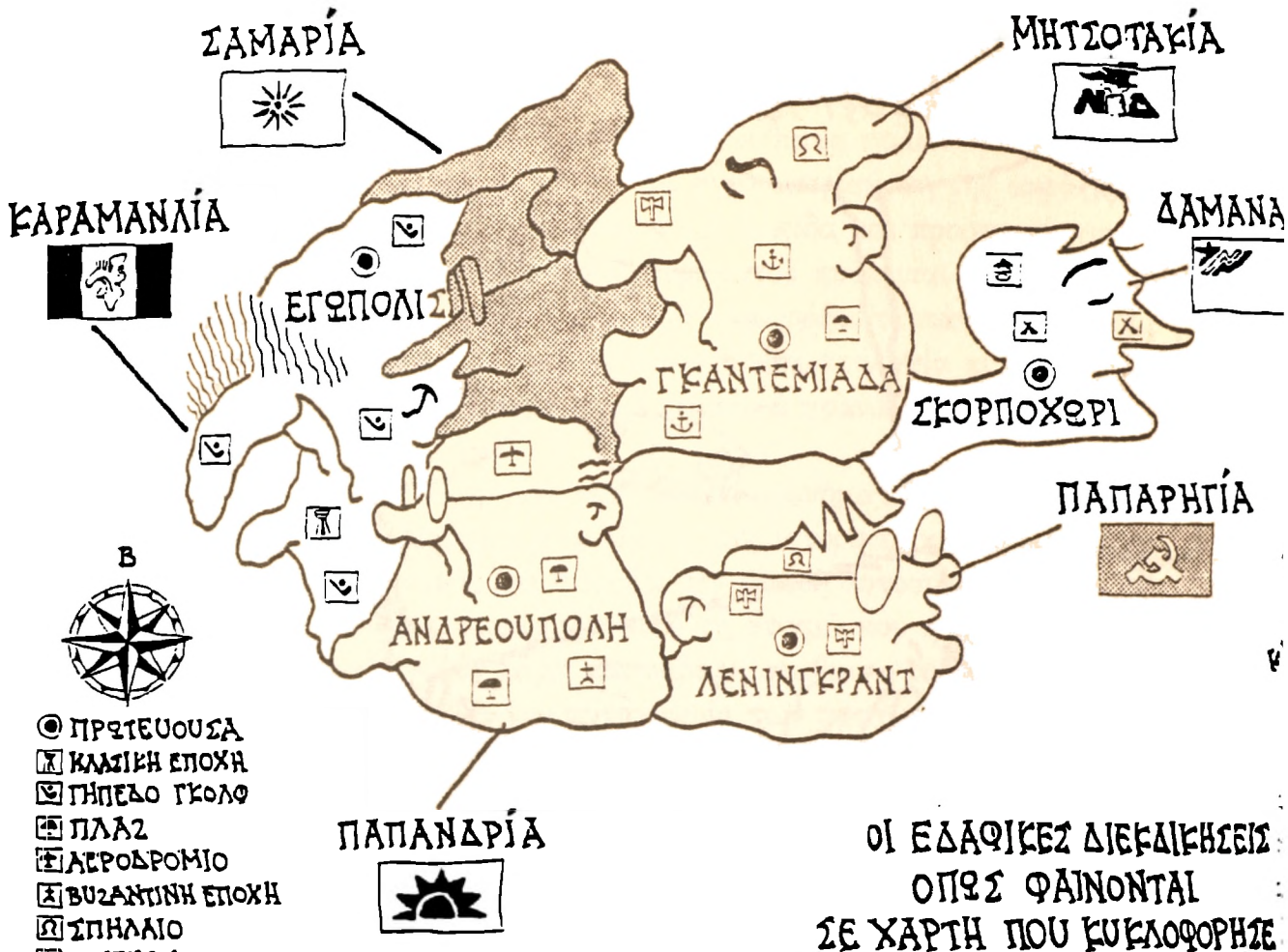

ΟΙ ΕΔΑΦΙΚΕΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΟΠΩΣ ΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΧΑΡΤΗ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ ΚΡΑΤΙΔΙΟ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ ΑΓΝΟΩΝΤΑΣ ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΑΙΩΝΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟ

ΤΙΝ ΑΡΧΗ ΗΝ η 5η Απριλίου. Η κάλπη διέψευσε όλες τις προβλέψεις στις αναπληρωματικές εκλογές της Β΄ Αθηνών. Και τα αποτελέσματα ξεπέρασαν ακόμα και την πιο άγρια φαντασία του ΠΑΣΟΚ, ρίχνοντας την κυβέρνηση σε κρίση και σύγχυση και την Αριστερά σε κρίση και αμηχανία. Οι αριθμοί, βέβαια, δεν μιλούν από μόνοι τους, μολονότι παραμένουν σκληροί και αδυσώπητοι, γι' αυτό και άπαντες έσπευσαν να πάρουν το «μήνυμα» —πολυσήμαντο καθώς ήταν για όλους. *Η Δευτέρα ήταν πράγματι μια άλλη μέρα*, αλλάζοντας δραστικά το πολιτικό σκηνικό. Από κοντά και οι φοιτητικές εκλογές που έδωσαν κάποιο αντίβαρο στη ΝΔ αλλά και επιβεβαίωσαν *την κατάρρευση της αριστερής ψήφου*.

Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ έχει βάση να χαμογελά πλέον, οι «αντιρρησίες συνειδήσεως» και οι επίδοξοι διεκδικητές της πολιτικής κληρονομιάς του χώρου και της ηγεσίας έχουν λόγους να ανησυχούν. Η συμβίωση και συγκατοίκηση «λαϊκιστών» και «εκσυγχρονιστών» επισφραγίστηκε μετά βαΐων και κλάδων κι ένα μπουκέτο λουλούδια.

Τα ΜΕΛΗ του ΕΓ διατείνονται ότι έχουν «ωριμάσει» για την εξουσία —πείρα, το όνομα που δίνουν οι άνθρωποι στα λάθη τους— όπως έλεγε και ο Όσκαρ Γουάιλντ. Κι ας μην έχουν ακόμα ούτε εναλλακτική πρόταση ούτε πρόγραμμα.

ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Ποια Αριστερά; Η απούσα των εκλογών —πότε θα γίνει η αυτοκριτική;— φυγομαχούσα, παραπαίουσα και ομφαλοσκοπούσα.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ σχίσμα του ΣΥΝ: «ενωτικοί» (οι οδεύοντες προς το ΠΑΣΟΚ) εναντίον «ανθενωτικών» (αυτόνομων), στο πρόβλημα των «συμμαχιών» συμπυκνώνεται το θέμα. Κι ακόμα ούτε ιδρυτικό συνέδριο. Ο «διάλογος» συνεχίζεται εν μέσω της αγωνίας για τις επόμενες εκλογές, τον συρρικνούμενο χώρο, τις βουλευτικές έδρες, τις κομματικές καρέκλες και την εσωτερική διακόσμιση του οικήματος. Η κ. Δαμανάκη, σπεύδει να ζητήσει εκλογές «εδώ και τώρα».

Επιστροφή από το κρύο

ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ημέρα, τη Δευτέρα, επιστρέφει και ο κ. Σαμαράς από το Λουξεμβούργο, από τη Σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών της Κοινότητας, όπου «εξασφάλισε» μια ακόμα αναβολή στο θέμα της αναγνώρισης των Σκοπίων μέχρι τις 12 Μαΐου. Αναβολή ως προς τι; Προφανώς ποντάροντας σε μια νέα σύσκεψη των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων για να πάρει την απαραίτητη «κάλυψη». Η εβδομάδα αυτή των Παθών, πριν το Πάσχα, με τις νεκροτομές επιφανών κυβερνητικών στελεχών, βουλευτών και άλλων παραγόντων της ΝΔ για το αποτέλεσμα της Κυριακής, ενώ ο κ. Μέιτζορ στη Βρετανία πόσο καλά τα κατάφερε έχοντας όλους τους ανέμους εναντίον του. Αλλά εδώ είναι Βαλκάνια!

ΚΑΙ Η αναζήτηση περί του πρακτέου, τ γραμμής για να βγει και το υπόλοιπο τ κυβερνητικής θητείας. Τέτοια «μαύρη επ τειος» στα μισά του δρόμου για τη ΝΔ, ε ο κ. Καραμανλής μετά από σχετικές δι βουλεύσεις ανακοινώνει το αναμενόμεν Τη Δευτέρα όλοι στο γραφείο μου. Αντώνης Τρίτσης έχει αφήσει την τελευτα του πνοή. Τον έχουν ήδη κατασπαράξει *media*.

Από Δευτέρα σε Δευτέρα

Η ΑΠΟΦΡΑΣ ημέρα της «εθνικής ομοφ χίας» έφθασε και στο προεδρικό μέγαρο κλήθη και ο κ. Σαμαράς, ο οποίος εδέχε στο διάστημα αυτό αδιαλείπτως τα πυρά πό την οδό Σωκράτους. Αν δεν τον είχ καλέσει ίσως να μην είχε τη δυνατότητα υποβάλει τόσο ευθαρσώς τα 7 σημεία του νοίγοντας τις πύλες της Κολάσεως κι ίσ αυτά να είχαν ενσωματωθεί σε κάποιες ά λες επιστολές προς «αρμοδίους αποδέκτε για να δημοσιευθούν στον κατάλληλο χρό ως απόδειξη του «δεδικαίωται». Επί τ

Τραπέζης η «εθνική σύσκεψη» κατέληξε ομόφωνα —πλην την καθ' έξιν ασχημονούντων Κλαζομενίων— στην απόφαση η Ελλάδα να μην αναγνωρίσει ανεξάρτητο κράτος των Σκοπίων εάν δεν τηρηθούν *και* οι τρεις όροι που έθεσε η ΕΟΚ στις 16 Δεκεμβρίου 1991 «*με την αυτονόητη διευκρίνηση ότι στο όνομα του κράτους αυτού δεν θα υπάρχει η λέξη Μακεδονία*». Και «εξιουσιοδοτήθηκε» η κυβέρνηση να προχωρήσει στην ολοκλήρωση της προσπάθειάς της, «*μετά το πέρας της οποίας θα συγκληθεί νέα σύσκεψη για να συζητηθεί η περαιτέρω πορεία*», προφανώς διότι η προσπάθεια αυτή αναμένεται να είναι εν όλω ή εν μέρει ανεπιτυχής. Αγύριστα κεφάλια οι εταίροι της ΕΟΚ και ο κ. Μπους. Απλώς παρατάσεις δίνουν για να απεμπλακούμε εμείς οι ίδιοι από τη δική μας «παγίδευση». Αλλά και η υπομονή έχει τα όριά της.

Εκτός Μεγάρου

ΚΑΙ ΕΝΩ οι πολιτικοί αρχηγοί περιχαρείς για το ότι συμφώνησαν μετά από 4ώρου στο θέμα της προσωνυμίας εξήλθον του Μεγάρου και στις ξεχωριστές συνεντεύξεις Τύπου ο κ. Παπανδρέου και η κ. Δαμανάκη ελιθοβόλησαν τον κ. Σαμαρά, ο κ. Μητσοτάκης ανακοίνωσε ότι «*εν όψει των δυσχερών περιστάσεων που αντιμετωπίζει η χώρα*» αποφάσισε να αναλάβει προσωπικώς το υπουργείο Εξωτερικών. Τα 7 σημεία του κ. Σαμαρά έθεσαν και το τελευταίο καρφί στο φέρετρό του, όπως μακάβρια συνηθίζουν να λένε οι Άγγλοι, όταν δεν απομένει παρά μια τελευταία κίνηση —προσχηματική ή όχι— για να «επιλυθεί» ένα θέμα.

ΚΑΙ Η «διγλωσσία» ελύθη με αυτήν την αιφνιδιαστική απόλυση του κ. Σαμαρά «*για να μπορέσει να ακολουθήσει η Ελλάδα αποτελεσματικά και υπεύθυνα την πολιτική την οποία ο λαός σήμερα ζητεί*», ωσάν μέχρις σήμερα όλα αυτά να ήταν ανύπαρκτα και ο κ. Σαμαράς μέλος κάποιας άλλης κυβέρνησης. Ο κ. Μητσοτάκης σήκωσε το γάντι που πέταξε «το παιδί του», δεν του άφησε κανένα περιθώριο για παραίτηση. Αλλά δεν μπόρεσε πειστικά να εξηγήσει γιατί τον απέπεμψε τη στιγμή που η γραμμή της κυβέρνησης παρέμεινε πάντα «ενιαία» κι όταν στο θέμα της προσωνυμίας υπάρχει τέτοια αξιοθαύμαστη «εθνική συναίνεση».

Εκτός ΥΠΕΞ

ΚΑΙ ΕΝΩ Μεσσήνιοι κι άλλοι ψηφοφόροι του κ. Σαμαρά συγκεντρώθηκαν εκτός του κτιρίου της Ακαδημίας την περασμένη Τρίτη, εντός εγένετο η τελετή παράδοσης του υπουργείου προς τον πρωθυπουργό και η εγκατάσταση του 72ετούς κ. Τζούνη ως νέου υφυπουργού των Εξωτερικών. «Καθένας γράφει την ιστορία του», ο κ. Σαμαράς έγραψε τη δική του και θα περιμένει να δει, καιροφυλακτώντας, τι είδους «ιστορία», πρόκειται να γράψει ο κ. Μητσοτάκης, ο οποίος επωμίζεται πλέον τα πάντα. Και το κρίμα επί της κεφαλής του! Αλλά δεν επρόλαβε ο κ. Τζούνης να εγκατασταθεί καλά - καλά και η εισήγησή του προς την Επιτροπή Πολιτικού Σχεδιασμού διέρρευσε την επομένη (14/4) στην «Ελευθεροτυπία». Σκοπίμως; Τυχαία; Τόσο διάτρητο είναι το ΥΠΕΞ; Ποιος είναι ο ποντικός;

ΒΕΒΑΙΑ, εδώ διέρρευσε ολόκληρη αλληλογραφία Μητσοτάκη - Μπους για ένα *Memo* κάνουμε έτσι; Άλλωστε, αποκλείεται ο κ. Τζούνης να το έγραψε στο πόδι. Έτοιμο θα το είχε. Αλλά η «Ε» δεν κατάλαβε καλά. Ο κ. Τζούνης δεν είναι υπέρ της *de facto* αναγνώρισης των Σκοπίων, υπέρ της *de jure* τάσσεται ουσιαστικά. Αλλά γιατί τόση φασαρία για ένα «υπηρεσιακό έγγραφο εργασίας»;

Εμπιστοσύνη ονομαστική

Ο κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ δεν αρκέστηκε στην απόλυση Σαμαρά. Στο πλαίσιο της ίδιας ταχτικής κίνησης ζήτησε ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή, όπου η συζήτηση που άρχισε το απόγευμα της Τετάρτης, θα τερματιστεί απόψε με ονομαστική ψηφοφορία. Απουσίες δεν επιτρέπονται και οι βραχνές φωνές δεν συνιστώνται. Αν όλα πάνε καλά, τότε ο ανασχηματισμός δεν θα αργήσει για να δοθεί «νέα πνοή» στο κυβερνητικό έργο και καλύτερη προβολή.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, όσες συσκέψεις κι αν γίνουν, το κομματικό παιχνίδι θα συνεχιστεί και οι ξυλεύοντες επί του εθνικού κορμού με αφορμή τα Σκόπια δεν θα πάψουν να χρησιμοποιούν όλες «τις γλώσσες». Μετ' ου πολύ και ο κ. Παπανδρέου έδωσε τη συνέντευξή του στο *Mega* και ο κ. Σαμαράς μαραθώνια συνέντευξη στο Γ' Σ *SKY* και ο κ. Μητσοτάκης έριξε τον κύβο. Όπως έγραφε ο μεγάλος Θουκυδίδης: «*για να δικαιολογούν τις πράξεις τους άλλαζαν ακόμα και τη σημασία των λέξεων*».

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

*** Ο ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ απουσιάζει αλλά θα επανέλθει δριμύτερος στο επόμενο τεύχος.**

ΠΑΝΑΪΤ ΙΣΤΡΑΤΙ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΛΟΓΑ

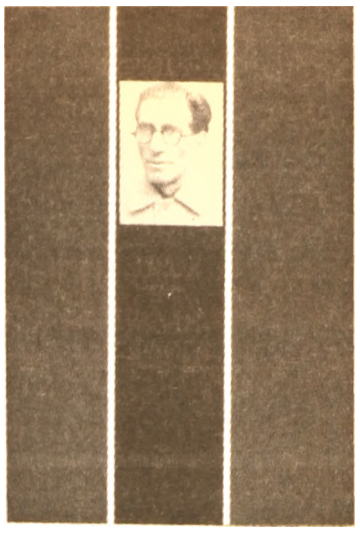

Ένα βιβλίο προφητικό, ένας αγώνας για δικαιοσύνη, ένας συγγραφέας που νοιώθει νικημένος καθώς η πραγματικότητα τον απαγοητεύει κι αυτό στη Σοβιετική Ένωση του 1928.

ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ

Δύο βιβλία του πάντα επίκαιρου Γάλλου συγγραφέα. Ο ποιητής που ενσωματώνει την ποίηση στην επιστήμη και προαισθάνεται την περιπέτεια του ζευγαριού, άνθρωπος - μηχανή που κανένα διαζύγιο πια δεν χωράει ανάμεσά τους.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

Μια περιπέτεια στον αχανή ειρηνικό όπου η ανθρωπιά και ευρηματικότητα θα οδηγήσουν σ' ευτυχές τέλος.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΜΠΟΜΠΑΡΝΑΚ

Το περιπετειώδες ταξίδι ενός δημοσιογράφου, με τον υπερσιβηρικό, μέσα από τις χώρες της κεντρικής Ασίας μέσα από τις πόλεις του παραμυθιού Μπουχάρα, Σαμαρκάνδη, Τασκένδη μέχρι το Πεκίνο.

Έκδοση ΔΩΡΙΚΟΣ
Ιπποκράτους 72 τηλ. 3629675
ΑΘΗΝΑ

Διγλωσσία: κοινώς, ρεζίλι

Ο φιλελευθερισμός της ΝΔ είναι ιδιότυπος. Έχει επανειλημμένως αποδειχθεί ότι, στην εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής, ο «πλουραλισμός» είναι τέτοιος που καθίσταται συνώνυμος της παράλυσης, της αδράνειας, της ανικανότητας. Σε αυτό, βεβαίως, συμβάλλει και η ιστορική ιδιαιτερότητα της συντηρητικής παράταξης, ιδιαιτερότητα που βρίσκεται σε ριζική αντίθεση και αντίφαση με το φιλελευθερισμό: είναι η ιδιαιτερότητα της «βαρωνείας», νεοελληνιστί του «καπετανάτου». Πλείστα όσα προβλήματα έχουν σωρευθεί και θα σωρεύονται στην κυβέρνηση, καθώς ο αρχηγός της φαίνεται να προτιμά την αποπομπή των βαρώνων με αντίτιμο και συνέπεια να μένει με τους «λοχίες» του, ενώ ο ίδιος εξακολουθεί να θεωρείται «ξένος».

Όταν όμως αυτός ο ιδιότυπος «πλουραλισμός» έχει να κάνει με πολύ σημαντικά θέματα (και όχι μόνο το πότε θα μεταταχθούν και ποια είδη στο 18% ΦΠΑ από 36%) και τέτοια θέματα είναι τα εθνικά τότε τα πράγματα γίνονται επικίνδυνα. Μετά από πολλούς μήνες «αγώνα» για το θέμα των Σκοπίων, ο ίδιος ο πρωθυπουργός της χώρας μιλάει δημοσίως και αναφέρει ότι στο θέμα αυτό υπήρχαν «δύο πολιτικές».

Ας αφήσουμε κατά μέρος κάτι κωμικά που έχει πει κατά καιρούς ο κ. Μητσοτάκης σχετικά με «κέντρα παραπληροφόρησης» (ας ψάξει αλλού ο κ. Μητσοτάκης για τα προβλήματα της κυβέρνησής του...)· ας αφήσουμε επίσης κατά μέρος πόσους μήνες ταλαιπωρήθηκε η κοινή γνώμη, οι πολίτες αυτής της χώρας, με το «ντρεσσάρισμα» που γινόταν πάνω στο μοτίβο της «εθνικής υπερηφάνειας»· και ας αφήσουμε, ακόμα, κατά μέρος το ότι η κυβέρνηση αυτή, αφού βεβαίωσε δια στόματος του πρωθυπουργού της ότι «από κοινού με τον υπουργό Εξωτερικών χαράσσουμε την εξωτερική πολιτική», τώρα χρεώνεται από μόνη της μια απείρου εκτάσεως αναξιοπιστία.

Εκείνο που δεν μπορούμε να αφήσουμε κατά μέρος σε αυτή την πολυγλωσσία επί των θεμάτων εξωτερικής πολιτικής, είναι ότι επί σειρά μηνών γίναμε ρεζίλι σε κοινοτικό επίπεδο, έτσι που τώρα, να μας χλευάζουν οι εταίροι μας αν συνεχίσουμε —όπως διακηρύσσει ο νέος υπουργός Εξωτερικών— τις διαπραγματεύσεις μαζί τους...

Χ.Κ.

Φορολογικές αναβολές

Η κατάθεση του φορολογικού νομοσχεδίου αναβλήθηκε και πάλι για μετά το Πάσχα. Τέτοια δυστοκία, όταν η οικονομία βρίσκεται ακόμα στο χείλος του γκρεμού κι όταν η αβεβαιότητα και η αστάθεια πλήττει το κλίμα που είναι αναγκαίο για την προβλεψιμότητα των οικονομικών αποφάσεων εκ μέρους της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, είναι πράγματι πρωτοφανής. Και δείγμα βεβαίως της κυβερνητικής αμηχανίας μπροστά στο ογκούμενο «πολιτικό κόστος» των διάφορων οικονομικών ρυθμίσεων εντός του σκοτεινού, χωρίς διέξοδο και φως, τούνελ.

Δ.Χ.

Για την Αρμενία

Στη Θεσσαλονίκη, στις 19 Απριλίου και ώρα 11.30 π.μ. στην Αίθουσα Διαλέξεων της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών (Εθνικής Αμύνης 4), η Αρμενική Εθνική Επιτροπή διοργανώνει εκδήλωση για την 77η επέτειο της Αρμενικής Γενοκτονίας.

Ομιλητής ο διεθνολόγος και συνεργάτης του ΑΝΤΙ *Κωνσταντίνος Σχινάς* με θέμα:

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΜΕΝΙΑ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.

Να πάτε όλοι.

Τα διοικητικά του ΥΠΕΞ

Αναλαμβάνοντας το ΥΠΕΞ ο κ. Μητσοτάκης δήλωσε ότι οι αρμοδιότητες του νέου υφυπουργού, πρέσβη κ. Ι. Τζούνη, θα είναι «κατά βάση τα εσωτερικά (διοικητικά) του υπουργείου...». Διέφυγε από πολλούς η «λεπτομέρεια» αυτή. Εκτός των άλλων, φαίνεται ότι ο κ. Τζούνης θα αναλάβει να ξηλώσει το «κράτος» του Σαμαρά στο ΥΠΕΞ.

Κ.Β.

Πρωθυπουργικοί «νεολογισμοί»

Χωρίς τη χάρη του κ. Παπανδρέου, ο σ μερινός πρωθυπουργός τον μιμείται ασυστ λως και γι' αυτό άχαρα· ο κ. αρχηγός τ Αξιωματικής Αντιπολίτευσης έχει εύση στο βερμπαλισμό, μετερχόμενος το άθλη μετά περισσής δεξιότητος. Ο κ. Μητσοτ κης όταν αρχίζει να ομιλεί με αυτό τον τρ πο, θυμίζει βραδύγλωσσο. Θυμόμαστε εκ νο το «*παράλληλα*» που είπε ο κ. Μητσ τάκης για να χαρακτηρίσει τη σχέση ανάμ σα στο Κυπριακό και τις ελληνοτουρκικ σχέσεις μετά τη συνάντηση - φιάσκο με Γιλμάζ, το Σεπτέμβριο στο Παρίσι; Θυμ σαστε εκείνα τα «*non-papers*» που σκαρ στηκε ατέχνως ο πρωθυπουργός για να χ ρακτηρίσει τις επιστολές που του είχε απ στείλει ο Τζ. Μπους;

Τώρα για τις προτάσεις Τζούνη, πό «τό 'πε»: «*υπηρεσιακό έγγραφο εργασίας*». Χαρακτήρισε την εισήγη Τζούνη ο κ. Μητσοτάκης, με τις γνωστές πόψεις περί συνεπειών μη αναγνώρισης τ Σκοπίων κ.τ.λ. Την ίδια στιγμή αποκαλ πτεται ότι αυτό το νέο «*non-paper*» Τζού δόθηκε στους πολιτικούς αρχηγούς κατά σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών. Και γες ώρες μετά ο κ. Τζούνης ορκιζόταν υφ πουργός Εξωτερικών...

Μήπως ο κ. Μητσοτάκης θα δημιουργ σει και νέα θέση, τη θέση «*non-minister*» στην κυβέρνησή του;

Χ.Ι.

Τα σύνορα και οι «φίλοι»...

Ορισμένοι θεωρούν ότι η σύγκρουση Σαμαρά - Μητσοτάκη έγινε για το πάπλωμα. Όχι το πάπλωμα του θώκου (υπουργικού / πρωθυπουργικού), ή του «ποιος κυβερνάει αυτόν τον τόπο». Εκείνος ο όρος, από τους επτά, του τ. υπουργού Εξωτερικών που αναφερόταν στο κλείσιμο των συνόρων και που, όπως λέγουν, είχε επανειλημμένως «διακοινωθεί» στον πρωθυπουργό, ήταν ο λόγος που έκανε τον κ. Μητσοτάκη να ξαποστείλει τον μέχρι πρότινος εκλεκτό του (και που, όπως γράφει τώρα ο «Ελεύθερος Τύπος», είχε προωθήσει σαν «δελφίνο» για να εξισορροπήσει την δύναμη του κ. Έβερτ).

Γιατί όμως αυτή η ευαισθησία του κ. Μητσοτάκη στο «κλείσιμο των συνόρων» με τα Σκόπια; Ο κ. Μητσοτάκης έχει δύο παλιούς καλούς φίλους, τον κ. Μαμιδάκη και τον κ. Μπακατσέλο.

Από αυτούς τους δύο φίλους του πρωθυπουργού, ο κ. Μαμιδάκης καλύπτει το 95% των αναγκών των Σκοπίων σε καύσιμα, ενώ ο κ. Μπακατσέλος σκέφτεται συντόμως, σε συνεργασία με ιαπωνικά κεφάλαια, να προωθήσει μια εκτεταμένη ζώνη ελεύθερων συναλλαγών στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, με αυτονόητη τη σημασία της για την εμπορική κίνηση της χώρας, που κατά το μεγαλύτερο όγκο της σε ό,τι αφορά το οδικό μέρος διεξάγεται μέσω Σκοπίων.

Αν οι πληροφορίες μας είναι σωστές, τότε ήταν μάλλον δύσκολο για τον κ. Σαμαρά να αντιτάξει τη δύναμη την οποία αρνείται από επιχειρηματίες όπως ο κ. Βερρόπουλος. Άλλες οι σχέσεις, άλλη η ισχύς, άλλη και η ιστορία κάποιων δεσμών.

Χ.Κ.

Το τείχος της αδιαφορίας

Έλληνες ευρωβουλευτές όλων των κομμάτων απευθύνουν ανθρωπιστική έκκληση για τα παιδιά και τους ανάπηρους της Μόσχας. Τις μέρες του Πάσχα ας θυμηθούμε ότι υπάρχουν κι αυτοί. Έμπρακτα.

«Απευθύνω έκκληση να γκρεμίσετε το τελευταίο τείχος, το τείχος της αδιαφορίας. Δώστε ένα μικρό μέρος της συμπάθειας και του πλούτου σας». Η έκκληση του **Έντβαρντ Σεβαρντνάντζε** για οικονομική υποστήριξη προς τους πολίτες της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών είναι κάτι παραπάνω από *επείγουσα*.

Οι λαοί αυτοί, με τους οποίους μας συνδέουν ιστορικοί και φιλικοί δεσμοί, περνάμε μια δοκιμασία που ξεπερνάει κατά πολύ τον όρο «οικονομικά προβλήματα». Λείπει το γάλα από τα παιδιά, λείπει το ψωμί, το κρέας, η ζεστασιά, η φροντίδα, η ασφάλεια από εκατομμύρια συνανθρώπους μας.

Αυτές τις μέρες του Πάσχα, ας μην ξεχάσουμε αυτούς για τους οποίους η νηστεία δεν θα τελειώσει με ένα γιορταστικό τραπέζι.

Σήμερα, άμεσα, χωρίς αναβολή ας δώσουμε ότι μπορούμε για να τους ανακουφίσουμε από την έσχατη στέρηση. Ας γκρεμίσουμε τα τείχη της αδιαφορίας.

Προσφορά στον λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος. Κατάστημα Ψυχικού: 100 48000953. Τα χρήματα αυτά θα διατεθούν σε **Ιδρύματα Παιδιών και Ενώσεις Αναπήρων της Μόσχας.**

Την έκκληση υπογράφουν οι ευρωβουλευτές: Αλαβάνος Α., Αναστασόπουλος Γ., Αυγερινός Π., Παγορόπουλος Δ., Παπουτσής Χ., Πεσματζόγλου Ι., Ρωμαίος Γ., Σταύρου Κ.

Ο ΛΑΟΣ ΜΙΛΗΣΕ;

Τα πολύσφαιρα αποτελέσματα της ψηφοφορίας για την έδρα Τσοβόλα έχουν αποκτήσει τη δική τους ορμή και φαίνονται ότι παράγουν μια αίσθηση ευφορίας ή δυσαρέσκειας, αλλά πάντως σε κάθε περίπτωση, καθ' ομολογίαν των περισσότερων κομμάτων, δημιουργήθηκε ευκαιρία για παραγωγικό προβληματισμό. Είναι χαρακτηριστικό ότι ούτε τα έξοδα της εκλογής μνημονεύθηκαν μετά την εκλογή ούτε και η αντισυνταγματικότητα της προτροπής για αποχή.

Αν οι ψηφοφορίες προάγουν την ανάπτυξη της χώρας και την ευημερία του λαού τότε ας γίνονται με συστηματικό τρόπο. Να θεσμοθετηθεί αυτό και στο Σύνταγμα ώστε να μην υπάρχουν ταχύρπαστες ευκαιρίες όπως αυτές που ακούγονται με παραιτήσεις βουλευτών επικρατείας ή με διαδοχικές αρνήσεις επιλαχόντων βήτα περιφέρειας. Ο μόνος αλλά και βέβαιος κίνδυνος είναι η διαρκής εκλογική γρίπη από την οποία ούτως ή άλλως πάσχουμε.

Ωστόσο, πιστεύω, ότι αυτό το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας και μόνο δεν φτάνει για τη θριαμβολογία του ΠΑΣΟΚ ούτε αποτελεί νίκη των δημοκρατικών διαδικασιών και, πολύ λιγότερο, δικαιώνει τον Τσοβόλα και τα χαμένα του πολιτικά δικαιώματα. Όλα αυτά τα αρνητικά λέγονται ενώ ήδη τρέχει το ποτάμι των συμβατικών σχολίων και των ερμηνειών από τα ΜΜΕ όπως συμμετρικά έτρεχαν και τα άχρηστα προεκλογικά σενάρια.

Δεν πιστεύω ότι η όλη πορεία, από την τελετουργία της πρώτης κλήσης του επιλαχόντος Μαγκάκη στον πρόεδρο της Βουλής και της εν σειρά μη αποδοχής της έδρας μέχρι τους πανηγυρισμούς αυτής της εβδομάδας, έδειξε τίποτε άλλο από τη σταθερή μας υπανάπτυξη και ανωριμότητα ως προς τους θεσμούς συνολικά. Το αποτέλεσμα ίσως να διασώζει κάπως το γνωστό και σταθερό ελληνικό φιλότιμο γιατί βρέθηκε μια ακόμα ευκαιρία διαμαρτυρίας και γενικής αποδιοργάνωσης.

Επισημαίνω εν τάχει τα ζητήματα στα οποία μπορεί να στηριχθεί η άποψη του μάταιου και υπανάπτυκτου όλων αυτών που έγιναν σχετικά με την έδρα. Η απαίτηση χάρης για μια τελεσίδικη απόφαση τόσο πρόσφατη, η περιγραφή του εκλογικού νόμου με την άρνηση της έδρας, αλλά και η προτροπή σε αποχή δείχνουν ότι και τα δυο κόμματα «εξουσίας» μπορούν να παίζουν πολύ βρώμικο παχνίδι. Δηλαδή τι θα έλεγε το ΠΑΣΟΚ αν η ΝΔ έδινε χάρη, δεν θα ζητούσε εκλογές;

Οπότε ερχόμαστε στο αριθμητικό αποτέλεσμα. Η αύξηση του ΠΑΣΟΚ είναι συγκεχυμένη μέσα στο τερατώδες ποσοστό που έλαβε αλλά βέβαια είναι υπαρκτή και εύλογη. Αν η ΝΔ, ο Συνασπισμός και το ΚΚΕ μπορούσαν να φθάσουν στην υπέρβαση θα συνιστούσαν στους ψηφοφόρους τους να πάνε στις κάλπες —κατ' ανάγκην γιατί σεβόμαστε το Σύνταγμα και δεν μπορούμε να συστήσουμε αποχή— και να ψηφίσουν ΠΑΣΟΚ για να πάρει την έδρα που κανείς δεν διεκδικεί και ταυτόχρονα για να μην μπορεί να χρησιμοποιήσει την εκλογή με το δικό του προβληματικό τρόπο. Δυστυχώς, όμως, έλπιζαν ότι θα είχαν και πρόσθετα οφέλη από την εκλογή. Θα ήταν ανθρώπινο αν ήταν απλοί άνθρωποι, αλλά δυστυχώς είναι κομματικοί μηχανισμοί.

Οτι το παρόν κυβερνητικό σχήμα είναι κοντά στην κατάρρευση ήταν ευνόητο και δεν χρειαζόταν ούτε εκλογές ούτε γκάλοπ. Δυστυχώς, το αποτέλεσμα, μόνο την ανασύνταξη της ΝΔ μπορεί να προκαλέσει. Είναι αυτό που χρειάζεται ο τόπος; Ωστόσο, ουδέν κακόν αμιγές καλού: μπορεί και το ΠΑΣΟΚ να πάρει το μήνυμα λάθος.

Στέλιος Καφαντάρης

ΕΡΤ — Μελετών συνέχ

Εδώ κι ένα χρόνο βρίσκεται στ
συρτάρια της ΕΡΤ ογκώδης μελέτ
του BBC, που στοίχισε δεκάδες
εκατομμυρίων δραχμών. Η μελέτ
αυτή πρότεινε αρκετά ενδιαφέρου
λύσεις στα προβλήματα της ΕΡΤ ;
είναι αθεράπευτα και σέρνονται
χρόνια τώρα. Αλλά το νέο Δ.Σ. τ
ΕΡΤ ανέθεσε τώρα μια άλλη μελέ
στην αγγλική εταιρεία Ernst and
Young έναντι 15 περίπου εκ. δρχ.
Είναι να απορεί κανείς. Τι θα
προσθέσει η νέα αυτή μελέτη; Εἰν
βέβαιο ότι κι αυτή θα ριχθεί στο
καλάθι των αχρήστων. Κι όμως α
υπάρχει η αναγκαία σθεναρή
πολιτική βούληση και η ίδια η ΕΡ
το θελήσει θα μπορούσε να προσφ
πολλά ως δημόσια υπηρεσία,
ιδιαίτερα τη στιγμή που το
«πείραμα» της ιδιωτικής τηλεόραι
δεν πρόσφερε τίποτε από ποιοτική
άποψη. Το αντίθετο μάλιστα. Η
χρειάζεται να ανακτήσει τη χαμέν
της αξιοπιστία και να πείσει την
κοινή γνώμη ότι ακόμα κι έναντι
ενός λογικού περιθωρίου ελλείμμα
αξίζει τον κόπο οι φορολογούμενο
την στηρίζουν. Γιατί μονον αυτή
μπορεί να προσφέρει την ποιότητα
που λείπει από την ιδιωτική TV.
πολλοί θα πληρώσουν χωρίς
διαμαρτυρίες το τίμημα.
Προϋπόθεση γι' αυτό είναι να
τακτοποιήσει τα του οίκου της,
πράγμα για το οποίο καμιά
πιθανότητα δεν υπάρχει. *Καμιά.*

Β

Γραφτείτε συνδρομητές στο **αντί**

Παιχνίδια εξουσίας

του Τάσου Παππά

δώ και πολύ καιρό έβριθαν τα μέσα ενημέρωσης πληροφοριών σχετικά με τη διάσταση απόψεων μεταξύ πρωθυργού και υπουργού Εξωτερικών και παις υποκριτικές διαφεύσεις των εντεταλων κυβερνητικών οργάνων οι πιο καλά ημερωμένοι» είχαν μοιράσει τους ρό-. Ο Μητσοτάκης διαλλακτικός και ο ιαράς αδιάλλακτος. Ο ένας περίπου δότης, ο άλλος υπερπατριώτης. Το διικό αυτό σχήμα, που ο τέως υπουργός τερικών και οι περί αυτόν δούλευαν με ηματικό τρόπο και συντηρούσαν με επια στην επικαιρότητα, είχε δυσμενείς εώσεις στον ευρωπαϊκό χώρο αφού οι ρτικοί εταίροι μας εισέπρατταν τη δισία και δεν μας έπαιρναν στα σοβαρά. κτάσταση αυτή δεν μπορούσε να συνεχιεπί μακρόν και γιατί υπονόμευε την αστία της χώρας στο εξωτερικό και γιατί σβητούσε την πρωτοκαθεδρία του πρωυργού. Λύθηκε λοιπόν με την απομάση του κ. Σαμαρά. Στην άποπομπή του τέλεσε μεν το βαρύ κλίμα που είχε δηγηθεί στις σχέσεις του με τον κ. Μηάκη αλλά και ένα τραγικό λάθος του ελευταίας στιγμής. Προσήλθε ο κ. Σας στη σύσκεψη των πολιτικών αρχηκαι αντί να περιοριστεί στην ενημέρωση ο θέμα των Σκοπίων προέβη και στην θεση όρων —σημεία είναι ο ευπρεπής που ο ίδιος χρησιμοποίησε— κάνοντας το ποτήρι να ξεχειλίσει, αφού παρόντων προέδρων της δημοκρατίας και της νησης, εμφανίστηκε αυτός να συστήνει ολιτική που πρέπει η χώρα να ακολου-

ργισμένος ο Α. Σαμαράς με τον τρόπο εξεδιώχθη από την κυβέρνηση, έκανε ύτερο λάθος που ίσως του στοιχίσει έλλον. Στη δήλωση που έδωσε στη δητητα αφήνει αιχμές και κατά του *Κ. μανλή* σημειώνοντας επί λέξει: «*έστω αθυστερημένα ο πρόεδρος της Δημοίας και ο πρωθυπουργός υιοθέτησαν λους τη θέση μου δημοσίως για την ήση του ονόματος της Μακεδονίας α- Σκόπια*». Δηλαδή, έστω και καθυμένα, ο Κ. Καραμανλής προσχώρησε

Το πρώτο θύμα της ανερμάτιστης εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης ήταν ο Αντώνης Σαμαράς. Ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης, ζηλώσας τη δόξα του προκατόχου του, έπαυσε τον υπουργό του επί των Εξωτερικών όχι φυσικά αιφνιδίως αλλά οπωσδήποτε ακόμψως. Στην προκειμένη περίπτωση είναι δευτερεύουσας σημασίας η αισθητική αντίληψη των αρχηγών των κομμάτων γιατί εκείνο που δεσπόζει είναι οι συνέπειες στο εθνικό θέμα που ακούει στο όνομα δημοκρατία των Σκοπίων.

στις πατριωτικές απόψεις του τέως υπουργού Εξωτερικών. Στο απυρόβλητο μέχρι τώρα ο κ. Καραμανλής για τη στάση του στα εθνικά θέματα, αφού ούτε και η αντιπολίτευση έχει τολμήσει να τον θίξει, βλέπει ένα «δικό» του παιδί να πλειοδοτεί και να θέτει εν αμφιβόλω τις απόψεις του. Ένας πολιτικός της συγκρότησης και της ιδιοσυγκρασίας του Κ. Καραμανλή δύσκολα «καταπίνει» τέτοια προσβολή και ακόμη δυσκολότερα ξεχνά.

Πρόκειται λοιπόν για σπασμωδικές ενέργειες του Α. Σαμαρά; Για κινήσεις που οδηγούν στην πολιτική του αυτοκτονία;

Πάντως με τις επιλογές του αυτές ο Α. Σαμαράς πέτυχε:

- Να χαλάσει τις σχέσεις του με τον πρωθυπουργό, ο οποίος, για να μην ξεχνιόμαστε, ήταν αυτός που τον προώθησε στη θέση του υπουργού Εξωτερικών και τον έβαλε στο παιχνίδι των δελφίνων ως αντίπαλο δέος στον *Μ. Έβερτ*.
- Να ρίξει τις γέφυρες που τον συνέδεαν με τον Κ. Καραμανλή, ισχυρό πόλο πάντοτε στο χώρο της συντηρητικής παράταξης και αποφασιστικό παράγοντα για τις αρχηγικές διεργασίες στο δικό του κόμμα.
- Να πριονίσει τα διεθνή του ερείσματα αφού ούτε οι Γερμανοί, ούτε οι Αμερικανοί «παίζουν» για την Ελλάδα το χαρτί που επιθυμεί να χρησιμοποιήσει ο τέως υπουργός. Και είναι φυσικά γνωστό ότι οι μέθοδοι παρέμβασης του «ξένου» παράγοντα στα ελληνικά πράγματα έχουν αλλάξει, το ενδιαφέρον του όμως για το ποιος θα βρίσκεται επικεφαλής στο κατ' εξοχήν αστικό κόμμα παραμένει αμείωτο.
- Να μετρήσει την επιρροή του στην κοινοβουλευτική ομάδα της «Νέας Δημοκρατίας». Βεβαίως ο αριθμός των 14 βουλευτών που έσπευσαν να του δηλώσουν συμπαράσταση υπολείπεται αυτού των 75 που παραβρέθηκαν σε πρόσφατη ομιλία του για τα εθνικά θέματα, δεν παύει όμως να είναι ένα υπολογίσιμο μέγεθος, που ενδεχομένως δημιουργήσει προβλήματα στον κ. Μητσοτάκη.
- Να εμφανιστεί στο εθνικό ακροατήριο ως ο πολιτικός με την άκαμπτη στάση στο εθνικό θέμα, επενδύοντας ίσως στο μέλλον, εάν και όταν χρειαστεί οι «εθνικόφρονες» δυνάμεις να αναζητήσουν έκφραση σε άλλα οργανωτικά μορφώματα. Δεν είναι τυχαίο, κατά τη γνώμη μας, ότι ο κ. *Παπανδρέου* στις δηλώσεις του συμφώνησε με τα επτά σημεία Σαμαρά, προφανώς για να πυροδοτήσει την ενδοκυβερνητική αντίθεση, αλλά δεν είναι επίσης συμπτωματικό ότι ήταν πολύ οξύς στις επισημάνσεις του για τις ευθύνες του τέως υπουργού σε όλο το προηγούμενο διάστημα. Ο Α. Παπανδρέου δεν θα ήθελε σε καμιά περίπτωση, τώρα που βρίσκεται προ των πυλών της εξουσίας, να αφήσει στο πεδίο των πατριωτικών διαθέσεων του ελληνικού λαού να παίζει εκ του ασφαλούς ο κ. Σαμαράς.

Κατά τα άλλα, εάν τον τόνο στους χειρισμούς για το θέμα των Σκοπίων δώσει ο γνωστός και μη εξαιρετέος κ. *Ι. Τζούνης*, να αναμένουμε εντυπωσιακή και ηγετικού χαρακτήρα εμφάνιση του κ. Σαμαρά στο πολιτικό προσκήνιο... □

Οι διαστάσεις τ

«Ο κύβος ερρίφθη. Επιστροφή δεν υπάρχει». Κατηγορηματικές διαβεβαιώσεις του πρωθυπουργού Κ. Μητσοτάκη στο υπουργικό συμβούλιο της Τετάρτης, όταν ξεχώριζε ως σημαντικό γεγονός την εθνική συμφωνία που υπήρξε στην συνάντηση των πολιτικών αρχηγών υπό τον πρόεδρο της δημοκρατίας και η οποία διευκρίνιζε ότι η Ελλάδα ζητεί να φύγει η λέξη «Μακεδονία» από την ονομασία της Δημοκρατίας των Σκοπίων.

Την ίδια ημέρα ο κυβερνητικός εκπρόσωπος έφερνε στη δημοσιότητα τα πρακτικά της συνεδρίασης του υπουργικού συμβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 1991, όπου για πρώτη φορά η κυβέρνηση διαμόρφωνε τους 3 όρους προς τα Σκόπια και εξουσιοδοτούσε τον κ. Σαμαρά να τους προωθήσει ως πολιτική της κοινότητας.

Είναι αξιοσημείωτο ότι με αυτούς τους όρους η κυβέρνηση ζητεί από τα Σκόπια να αλλάξουν την ονομασία «Μακεδονία», να αναγνωρίσουν ότι δεν τρέφουν εδαφικές διεκδικήσεις έναντι της Ελλάδος και επίσης να παραδεχθούν ότι δεν υπάρχει μακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα. Και είναι αξιοσημείωτο διότι η εμμονή στη μη χρήση του ονόματος «Μακεδονία» από τα Σκόπια έως τώρα, δημοσίως τουλάχιστον, εφέρετο να επιμένει μόνον ο αποπεμθείς από το υπουργείο Εξωτερικών Αντ. Σαμαράς. Γεγονός άλλωστε που το επεσήμανε και ο κ. Σαμαράς στη γραπτή δήλωσή του της Δευτέρας όταν απευθυνόταν στον πρόεδρο της δημοκρατίας και τον πρωθυπουργό, χρησιμοποιώντας τη λέξη ...«επιτέλους».

Αν παραμείνουμε στα όσα επισήμως ανακοινώνονται, τότε είναι εύλογο να αναρωτηθούμε γιατί ο πρωθυπουργός δεν προέβαινε —αν και επροκαλείτο τόσο από τον κ. **Α. Σαμαρά** όσο και από τους δημοσιογράφους— να υποστηρίξει δημόσια τον όρο αυτό, ο οποίος ως πολιτική έχει πλέον αυτομονηθεί και πάνω στον οποίο επικεντρώθηκε το πλαίσιο της πολιτικής του κ. Σαμαρά απέναντι στο πρόβλημα των Σκοπίων.

Ανεπίσημα —είναι γνωστά άλλωστε— από το πρωθυπουργικό περιβάλλον διέρρευσε κατά καιρούς ότι η εμμονή στην απάλειψη του ονόματος είναι αδιέξοδη και επιπλέον η επιλογή αυτή θα μας οδηγήσει σε απομόνωση από την Κοινότητα. Μάλιστα, προς υποστήριξη αυτής της επιχειρηματολογίας ήλθε και η έκθεση Τζούνη, για την οποία θα πρέπει να σημειωθεί ότι κακώς εδόθη η ερμηνεία πως προτείνει την *de facto* αναγνώριση των Σκοπίων εφόσον αυτά αναγνωρισθούν από την Κοινότητα ως «Μακεδονία». Οι «επιστημονικές» και τεχνοκρατικές προτάσεις του κ. **Ι. Τζούνη** είναι σαφές ότι προτείνουν τόσο την *de facto* όσο και την *de jure* αναγνώριση εφόσον στο ενδ... μενο αυτό, το οποίο και εξετάζει από... αρνητική του πλευρά, δεν βρίσκει καμιά... νητική εξέλιξη για τη χώρα μας.

Όλα αυτά είχαν οδηγήσει στο δυσάρ... (τουλάχιστον) έως και αρνητικό για τη... ρα μας φαινόμενο να εμφανίζεται η επί... ελληνική εξωτερική πολιτική ως ...δίγ... ση. Γεγονός που καλλιεργούσε ημέρ... την ημέρα στον πρωθυπουργό την ιδέα ... παλλαγεί από τον κ. Σαμαρά, που επ... να ερμηνεύει τον τρίτο όρο της Κοινότ... με βάση την κυβερνητική απόφαση τη... Δεκεμβρίου.

Γιατί λοιπόν ο κ. **Μητσοτάκης** αφ... νέλαβε το ΥΠΕΞ χαρακτηρίζει ως πανε... αίτημα την απάλειψη της λέξης «Μα... νία» από την ονομασία των Σκοπίων δ... νοντας παράλληλα ότι όσον αφορά την ... τική αυτή *«δεν υπάρχει επιστροφή»*; ... γιατί χαρακτηρίζει ως «διαπραγματε... λάθος» την εκ των προτέρων υιοθέτηση ... 7 σημείων δράσης που παρουσίασε ο κ. ... μαράς στη σύσκεψη των πολιτικών α... γών. Και βέβαια αναφερόμαστε στην ... των προτάσεων και όχι στον άκομψο τ... με τον οποίο τα παρουσίασε ο κ. Σα...

μη) συμβιβασμού

του Νίκου Χίου

περβαίνοντας τα εσκαμμένα της πολιτικής ρακτικής κυρίως σε ό,τι αφορά το πρόσω- ο του προέδρου της δημοκρατίας.

Πιθανώς η ουσία θα βρίσκεται στη φράση διαχειρίζοντο πακέτο όρων», που χρησι- οποίησε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος την ετάρτη όταν του επισημάνθηκε ότι ο κ. αμαράς επέμενε στην απάλειψη του ονό- κτος ενώ ο πρωθυπουργός απέφυγε συστη- κτικά να αναφερθεί σε αυτό. Όπως επίσης α στη φράση αυτή να βρίσκεται το κλειδί ς επιδειχθήσης διγλωσσίας αλλά και της θανής έκβασης του ακανθώδους αυτού οβλήματος.

Καθώς λοιπόν ο πρωθυπουργός έχοντας βάση το κοινό ανακοινωθέν της Δευτέρας χειρεί, αφ' ενός μεν να κερδίσει μια νέα πωση χρόνου και αφ' ετέρου να προσδώ- ένα νέο δυναμισμό στην αντιμετώπιση προβλήματος συναντώμενος με τους κ. άνι Ντε **Μιχέλις** και **Γκένσερ** στην ήνα και επισκεπτόμενος στη συνέχεια τη σαβώνα ας δούμε ποια είναι έως σήμερα δεδομένα που απορρέουν από τη διαμε- άβηση της πορτογαλικής προεδρίας.

Σύμφωνα με πληροφορίες ο Πορτογάλος υργός **Εξωτερικών** κ. **Πινέιρο** φέρεται διαβεβαιώνει την ελληνική πλευρά ότι τα όπια είναι διατεθειμένα να συμμορφω- ν στους δύο όρους της Κοινότητας δηλ. δεχθούν ότι δεν έχουν εδαφικές διεκδική- ; έναντι της χώρας μας και επίσης να α- νωρίσουν ότι δεν υπάρχει μακεδονική ονότητα στην Ελλάδα. Με κανέναν τρό- όμως δεν συμμορφώνονται με τον τρίτο της Κοινότητας —όπως τον εξειδικεύει λληνική πλευρά— αρκούμενοι απλώς να θούν έναν επιθετικό προσδιορισμό στο ό- α «Μακεδονία».

Παρά λοιπόν την όποια ελληνική εμμονή την αντίπερα όχθη δηλ. τα Σκόπια, δεν νεται ότι θα αλλάξουν κάτι στις θέσεις κατέθεσαν στην πορτογαλική προεδρία. όποιες —όπως άλλωστε διεμήνυσαν— ι- ουν εφόσον η Ελλάδα συμβιβαστεί και χωρήσει στην απρόσκοπτη αναγνώρισή ς και το οποίο —ας το έχουμε πάντα υ- η μας— προτείνει ο νέος υφυπουργός Ε- ερικών κ. Τζούνης. Έστω και ως «ά- ση επί χάρτου».

Το πρόβλημα λοιπόν εστιάζεται στο κατά ον ο κ. Μητσοτάκης έχει κατά νου να εμμείνει μέχρι τέλους και στους 3 όρους, όχι μόνον τυπικά αλλά και ουσιαστικά. Διότι το πρώτο συνεπάγεται την *de facto* αναγνώριση των Σκοπίων ενώ το δεύτερο οδηγεί στην υιοθέτηση των προτάσεων Σαμαρά με σημαντικότερη εξέλιξη το κλείσιμο των συνόρων. Όλα αυτά βεβαίως υπό την προϋπόθεση ότι η Κοινότητα —παρά τις όποιες αναβολές— θα καταστήσει τελικά σαφές στην ελληνική πλευρά ότι θα προχωρήσει στην αναγνώριση της Δημοκρατίας των Σκοπίων έστω και αν φέρουν με τον οποιοδήποτε τρόπο το όνομα «Μακεδονία». Εξέλιξη η οποία θα πρέπει να θεωρείται μάλλον δεδομένη εφόσον ουσιαστικά έχουν πεισθεί ή έχουν συμφέρον το κρατίδιο αυτό να υπάρξει ως ανεξάρτητη οντότητα. Και ο μόνος συνεκτικός ιστός που θα εξασφαλίσει στο κρατίδιο αυτό να υπάρξει —έστω και βραχυπρόθεσμα— ως ενιαίο και ανεξάρτητο είναι να συνεχίσει να χρησιμοποιεί, παρά τον όποιο επιθετικό προσδιορισμό, το όνομα «Μακεδονία»

Τι κάνει τότε ο κ. Μητσοτάκης;

- Προβάλλει βέτο στην κοινοτική απόφαση και προχωρεί κατόπιν στην *de facto* αναγνώριση;
- Συμφωνεί στο συμβιβασμό που προτείνει σήμερα η πορτογαλική προεδρεία και φέρνει το θέμα στη νέα σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών στην οποία μάλλον δεν πρόκειται να υπάρξει συμφωνία εάν ο κ. Παπανδρέου συνεχίσει έως τότε να υποστηρίζει τις σημερινές του θέσεις;

Διότι είναι κάτι περισσότερο από προφανές ότι το θέμα των Σκοπίων αποτελεί πλέον συστατικό στοιχείο της εσωτερικής πολιτικής διαμάχης η οποία ομολογουμένως δεν διακρίνεται για την τήρηση κάποιων βασικών κανόνων του παιχνιδιού. Φαίνεται άλλωστε και από την «πίστωση χρόνου» που δίνουν οι Ευρωπαίοι εταίροι αλλά και ο πρόεδρος Μπους στον Έλληνα πρωθυπουργό αποσκοπώντας κατά κύριο λόγο στην παραμονή του στην εξουσία. Αυτήν άλλωστε την «πίστωση χρόνου» φέρεται να επιδιώκει και ο κ. Μητσοτάκης προκειμένου να υπερκεράσει το μήνυμα που εξέπεμψαν οι κάλπες της 5ης Απριλίου αλλά και να συμμαζέψει —εάν φυσικά είναι δυνατόν— το κυβερνητικό στρατόπεδο.

Μίλησε κανείς για «ρωσική ρουλέτα»; □

ΝΑΝΤΙΝ ΓΚΟΡΝΤΙΜΕΡ
Ο Συντηρητής
ΟΥΤΟΠΙΕΣ ΕΝΟΣ ΡΕΑΛΙΣΤΗ

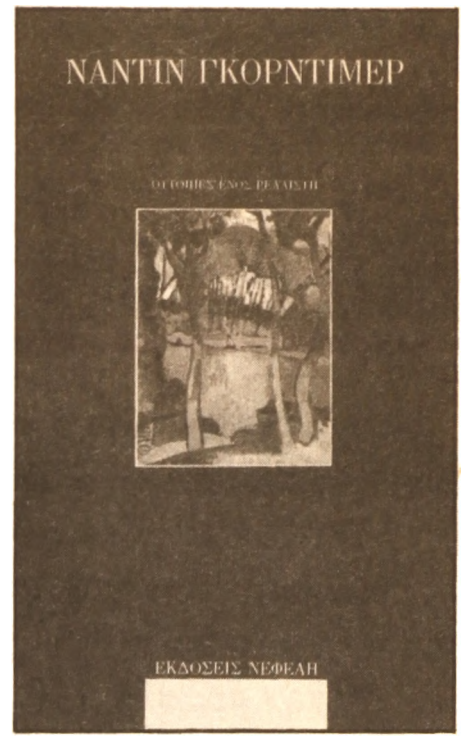

Με την καταπληκτική δεξιοτεχνία που την καθιέρωσε ως μία από τις σημαντικότερες σύγχρονες λογοτέχνιδες, η Ναντίν Γκόρντιμερ δίνει τη συναρπαστική προσωπογραφία ενός ανθρώπου ριψοκίνδυνου αλλά και υπολογιστή, συντηρητικού αλλά και αυτοκαταστροφικού. Και συγχρόνως, με ματιά διεισδυτική και ευαίσθητη, περιγράφει τις κοινωνικές και ανθρώπινες σχέσεις, τη ρευστότητα των καταστάσεων και τις αλλαγές που συντελούνται σήμερα στη Νότια Αφρική.

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα
Τηλ. 3639962 - 3607744

Παραδίδονται ιδιαίτερα μαθήματα τουρκικών. Πληροφορίες τηλ. 5243968

Τα προβλήματα περισσ

Οι επιπτώσεις από τη χρονική μετάθεση για την αναγνώριση ως «Δημοκρατία της Μακεδονίας» του ισχνού κράτους των Σκοπίων είναι πλέον ορατές και ομολογούνται από τα ίδια τα κυβερνητικά στελέχη εδώ στα Σκόπια. Η χρονική μετάθεση και όχι η αβεβαιότητα για την αναγνώριση, ήταν η αιτία του κλίματος απογοήτευσης και ανησυχίας, που κυριάρχησε μετά την τελευταία απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ στο Λουξεμβούργο.
Άλλωστε, αμέσως μετά την αναβολή, πλήθος ευεργετών, των ΗΠΑ (δηλώσεις του εκπροσώπου του Λευκού Οίκου, Αμερικανού γερουσιαστή, αλλά κυρίως η επιστολή Μπους σε Γκλιγκόρωφ) και της Γερμανίας (άμεση εγκατάσταση Γενικού Προξένου στα Σκόπια), έσπευσαν να καθησυχάσουν την ηγεσία των Σκοπίων, για την πορεία προς την αναγνώριση, τηρώντας προφανώς παλιότερες υποσχέσεις.

Το κλίμα είναι αβέβαιο στα Σκόπια. Κυβέρνηση, πολιτικοί και κόμματα, Τύπος και λαός ανησυχούν για πιθανές αρνητικές εξελίξεις, που μπορεί να εμποδίσουν την αναγνώριση.

Ως τώρα υπάρχει συσπείρωση και υποστήριξη προς το σημερινό μετριοπαθή πρόεδρο **Κίρο Γκλιγκόρωφ**, ο οποίος, προέρχεται από το κόμμα της «Σοσιαλιστικής Ένωσης» (πρώην κομμουνιστές). Ο Γκλιγκόρωφ σύμφωνα με διπλωματικούς κύκλους ακολούθησε τη συνετότερη πολιτική από τις υπάρχουσες πολιτικές δυνάμεις. Η εκκρεμότητα της αναγνώρισης όμως εκτιμάται ότι ενισχύει το άλλο μεγάλο κόμμα των Σκοπίων, το ακραίο εθνικιστικό «*VMRO - DPMNE*», του οποίου ο αρχηγός **Λιούπτσο Γκεοργιέφσκι** ζήτησε για ακόμη μια φορά «*εκλογές και εκδίωξη των κομμουνιστών*», την επομένη ημέρα της απόφασης των υπουργών για την αναβολή της αναγνώρισης.

Η σκοπιανή κυβέρνηση κλονίζεται από τη δυσαρέσκεια του λαού. Τα πεπραγμένα της σημερινής κυβέρνησης τεχνοκρατών (που υποστηρίζεται από όλα τα κόμματα), και κυρίως η οικονομική κατάσταση είναι εξαιρετικά κρίσιμη.

Ο πληθωρισμός είναι ανεξέλεγκτος· επίσημα στοιχεία δεν είναι δυνατόν να δοθούν. Το βέβαιο είναι ότι τρέχει, ή μάλλον καλπάζει, με 3-5% σε ...ημερήσια βάση! Ο υπουργός **Ζανέ Μιλόφσκι** μας έδωσε τον αστρονομικό αριθμό των... 14.000% ετησίως. Αρκεί να αναφέρω ότι πριν από τρεις μήνες —πάντοτε στη μαύρη αγορά— ένα γερμανικό μάρκο αντιστοιχούσε σε 75 δηνάρια ενώ τώρα σε... 400 (!). Η ανεργία πλησιάζει το 30% και η παραγωγή σημείωσε πτώση 22%, ενώ μειώνεται κατά 1% το μήνα.

Οι επιπτώσεις από τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία και τον οικονομικό αποκλεισμό είναι εμφανέστατες. Οι ζημιές, από τις μεταφορές μόνο, υπερβαίνουν τα 145 εκ τομμύρια μάρκα (τόσο ήταν στις 4/4/92 κάτι που έχει σοβαρές επιπτώσεις στην κ τανάλωση, αφού διπλασιάστηκε το κόστο

Μόνο από την καθυστέρηση του τηλε κοινωνιακού υλικού στον Πειραιά (τρεις μ νες τώρα) η ζημιά είναι 60 εκατομμύρ μάρκα, όπως ισχυρίζονται εδώ οι αρχές. ουρές στα βενζινάδικα είναι τεράστιες, ότ καθυστερεί η βενζίνη να έρθει από τη Θε σαλονίκη.

Οι Σκοπιανοί πολιτικοί πάντως εκφρ ζουν πολλά παράπονα για την Ελλάδ «*Θέλουμε τη συνεργασία. Είναι και πρ όφελος της ίδιας να έχει καλές σχέσεις μ μας, αφού και αυτή χάνει από τα εμπόδ που προσκομίζει στις μεταφορές*», μας λεγε ο υπουργός Μεταφορών **Αλεξάντ Λεπαπσόφ**. Ο πρόεδρος της δημοκρατί επιμένει ότι: «*με την ελληνική πλευρά ε διώξαμε επαφή για οικονομικά και πε βαλλοντικά ζητήματα, αλλά απάντη δεν πήραμε ακόμη*».

Η κατάσταση αυτή ενίσχυσε τα σχέδ της κυβέρνησης των Σκοπίων για τη δ μιουργία και άλλων διαύλων επικοινωνία Πρόκειται για τον άξονα Δύσης - Ανατολ που τέμνει κάθετα τον ήδη υπάρχοντα άξο Βορρά - Νότου, που περνάει και από Θεσσαλονίκη. Η χώρα με την πρόταση α τή αναδεικνύεται σε κομβικό σημείο του ε πορικού δρόμου που ξεκινά από το λιμά του Δυρραχίου στην Αδριατική, και φτά έως τη Βάρνα στη Μαύρη Θάλασσα. Π από λίγο καιρό υπεγράφη στα Σκόπια πρ τόκολλο συνεργασίας με την Βουλγαρία την Αλβανία, για την έναρξη ορισμέν διαδικασιών —κάτι που επί του παρόν μόνον συμβολική σημασία έχει. Όμως αμ σως έδειξαν ενδιαφέρον και η Ιταλία και Τουρκία καθώς και διεθνή χρηματοπιστω κά ιδρύματα για τη χρηματοδότηση των γων, με αντάλλαγμα την εκμετάλλευσ «*Γιατί η ανάληψη τέτοιων έργων να μ*

...α από τις αβεβαιότητες

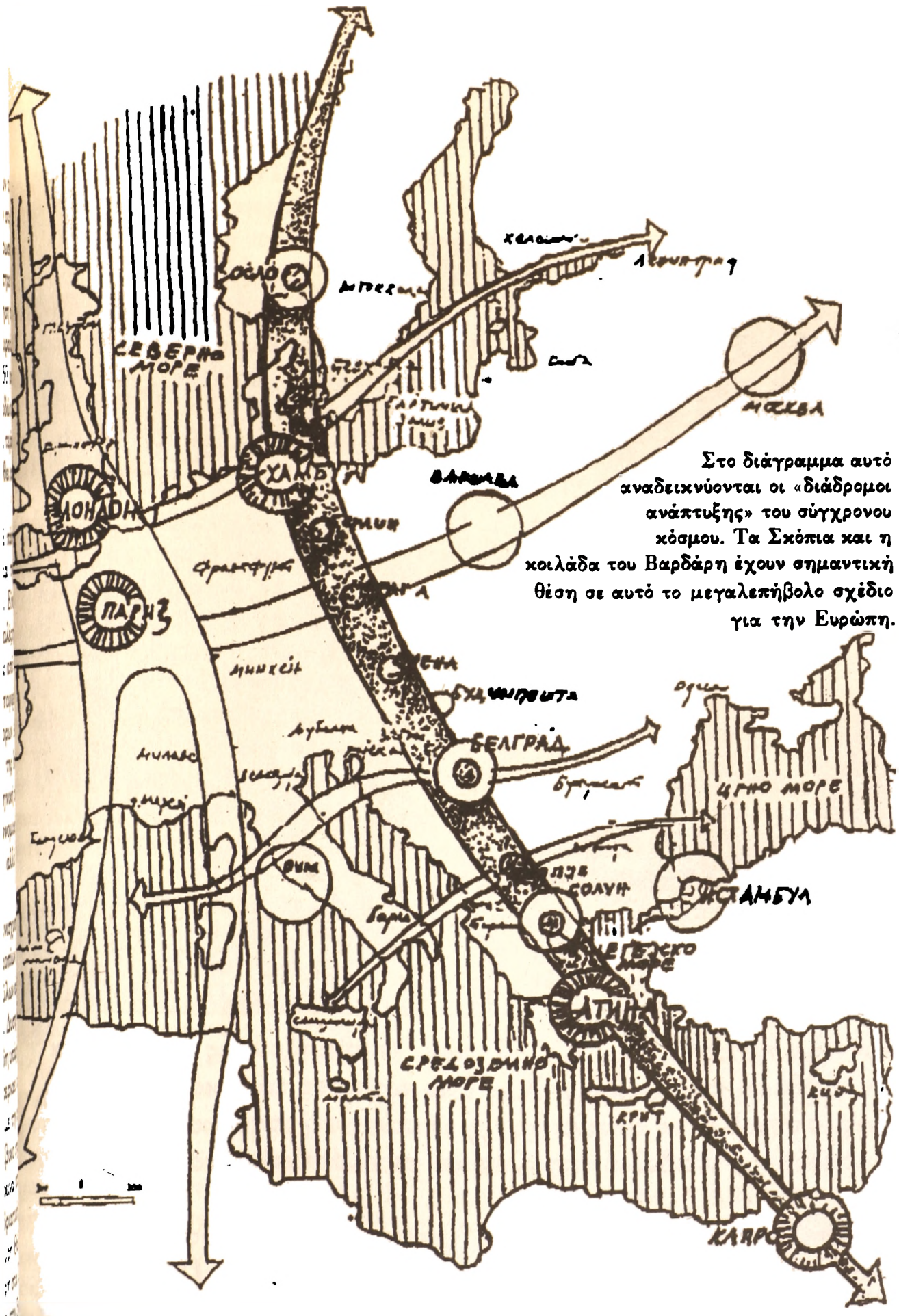

Στο διάγραμμα αυτό αναδεικνύονται οι «διάδρομοι ανάπτυξης» του σύγχρονου κόσμου. Τα Σκόπια και η κοιλάδα του Βαρδάρη έχουν σημαντική θέση σε αυτό το μεγαλεπήβολο σχέδιο για την Ευρώπη.

...ει από *Έλληνες επιχειρηματίες;*» διε-...τάτο ο υπουργός Μεταφορών.

Αλλά υπάρχουν και άλλες «προτάσεις» ...υ είναι ενδεικτικές για τον τρόπο που οι ...γάλοι της ΕΟΚ αντιμετωπίζουν τα Σκό-...ε. Ένα γερμανικό σχέδιο προβλέπει την ...τιστροφή» των μεταναστών από τη Γερ-μανία, κυρίως των Τσιγγάνων, με την χρη-ματοδότηση της κατασκευής κατοικιών και την επιδότηση της απασχόλησής τους. Να αναφέρουμε επίσης και τα σχέδια δημιουρ-γίας χώρων εναπόθεσης αποβλήτων στην ευρύτερη περιοχή; Ενδιαφέρον γι' αυτές τις εγκαταστάσεις έχουν εκδηλώσει και άλλες δυτικές χώρες.

του Μπάμπη Μπίκα

Διεργασίες όμως παρατηρούνται και στους αλβανόφωνους των Σκοπίων. Πρόσφατα στην πόλη Στρούγκα μια επιτροπή από στελέχη των αλβανικών κομμάτων — στη Βουλή διαθέτουν το 1/5 των εδρών — πρότειναν την ανακήρυξη των βορειοδυτικών και δυτικών περιοχών της χώρας σε «Αυτόνομη Δημοκρατία της Ιλλυρίδας». Όπως μας έλεγαν ανώτατα στελέχη αυτών των κομμάτων, στην έδρα τους στο Τέτοβο, σύντομα θα γίνει η επίσημη ανακήρυξή της αυτόνομης δημοκρατίας, πιθανότατα στο Γκόστιβαρ. Η ανακήρυξη της αυτονομίας επρόκειτο να πραγματοποιηθεί την περασμένη εβδομάδα, η κινητοποίηση όμως του κρατικού μηχανισμού και μια κυβερνητική ανακοίνωση που μιλούσε για «*παραπομπή σε δίκη των οργανωτών αντισυνταγματικών ενεργειών*», ανέστειλαν τα σχέδια που φαίνεται ότι δεν θα αργήσουν να πραγματοποιηθούν.

Το ερώτημα είναι πώς θα αντιδράσει τελικά η κυβέρνηση των Σκοπίων αν υλοποιηθούν τα σχέδια των Αλβανών. Η πρόθεση των τελευταίων είναι η συγκέντρωση 150.000 υπογραφών για διεξαγωγή δημοψηφίσματος και τροποποίηση του Συντάγματος.

Από την πλευρά του ο πρόεδρος Κίρο Γκλιγκόρωφ σε συνάντησή του με τον ηγέτη των Αλβανών **Νεβζέτ Χαλίλι** υποσχέθηκε πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων τους. Ως πού όμως; Και με ποιες συνέπειες; «*Θα προχωρήσουμε*» μας διαβεβαιώνει από την πλευρά του ο ηγέτης των Αλβανών.

Ο Κίρο Γκλιγκόρωφ, στην επιστολή του προς τον Πορτογάλο υπουργό Εξωτερικών **Ζοάο ντε Ντέους Πινέιρο**, εκφράζει φόβους ότι: «*υπάρχει κίνδυνος το κόστος να είναι μεγάλο* (από την εκκρεμότητα στην αναγνώριση), *να χαθεί η ευκαιρία για ειρηνική λύση και να έχουμε μια νέα κλιμάκωση της γιουγκοσλαβικής κρίσης και των συγκρούσεων στη Βαλκανική*». □

Τα χειρότερα έπονται...

του Μιχάλη Δούντα

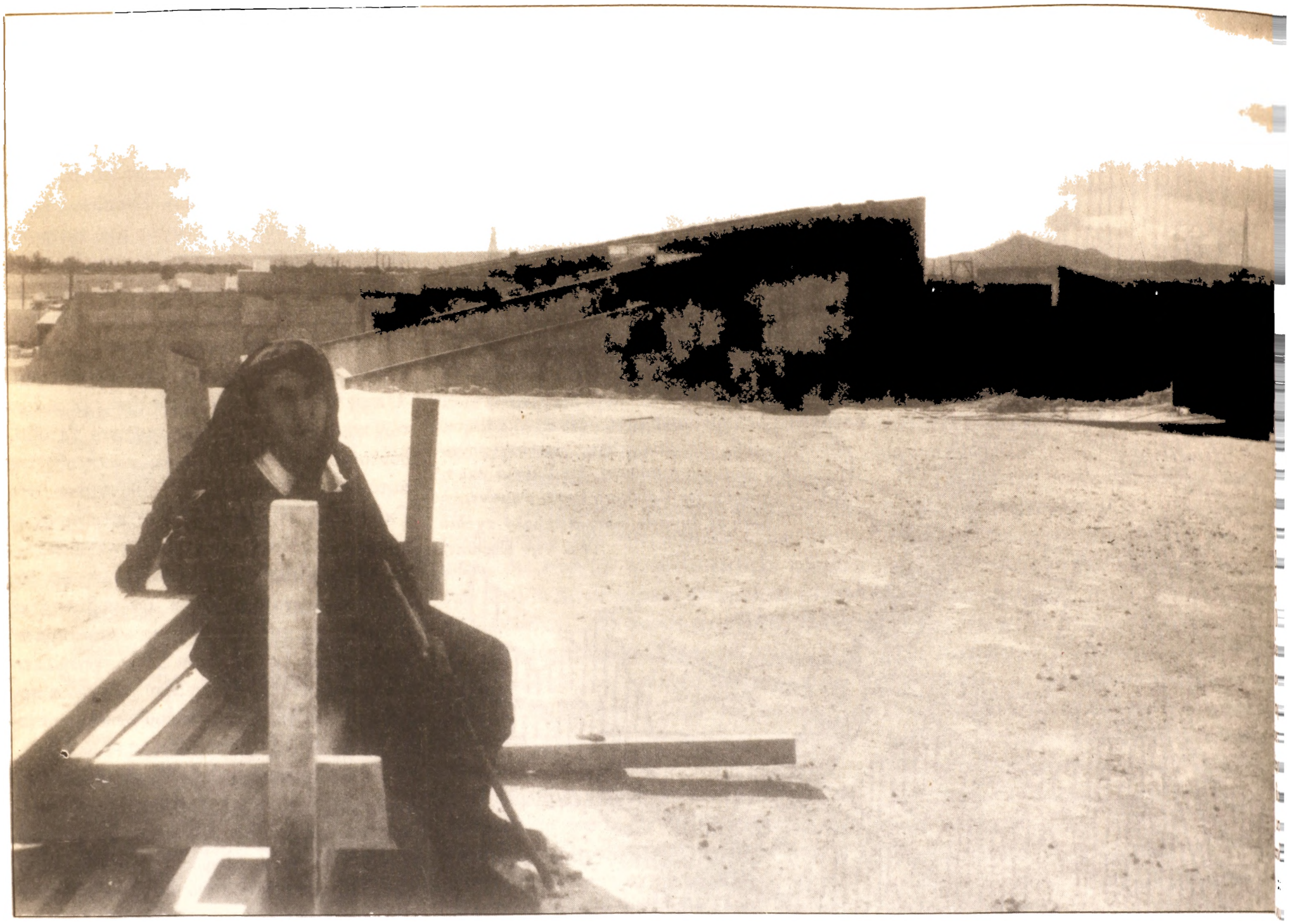

Η κρίση περί τα Σκόπια απέσπασε την προσοχή των Ελλαδιτών, επισκιάζοντας έτσι τα όσα φοβερά επισπεύδονται γύρω από την υπόθεση της Κύπρου. Και ενώ ως προς τα Σκόπια διακυβεύεται το γόητρο της Ελλάδας, στην Κύπρο απειλείται η επικύρωση ιστορικής βαρύτητας συρρίκνωσης του Ελληνισμού: η μεταβολή της Κύπρου σε προτεκτοράτο της Άγκυρας.
Οι Έλληνες συχνά ατυχήσαμε στην επιλογή της ηγεσίας μας. Όμως, σπανίως τόσο πολύ όσο στην περίπτωση Βασιλείου σε μοιραία μάλιστα συνύπαρξη με τον κ. Μητσοτάκη. Πράγματι θα αποβούν ολέθριο Δίδυμο.

Ο πρόεδρος Βασιλείου, αυτοπαγιδευμένος, όπως είναι γνωστόν, και στην αδιανόητη πολιτική της επιδίωξης «λύσης». έστω και χειρότερες από την σημερινή κατάσταση εκκρεμότητας, κατόρθωσε με την ολόθερμη συμπαράταξη του Έλληνα πρωθυπουργού, να οδηγήσει το Κυπριακό κυριολεκτικώς μπροστά στο γκρεμό. Πολύτιμος, αν και ακούσιος, συμπαραστάτης του απέβη η αναποτελεσματικότητα των αντιδράσεων της κυπριακής, αλλά κα της ελλαδικής αντιπολίτευσης. Η εμμονή

ειδικότερα, Κυπρίων αντιπολιτευόμενων στην συμμετοχή τους στο Εθνικό Συμβούλιο ουδέν χακό απέτρεψε, σε ουδέν παρεμπόδιζε τον πρόεδρο Βασιλείου. Αντιθέτως μάλιστα ανέδειξε τελικώς το συμβούλιο σε φύλλο συκής των προεδρικών αμαρτημάτων. Ο πρόεδρος αποκοίμιζε τα αντιπολιτευόμενα μέλη του που κατέληγαν να καταχωρούν απλώς διαμαρτυρίες! Ωστόσο η εντύπωση που δινόταν στον πολίτη ήταν ότι επρόκειτο για ήσσονες αντιρρήσεις τακτικής και όχι μείζονες ως προς τους στόχους διαφωνίες. Έτσι, όμως, υπό την συγκάληψη της ατονίας του Συμβουλίου, ο πρόεδρος Βασιλείου αποδέχθηκε βαθμιαίως όλες τις ουσιώδεις ρυθμίσεις που ικανοποιούσαν την τουρκική πλευρά: Στην ομοσπονδία, τη διζωνικότητα και τον δικοινοτικό χαρακτήρα του κράτους, που είχαν ήδη προαποδεχθεί οι προκάτοχοι και επικύρωσε ο κ. Βασιλείου, προστέθηκαν στο διάστημα αυτής της τελευταίας τριετίας, η πολιτική ισότητα των δύο κοινοτήτων. Η ισότιμη και ισοδύναμη συμμετοχή τους στην κυριαρχία της Κύπρου και μάλιστα εξ αδιαιρέτου (δηλαδή οι Τουρκοκύπριοι αναγορεύονται σε εξ' ημισείας συγκυρίους εφ' όλης της Κύπρου)· επίσης επιβεβαιώθηκαν η Ζυριχική εγγύηση της Τουρκίας και μόνιμη στρατιωτική της παρουσία στην Κύπρο. Όλα αυτά τα αποδέχθηκε ο πρόεδρος Βασιλείου στο παρασκήνιο, ενώ έδιδε περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις στο άνευρο εθνικό συμβούλιο. Και δεν ήρκεσαν.

Προσέτι φαίνεται ότι συνήνεσε τα κρίσιμα θέματα του εδάφους και των προσφύγων να αφεθούν προς διαπραγμάτευση σε κάποια δεύτερη φάση, υπό την πίεση της προαναφερθείσης προαποδοχής των βασικών, υπέρ των Τούρκων, αρχών και μάλιστα εντός του δυσμενούς νομικώς πλαισίου της έκθεσης Γκάλι. Με άλλα λόγια, ο πρόεδρος Βασιλείου —και επευλογών ο κ. Μητσοτάκης— ουσιαστικώς αποδέχθηκαν λύση αναγνώρισης και βελτίωσης υπέρ των Τούρκων των τετελεσμένων, αρκούμενοι, σε αντάλλαγμα, σε κάποια ποσοστά εδάφους και στην παλιννόστηση τεσσάρων περίπου δεκάδων χιλιάδων προσφύγων επί συνόλου εκατόν εβδομήντα, που θα απορροφούσαν τα εδάφη αυτά. Ως προς τους υπόλοιπους πρόσφυγες, τους περίπου 130.000, αυτοί δεν θα παλιννοστήσουν. Την τελευταία αυτή αλήθεια προσπαθεί ματαίως να συγκαλύψει η έκθεση Γκάλι κάτω από περίτεχνες διατυπώσεις περί διζωνικότητας και από άλλες ανάλογες όπως εκείνη του άρθρου 23 όπου όλα συσκοτίζονται μεταξύ των λέξεων «*εγκατάσταση*» και «*επανεγκατάσταση*».

Αλλά ακόμη και αυτά τα ισχνά, ανεπαρκέστατα ανταλλάγματα, που θα εχρησίμευαν ως «δόλωμα» για να αποδεχθεί ο κυπριακός ελληνισμός τη λύση, ακόμη και αυτά τα ολίγα, δεν μπόρεσε να τα εξασφαλίσει ο πρόεδρος Βασιλείου. Προσέκρουσε στον τουρκικό μαξιμαλισμό. Οι Τούρκοι ευτυχώς δεν δέχονταν το 90 που τους δίναμε, διότι επέμεναν στο εκατό.

Οι ικεσίες του προέδρου Βασιλείου προς τους Αμερικανούς για να κάμψουν την Άγκυρα, ώστε αυτή να συγκατατεθεί στις ελάχιστες αυτές παραχωρήσεις κατέληξαν τελικώς σε... πιέσεις για περαιτέρω ελληνικές παραχωρήσεις!

Ενόψει αυτής της πραγματικότητας ο κ. Βασιλείου, αντί να εγκαταλείψει επιτέλους αυτήν την χρεωκοπημένη πολιτική, απτόητος εθελοντής της πανωλεθρίας στράφηκε προς το συμβούλιο Ασφαλείας. Και ουσιαστικά ζήτησε από το συμβούλιο να επιβάλλει ως λύση τις άθλιες προτάσεις - πλαίσιο της έκθεσης Γκάλι. Αυτή, αδιακόσμητη, ωμή είναι η αλήθεια.

Από καιρό πολλοί, στην Κύπρο και στην Ελλάδα προειδοποιούν για επικείμενη καταστροφή. Και επειδή την τελευταία στιγμή, λόγω της τουρκικής αδιαλλαξίας, σταματούσαμε μπροστά στο γκρεμό της ολέθριας λύσης, μας αποκάλεσαν κινδυνοποιούς που δήθεν αβάσιμα κραυγάζαμε: «οι λύκοι φθάνουν». Και οι «λύκοι» μεν δεν έφθαναν κατόρθωναν όμως, μετά από κάθε προσπάθειά μας, να μας πλησιάζουν ολοένα και περισσότερο. Αυτή την φορά η τουρκική αδιαλλαξία ίσως να μην εκδηλωθεί. Γιατί με τις αδιανόητες παραχωρήσεις μας ικανοποιούμε ίσως και τους φανατικότερους των Τούρκων.

Αν πράγματι αυτή την φορά κορεσθεί από την έκταση των παραχωρήσεών μας το ακόρεστο των τουρκικών απαιτήσεων, ποιός αλήθεια, θα προστατεύσει τον κυπριακό ελληνισμό από την «λύση» τουρκικού προτεκτοράτου στην Κύπρο; Μόνη ελπίδα απέμεινε η οργή του λαού, που η βοή της αρχίζει, απόμακρη αλλά σωτήρια, να ακούγεται στην Κύπρο. Μόνο η οργή του λαού μπορεί να συντρίψει τα όσα, αμετανόητοι, μηχανεύονται οι «Δογματικοί» του κάθε συμβιβασμού. Αυτοί ακριβώς που, κατά τραγική ειρωνεία, έχουν θεσμικά ταχθεί να προστατεύσουν τον κυπριακό ελληνισμό.

Όταν οι κυβερνώντες δεν τίμησαν την αποστολή τους, όταν οι αντιπολιτευόμενοι απέτυχαν να συγκινήσουν, η έσχατη ευθύνη περιέρχεται στο ένστικτο ιστορίας και επιβίωσης του λαού.

Μ.Δ.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

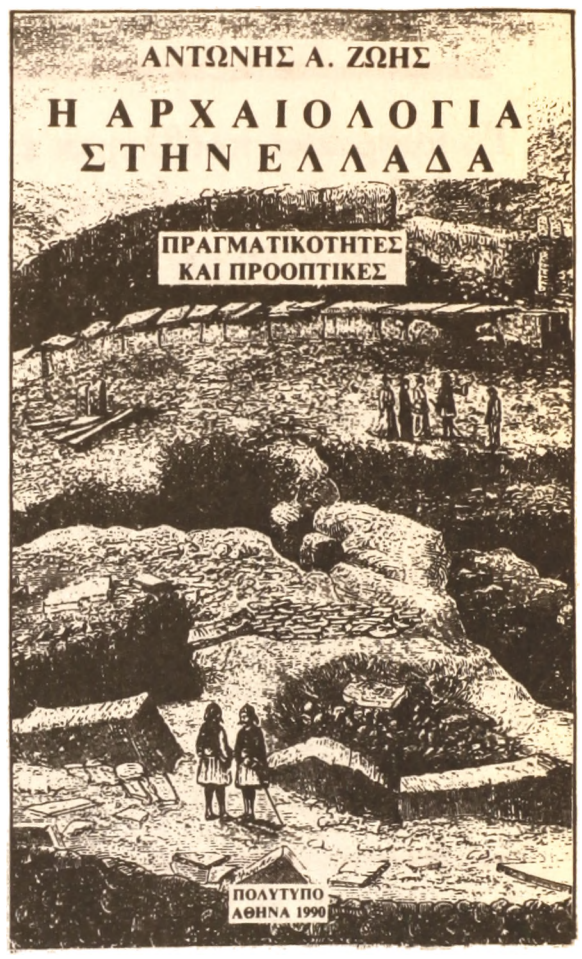

Σύνθεση και λειτουργία του *Ελληνικού Αρχαιολογικού Συστήματος*, —όπως ονομάζει ο συγγραφέας το πολύπλοκο σύνολο των κέντρων διοίκησης · διαχείρησης των αρχαιολογικών πραγμάτων και παραγωγής αρχαιολογικού έργου στην Ελλάδα, ελληνικών και ξένων—, καθώς και κριτική αυτής της λειτουργίας, είναι το θέμα του βιβλίου που δεν απευθύνεται αποκλειστικά στο στενό κύκλο των επαγγελματιών αρχαιολόγων και φοιτητών της αρχαιολογίας, αλλά και σε όλους όσους τους ενδιαφέρουν τα προβλήματα της αρχαιολογίας πέρα και κάτω από τη λάμψη των επιτευγμάτων της. Ο πρακτικός προσανατολισμός του βιβλίου είναι έντονος και εκφράζεται με τη συστηματική διατύπωση προτάσεων για βιώσιμες λύσεις, με στόχο την έξοδο της "αρχαιολογίας στην Ελλάδα" από τη χρονίζουσα λειτουργική της κρίση και την πνευματική της αδράνεια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ

Στα γρανάζια της επικείμ

Το κυπριακό πρόβλημα έχει συνοδεύσει την καθημερινή ζωή μας από την εισβολή και εντεύθεν διατηρώντας ένα ρόλο διακριτικά περιφερειακό, στο βαθμό που όλα τα περί το πρόβλημα τεκταινόμενα φαινόντουσαν στατικά και απόκοσμα. Καμιά λύση δεν προέκυπτε και το πολιτικό ενδιαφέρον κατέληγε ακαδημαϊκή εντρύφηση.

Οι πρόσφατες εξελίξεις όμως έχουν αλλάξει σημαντικά τα δεδομένα. Η τελευταία έκθεση του γενικού γραμματέα της 8ης Μαρτίου και το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας φαίνεται να μεταβάλλει άρδην αυτά τα δεδομένα. Αλλά και η γενικότερη ανακίνηση του θέματος προοιωνίζει σοβαρές ενέργειες προς την κατεύθυνση εξεύρεσης λύσης του Κυπριακού. Η κατεύθυνση αυτή όμως δεν είναι από μόνη της θετική. Εκείνο που χρήζει ανίχνευσης είναι η ποιότητα της λύσης που διαμορφώνεται. Ο ακριβέστερος οδηγός γι' αυτό το εγχείρημα είναι βέβαια τα κείμενα που προανάφερα. Γιατί αυτά αφ' ενός κωδικοποιούν ουσιαστικά τις τελευταίες θέσεις των μερών. Αφ' ετέρου όμως είναι αποκαλυπτικά της βούλησης εκείνων των διεθνών παραγόντων, όπως είναι ο αμερικανικός, που συμμετέχουν καταλυτικά στις διεργασίες γύρω από το πρόβλημα.

Η αξία των κειμένων αυτών και ιδιαίτερα του ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας, είναι ιδιαίτερα σημαντική γιατί ενσωματώνει και παγιώνει αυτό που η διεθνής κοινότητα θεωρεί δίκαιο τρόπο επίλυσης του προβλήματος. Δεν είναι δηλαδή κάποιες αναιρέσιμες θέσεις των μερών που εκφράζονται σε μια δεδομένη διαπραγματευτική συγκυρία. Και βέβαια η παρέκκλισή μας από θέσεις που περιέχονται σε ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας εμπεριέχει ένα τεράστιο πολιτικό κόστος. Ιδιαίτερα για την πλευρά μας που μόνο αντίβαρο στην εντεινόμενη τουρκική επιβουλή έχει την κάποια στήριξη που της προσφέρει η διεθνής κοινότητα.

Καταρχήν απουσιάζει τόσο από την έκθεση του γ.γ. όσο και από το ψήφισμα 750 οποιαδήποτε αιχμή προς την τουρκική πλευρά για την αδιέξοδη πορεία των τελευταίων διαβουλεύσεων. Ως γνωστό είναι η δική της επιμονή στο θέμα της χωριστής κυριαρχίας που επέφερε το αδιέξοδο. Και εδώ γεννιούνται και άλλα ερωτηματικά: πώς τελικά περχεράστηκε το θέμα; Η μη επίρριψη ευθύνης σίγουρα είναι ένα μείον για την πλευμας η οποία πορεύθηκε την τελευταία φάση όπως ελέχθηκε κατ' επανάληψην, για κερδίσει τα εύσημα καλής διαγωγής. Η θεση του γ.γ. κρίνεται και αρνητική για ελληνική πλευρά και για την τόσο εκτενή αναφορά στην πιθανότητα απόσυρσης των ρηνευτικών στρατευμάτων. Αυτή η απεεκ των πραγμάτων επηρεάζει την ελλην πλευρά ως το αδύνατο μέρος που στηρίζεπερισσότερο στην παρουσία του διεθνούς γανισμού. Είναι γνωστό μάλιστα ότι πλές φορές η Τουρκία είχε διατυπώσει την πειλή καταπολέμησης της ανανέωσης

ης λύσης

του Γεωργίου Κολοκασίδη

εντολής παραμονής των ειρηνευτικών στρατευμάτων στην Κύπρο.

Κορυφαίο στοιχείο της έκθεσης είναι η αναφορά σε δέσμη ιδεών από την οποία μόνα εκκρεμούντα θέματα παραμένουν, σύμφωνα με τον γ.γ., το εδαφικό και το προσφυγικό. Καταρχήν, πότε διαμορφώθηκε αυτή η δέσμη ιδεών την ύπαρξη της οποίας αρνείται επίμονα η κυπριακή κυβέρνηση; Και ποιες είναι οι συναινετικές αυτές σχέσεις στις οποίες η ελληνική κυπριακή πλευρά παρουσιάζεται σύμφωνη;

Εξίσου σημαντικό όμως είναι και η παραπομπή της επίλυσης του εδαφικού και προσφυγικού στο μέλλον και μάλιστα στο πλαίσιο προδιαγραφών που προεξοφλούν κατά τρόπο μοιραίο την έκβαση. Δηλαδή πρόσφυγες θα επιστρέψουν μόνο σε όσα εδάφη αποδοθούν, πράγμα που σημαίνει ότι ο αριθμός τους δεν θα υπερβεί τις, περίπου, 40.000 επί συνόλου 170.000. Οι υπόλοιποι δεν θα παλιννοστήσουν, όπως αφήνει να εννοηθεί η παράγραφος 23 της έκθεσης Γκάλι, που με περιτεχνα παραπλανητική διαφοροποίηση μεταξύ «εγκατάστασης» και «επανεγκατάστασης» προδιαγράφει την ανωτέρω ζοφερή έκβαση. Τα δύο αυτά θέματα υπήρξαν ο ακρογωνιαίος λίθος των δικών μας διεκδικήσεων. Δεν νοείται συνεπώς να δίνεται η εντύπωση εξομάλυνσης των πτυχών του Κυπριακού χωρίς να επιλύονται και αυτά τα δύο κεφαλαιώδη θέματα. Ούτε συγχρόνως πρέπει να καταγράφονται οι δικές μας δεσμεύσεις σε πτυχές τουρκικού ενδιαφέροντος χωρίς να αποσπώνται ανάλογες σημαντικές δεσμεύσεις από τουρκικής πλευράς. Και δυστυχώς αυτό συμβαίνει με την έκθεση του γ.γ. και το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Κωδικοποιούνται σημεία αρχών όπως η αποδοχή μας της πολιτικής ισότητας των δύο κοινοτήτων, της διζωνικότητας, της ισοδύναμης συμμετοχής των Τουρκοκυπρίων στα συνταγματικά χωρίς να εξασφαλίζονται ανάλογες για την πλευρά μας παραχωρήσεις.

Πιο αναλυτικά όμως: Γίνεται ρητή αναφορά στην έκθεση σε ποσοστά συμμετοχής στη νομοθετική εξουσία. Θα υπάρχουν, αναφέρεται, δύο βουλές, η κάτω Βουλή με αναλογία 70 προς 30 και η Άνω Βουλή με αναλογία 50 προς 50. Συγχρόνως προβλέπονται ξεχωριστές πλειοψηφίες στην Κάτω Βουλή (δηλαδή αχρηστεύεται η ελληνική αριθμητική υπεροχή) για αριθμό θεμάτων. Τέτοιες όμως αδιέξοδες ρυθμίσεις θα έπρεπε να τρομοκρατούν. Γιατί ήδη αποπνέουν ζυριχικά συνταγματικά αδιέξοδα. Γίνεται κάποια αναφορά βέβαια σε «μηχανισμό επίλυσης αδιεξόδων». Αλλά εντελώς φευγαλέα με τρόπο που μάλλον αποκαλύπτει το πρόβλημα παρά προσφέρει λύσεις. Και μόνο όμως η αποδοχή αυτής της διατύπωσης είναι πολύ επιπόλαιη. Γιατί δεν μπορούμε να φαινόμαστε ότι αποδεχόμαστε συνταγματικές ρυθμίσεις που θα οδηγήσουν με μαθηματική ακρίβεια στην επόμενη κυπριακή κρίση με την ελπίδα ότι μπορεί καθ' οδόν να επινοηθεί κάποιος μηχανισμός επίλυσης μελλοντικών συνταγματικών αδιεξόδων. Αλλά και η διαμόρφωση τέτοιου λυτρωτικού μηχανισμού είναι πολύ αμφισβητήσιμη αν δεν υπάρχει η τουρκική καλοπιστία να στηρίξει την εύρυθμη λειτουργία του συντάγματος. Γιατί όσες συνταγματικές διασφαλίσεις και να υπάρχουν, όλες ανεξαιρέτως υπόκεινται στην επίνευση του ισχυρού. Που ανά πάσαν στιγμή μπορεί να μετατρέψει ένα σύνταγμα σε μια συλλογή νεκρών γραμμάτων.

Και ο ρόλος όμως της Τουρκίας μέσα από την δέσμη ιδεών βγαίνει ισχυροποιημένος. Γίνεται ρητή αναφορά στη Ζυριχική Συνθήκη Εγγυήσεων που απλώς θα «συμπληρωθεί κατάλληλα». Με άλλα λόγια η Τουρκία, παρά τα ανομήματά της, παραμένει εγγυήτρια με δικαίωμα επέμβασης και μόνιμη στρατιωτική παρουσία στην Κύπρο. Και αυτό παρά την επιμονή μας σε απάλειψη της Τουρκίας από τον κατάλογο των εγγυητριών δυνάμεων. Δηλαδή κωδικοποιείται ακόμα μια δική μας παραχώρηση χωρίς

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ROBERT BROWNING

Η ΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, τηλ. 36.27.318

Γραφτείτε συνδρομητές στο **αντί**

Η Νέα Οικολογία κυκλοφορεί την 15η κάθε μηνός

Νέα Οικολογία

Τεύχος 90, Απρίλιος 1992

Μηνιαία επιθεώρηση, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 36.19.837

Γαλλία: Οι Πράσινοι σε άνοδο του Γιάννη Σακιώτη
Μαραθωνήσι: Η ιστορική συνάντηση της Λιθακιάς του Ηλία Ευθυμιόπουλου
Η πολεοδομία του νέφους του Γιάννη Παρασκευόπουλου
Στο σκουπιδοτενεκέ της κοινωνίας του Κίμωνα Χατζημπίρου
Τι συμβαίνει με τα πυρηνικά όπλα; του Μιχάλη Προμπονά
Οικιακά εντομοκτόνα: Αυτά που κρύβουν οι ετικέτες του Γιώργου Λαγανά
Ο αμίαντος εκτός νόμου της Μαρίτας Κουρούπη
Η οικολογία στη Βουλή του Σπύρου Σγούρου

•

Υπερπληθυσμός, ο πόλεμος των γενεών του Γιάννη Σακιώτη
Η φύση σε φθίνουσα πορεία του Γιάννη Σακιώτη
Ο μύθος της πυρηνικής σύντηξης της Greenpeace
Πόλεμοι συμφερόντων στην GATT του Φρεντερίκ Κλαιρμόντ
Η ύπαιθρος δεν χρειάζεται τον εμπορικό φιλελευθερισμό του Μιχάλη Μοδινού
Ανοχύρωτες πόλεις, ανυπεράσπιστες περιφέρειες, συνέντευξη των Κ. Χατζημιχάλη και Ντ. Βαΐου στους Μ. Μοδινό, Μ. Προμπονά
Η άλλη αρχιτεκτονική της Έλλης Γεωργιάδου

•

Τα δελφίνια πεθαίνουν στη Μεσόγειο των Π. Παναγιωτίδη, Μ. Γιαγνίση και Β. Κιόρτση
Μεσόγειος, πηγή θαλάσσιου πλούτου της Αννί Λεφέβρ
Στήνοντας ξόβεργες στη Χίο του Β. Σπινθάκη
Η ελληνική φύση τον Απρίλιο του Γρηγόρη Τσούνη

•

Αλαίν Λιπιέτς: Ευρώπη κοινωνική, Ευρώπη νομιμοποιημένη
Γουέην Χωλ: Ευρωκεντρισμός, Ισλάμ και Οικολογία
Γ. Παρασκευόπουλος: Ποιο Μακεδονικό;
Μιχάλης Παπαγιαννάκης: Ευρωοικολογικά
Δημήτρης Κωστόπουλος: Πλήθη και Κέραμοι

να διευκρινίζεται και η δεύτερή μας απαίτηση περί μη πρόβλεψης δικαιώματος μονομερούς χρήσης του εγγυητικού δικαιώματος. Τελικά όσα ζητούμε εμείς είτε απορρίπτονται είτε παραπέμπονται στο μέλλον.

Αλλά και το θέμα της διζωνικότητας αρχίζει να αποκτά την υφή που του παροσέδωσε από την αρχή η τουρκική πλευρά. Γιατί από την αρχή η Τουρκία θεώρησε αυτό τον όρο ουσιαστικού συνταγματικού περιεχομένου και όχι απλό συνώνυμο της διπεριφερειακής. Η ελληνική πλευρά σε ακόμα μια διαπραγματευτική ακράτειά της είχε αποδεχθεί την εισαγωγή του όρου για πρώτη φορά το 1981 σε εναρκτήρια δήλωση του τότε γ.γ. Βάλντχαϊμ. Τότε όμως είχε περιοριστεί ο όρος με την χρήση της φράσης «διζωνική ως προς το έδαφος». Στην τελευταία έκθεση του γ.γ. γίνεται πλήρης ενσωμάτωση της τουρκικής ερμηνείας με την ακόλουθη αναφορά: *«Η διζωνικότητα της ομοσπονδίας αντανακλάται στο γεγονός ότι κάθε ένα από τα ομόσπονδα κράτη θα διοικείται από μια κοινότητα και θα υπάρχει εγγύηση για μια σαφή πλειοψηφία του πληθυσμού και ιδιοκτησία γης στην περιοχή της».* Πέρα όμως από το γεγονός ότι αναγνωρίζεται έτσι η συνταγματική φύση του όρου «διζωνική» παγιοποιούνται και άλλες παραχωρήσεις μας με την αποδοχή της ύπαρξης σαφών πλειοψηφιών πληθυσμού και γης. Με τρόπο μάλιστα που πλήττονται οι πάγιες απαιτήσεις μας για την κατοχύρωση της ελευθερίας κατοχής γης και εγκατάστασης. Τι πήραμε σε αντάλλαγμα;

Η έκθεση όμως Γκάλι επιλαμβάνεται και του θέματος της αίτησης ένταξής μας στην ΕΟΚ. Το γεγονός αυτό εξυπαρχής διαβρώνει την κρατική οντότητα της κυπριακής δημοκρατίας καθότι αυτό το θέμα θα έπρεπε να θεωρείται ότι επαφίεται αποκλειστικά στο κυπριακό κράτος. Που λογικά δικαιούται να ασκήσει κατά βούληση αυτό το κυριαρχικό δικαίωμα. Αντί αυτού στην έκθεση του γ.γ. ακρωτηριάζεται αυτό το δικαίωμα με την εξάρτησή του από την έγκριση Ελλήνων και Τούρκων Κυπρίων σε χωριστά δημοψηφίσματα. Ευτυχώς η πρόνοια αυτή απαλείφθηκε από το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας κατόπιν έγκαιρης επέμβασης της Γαλλίας. Αυτό όμως βεβαίως δεν αποσωβεί τον κίνδυνο καθώς συσσωρεύεται μια πίεση στην ελληνική πλευρά να αναμένει τη λύση πριν την προώθηση της ένταξης.

Αξιοσημείωτη είναι και η αναφορά στο θέμα της κατανομής αρμοδιοτήτων στα δύο ομόσπονδα κράτη. Αναφέρεται στην έκθεση του γ.γ. ότι *«όλες οι εξουσίες που δεν ανατίθενται στην ομόσπονδη κυβέρνηση θα σκούνται από τις δύο ομόσπονδες πο τείες».* Ήταν πάντοτε μια σταθερά τ τουρκικής πολιτικής η εμμονή στην απο ντρωση των αρμοδιοτήτων προς όφελος τ ομοσπόνδων πολιτειών. Αφ' ετέρου όμ αυτό ήταν πάντα ένα ανάθεμα για την ελλ νική πλευρά που έβλεπε με επιφύλαξη τ αποδυνάμωση της κεντρικής κυβέρνησ Και αυτή μας η θέση φαίνεται να διαβρώ ται ανεπανόρθωτα ενόψει της πιο πάνω ρικοπής από την έκθεση του γ.γ. Στο βαθ που να καθίσταται υποκριτική η μομφή π εκτοξεύεται αλόγιστα εναντίον επικριτ του διαλόγου ότι υποστηρίζοντας την παρ ταση της σημερινής κατάστασης προάγο έμμεσα τη διχοτόμηση. Γιατί αν η συμπερ ληψη αυτής της πρόνοιας που ενισχύει υπέ μετρα τις αρμοδιότητες των πολιτειών δ είναι διχοτομική τότε τι είναι; Τελικά κ από την έκθεση του γ.γ. και από το ψήφ σμα του Συμβουλίου Ασφαλείας συνάγετ σαφώς η διάθεση για ενεργότερη εμπλο του Συμβουλίου Ασφαλείας σε περίπτω αποτυχίας της διαδικασίας. Αυτό το ενδ χόμενο κάθε άλλο παρά πρέπει να μας εφ συχάζει. Και αυτό γιατί αυτή τη στιγμή Συμβούλιο Ασφαλείας χειραγωγείται στι ουσία από τις παντοδύναμες ΗΠΑ. Και δ δομένων των αμερικανοτουρκικών σχέσε έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε ότι η π ρέμβασή τους θα έχει μια φυσική κλίση πρ τα τουρκικά συμφέροντα. Τέλος επισημα νεται ότι η έκθεση προβλέπει διεθνή διάσκ ψη με τη συμμετοχή Τουρκίας, Ελλάδ και των δύο κυπριακών κοινοτήτων. Απο σιάζει εντελώς η κυπριακή κυβέρνηση!

Τόσο η έκθεση όσο και το ψήφισμα τ Συμβουλίου Ασφαλείας βασικά κωδικ ποιούν θέσεις των πλευρών που διαμορφ θηκαν μέσα από τις διαπραγματεύσεις τ τελευταίων ετών. Και μάλιστα τώρα αυτ συνοδεύονται και από την επιταγή που συν δεύει όλα τα ψηφίσματα του Συμβουλίου σφαλείας. Αν μάλιστα ανατρέξει κανείς πρόσφατα κείμενα προταθέντων σχεδίω λύσης, όπως είναι το σχέδιο Γκουεγιάρ τ '89, θα δει ότι αυτά είναι σχεδόν ταυτόση —και μάλιστα προς το χειρότερο— με αυ που βρίσκονται σήμερα ενώπιόν μας. Ισ τώρα αντιληφθεί κανείς πόσο άκριτα δρού η ελληνική πλευρά όταν βεβιασμένα αποδ χόταν διάφορα σχέδια και προτάσεις υπό ευφάνταστο σκεπτικό του *«τροφή για σκ ψη».* Τελικά αυτά, που για να μην δυσαρ στήσουμε αποδεχόμασταν ως τροφή γ σκέψη, μας έχουν προκαλέσει επικίνδυ δυσπεψία.

Και οι αποκρατικοποιήσεις καλά κρατούν

του Τάσου Μπάρλα

Πριν ακόμα κοπάσουν οι αντιδράσεις από την ιδιωτικοποίηση της ΑΓΕΤ Ηρακλής, η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας απεφάσισε να παραχωρήσει στον ιδιωτικό τομέα και το 49% των μετοχών του ΟΤΕ, του πλέον στρατηγικού για πολλούς τομέα της οικονομίας μας. Σύμφωνα με δημοσιεύματα του Τύπου, η διαδικασία πώλησης του ΟΤΕ ξεκίνησε από τις 6 Νοεμβρίου 1991, όταν ο υφυπουργός, τότε, Οικονομικών Γ. Παλαιοκρασσάς έστειλε επιστολή για την εκδήλωση ενδιαφέροντος σε επτά χρηματιστηριακούς κύκλους του εξωτερικού.

Η συζήτηση για την πώληση του ΟΤΕ έχει αρχίσει εδώ και χρόνια, αλλά οι συζητήσεις αυτές δεν είχαν συνέχεια, τόσο γιατί αντιδρούσαν οι εργαζόμενοι στον Οργανισμό όσο και γιατί δεν μπορούσαν οι θύνοντες να διαλέξουν τον ξένο όμιλο στον οποίον θα τον πωλούσαν. Αν σκεφτεί κανείς τι οι συζητήσεις για τον εκσυγχρονισμό του ΟΤΕ ξεκίνησαν στα τέλη της δεκαετίας του 70 και τελικά μετά από δέκα χρόνια κατέληξαν σε αποτέλεσμα, είναι κατανοητό πόσο μεγάλα συμφέροντα παίζονται γύρω από την πώληση του Οργανισμού.

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας αποφάσισε να πουλήσει το 49% των μετοχών του ΟΤΕ σε ιδιώτες και επελέγη γι' αυτό σαν χρηματοοικονομικός σύμβουλος η «Credit Suisse First Boston». Η πώληση του πακέτου των μετοχών θα γίνει κατευθείαν σε ιδιώτη επενδυτή και όχι μέσω της διεθνούς χρηματαγοράς. Η «First Boston» θα πρέπει να ψάξει να βρει επενδυτή που θα φέρει στην Ελλάδα ποσόν πολύ μεγαλύτερο από αυτό που πουλήθηκε η ΑΓΕΤ στην ιταλική Calcestruzzi. Αλλά η κυβέρνηση, για να πραγματοποιηθεί η πώληση, θα πρέπει να προσαρμόσει τη νομοθεσία κάτω από την οποία λειτουργούν σήμερα οι τηλεπικοινωνίες στη χώρα μας, προς αυτή της ΕΟΚ.

Η πώληση του ΟΤΕ

Οι τηλεπικοινωνίες στη χώρα μας είναι κρατικό μονοπώλιο —και μάλιστα από τους στρατηγικότερους τομείς της οικονομίας μας— και είναι άρρηκτα δεμένες με την εθνική ασφάλεια. Οι τηλεπικοινωνίες των ενόπλων μας δυνάμεων διέρχονται μέσα από κανάλια του ΟΤΕ, έτσι ώστε και από την πλευρά αυτή η πώληση να γίνεται προβληματική.

Η κυβέρνηση ανακοίνωσε, μετά από τις καταγγελίες εκ μέρους του εκπροσώπου των εργαζομένων στο δ.σ. του ΟΤΕ κ. Στρατούλη, ότι θα εκχωρήσει μέρος του οργανισμού στον ιδιωτικό τομέα. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Πολύδωρας απέδωσε την καθυστέρηση της δημοσιοποίησης των προθέσεων της κυβέρνησης σε λάθος επικοινωνία, κάτι που ελάχιστα βέβαια έγινε πιστευτό.

Η ΕΟΚ πιέζει να απελευθερωθεί ο τομέας των τηλεπικοινωνιών. Μάλιστα, όταν είχε έρθει στην Ελλάδα ο αντιπρόεδρος της επιτροπής της ΕΟΚ και αρμόδιος για θέματα ανταγωνισμού κ. Λεόν Μπριτάν, ένας από τους τομείς για τον οποίο ενδιαφέρθηκε ήταν το άνοιγμα των κρατικών μονοπωλίων στο διεθνή ανταγωνισμό. Ο τομέας μάλιστα των τηλεπικοινωνιών ήταν στα άμεσα ενδιαφέροντά του και ειδικά, όπως δήλωσε ο ίδιος, το τμήμα της βασικής τηλεφωνίας.

Στον κοινοτικό επίτροπο προσέφυγε και η ομοσπονδία των εργαζομένων του ΟΤΕ —η ΟΜΕ - ΟΤΕ— για να ρωτήσει για την τύχη της προσφυγής που είχε κάνει, σε σχέση με τον αποκλεισμό του ΟΤΕ από τη διαγωνιστική διαδικασία για την απόκτηση άδειας κινητής τηλεφωνίας ξηράς. Τα οικονομικά συμφέροντα που παίζονται γύρω από τον ΟΤΕ είναι τεράστια και οι αντιδράσεις για την πώληση είναι πολύ μεγάλες.

Η *First Boston*, που ανέλαβε να βρει αγοραστή, είναι μια πολύ μεγάλη χρηματοπιστωτική εταιρεία που διακινεί τεράστια κεφάλαια στη διεθνή χρηματογορά. Ποιον θα διαλέξει, δεν θα εξαρτηθεί μόνο από την προσφορά σε χρήμα αλλά και από πολλούς άλλους παράγοντες τους οποίους εδώ δεν μπορούμε να φανταστούμε.

Τα συμφέροντα του όποιου πιθανού αγοραστή θα συμπίπτουν, π.χ., με αυτά της ΙΝΤΡΑΚΟΜ, ή θα είναι ανταγωνιστικά; Θα είναι ευρωπαϊκή η εταιρεία που θα πάρει το πακέτο των μετοχών του ΟΤΕ ή μήπως θα προέρχεται από την άλλη μεριά του Ατλαντικού; Ο ΟΤΕ έχει αγοράσει τεχνολογία από διάφορες εταιρείες και έχει συνάψει κατά καιρούς συμφωνίες με μεγάλους και διαφορετικούς τηλεπικοινωνιακούς ομίλους. Θα είναι συμφέρουσα η πώληση ή η κυβέρνηση θέλει να πάρει όσο το δυνατόν γρηγορότερα τα χρήματα, για να μπορέσει να δείξει καλά αποτελέσματα στην προσπάθεια για τον περιορισμό του δημόσιου ελλείμματος;

Ερωτηματικά

Για ακόμα μια φορά η κυβέρνηση Μητσοτάκη δεν κατάφερε να εξασφαλίσει διαφάνεια και εγκυρότητα στην όλη διαδικασία πώλησης του πιο κερδοφόρου κρατικού Οργανισμού της χώρας μας. Τα ερωτήματα που υπάρχουν και γι' αυτή την πώληση, όπως και για εκείνη της ΑΓΕΤ, είναι πολλά. Οι εργαζόμενοι στον Οργανισμό και οι υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις είναι ενάντιοι στην πώληση. Ακόμα και ο πρώην υφυπουργός Επικοινωνιών κ. Κράτσας έχει χαρακτηρίσει την πώληση παράλογη και παράδοξη. Δεν είναι νοητό να πουληθεί ο ΟΤΕ, μια κρατική κερδοφόρα και στρατηγικής σημασίας επιχείρηση, όταν μπορεί να έχει απόδοση και να συμβάλλει στην οικονομική ανόρθωση της οικονομίας μας. □

Το πλοίο βυθίζεται
και οι αξιωματικοί πιάστηκαν στα χέρια..

του Αλ. Βυζάντιου

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία πως την «παράσταση» των γεγονότων έκλεψε, τις τελευταίες ημέρες, η αναζήτηση ψήφου εμπιστοσύνης στη Βουλή, η «αποκαθήλωση» του υπουργού Εξωτερικών **Αντώνη Σαμαρά** και όλα τα συμπαραμαρτούντα.

Δεν υπάρχει επίσης καμιά αμφιβολία ότι αν δεν συνέβαιναν τα όσα γνωρίζουμε όλοι γύρω από τη σύσκεψη των αρχηγών, η *«παράσταση»* θα δινόταν ακόμα *γύρω* από τα οικονομικά.

Η θέση αυτή ενισχύεται από διάφορα γεγονότα, όπως η επίσκεψη αντιπροσωπείας του Δ.Ν.Τ. στην Αθήνα, οι τελευταίες εκθέσεις της ΕΟΚ για τα χάλια της ελληνικής οικονομίας και κυρίως οι *«κόντρες»* μεταξύ υπουργών για την κατάσταση της οικονομίας μας και τις προοπτικές της.

Και λέμε κυρίως οι *«κόντρες»* γιατί αν μια κυβέρνηση δεν ακολουθεί κοινή πολιτική δεν είναι δυνατόν αυτή να αποδώσει έργο. Ιδιαίτερα όταν έχεις να κάνεις με μια χώρα σαν την Ελλάδα, όπου ο νόμος προσφοράς και ζήτησης μόνο κατ' ευφημισμό λειτουργεί.

Αλλά σε τι διαφωνούν οι κυβερνητικοί παράγοντες μεταξύ τους;

Πρωτού όμως έρθουμε σε αυτό απαιτείται η ακόλουθη επισήμανση. Ότι το κυρίαρχο στοιχείο στις διαφωνίες έγκειται στο γεγονός ότι ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. **Στ. Μάνος** εμφανίστηκε ως νέος *«τσάρος»*, όπως είχε παρουσιαστεί κάποτε ο υπουργός κ. **Γερ. Αρσένης**.

Με μια βασική διαφορά. Ότι ο πρώτος στράφηκε, με την *«ενθρόνισή»* του, εναντίον των πάντων ακόμα και εναντίον ανθρώπων της παράταξής του. Συνέβη δε το εξής εκπληκτικό και πρωτοφανές γεγονός:

Παρουσιάζοντας ο κ. Μάνος το ύψος του δημοσίου χρέους δεν τα έκανε κατά χρονικά διαστήματα αλλά κατά υπουργό. Έτσι ο

Οι διαφωνίες μεταξύ υπουργών δεν είναι ασυνήθιστο γεγονός, όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και για όλο τον κόσμο. Εκείνο που είναι ασυνήθιστο, είναι, οι διαφωνίες αυτές να εκτείνονται προς όλες τις κατευθύνσεις και για όλο το φάσμα της οικονομίας, ιδιαίτερα όταν αυτή διανύει μία φάση όπως αυτή εδώ που διανύει η ελληνική οικονομία.

Αθ. Κανελλόπουλος, για παράδειγμα ενεφανίζετο να φταίει για το ύψος των χρεών για το οποίο ευθύνετο ο προηγούνενος απ' αυτόν υπουργός.

Παρουσιάστηκε επίσης ως ο μοναδικός που θα μπορούσε να τιθασεύσει τον πληθωρισμό που δεν λέει να μειωθεί. Το **τέρας**, όπως απεκάλεσε τον πληθωρισμό, δεν τιθασεύεται με ξόρκια αλλά με συγκεκριμένα μέτρα που όμως δεν μπορεί να εφαρμόσει η κυβέρνηση.

Αλλά ας δούμε τώρα τα περί διαφωνιών. Και πρώτα - πρώτα ας έρθουμε στο θέμα των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού.

Ο προϋπολογισμός του 1991 παρουσιάζει υπέρβαση του ελλείμματος κατά 28%. Πριν τρεις μήνες μόλις, εκτιμάτο ότι το έλλειμμα θα έφθανε τα 460 δις δρχ. και όμως ξεπέρασε τα 600 δισ. δρχ.

Εξάλλου η υστέρηση εσόδων ξεπερνά τα 570 δισ. δρχ.

Εν πάση περιπτώσει και παρά τα στοιχεία αυτά από πρώτο χέρι που διαθέτει ο **Παλαιοκρασσάς** ως υπουργός Οικονομικών, επιμένει ότι δεν υπάρχει ανάγκη αναθεώρησης των προβλέψεων του προϋπολογισμού του 1992, όταν εκ των πραγμάτων ο προϋπολογισμός είναι υπό αναθεώρηση αφού *«κουβαλάει»* όλα τα σφάλματα του 1991.

Από την πλευρά του, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Στ. Μάνος και το επιτελείο του (που έχει αντικαταστήσει το επιτελείο του πρώην υπουργού κ. Ευθ. Χριστοδούλου) υποστηρίζουν ότι και αναθεώρηση χρειάζεται στον προϋπολογισμό και νέα μέτρα πρέπει να εφαρμοστούν.

Και το απαραίτητο *«περίβλημα»* βέβαια είναι η ΕΟΚ «που μας υποχρεώνει κ.λπ. (διάβαζε Πρόγραμμα Σύγκλισης).

Έτσι ο κ. Μάνος βάζει το Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος να καταρτίσει αυτό το *Πρόγραμμα Σύγκλισης* μέσα από το οποίο θα διαφανούν όλα τα μέτρα που θα εφαρμοστούν και τα οποία φυσικά θα έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση του εισοδήματος των μισθωτών και των συνταξιούχων. Αυτό το τελευταίο όμως το γνωρίζουν καλύτερα οι *«πέριξ»* του πρωθυπουργού (πολιτευόντα γαρ) και προσπαθούν να πείσουν τον πάντες (και πρώτα απ' όλα τον εαυτό του) ότι δεν χρειάζονται άλλα μέτρα.

Μέσα σε αυτό το κλίμα της διαφορετικής οπτικής των οικονομικών, βρίσκονται και οι βιομηχάνοι και οι τραπεζίτες. Οι πρώτοι εμμένουν ότι *«η προοπτική της ευρωπαϊκής ένωσης μας βρίσκει απροετοίμαστους»*. Ακόμα ότι η κυβέρνηση δεν περιόρισε τις δημόσιες δαπάνες ούτε αύξησε ουσιαστά τα έσοδά της και κυρίως ότι η απο-κρατικοποίηση δεν προχωρεί με ικανοποιητικά βήματα.

Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η *«στήριξη του κεφαλαίου»* δεν μπορεί να είναι η δέουσα για την κυβέρνηση.

Το επιχειρηματικό κεφάλαιο δεν στηρίζει *κομματικές κυβερνήσεις* αλλά κυβερνήσεις που θα παρέχουν κίνητρα για να αυξήσουν τα κέρδη της. Και αυτό δεν έχει επιτευχθεί στο μέτρο που έπρεπε και που ανέμενε το κεφάλαιο.

Πρόσφατα, παράγοντας της βιομηχανίας ειρωνευόταν φανερά το γεγονός ότι οι Τράπεζες που περικόπτουν συνεχώς τις χορηγήσεις δανείων προσανατολίζονται για δάνεια για την αγορά αυτοκινήτων.

Από την πλευρά τους οι τραπεζίτες περιμένουν το έναυσμα από την Κεντρική Τράπεζα για τη μείωση των επιτοκίων.

Ο κ. Χριστοδούλου τοποθετούσε τη μείωση αυτή τον περασμένο μήνα. Ο κ. Μάνος το αφήνει στην τύχη του, στρέφοντας την προσοχή του στην αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τον υπουργό Βιομηχανίας και Εμπορίου κ. **Α. Ανδριανόπουλο**. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας συμφωνεί απόλυτα με όσους υποστηρίζουν ότι η αποκρατικοποίηση «*δεν περπατά*» και ζητά συχνά από τον κ. Ανδριανόπουλο πληροφορίες για τις πωλήσεις, αλλά δεν τις παίρνει πάντοτε.

Αλλά, ενδιαφέρον για την πορεία της οικονομίας εξακολουθεί να επιδεικνύει και ο υπουργός Παιδείας κ. **Σουφλιάς** ο οποίος φέρεται ως πιο ευαίσθητος στη λήψη μέτρων, πιστεύοντας ότι η επιτυχία τους εξαρτάται κυρίως από τη συναίνεση και την αποδοχή των κοινωνικών φορέων. Έρχεται λοιπόν ο κ. Σουφλιάς, χωρίς ίσως να το θέλει, σε αντίθεση με τους συναδέλφους του στην κυβέρνηση που δεν πολυαπασχολούνται με συναινέσεις και αποδοχές.

Αλλά οι διαφωνίες στους κυβερνητικούς παράγοντες δεν σταματούν εδώ. Επεκτείνονται και στη στάση που πρέπει να επιδείξει η κυβέρνηση απέναντι στην ΕΟΚ. Ο νυν υπουργός Εθνικής Οικονομίας θα θεωρούσε προσωπική του επιτυχία το γεγονός έγκρισης της β΄ δόσης του δανείου από την ΕΟΚ, ενώ ο πρώην (ο κ. Χριστοδούλου) υποστήριζε μέχρι πρόσφατα ότι δεν έχουμε ανάγκη να την εισπράξουμε αφού τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας βρίσκονται —και μέχρι πρότινος— σε υψηλά επίπεδα. Παράλληλα η οικονομική σύμβουλος του πρωθυπουργού κ. **Ξαφά**, έχει ήδη βολιδοσκοπήσει παράγοντες της Κοινότητας προκειμένου να διαπιστώσει τις προθέσεις τους γύρω από το θέμα.

Σίγουρα λοιπόν κάτι δεν πάει καλά. Κάθε παράγοντας της κυβέρνησης βλέπει υπό διαφορετική γωνία τα οικονομικά προβλήματα και προτείνει ή προωθεί δικές του επιλογές και λύσεις. Και μέσα σε αυτόν τον «*κυκεώνα*» έρχονται να προστεθούν «*τώρα μόλις*» άλλα δύο κυβερνητικά στελέχη. Οι κύριοι **Χατζηγάκης** (υπουργός Γεωργίας) και **Σούρλας** (Υγείας). Και οι δύο τους έχουν κάτι κοινό. Πιέζουν τον κ. Παλαιοκρασσά να μην περικόπτει τις προβλεπόμενες δαπάνες των δικών τους υπουργείων. Ο πρώτος γιατί ανησυχεί για τις πρόσφατες κινητοποιήσεις των αγροτών. Ο δεύτερος γιατί θέλει να αφήσει έργο στο πέρασμά του από το υπουργείο Υγείας.

Πραγματικός «*κυκεώνας*». Γι' αυτό λέμε πως αν την «*παράσταση*» δεν την έκλεβε η αναζήτηση ψήφου εμπιστοσύνης στη Βουλή και η «αποκαθήλωση» του κ. Σαμαρά, πολλά θα παίζονταν γύρω από τα οικονομικά. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΕΘΙΣΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ
ΚΛΙΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΑΠΠΑΣ

Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΟ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Σ. ΠΑΤΑΚΗΣ Α.Ε. ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 3638362, FAX 3628950

Μεταξύ Σκύλλας και Χάρυβδη

Στις παραμονές των εκλογών της 5ης Νοεμβρίου 1989, όταν η ΝΔ εμφανώς προηγείτο στις δημοσκοπήσεις και εφέρετο ως πρώτο κόμμα αγγίζοντας την αυτοδυναμία, την οποία όμως κατέκτησε τον Απρίλιο του 1989, είχαμε διατυπώσει (βλ. ΑΝΤΙ 27/ 10/89) ένα καίριο ερώτημα: Μ π ο ρ ε ί η Ν Δ ν α κ υ β ε ρ ν ή σ ε ι ; Κι είχαμε συναρτήσει την απάντηση του ερωτήματος αυτού από σειρά άλλων ερωτημάτων, αναπάντητων τότε. Σήμερα, στο ήμισυ της κανονικής θητείας της, η κυβέρνηση της ΝΔ παραπαίει με τα ίδια ερωτήματα, όπως θα αναπτύξουμε πιο κάτω, να αιωρούνται υπεράνω αυτής.

Είχαμε στηρίξει τότε τις απόψεις μας σ' ορισμένες απλές σκέψεις.

Η οικονομία

● Στον τομέα της *οικονομίας* η κατάσταση ήταν τραγική. Δεν χρειάζεται να ανατρέξουμε εκ των υστέρων, στις διαπιστώσεις του κ. Ζολώτα ή του κ. Αγγελόπουλου επί Οικουμενικής, για να επαληθεύσουμε την εκτίμηση αυτή. Υπήρχαν ήδη τότε:

● η ετήσια έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. *Δ. Χαλικιά*·

● η έκθεση για την πορεία της ελληνικής οικονομίας που είχε ετοιμάσει το Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνώμων του ΥΠΕΘΟ στις 5/7/89 (δηλαδή επί ΠΑΣΟΚ) και που είχε δημοσιευθεί στο «ΠΟΝΤΙΚΙ» (8/9), καθώς και

● η έκθεση του ιδίου οργάνου υπό διαφορετική όμως σύνθεση που έφερε ημερομηνία 5/8 (δηλαδή επί Σουφλιά) και που δημοσιεύτηκε και πάλι στο ΠΟΝΤΙΚΙ (20/10).

Υπήρχαν δηλαδή τότε οι εμπεριστατωμένες αναλύσεις διάγνωσης της «ελληνικής ασθένειας», που όλες υπέδειχναν ως μέσον θεραπείας τη λιτότητα, τη σκληρή μάλιστα λιτότητα.

Ας προσθέσουμε παρενθετικά ότι η *λιτότητα* είναι μονοσήμαντος λέξη και κάθε άλλη ερμηνεία περί «δικαίας κατανομής της» ή μονοπλεύρου εφαρμογής της αποτελεί ασύστολη δημαγωγία για να «χρυσωθεί το χάπι». Διότι, είναι εξ ορισμού αντιφατικό να ομιλεί κανείς περί «λιτότητας» στα υψηλά και μεσαία εισοδήματα —περί περιορισμού δηλαδή πολυτελών δαπανών. Μπορούμε μόνο να μιλάμε για *ήπιες* ή *σκληρές* μορφές λιτότητας αναφορικά με τα χαμηλού εισοδήματος κοινωνικά στρώματα. Διότι ακόμα και μια *αναλογική* εφαρμογή της λιτότητας ως προς όλα τα κοινωνικά στρώματα και τις εισοδηματικές ομάδες, η οποία υποτίθεται ότι αποκαθιστά όρους «κοινωνικής δικαιοσύνης», μπορεί ως προς ορισμένες πλευρές, όπως τις φορολογικές, πράγματι να επιφέρει κάποια καλύτερη κατανομή των φορολογικών βαρών, αλλά δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι δεν θίγει άλλες πτυχές (π.χ. αναπτυξιακές).

Είχαμε, λοιπόν, εκφράσει σοβαρές αμ
βολίες για τις πιθανότητες επιτυχίας μι
πολιτικής λιτότητας, διότι το δραστικό φά
μακο που απαιτείτο ήταν αμφίβολο αν γιν
ταν δεκτό:

α) από τα χαμηλού εισοδήματος στρ
ματα (μισθωτούς και συνταξιούχους) π
θα εκαλούντο να επιστρέψουν τα όσα ε
ΠΑΣΟΚ εισέπραξαν χάρις στα δάνεια·

β) από τους μικρομεσαίους, όπου εντο
ζεται και το μεγαλύτερο ποσοστό κυμαιν
μενων και μετακινούμενων ψηφοφόρων,
πό την κατηγορία δηλαδή εκείνη των μ
σαίων στρωμάτων που ανθίσταται σθενα
σε ριζικές μεταρρυθμίσεις που θίγουν την
κονομική τους θέση·

γ) από τη συντεχνιακή οργάνωση του δ
μόσιου τομέα και το επικρατούν ήθ
εργασίας·

δ) από την ισχνή παρουσία εκσυγχρο
στικής επιχειρηματικής τάξης και

ε) από τα αδύνατα ερείσματα της Ν
στον οργανωμένο κοινωνικό χώρο.

Μπορεί οι απεργιακές κινητοποιήσεις
σημείωσαν φθίνουσα πορεία, αλλά αυτό
σημαίνει ότι δεν υπήρξαν αντιστάσεις α

του Κ. Βασιλείου

ναντι στην οικονομική πολιτική της ΝΔ, ούτε ότι η δυσαρέσκεια δεν μπορεί να εκδηλωθεί «βουβά», στην κάλπη, όπως απέδειξαν οι αναπληρωματικές εκλογές της 5ης Απριλίου στη Β΄ Αθηνών. Κι από την άλλη μεριά, τόσο τα εμπεδωμένα και οργανωμένα συντεχνιακά συμφέροντα στο δημόσιο τομέα, όσο και τα πολυπληθή επαγγελματικά στρώματα διατήρησαν *κατά βάση* τη θέση τους, αν και η ύφεση σαφώς έχει κλονίσει οικονομικά μικρομεσαία στρώματα.

Η δημόσια διοίκηση

Είχαμε επίσης επισημάνει το γεγονός ότι στο πρόβλημα του «μεγάλου ασθενούς», της δημόσιας διοίκησης, η ΝΔ δεν επρόκειτο να εφαρμόσει καμιά από τις διακηρύξεις της περί *εκσυγχρονισμού* και *αξιοκρατίας*. Η κυβέρνηση Τζαννετάκη είχε κιόλας δώσει ορισμένα δείγματα νοοτροπίας και κατεύθυνσης, υπό την πίεση των αδημονούντων νεοδημοκρατών να εισβάλλουν στον κρατικό μηχανισμό. Παρά τις αξιέπαινες αντιστάσεις και τις φωτεινές εξαιρέσεις ορισμένων κυβερνητικών στελεχών, οι *κυανοφρουροί* αντικατέστησαν τους *πρασινοφρουρούς*. Αν δεν υπήρξε μεγαλύτερος εποικισμός του κρατικού μηχανισμού, αυτό οφείλεται τόσο στην τραγική κατάσταση του προϋπολογισμού όσο και στις πιέσεις της ΕΟΚ.

Η προσπάθεια του κ. *Μ. Έβερτ*, λόγω ελλείψεως χρημάτων, απέβλεπε σε κάποιο «νοικοκύρεμα», στην ορθολογικότερη κατανομή του προσωπικού, στην εισαγωγή της πληροφορικής, στη θέσπιση ορισμένων κριτηρίων για τις προσλήψεις και στην εμφύσηση κάποιας υπευθυνότητας της διοίκησης απέναντι στον πολίτη. Κατά τα άλλα, το ογκώδες ενιαίο μισθολόγιο παρέμεινε άθικτο, η στρατιά των «εντίμων πενήτων» άθικτη, η παρουσία και επίδραση του κομματισμού και των κομματικών οργανώσεων σχεδόν ανέγγιχτη, η παραγωγικότητα και τα κίνητρα ανύπαρκτα, οι άεργοι αμοιβόμενοι μακάριοι, η υπερτροφία και ο υπερσυγκεντρωτισμός στη θέση τους. Η δημόσια διοίκηση όχι μόνο παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό άχρηστο εργαλείο για τον εκσυγχρονισμό αλλά και τελείως ακατάλληλη να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις εν όψει της οικονομικής και νομισματικής ένωσης της Ευρώπης, εν όψει του 2.000.

Ιδεολογία

Ήταν φανερό ότι η ΝΔ δεν διέθετε όχι μόνο ένα *συνεκτικό σύνολο επεμβάσεων και ρυθμίσεων* για την ανόρθωση της οικονομίας αλλά ούτε το αναγκαίο ιδεολογικό πλαίσιο εντός του οποίου θα μπορούσε και να *εντάξει* τις «ριζοσπαστικές» μεταρρυθμίσεις της, να τις *ερμηνεύσει* και να τις *προβάλλει*. Ελάχιστα στελέχη της μπορούσαν —και μπορούν— να εξηγήσουν πειστικά από μια σωστή *φιλελεύθερη σκοπιά* τα μέτρα που λαμβάνονται για την απελευθέρωση της αγοράς, να εξηγήσουν την άνοδο των τιμών, τον ανταγωνισμό, τη λογική των αποκρατικοποιήσεων, με λίγα λόγια να στηρίξουν ιδεολογικά την οικονομική πολιτική. *Η ίδια η ΝΔ δεν φαίνεται να είναι πεισμένη για την ορθότητα της οικονομικής πολιτικής* που ακολουθεί και την τελική της αποτελεσματικότητα. Δεν μπορεί να απαντήσει στην κατηγορία ότι η πολιτική της είναι «κοινωνικά άδικη» εκ ταξικής πεποιθήσεως και θέσεως κι ότι τα πράγματα έφθασαν σε αδιέξοδο. Κατά συνέπεια, καταγράφεται στην κοινή γνώμη σαν κόμμα χωρίς *κοινωνική ευαισθησία*, που αποσκοπεί να κάνει τους πλούσιους πλουσιώτερους και τους φτωχούς φτωχότερους. Το «κοινωνικό προφίλ» της είναι άθλιο.

Η πλειοψηφία των κομματικών της στελεχών διέπεται από τον πατροπαράδοτο *παλαιοκομματισμό* και τον *άκρατο κρατισμό*, χωρίς να αντιλαμβάνεται όπως φυσικά και η πλειοψηφία της βάσης του κόμματος, των οπαδών, ψηφοφόρων και λοιπών αλλά και της *ελληνικής κοινωνίας* —ούτε κατά κεραίαν τις αναγκαίες και βασικές προϋποθέσεις ενός στοιχειώδους εκσυγχρονισμού της ελληνικής οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης.

Διακυβέρνηση — Βίοι παράλληλοι

Σε αυτούς τους *περιορισμούς*, η επίδραση των οποίων βαραίνει καταθλιπτικά, δεν αντιτάχτηκε καμιά συστηματική προσπάθεια άρσης, λόγω του διαβόητου πλέον «πολιτικού κόστους». Αλλά, επιπλέον, η κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη κατολίσθησε όλο και περισσότερο στο «ήθος και το ύφος» εκείνο της εξουσίας το οποίο είχε με τόση δριμύτητα καταδικάσει και καταγγείλει στην περίπτωση του ΠΑΣΟΚ. Όλα τα συμπτώματα εκείνης της διακυβέρνησης *αναπαράγονται* σήμερα δείχνοντας το σταθερό και αναλλοίωτο των δομών εξουσίας και των μεθόδων διακυβέρνησης. Κατά συνέπεια, αντίστοιχες είναι και οι αντιδράσεις απ' όλες τις πλευρές.

Τι να κάνουμε;

Τα αποτελέσματα των εκλογών στη Β΄ Αθηνών συγκλόνισαν το κυβερνητικό κόμμα αλλά είναι ζήτημα αν το αφύπνισαν ή τουλάχιστον αν έδωσαν μια νέα διάσταση στο θέμα της συνειδητοποίησης των *περιορισμών* που έχουμε επισημάνει (και που εξακολουθούν να ισχύουν) καθώς και των αναγκαίων μέτρων για την άρση τους.

Ελάχιστα θετικά σημεία στην οικονομία έχει να επιδείξει η κυβέρνηση στη διετή πορεία της και ελάχιστα επιτεύγματα στον τομέα των διαρθρωτικών αλλαγών. Η κρίση και η ύφεση βαθαίνουν, η δυσαρέσκεια απλώνεται και η αξιοπιστία έχει απωλεσθεί.

Οι δηλώσεις βουλευτών, κυβερνητικών και κομματικών στελεχών την προηγούμενη εβδομάδα επικεντρώθηκαν σε μια προσπάθεια ερμηνείας του «μηνύματος» των εκλογών και τοποθέτησης επί του πρακτέου, επί της πορείας που πρέπει να ακολουθήσει η κυβέρνηση.

Οι αντιδράσεις στο κυβερνητικό στρατόπεδο μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο με-

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Έθνη – τάξεις – στρατηγική

Της Σύνταξης: Αλλάχ ακμπάρ! Ζώντας στην εποχή της εθνικιστικής θεοκρατίας.

Δ. Δημούλης και Χρ. Γιαννούλη: Έθνη, τάξεις, πολιτική. Αναφορά στις μαρξιστικές επεξεργασίες για τον πόλεμο (Μέρος Β').

Η. Παπαναστασίου: Οι εξελίξεις στα Βαλκάνια και το εργατικό κίνημα

Η. Ιωακείμογλου: Για την αντικαπιταλιστική στρατηγική

Θ. Σταυρόπουλος: Ο Λένιν και ο κρατικός καπιταλισμός

Κ. Βεργόπουλος: Η σκοτεινή πλευρά του εκσυγχρονισμού. Απολογισμός μιας δεκαετίας, 1981-1991

Η. Ιωακείμογλου και Γ. Μηλιός: Εντάσσεται η Ελλάδα στη διεθνή αγορά ως «χώρα έντασης εργασίας»;

Α. Βλάχου: Ανάπτυξη και φύση

Χρονολογικό ευρετήριο των *Θέσεων* (1982-1991)

Θεματικό ευρετήριο των *Θέσεων* (1982-1991)

γάλες κατηγορίες χωρίς να λείπουν και εντός αυτών ορισμένες σημαντικές αποχρώσεις.

● Η μία κατηγορία επιχειρηματολογεί στη βάση της «κοινωνικής δικαιοσύνης» ζητώντας μέτρα υπέρ των «χαμηλόμισθων και συνταξιούχων», πάταξη της φοροδιαφυγής και άλλα συναφή μέτρα για πιο ισομερή καταμερισμό θυσιών και βαρών.

● Η άλλη κατηγορία ζητεί επιτάχυνση του προγράμματος της ΝΔ, καμιά οπισθοχώρηση, εμμονή στα μέτρα και λήψη νέων εάν καταστεί αναγκαίο, προώθηση των αποκρατικοποιήσεων, φιλελεύθερη πολιτική.

Και οι δύο κατηγορίες ερμηνεύουν τη μετακίνηση ψηφοφόρων της ΝΔ προς το ΠΑΣΟΚ σαν αίτημα για αποτελεσματικότητα και ρεαλισμό, χωρίς υπαναχωρήσεις και αμφιταλαντεύσεις. Στις εκτιμήσεις αυτές προστίθεται και το αίτημα για μια άλλη πολιτική στη δημόσια διοίκηση, για αλλαγή προσώπων στην κυβέρνηση και σοβαρό ανασχηματισμό, για αλλαγή πρακτικής, μεθόδων, ήθους και ύφους της άσκησης της εξουσίας.

Ορισμένοι που επιμένουν στο μονόδρομο της πολιτικής που ακολουθείται και επιζητούν την επιτάχυνση των ρυθμών εφαρμογής της και τη μεγαλύτερη ριζοσπαστικοποίησή της, φτάνουν μέχρι το σημείο να υποστηρίξουν ότι το ζητούμενο δεν είναι ο υπολογισμός του «πολιτικού κόστους», αλλά τα αποτελέσματα, εφ' όσον τα πράγματα στην εθνική οικονομία είναι κρίσιμα. Και δεν έχει σημασία αν η ΝΔ χάσει τις επόμενες εκλογές —μερικοί μάλιστα θεωρούν κάτι τέτοιο από τώρα ως δεδομένο— αρκεί να έχει συντελεστεί το έργο αυτό, εφ' όσον εναλλακτική λύση δεν υπάρχει.

Υποστηρίζεται σχετικά ότι το όλο θέμα συμπυκνώνεται στην *αξιοπιστία*. Ακόμα κι όταν κυβερνήσεις έχουν να επιδείξουν πενιχρά αποτελέσματα κερδίζουν τις επόμενες εκλογές αν καταφέρουν να πείσουν ότι μπορούν να εγγυηθούν τη σταθερότητα και κυρίως να δείξουν ότι οι αντίπαλοι είναι χειρότεροι κι ότι δεν κατέχουν ούτε τη φιλοσοφία ούτε τα μέσα για τη βελτίωση της κατάστασης.

Εν όψει αποφάσεων

Τα πολιτικά κόμματα, ιδιαίτερα όσα κυβερνούν, ουδέποτε ευσυνειδήτως αποφασίζουν να αυτοκτονήσουν πολιτικά και να χάσουν την εξουσία. Και κατά συνέπεια ο κ. Μητσοτάκης θα αναζητήσει *πολιτική οδό* που να μειώνει τις ζημιές και να αυξάνει, ει δυνατόν, δυνητικά τα κέρδη. Το *οικονομικά επιθυμητόν δεν είναι και το πολιτικά φρικτόν*. Μιλώντας στην Κεντρική Επιτροπή της ΝΔ στις 10/4 ο κ. Μητσοτάκης συνέστησε εμμονή στο οικονομικό πρόγραμμα που χαρακτήρισε «μονόδρομο» και τόνισε ότι «είναι κρίμα να σταματήσει η πορεία της οικονομίας τώρα που χρειάζονται *λίγες ακόμα θυσίες*...».

Η τοποθέτηση αυτή ενδέχεται να σημαίνει *προς το παρόν* την αναβολή λήψης οιουδήποτε ρηξικέλευθου μέτρου. Σημαίνει *συντήρηση δυνάμεων*, δημιουργία ορισμένων *περιθωρίων* στην οικονομία ώστε προ των επόμενων εκλογών να μπορέσουν να ανοίξουν εν μέρει οι κρουνοί των παροχών προς τους ασθενέστερους, εφ' όσον το σταθεροποιητικό πρόγραμμα θα έχει «επιτύχει». Ο κ. Μητσοτάκης θα ισχυρίζεται προς πάσα κατεύθυνση ότι έχουν εξαντληθεί τα όρια της κοινωνικής αντοχής κι ότι δεν είναι πολιτικά εφικτό να προχωρήσει σε πιο «βαθιές μεταρρυθμίσεις και μέτρα». Είναι άλλο θέμα βέβαια εάν οι ελεγκτές της ΕΟΚ, οι αρμόδιοι του ΔΝΤ, οι διεθνείς τράπεζες κι άλλοι παραμείνουν παγερώς αδιάφοροι μπροστά σε τέτοια επιχειρήματα.

Αν η ελληνική κοινωνία και η ελληνική πολιτική δομή αδυνατούν να προσαρμοστούν προς τις σύγχρονες απαιτήσεις που υπαγορεύουν την επίτευξη ορισμένων συγκεκριμένων στόχων εντός της Ευρώπης, τόσο το χειρότερο για τον ελληνικό λαό. Είναι δικό μας θέμα, θα ισχυριστούν οι εταίροι μας στην ΕΟΚ, κι επομένως δικές μας και οι συνέπειες.

Τη γραμμή που φαίνεται να χαράζει ο κ. Μητσοτάκης περί του πρακτέου στην οικονομία υπαινίχτηκαν προηγηθείσες δηλώσεις του υπουργού Οικονομικών κ. Παλαιοκρασσά (8/4), ο οποίος όχι μόνο έδωσε στη δημοσιότητα ορισμένα στοιχεία για την εκτέλεση του προϋπολογισμού έφετος αλλά και τόνισε ότι τα μέτρα που έχουν περιληφθεί σε αυτόν είναι επαρκή.

Από την πλευρά του ο κ. Μάνος δήλωσε (8/4) ότι δεν προτίθεται να πάρει μέτρα *«οικονομικής πολιτικής πριν διαμορφωθεί ένα αποτελεσματικό μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα σύγκλισης της οικονομίας, στο οποίο θα εντάσσονται τα όποια μέτρα θα θεωρηθούν αναγκαία»*.

Το πρόγραμμα αυτό, 5ετούς διάρκειας, θα παραλάβει ο κ. Μάνος στις αρχές Μαΐου, κατά τα φαινόμενα. Και με αυτό ως έχει ή μάλλον με τις δικές του «επιδιορθώσεις» θα πρέπει να πείθει, τους εντός και εκτός χώρας, ότι βαδίζει το δρόμο το σωστό αναμένοντας τα ανάλογα αποτελέσματα.

Περί σεναρίων

Μια ψύχραιμη ανάλυση των εκλογικών αποτελεσμάτων δείχνει ότι οι απώλειες της ΝΔ προς το ΠΑΣΟΚ δεν ήταν τέτοιες που να οδηγούν στην καταστροφή. Η μεγάλη πηγή ανησυχίας είναι φυσικά η κατάρρευση της εκλογικής βάσης της Αριστεράς και η ομαδική της προσέλευση στην κάλπη του ΠΑΣΟΚ.

Γι' αυτό δεν έχουν λογική βάση οι α
ψεις εκείνες που υποστηρίζουν ότι ο κ. Μ
τσοτάκης θα επιλέξει την προσφυγή σε π
ωρες εκλογές με την ελπίδα να τις κερδ
(!) ή με τη βεβαιότητα να τις χάσει γιο
αφήσει το ΠΑΣΟΚ να βγάλει τα κάστανα
πό τη φωτιά στην οικονομία (!).

Πρόωρες εκλογές δεν αποκλείεται να
νουν αλλά όχι γι' αυτούς τους λόγους!
θέμα των εκλογών ως μονότονη επωδό ε
ναλαμβάνει το ΠΑΣΟΚ, για να λυθούν
δια μαγείας όλα τα κακώς κείμενα,
τους πρώτους μήνες εκλογής της ΝΔ σ
εξουσία. Στην παρούσα φάση, εφ' όσον δ
ψεύστηκε στις προηγούμενες προβλέ
του, στηρίζει τις εκτιμήσεις του: α) στα
ποτελέσματα της 5ης Απριλίου και β) σ
αποσύνθεση της κυβέρνησης. Το πολύ μέ
το φθινόπωρο θα κρατήσει, λέει ο κ. Ι
πανδρέου, ενώ ο κ. Λαλιώτης σε συνέντε
του προς την ΚΕ (12/4) εκτιμά ότι
«γκρίζα κοστούμια» θα ανατρέψουν «εκ
ένδον» τον κ. Μητσοτάκη συντόμως.

Και τα δύο αυτά σενάρια ανήκουν, κ
τη γνώμη μας, περισσότερο στη σφαίρα
προπαγάνδας παρά της πραγματικότητ
Και πρόωρες εκλογές για την οικονο
κρίσης δεν γίνονται. Για άλλους λόγους
αποκλείεται. Οι κυβερνήσεις ουδέποτε ο
λογούν την αποτυχία τους και παραμέν
προσκολλημένες στους θώκους μέχρι νο
ξαντλήσουν όλα τα περιθώρια ή να κατ
ρεύσουν.

Η κυβέρνηση ζήτησε ήδη ψήφο εμπισ
σύνης από τη Βουλή κι απόψε αργά θα
ρουμε το αποτέλεσμα. Εκτός απροόπτου,
βουλευτές της ΝΔ δεν έχουν κανένα συμ
ρον να ρίξουν την κυβέρνησή τους. Αλλ
στε η ψηφοφορία είναι φανερή. Κατό
τούτου ο κ. Μητσοτάκης θα έχει τα χέ
του λυτά για να προχωρήσει στον αναμε
μενο ανασχηματισμό της κυβέρνησής τ
ως προς την έκταση και το βάθος του
ποίου, καθώς και τα πρόσωπα και την πο
τική που θα κληθούν να υπηρετήσουν, δεν
πάρχουν ασφαλή δεδομένα.

Συμπέρασμα

Η ΝΔ θα επιδιώξει να εξαντλήσει την
τραετία ακολουθώντας μια επιφυλακτικό
ρη και ηπιότερη πολιτική σε όλους τους
μείς. Οποιαδήποτε άλλη πορεία θα απο
λούσε έκπληξη με βάση τα όσα παραθέσα
πιο πάνω ή ακόμα με αποκλειστική βάσ
αν θέλετε, το πολιτικό αισθητήριο, την π
ράδοση, τη νοοτροπία και τα κριτήρια
κ. Μητσοτάκη.

Τελικά βέβαια, όλα αυτά δεν λειτοι
γούν σε κενό. Υπάρχουν και οι «άλλοι»
ρω μας. Αλλά γι' αυτούς —το ΠΑΣΟΚ,
ΣΥΝ και το ΚΚΕ— θα πρέπει να μιλήσου
ξεχωριστά.

ΕΚΛΟΓΕΣ Β΄ ΑΘΗΝΩΝ:

Ο τελευταίος γύρος;

του Ρεπόρτερ

Το αποτέλεσμα των αναπληρωματικών εκλογών στη Β΄ Αθήνας της 5ης Απριλίου σίγουρα ήταν «έκπληξη» για όλους. Ο ίδιος ο γραμματέας του ΠΑΣΟΚ ανέφερε σε συνέντευξή του στο *ΜΕΑ* μετά τις εκλογές ότι *«οι πιο αισιόδοξοι από εμάς δίναμε 340-350.000 ψήφους»* έναντι 400.000 περίπου που συγκέντρωσε ο κ. Μαγκάκης), ενώ η Ρηγίλλης λίγες ημέρες πριν τις εκλογές δεν έδινε παραπάνω από 250-260.000 ψήφους. Όμως, ούτε ο Αυγερινός, ο αρκετά έγκυρος εκλογολόγος του «Κινήματος» με τις 360-370.000 ψήφους που έδωσε νωρίς το βράδυ της Κυριακής, ούτε ο κ. Παπανδρέου, με τις «περίπου 380.000» που ανέφερε στο μήνυμά του αργά το βράδυ, μπόρεσαν να προσεγγίσουν το πραγματικό αριθμό. Και αυτό δεν είναι άσχετο από το φαινόμενο τής αδύνατον να προβλεφθεί δυναμικής που παρουσίασε η ροφος των αναπληρωματικών εκλογών για μία έδρα του Δ. Τσοβόλα.

Τα δεδομένα

Οι εκλογές αυτές βέβαια έχουν μια σειρά περιοριστικούς όρους που δεν επιτρέπουν εύκολες γενικεύσεις και απλούς επαληθευτικούς συλλογισμούς. Οι περιοριστικοί όροι είναι λίγο - πολύ γνωστοί: απουσία ανταγωνισμού από άλλες μεγάλες πολιτικές δυνάμεις, εκλογές για μια έδρα σε μια εκλογική περιφέρεια, απουσία τυπικά ορίσιμων συμφεροντικότερων διακυβευμάτων. Ωστόσο, αυτοί οι περιορισμοί, δεν σημαίνουν πως οι εκλογές αυτές δεν είχαν *πολιτικές προϋποθέσεις* και *πολιτικές προεκτάσεις*. Και αυτό ο κ. Κούβελας ακόμη, τις χαρακτήρισε «ιδιόμορφες» αλλά δεν μπόρεσε· να μην πει ότι «είχαμε στενοχώρια» από το αποτέλεσμά τους. Πριν τον ευφυή αυτόν υπουργό, η κυβέρνηση μπορεί μεν να άργησε να μας πείσει ότι κάπου τελοσπάντων υπάρχει ως κόμμα, αλλά δεν παρέλειψε να βεβαιώσει ότι «το μήνυμα ελήφθη».

Είναι χρήσιμο να υπενθυμίσουμε λίγο το κλίμα την προηγούμενη μέρα των εκλογών. Άπαντες, πλην του ΠΑΣΟΚ βεβαίως, σφύριζαν αδιάφορα, λοιδωρούσαν ή διακωμωδούσαν. Η μεν Αριστερά είχε βγάλει τη «γραμμή» και είχε ησυχάσει: λευκό - άκυρο ή αποχή θα ήταν η συνταγή για να εκφραστεί αμφίπλευρα η απόρριψη των «δεινοσαύρων» από τους οπαδούς της. Και μάλιστα χωρίς καμιά δραστηριοποίηση: η «γραμμή» βγήκε στον Τύπο σαν πληρωμένη καταχώρηση. Η κυβερνητική παράταξη είχε λίγη τρικυμία εν κρανίω: ως κυβέρνηση, είχε ακολουθήσει την άποψη Μητσοτάκη, περιβεβλημένη το «κύρος» της απόφασης του υπουργού Εσωτερικών κ. Κλείτου, που έλεγε ότι *«η ψηφοφορία είναι μεν υποχρεωτική, όμως αν θέλετε μην ψηφίσετε και δεν θα έχετε καμιά συνέπεια»* —όλοι θα θυμούνται ασφαλώς πόσο εύκολα έδινε μαθήματα για το σεβασμό των θεσμών ο κ. Μητσοτάκης στον κ. Παπανδρέου το 1988-1989...— λες και η υπεραιωνόβια υποχρεωτικότητα της ψηφοφορίας μπορεί να ακυρωθεί με τέτοιες βλαχοδημαρχικές ασυναρτησίες. Ως κόμμα, η κυβερνητική παράταξη «τό 'παιξε» αδιαφορία ή διακωμώδηση —«οι εκλογές δεν μας αφορούν», «ο αστρολόγος και ο καθαριστής στις κάλπες» κ.τ.λ.— ή προωθούσε ανοιχτά την ψήφο υπέρ του «οικολόγου» Λεβέντη. Κατά τρόπο διόλου περίεργο, τα μέσα ενημέρωσης που στηρίζουν την κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη (με ξεχωριστή επίδοση ανάμεσά τους ο «Ελεύθερος Τύπος») έδειξαν συμπτώματα άνοιας, ή αποτελεσματικότατης... παραπληροφόρησης των οπαδών της «παράταξης».

Στρουθοκαμηλισμοί

Όμως και την ημέρα των εκλογών, θριάμβευσε η πτωχοπροδρομική ανοησία στο στρατόπεδο της κυβέρνησης: ο κ. Μπεχράκης έκανε τον κηπουρό στο σπίτι του και βεβαίωνε ότι δεν έχουν καμιά σημασία οι εκλογές διότι αποτελούν εσωκομματική υπόθεση του ΠΑΣΟΚ· ο κ. Πολύδωρας με «σιγουριά» και «ευθύνη» αποφαίνετο ότι οι εκλογές αυτές *«βρίσκονται στις παρυφές της συνταγματικής νομιμότητας»* (και συνταγματολόγος ο κ. εκπρόσωπος, ζηλωτής της «δόξας» του Σ. Κωστόπουλου)· η κ. Φάνη - Πάλλη Πετραλιά δεν πήγε στην ψηφοφορία διότι είχε *«κομματική απασχόληση στην επαρχία»*. Παρόμοια «στυλάτη» συμπεριφορά έβρισκες και στους άλλους νεοδημοκράτες βουλευτές της Β΄ Αθηνών. Μέχρι και δέκα λεπτά πριν ανακοινωθεί το πρώτο αποτέλεσμα, ο κ. Κούβελας επαναλάμβανε μονότονα ότι οι *«εκλογές είναι υπόθεση του ΠΑΣΟΚ»*. (Τότε, άραγε, προς τι αυτές οι δικολαβίστικες κουτοπονηριές με τις «ρυθμίσεις» που επέλεξε ο ίδιος και η κυβέρνησή του για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης σχετικά με τη χρήση τους από το ΠΑΣΟΚ; Προς τι η ασυναρτησία της «υποχρεωτικότητας της ψηφοφορίας, άνευ συνεπειών για τους μη ψηφίσαντες»;).

Κατά τρόπο περίεργο, το αποτέλεσμα των εκλογών δικαίωσε τον κ. Μητσοτάκη, δηλαδή το φόβο του που τον οδήγησε σε μη συμμετοχή του κόμματός του και στους θεσμικούς σολοικισμούς. Διότι εκείνο που είναι σίγουρο είναι ότι το ΠΑΣΟΚ έχει ελκτική δύναμη. Και αυτό το πιθανολογούσαν πολλοί κυβερνητικοί παράγοντες, που έχουν ακόμα νου και συνείδηση για να κατανοούν ότι με αυτή την κυβερνητική πολιτική οι εκλογείς δεν ασχολούνται πλέον με το *«σπάταλο και πράσινο κράτος»*. Εξάλλου αισίως η ΝΔ έχει ήδη δύο χρόνια εξουσίας.

Το «μήνυμα» των εκλογών είναι λογικό να ερμηνεύεται κατά το συμφέρον του καθενός. Ο κ. Μητσοτάκης, αφού είχε εξαφανιστεί από το κοινό αρκετές ημέρες, απεφάνθη τελικώς ότι το «μήνυμα» είναι να προχωρήσει ταχύτερα η «οικονομική μεταρρύθμιση». Ως προς αυτό, μοιάζει με τον τελευταίο χρόνο του ΠΑΣΟΚ: η αντίστροφη μέτρηση είχε εμφανώς αρχίσει και το «Κίνημα» εξακολουθούσε να μιλά για το έργο της «αλλαγής». Μόνον που τώρα οι συνθήκες

είναι κατά πολύ δυσμενέστερες, εσωτερικά και εξωτερικά. Με εκτεταμμένη κοινωνική ζώνη οριακής οικονομικής δυσπραγίας και συγχρόνως όμως με πληθωρισμό που για τρίτο μήνα τρέχει με 18,5%, με συνεχείς πωλήσεις ανθηρών ιδιωτικών επιχειρήσεων, με επενδύσεις μηδέν και με ανεργία πάνω από 10% με συνεχή... πρόοδο μάλιστα, όταν μιλά κανείς για «οικονομική μεταρρύθμιση» κάπως χαρακτηρίζεται. Για να μην αναφερθεί κανείς στην οικτρή εικόνα που παρουσιάζει η κυβέρνηση προς τους εταίρους της στην εξωτερική πολιτική...

Ακόμα, όμως, και αν το μήνυμα είναι «διαμαρτυρία» λόγω της κυβερνητικής πολιτικής, αυτό δεν σημαίνει ότι η κυβέρνηση μπορεί να πείθει ότι «δεν συμβαίνει τίποτα». Είναι παγκοσμίως γνωστό ότι ένα κόμμα κερδίζει τις εκλογές σε μια χώρα και επειδή συγκέντρωσε τους διαμαρτυρόμενους προς το κόμμα που είχε προηγουμένως την κυβέρνηση. Πέραν αυτών όμως —που δεν αντιμετωπίζονται με τον περίεργο αγώνα που κάθε τόσο κηρύσσει ο κ. Μητσοτάκης κατά της παραπληροφόρησης και υπέρ της *«σωστής ενημέρωσης»*— οι αριθμοί της 5ης Απριλίου έχουν σημασίες και δεν επιδέχονται πολλές ερμηνείες. Έτσι εξάλλου θα πρέπει να ερμηνευθεί η εντός ολίγων μόνον ωρών μεταστροφή της κυβέρνησης: από το *«οι εκλογές εσωκομματική υπόθεση του ΠΑΣΟΚ»* στο *«το μήνυμα ελήφθη»*.

Τι λένε οι αριθμοί

Οι αριθμοί δείχνουν ότι ουδέποτε μία εκλογή είναι υπόθεση ενός κόμματος —εκτός και αν αυτός ο στρουθοκαμηλισμός θεωρηθεί ως το καλύτερο δώρο στον αντίπαλο! Το ΠΑΣΟΚ συγκέντρωσε ψήφους που μεταφράζονται σε μια αύξηση της τάξεως του 36% περίπου σε σύγκριση με το ποσοστό που είχε συγκεντρώσει στη Β΄ Αθηνών τον Απρίλιο του 1990 (ή 28% σε σύγκριση με το καλύτερο αποτέλεσμα των τριών εκλογών, το Νοέμβριο του 1989). Η άποψη ότι *«αυτές δεν είναι δικές του ψήφοι»* έχει φιλολογική αξία, δεδομένου ότι η απάντηση είναι αυτονόητη: *«ας συμμετείχαν και οι άλλοι»*. Σύμφωνα με τη μόνη έγκυρη ανάλυση που έχει δημοσιευθεί (Γ. Αναστασάκος - Ηλ. Νικολακόπουλος, *Από που κέρδισε τις 107.000 ψήφους το ΠΑΣΟΚ*, ΤΑ ΝΕΑ, φ. 8/4/1992), περισσότερο από τα 2/3 της αύξησης των ψήφων του ΠΑΣΟΚ προέρχεται από τη μετατόπιση των ψηφοφόρων του ΣΥΝ τον Απρίλιο του '90 ενώ ένα 22% προέρχεται από τους ψηφοφόρους της ΝΔ. Και από αυτά τα δεδομένα, είναι μεν κατανοητή η δυσθυμία του κ. Μητσοτάκη που αντιλαμβάνεται ότι η εποχή δεν είναι βολική για κυβερνήσεις Τζαννετάκη, όμως καθόλου δεν του επιτρέπεται να μην ασχολείται με την προβληματική κατάσταση του δικού του οίκου: οι ψηφοφόροι της ΝΔ που ψήφισαν άνετα το κόμμα τού μέχρι πρότινος *«υποδίκου»* τέως πρωθυπουργού αντιπροσωπεύουν το 3% περίπου του εκλογικού σώματος της Β΄ Αθηνών. Και η κατάσταση στη Β΄ Αθηνών δεν είναι τόσο προβληματική όσο είναι αυτή που έχει προξενήσει η κυβερνητική πολιτική στην Αχαΐα, στην Εύβοια, στην Κοζάνη, στη Μαγνησία, στη Β΄ Πειραιώς... Και ας μην ευτελίζει περισσότερο ο κ. Μητσοτάκης τις πολιτικές σημασίες και μεγέθη, φέροντας το παράδειγμα των επιδόσεων της ...ΔΑΗ (που στο τέλος - τέλος, στάσιμη είναι, αντίθετα με την ΠΑΣΠ που έφθασε στο υψηλότερο σημείο της *μετά την μεταπολίτευση*).

Μία προσεκτικότερη εξέταση των αποτελεσμάτων της Β΄ Αθηνών, δείχνει ότι πράγματι μπορεί να έχουμε «επανεμφάνιση εκλογικής ρευστότητας σε σύγκριση με τις μέχρι τώρα σχετικά παγιωμένες κομματικές ταυτίσεις» (Ηλ. Νικολακόπουλος, εκτίμηση στο *MEGA*, 6/4/1992). Το πρώτο σίγουρο δεδομένο είναι ότι παρά τις *«ρυθμίσεις»*, οι εκλογείς ελάχιστη ευαισθησία έδειξαν για *«αποχή»*: με βάση τον αριθμό των εγγεγραμμένων (το στοιχείο αυτό είναι χαρακτηριστικό της ανευθυνότητας του υπουργού Εσωτερικών, αφού άλλον αριθμό έδινε τη μία ημέρα και άλλον την άλλη... λόγω *«διενοριακών»* προβλημάτων) δεν ψήφισε το 31,2%, όταν τον Απρίλιο με βάση τον ίδιο υπολογισμό δεν είχε ψηφίσει το 15%. (Το ποσοστό αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως σχετικά διογκωμένο, αν ληφθεί υπόψη η *«επιμελής»* τήρηση και ενημέρωση των εκλογικών καταλόγων). Το ποσοστό της αποχής είναι χαρακτηριστικά ανώτερο στους Δήμους και Κοινότητες με συντριπτικά κυριάρχη και μακροχρόνια παρουσία της Δεξιάς (Φιλοθέη, Εκάλη, Π. Ψυχικό, Παπάγου, Π. Φάληρο).

Η δύναμη του ΠΑΣΟΚ παρουσιάζει αύξηση τόσο στις λαϊκές όσο και στις μεσοαστικές και μικροαστικές περιοχές. Το 59% των *ψηφισάντων* που συγκέντρωσε το ψηφοδελτιο ΠΑΣΟΚ προέρχεται από μια σημαντική αύξηση των ψηφοφόρων του της 5 Απριλίου σε σχέση με όσους το προτίμησαν στις 8 Απριλίου 1990. Η κατανομή αυτή της αύξησης δεν είναι ασφαλώς ισομερής. Μια πρώτη ομάδα δήμων εντοπίζεται στο δυτικό και βορειοδυτικό σημείο της Β΄ Αθηνών. Είναι *«λαϊκοί»* δήμοι που χαρακτηρ ζονται από δύο στοιχεία: πρώτον, τον Απρ λιο του '90 το ΠΑΣΟΚ είχε διατηρήσει σχετική πλειοψηφία και δεύτερον, υπάρχ αξιοσημείωτη παρουσία Αριστεράς (Αιγ λεω, Περιστέρι, Πετρούπολη, Ν. Λιόσι Καματερό, Αγ. Βαρβάρα, Ταύρος). Στο Δήμους αυτούς, που αντιπροσωπεύουν π ρισσότερο από το 20% των εγκύρων ψηφ δελτίων τον Απρίλιο του '90, το ΠΑΣΟ αυξάνει τη δύναμή του από 31% έως 52% φθάνοντας σε ποσοστό που υπερβαίνει 55% των εγκύρων ψήφων, *«σε περίπτω εκλογών με φυσιολογική αποχή και φυσ λογικό αριθμό ακύρων και λευκών»* (Α στασάκος - Νικολακόπουλος, ό.π., παρ δηλαδή σε ποσοστό που προσεγγίζει τη ναμη του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ τον Απρ του 1990. Σχηματικά, μιλώντας θα λέγ ότι αυτό είναι ένα πρώτο μείζον «μήνυμ κυρίως για την Αριστερά.

Όμως υπάρχουν Δήμοι με μεσοαστ και μικροαστική σύνθεση, στους οποίου ΝΔ είχε σαφή υπεροχή στις τελευταίε κλογικές αναμετρήσεις. Και φυσικά, ο Κούβελας διέπρεψε και εδώ στο ρόλο ...ειδήμονος και περί τα εκλογικά, ισχ ζέμενος ότι το ποσοστό του ΠΑΣΟΚ δε ταν σημαντικό όπου ήταν ισχυρή η ΝΔ ότι το κόμμα του έχασε λιγότερες ψήφου πό όσες πήρε από το Νοέμβριο '89 στον πρίλιο του '90 (ο ατυχής δεν γνωρίζει ί ότι στη Β΄ Αθηνών η ΝΔ πήρε τις μισές φους στο διάστημα αυτό από όσες είχε π μεταξύ Ιουνίου και Νοεμβρίου 1991). αντίθετο συμβαίνει: στη Γλυφάδα (50,2%) το ΠΑΣΟΚ αύξησε 37% την δ μή του φθάνοντας στο 44,2% των εγκύ (υπολογισμός Νικολακόπουλου - Ανα σάκου)· στην Αγ. Παρασκευή (51,1%) το ΠΑΣΟΚ αύξησε 31% τη δ μή του φθάνοντας από 32,8% στο 41,2 στη Ν. Σμύρνη (ΝΔ 48,2%) το ΠΑ αύξησε 37% τη δύναμή του φθάνοντας 42,6%· στο Π. Φάληρο (ΝΔ 56,4% ΠΑΣΟΚ αύξησε 35% τη δύναμή του νοντας περίπου στο ποσοστό που είχε με το ΣΥΝ τον Απρίλιο του '90· στη λιούπολη, το Βύρωνα, την Αργυρούπ όπου η ΝΔ προπορευόταν τον Απρίλιο '90 το ΠΑΣΟΚ πλησιάζει ή και υπερβ το 50% των εγκύρων ψήφων, εκμεταλ όμενο και το ενδιαφέρον που έδειξαν οι δοί της Αριστεράς (με αξιόλογη παρο στις περιοχές αυτές) παρά την... αδιαφ της ηγεσίας της. Το ίδιο ισχύει για Πεύκη, το Χαλάνδρι, το Χολαργό όπ διαφορά μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΝΔ τον Α

λιο του '90 ήταν από 11% έως 17%, ενώ η δύναμη του ψηφοδελτίου του ΠΑΣΟΚ έφτασε να αντιπροσωπεύσει από το 41,5% έως το 46,5% των εγκύρων στις 5 Απριλίου (τα ποσοστά επί των εγκύρων είναι πάντα με βάση την εκτίμηση των Νικολακόπουλου - Αναστασάκου). Αν ληφθεί υπόψη ότι το 58% των ψηφοφόρων του ΣΥΝ προτίμησαν φέτος το ψηφοδέλτιο του Κινήματος, είναι φανερό ότι στα προάστια αυτά με την ισχυρή νεοδημοκρατική παρουσία και τη μεσοαστική σύνθεση κάποιοι άλλοι ψηφοφόροι πρέπει να αθροισθούν για να ερμηνεύσουν τον αριθμό που συγκέντρωσε το κόμμα της εξωματικής αντιπολίτευσης. Και σε αυτό ο κ. Τσοχατζόπουλος —είτε αυτό αρέσει, είτε όχι...— ήταν κατά πολύ ακριβέστερος από τον κ. Κούβελα, όταν εκτίμησε ότι η ΝΔ έχασε κατά μέσον όρο 7-8% των ψηφοφόρων της του Απριλίου '90 (με περισσότερες απώλειες στις μεσοαστικές από ότι στις λαϊκές περιοχές), ενώ ο υπουργός Προεδρίας έθελε μάλλον να καθησυχάσει το φίλο του κ. Μητσοτάκη παρά να κάνει καμιά σοβαρή προσέγγιση όταν έδινε απώλειες της τάξης του 4% για τη ΝΔ.

Η νίκη του ΠΑΣΟΚ

Εκείνο που φαίνεται να αποτελεί κεντρικό πυρήνα στη δυναμική τού αποτελέσματος της αναπληρωματικής εκλογής της 5ης Απριλίου 1992 είναι ότι το ΠΑΣΟΚ κατόρθωσε να επανακτήσει την ιδιότητά του ως μεσαίου χώρου που έχει αμφίπλευρη ελκτική ικανότητα· σίγουρα, ο κ. Παπανδρέου έχει κάθε λόγο να είναι εξαιρετικά ικανοποιημένος από την επιλογή του να προκαλέσει την αναπληρωματική εκλογή, αφού το εξαγόμενό της σημαίνει πρώτα απ' όλα την *επανάκτηση της κεντρικής πολιτικής πρωτοβουλίας* με ταυτόχρονη πρόκληση κρίσης στα δεξιά και στα αριστερά του, η οποία φέρει και έντονα σημάδια αποσταθεροποίησης. Και η θέση αυτή στην οποία έχουν έλθει οι αντίπαλοί του είναι ευθέως αντίστοιχοι μιας δυνατότητας ανακατατάξεων των κοινωνικών συμμαχιών που φάνηκε πως μπορεί να επιφέρει και πάλι το ΠΑΣΟΚ στους αντιπάλους του πολιτικούς χώρους.

Το μείζον ερώτημα ωστόσο είναι το κατά πόσον μπορεί το ΠΑΣΟΚ να διατηρήσει την ανακτημένη πολιτική πρωτοβουλία, δηλαδή το κατά πόσον μπορεί να συμπεριφερθεί μακροπρόθεσμα και αποτελεσματικά ως πλειοψηφικός χώρος. Τα πλεονεκτήματα που μπορεί να αξιοποιήσει είναι, ασφαλώς ο «*ευφυής*» εκλογικός νόμος που έσπευσε να επιβάλλει η κυβέρνηση Μητσοτάκη (φοβούμενη ήδη από τότε, από το Σεπτέμβριο του '90, μια πιθανή εκλογική αναμέρηση λόγω αδιαθεσιών του Προέδρου της Δημοκρατίας) και η ολοένα και πιο περιθωριακή Αριστερά, οι ψηφοφόροι της οποίας έδειξαν ότι διαθέτουν πράγματι την αίσθηση των **συμμαχιών από τα κάτω**. Σε ένα έντονα δικομματικό σκηνικό και με την σιγουριά που δείχνει ο κ. Μητσοτάκης για τα φιλελεύθερα «*οράματα*» της πολιτικής του (δεν διδάσκεται, βλέπετε, ούτε από την κεντροδεξιά στροφή του Τ. Μέιτζορ...), δεν αποκλείεται οι κάλπες των προσεχών βουλευτικών εκλογών (πρωίμων ή όχι) να δείξουν ότι οι εκλογές της 5ης Απριλίου '92 δεν ήσαν απλώς εκλογές δεύτερης τάξης, αλλά ανεπίστρεπτη προειδοποίηση για την κυβέρνηση της ΝΔ· μια κυβέρνηση που όλο και περισσότερο δείχνει ότι πολύ γρήγορα κάνει πάρα πολλά για να δείξει ότι δεν μπορεί να ασκήσει τα καθήκοντά της. □

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ & ΔΙΣΚΟΠΩΛΕΙΑ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΝΑΚΑΣ
ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

4 ΒΙΒΛΙΑ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΕΙΡΑΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΚΑΡΑΣΟΥΛΟΣ

Λίνα Νικολακοπούλου
ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑΣ 1990

Θάνος Μικρούτσικος
ΜΟΥΣΙΚΩΣ ΥΠΟΠΤΟΣ

Δήμητρα Γαλάνη
ΑΝΩ ΤΕΛΕΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΝΑΚΑΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 44 & ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ, 106 79 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3612720, 3639577, FAX: 3642822
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ **"ΠΡΟΟΔΟΣ"** ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 5, 106 81 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3630889, FAX: 3629207
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΔΙΣΚΟΠΩΛΕΙΑ: **SONY MUSIC** ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ 311, ΤΗΛ.: 6473580-2, FAX: 6722150

Ποιος επιδιώκει και ποιος αι

Ουδείς, ούτε ακόμη και ο πιο αισιόδοξος οπαδός του ΠΑΣΟΚ περίμενε πως οι κάλπες της Β΄ Αθηνών θα έβγαζαν έναν τόσο «τρελό» αριθμό ψήφων υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Όλα έδειχναν ότι το αποτέλεσμα θα ήταν «ισορροπημένο». Οι σύμβουλοι του πρωθυπουργού τον διαβεβαίωναν ότι το ΠΑΣΟΚ, στην καλύτερη των περιπτώσεων, θα πλησίαζε το ποσοστό που είχε αποσπάσει στις προηγούμενες εκλογές, ενώ οι πιο ευφάνταστοι προσκόμιζαν έγκυρες (!) δημοσκοπήσεις για να ενισχύσουν τις προβλέψεις τους.

Τα πρωτοκλασάτα στελέχη του ΠΑΣΟΚ εμφανίζονταν πολύ συγκρατημένα και σχεδίαζαν την επιχειρηματολογία που θα παρουσίαζαν στον πρόεδρό τους και στην κοινωνία για να αποτραπούν φαινόμενα απογοήτευσης. Οι εκλογολόγοι του Συνασπισμού είχαν μεν στα χέρια τους σφυγμομετρήσεις που έδιναν μικρή άνοδο στο ΠΑΣΟΚ αλλά αυτή την απογείωση δεν μπορούσαν να τη φανταστούν.

του Τάσου Παππά

Το αποτέλεσμα ήταν τέτοιο που προκάλεσε πανικό στους ηττημένους και πανζουρλισμό στο νικητή. Τα περιθώρια για νηφάλιες αποτιμήσεις σε παρόμοιες ψυχολογικές καταστάσεις είναι πολύ μικρά. Οι πρώτες, από τηλεοράσεως, αναλύσεις προσέβαλαν την κοινή νοημοσύνη και εξέθεσαν ανεπανόρθωτα τους μεγαλόσχημους που τις διατύπωσαν. Έτσι, απόψεις του τύπου: *το ΠΑΣΟΚ αύξησε τη δύναμή του διότι το ψήφισαν συλλήβδην οι αριστεροί ψηφοφόροι και η Νέα Δημοκρατία δεν είχε απώλειες* ή η πιο ακραία: *το ΚΚΕ κράτησε τις δυνάμεις του και οι διαρροές σημειώθηκαν από ΝΔ και Συνασπισμό* δείχνουν, το λιγότερο, πως η ψυχαγωγία με την επιθεωρησιακή έννοια του όρου, δεν είναι προνόμιο των εξ επαγγέλματος διασκεδαστών αλλά υπηρετείται με ευσυνειδησία και από τους πολιτικούς.

Έπρεπε να καταλαγιάσουν τα πάθη για να παραχωρήσει η γελοιότητα τη θέση της στη σωφροσύνη. Την επομένη, με το μυαλό ξεκαθαρισμένο και τα αποτέλεσμα μπροστά στο τραπέζι, ένας μέσης ευφυΐας άνθρωπος θα μπορούσε να διαπιστώσει πως το ΠΑΣΟΚ λεηλάτησε τόσο τη *Δεξιά* όσο και την *Αριστερά*. *Ανέβηκε και στις συνοικίες που παραδοσιακώς ήλεγχε η συντηρητική παράταξη αλλά και στα λεγόμενα προπύργια της Αριστεράς*. Κάτι, άλλωστε, πολύ φυσιολογικό αφού η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης πλήττει τόσο τα φτωχά όσο και τα μεσαία στρώματα. Αυτές οι κοινωνικές κατηγορίες ήθελαν να τιμωρήσουν την κυβέρνηση και το έκαναν μέσα από τη μοναδική «*θετική*» λύση που τους προσφέρθηκε, το ΠΑΣΟΚ. Οι εκδοχές του άκυρου, του λευκού και της αποχής που προπαγανδίστηκαν από την Αριστερά συνιστούσαν μη επακριβώς μετρήσιμες μορφές διαμαρτυρίας. Ο απλός πολίτης όταν επιθυμεί να καταδικάσει μια πολιτική το κάνει δια της πριμοδοτήσεως εκείνου του φορέα που βρίσκεται προ των πυλών της εξουσίας. Με τον τρόπο αυτό στέλνει το μήνυμα στην κυβέρνηση: «*αν δεν συμμορφωθείς, έχουμε διέξοδο*».

Το μέτρο ενός εκάστου

Το μήνυμα των εκλογών είχε πολλούς αποδέκτες. Πρώτα πρώτα το ΠΑΣΟΚ. Το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης παλινδρόμησε μεταξύ της θεωρίας, πως οι ψήφοι ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ και ως εκ τούτου διαμορφώνεται, όπως και το 1981, ένα πλειοψηφικό κοινωνικό ρεύμα που θα το φέρει στην πολυπόθητη εξουσία, και της αντίληψης ότι ο λαός της Β΄ Αθηνών ψήφισε μεν μαζικά ΠΑΣΟΚ αλλά αρκετοί πολίτες δεν έχουν αποφασίσει τελεσίδικα. Αυτό λοιπόν που χρειάζεται είναι μια υπεύθυνη πολιτική με προγραμματική διάσταση που θα εγκλωβίσει στην κοίτη του ΠΑΣΟΚ και τους επαμφοτερίζοντες. Μήνυμα όμως έλαβαν και οι πάσης φύσεως δελφίνοι. Είναι γεγονός ότι η νίκη στις εκλογές είναι ένας προσωπικός θρίαμβος του **Ανδρέα Παπανδρέου** ο οποίος επέλεξε αυτή την πολιτική, την υποστήριξε μέχρι τέλους και φυσικά θα εισπράξει το αντίτιμον. Οι υποψήφιοι διάδοχοί του θα πρέπει να περιμένουν ευνοϊκότερη στιγμή για να θέσουν, εκ νέου, ζήτημα ηγεσίας.

Άλλωστε, έβαλαν σε δοκιμασία το κύρος τους και την αξιοπρέπειά τους όταν έσπευσαν, από το βράδυ των εκλογών ακόμη, να προσποριστούν οφέλη από τη νίκη, ενώ ήταν τοις πάσι γνωστό ότι πολλοί απ' αυτούς είχαν εκφράσει επιφυλάξεις για την ορθότητα της γραμμής των εκλογών.

Η κυβέρνηση και ο πρωθυπουργός στένεψαν το μήνυμα των εκλογών και το προσάρμοσαν στις επιθυμίες τους. Υπάρχει μεν δυσαρέσκεια, παραδέχτηκαν, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι επιδοκιμάζεται η πολιτική του ΠΑΣΟΚ η οποία και δεν κατατέθηκε. Αυτ

φεύγει τις εκλογές;

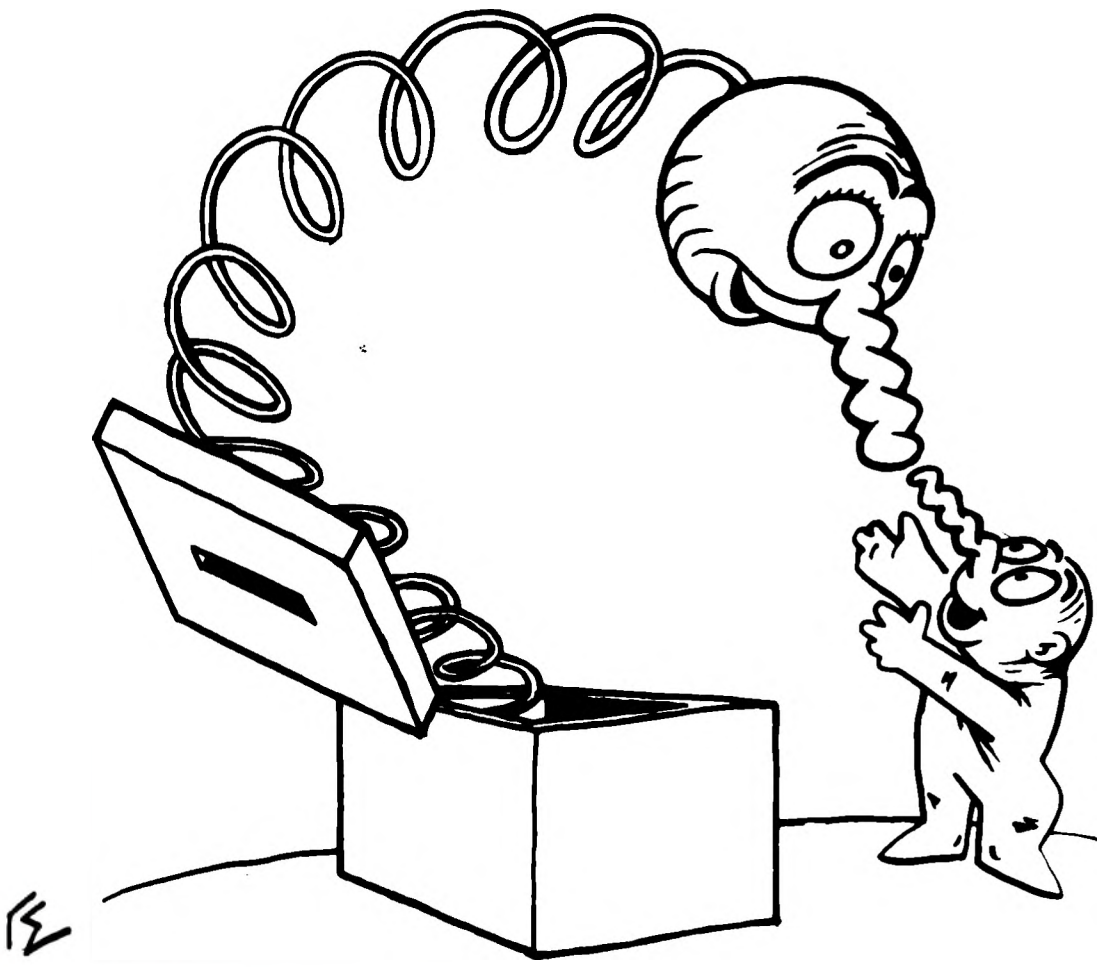

που χρειάζεται είναι να προβληθεί καλύτερα το έργο που έχει επιτελέσει η κυβέρνηση τα δυο χρόνια που είναι εγκατεστημένη στην εξουσία, να βελτιωθεί ο ρυθμός της, να προχωρήσουν γρηγορότερα οι μεταρρυθμίσεις της και να πεισθεί ο ελληνικός λαός πως η μόνη εναλλακτική λύση που έχει είναι αυτή που του προσφέρει η Νέα Δημοκρατία. Προς τούτο υπάρχουν δύο λύσεις. Ο σαρωτικός ανασχηματισμός και η επάνοδος στην κυβέρνηση υψηλόβαθμων στελεχών (Έβερτ, Κανελλόπουλος, Δήμας, Κοντογιαννόπουλος κ.ά.) και η προσφυγή στη Βουλή για να ζητηθεί ψήφος εμπιστοσύνης. Μόνο που και οι δύο λύσεις είναι αμυντικού χαρακτήρα. Εξωραΐζουν αλλά δεν μεταμορφώνουν το πρόσωπο της κυβέρνησης και επιπροσθέτως δημιουργούν προβλήματα στον κ. **Μητσοτάκη**, γιατί η επιστροφή στην κυβέρνηση των, κατά καιρούς, καρατομηθέντων θα συνοδευτεί αναπόφευκτα από την επιβολή όρων που θα περιορίζουν την πρωθυπουργική εξουσία.

Ο **Συνασπισμός** πέντε μέρες μετά τις εκλογές κατάλαβε ότι υπάρχει δυσαρμονία μεταξύ του εκλογικού σώματος και της σύνθεσης της Βουλής και ζήτησε, δια στόματος της προέδρου του, εκλογές εδώ και τώρα, ενώ κάλεσε την κυβέρνηση να μην προχωρήσει σε αποφάσεις που θα δεσμεύουν την πορεία της χώρας γιατί δεν είναι πια πλειοψηφία στην κοινωνία. Δηλαδή προτείνεται το παράδοξον να μην κυβερνά η Νέα Δημοκρατία, μόνο να γίνουν εκλογές κι ας είναι κυβέρνηση. Έτσι αν οι κάλπες στηθούν η χώρα θα πορεύεται στο κενό. Αγνοούν στο Συνασπισμό πως οι συνέπειες από την απουσία πολιτικής είναι απείρως μεγαλύτερες απ' αυτές που προκαλούνται από την εφαρμογή μιας κακής πολιτικής;

Είναι προφανές ότι εκλογές θα γίνουν όταν το θελήσει ο κ. Μητσοτάκης. Είναι φυσικό ο πρωθυπουργός να διαλέξει τη λιγότερο, γι' αυτόν, δυσμενή συγκυρία. Η συνταγματική μεταρρύθμιση του ΠΑΣΟΚ το 1985, την οποία ψήφισε και η Αριστερά, απαλλοτρίωσε το δικαίωμα του προέδρου της Δημοκρατίας να διαλύει τη Βουλή όποτε ο ίδιος κρίνει ότι δεν αντιστοιχεί η σύνθεσή της στους λαϊκούς συσχετισμούς. Όχι πως ο σημερινός πρόεδρος θα συμφωνούσε με την άποψη της αντιπολίτευσης και θα προχωρούσε στην προκήρυξη εκλογών, αλλά υπήρχε μια ασφαλιστική δικλείδα στο θεσμικό οπλοστάσιο που κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις θα μπορούσε να δώσει διέξοδο και θα απέτρεπε τα συμπτώματα αλλαζονείας του εκάστοτε επικεφαλής της κυβέρνησης. ΠΑΣΟΚ και Αριστερά στην προσπάθειά τους να αποδυναμώσουν την προεδρική δημοκρατία ενίσχυσαν την πρωθυπουργική.

Ποιοι θέλουν εκλογές;

Είναι όμως ειλικρινή τα κόμματα της αντιπολίτευσης όταν ζητούν εκλογές; Ο Ανδρέας Παπανδρέου όντως θέλει τις εκλογές γιατί πιστεύει ότι θα τις κερδίσει. Επιθυμεί να γίνει πάλι πρωθυπουργός γιατί έτσι θα πάρει τη «*ρεβάνς*» από τον προαιώνιο αντίπαλό του που τον «*έσυρε*» στα δικαστήρια.

Δεν είναι όμως στενά προσωπικοί και ωφελιμιστικοί οι λόγοι που κάνουν τον κ. Παπανδρέου να επιθυμεί να βρεθεί ξανά στο ψηλότερο σκαλί της κυβέρνησης. Είναι ένας πολιτικός που έλκεται από τα δύσκολα.

Γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα πως αν το κόμμα του κληθεί ν' αναλάβει τη διαχείριση του τόπου θα συναντήσει πολλές δυσκολίες. Η οικονομία είναι στη χειρότερη φάση της, τα εθνικά θέματα είναι ανοικτά και τα περιθώρια για μια «*φιλολαϊκή*» και «*εθνικώς αξιοπρεπή*» πολιτική είναι μικρά. Του αρέσει όμως να παίζει στα δύσκολα παιχνίδια, έστω κι αν το ρίσκο είναι μεγάλο. Άλλωστε, υπάρχει και η υστεροφημία του. Πολύ περισσότερα πράγματα μπορεί να κάνει κάποιος σαν πρωθυπουργός παρά σαν αρχηγός αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Δεν είναι όμως ειλικρινή τα κορυφαία στελέχη του ΠΑΣΟΚ όταν δηλώνουν πως είναι έτοιμα να επανέλθουν στην εξουσία. Στις ιδιωτικές τους συζητήσεις δεν κρύβουν τις ανησυχίες τους για το ενδεχόμενο να έρθει το κόμμα τους στην κυβέρνηση σε μια περίοδο που θα υποχρεωθεί εκ των πραγμάτων να λάβει αντιδημοφιλή μέτρα. Θα προτιμούσαν να ολοκληρώσει η ΝΔ το έργο της, έστω κι αν πιστεύουν ότι είναι καταστροφικό για τον τόπο και να επιστρέψουν μετά, για να ακολουθήσουν εκ του ασφαλούς μια πολιτική με το μικρότερο δυνατό κόστος. *Από το ΠΑΣΟΚ, ίσως οι μόνοι που επιθυμούν διακαώς την επιστροφή στην εξουσία είναι οι λεγόμενοι αντιεκσυγχρονιστές.* Γι' αυτούς το μείζον είναι η νομή της εξουσίας, η αναδιάταξη των συσχετισμών στον κρατικό μηχανισμό και η τιμωρία των αντιπάλων τους.

Ναι στις εκλογές λέει και ο Συνασπισμός αλλά δεν το εννοεί. Γνωρίζει πολύ καλά πως αν γίνουν εκλογές τους επόμενους μήνες τότε το πιθανότερο είναι να συνθλιβεί από τους δυο μονομάχους που θα χρησιμο-

ποιήσουν κάθε μέσο για να αποφιλώσουν τους μικρότερους σχηματισμούς. Και ο Συνασπισμός είναι ευάλωτος και στις πιέσεις του ΠΑΣΟΚ και στις πιέσεις της συντηρητικής παράταξης. Άλλωστε πλαισίωσε την πρόταση του από το αίτημα της απλής αναλογικής που κανένας από τους δυο μεγάλους συζητά. Και είναι λογικό να θέλει ο Συνασπισμός να εξαντλήσει η κυβέρνηση τα χρονικά της όρια αφού η παράταξη βρίσκεται σε προσυνεδριακή φάση, ενώ σε όσες εκλογικές αναμετρήσεις συμμετείχε πήρε χαμηλά ποσοστά (βλέπε ΓΣΕΕ και φοιτητικές εκλογές αν και σ' αυτές κατόρθωσε, κρυβόμενος σε συμμαχικά σχήματα, να δώσει την εντύπωση ή την ψευδαίσθηση ότι διατηρεί τις δυνάμεις του). Το σημαντικότερο όμως πρόβλημά του είναι ότι δεν εμφανίζεται ενιαίος.

Την ίδια μέρα που η κ. **Δαμανάκη** μίλαγε για εκλογές, ο **Μ. Παπαγιαννάκης** την κατηγορούσε ότι παραβίασε αποφάσεις της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής, ο **Α. Ζαχαρέας** σημείωνε ότι οι θέσεις που ανέπτυξε η Μ. Δαμανάκη αποτελούν κατάχρηση των δικαιωμάτων της, ενώ ο **Μ. Ανδρουλάκης**, από τη Θεσσαλονίκη, συμμερίστηκε τις θέσεις της προέδρου του. Αυτό πια δεν λέγεται πολυφωνία. Αυτό λέγεται σχιζοφρένεια και ως τέτοια την εισπράττει το αριστερό ακροατήριο, το οποίο δεν θα πιστώνει στο διηνεκές με την εμπιστοσύνη του τους φορείς της Αριστεράς. Θα αναζητήσει διέξοδο στη στέγη του ΠΑΣΟΚ ή στη θαλπωρή της ιδιώτευσης.

Τα γκρι κοστούμια

Το ΚΚΕ δεν ζητά μεν εκλογές, δηλώνει όμως έτοιμο, ανά πάσα στιγμή, να κατέβει στον εκλογικό στίβο. Η φτωχοπροδρομική αλαζονεία του χώρου αυτού είναι πασίδηλη. Όταν ο γραμματέας του Κεντρικού Συμβουλίου της ΚΝΕ βλέπει πως το ισχνότατο 3,5%, που απέσπασε η παράταξη που πρόσκειται στο ΚΚΕ στις εκλογές της ΕΦΕΕ, είναι *«η αφετηρία εκκίνησης των αριστερών - καινοτόμων θέσεων και προτάσεων της ασυμβίβαστης - αγωνιστικής πρακτικής για τη διαμόρφωση ενός πόλου αντίστασης - αναζήτησης αγώνα σε πανεπιστήμια και ΤΕΙ»* και κανείς δεν τον επαναφέρει στην τάξη, τότε δεν μένουν πολλές αμφιβολίες για την πολιτική ικανότητα του ηγετικού απαράτ του κόμματος αυτού. Άλλωστε, το μόνο που ενδιαφέρει τους ισχυρούς του Περισσού είναι να ξεπεράσουν τ ποσοστό του Συνασπισμού. Έτσι νομίζου πως θα φανεί ποιο κόμμα θα αντέξει στ μέλλον.

Αν δεν γίνουν εκλογές ποιο άλλο σενάρι μπορεί να απλωθεί στο τραπέζι; Εσχάτω ακούγεται —το θέμα εισήγαγε ο Κ. Λαλιώτης— πως κάποιοι ισχυροί πολιτι κοί και οικονομικοί κύκλοι, *τα λεγόμενα γκρι κοστούμια κατά το πρότυπον της Μ. Βρετανίας*, θα επιχειρήσουν να ανατρέψου τον κ. Μητσοτάκη, χωρίς να απωλέσει η ΝΔ την εξουσία.

Δύο ενστάσεις:

- Δεν υπάρχει ανάλογο προηγούμενο στην πολιτική ζωή του τόπου.
- Ο Κ. Μητσοτάκης δεν είναι Γ. Ράλλης που αξιοπρεπώς αποχώρησε από την ηγεσία της ΝΔ χωρίς να δημιουργήσει προβλήματα στη συνοχή της παράταξης. Ο κ. Μητσοτάκης εάν υποχρεωθεί να παραιτηθεί δεν θα πάει σπίτι του. Θα συμπαρασύρει όσους βουλευτές ελέγχει. Και δεν χρειάζεται μεγάλος αριθμός για να χάσει η ΝΔ την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Αυτό, φαντάζόμαστε, το γνωρίζουν τα *«γκρι κοστούμια»*. Αν υπάρχουν... □

ΜΑΡΚΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ

ΜΑΡΚΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ Πορεία προς τον φιλελευθερισμό

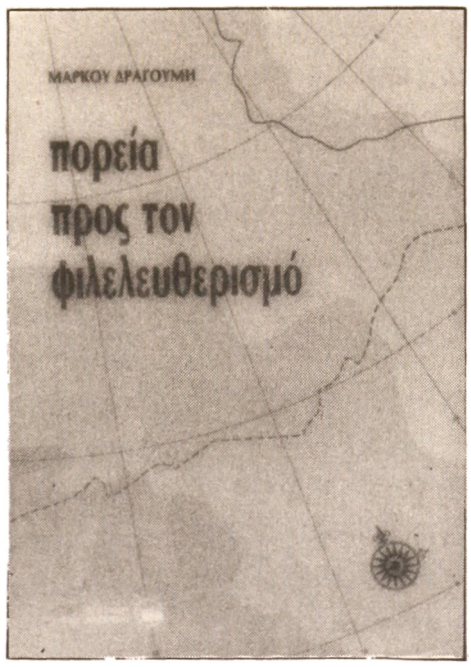

Το πρωτείο του ατόμου όπως το συνέλαβε η Αναγέννηση και όπως το θεσμοθέτησε σταδιακά η Δυτική Ευρώπη συνιστά τον πυρήνα του βιβλίου.

Άξονες του βιβλίου είναι δύο:

- Τα «πληθυντικά εγώ» και όχι οι μάζες δημιουργούν πολιτισμό.
- Η Ελευθερία ως απουσία καταναγκασμού ανθρώπου από άνθρωπο είναι θεμελιωτική αξία της νομοκρατικής πολιτείας, σε αντίθεση με τα τελοκρατικά καθεστώτα που υποδουλώνουν τα άτομα, χρησιμοποιώντας τα για εξυπηρέτηση δοτών σκοπών.

Εκδόσεις: «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΡΩΕΚΔΟΤΙΚΗ» ΕΠΕ

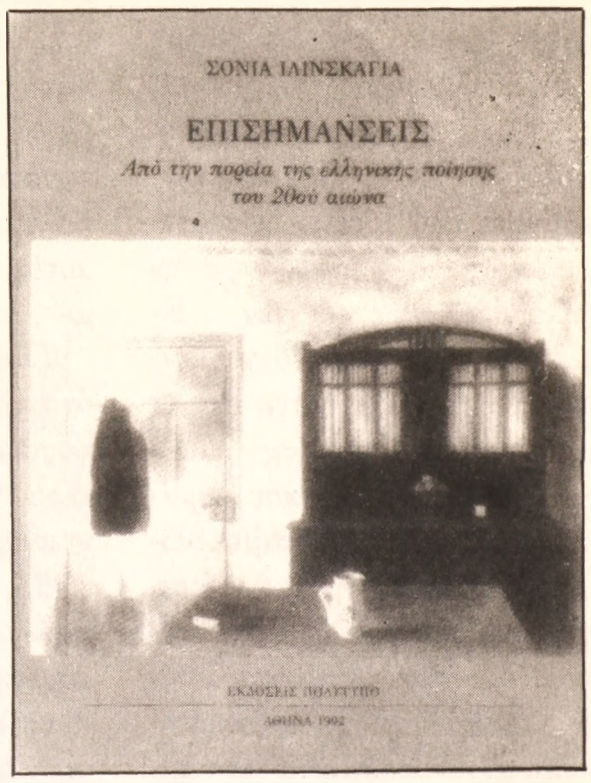

Δοκίμια για τον Καβάφη, τον Καρυωτάκη, το Ρίτσο, το Λειβαδίτη. Τοποθετήσεις σε καίρια προβλήματα της ελληνικής ποίησης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 *FAX*: 3607878

ΤΡΑΜ

Τραμ στην Αθήνα: ήταν ίσως το πλέον εφικτό από τα σχέδια του δημάρχου Αντώνη Τρίτση για την αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού χάους αλλά και του ρυπογόνου περιβάλλοντος της πρωτεύουσας. Τραμ, σε αντίθεση με το δρομολογηθέν ήδη μετρό. Το κείμενο για τα τραμ, που ακολουθεί, είναι μια συμβολή στο όραμα του δημάρχου που σήμερα είναι δυνατόν να γίνει πράξη.

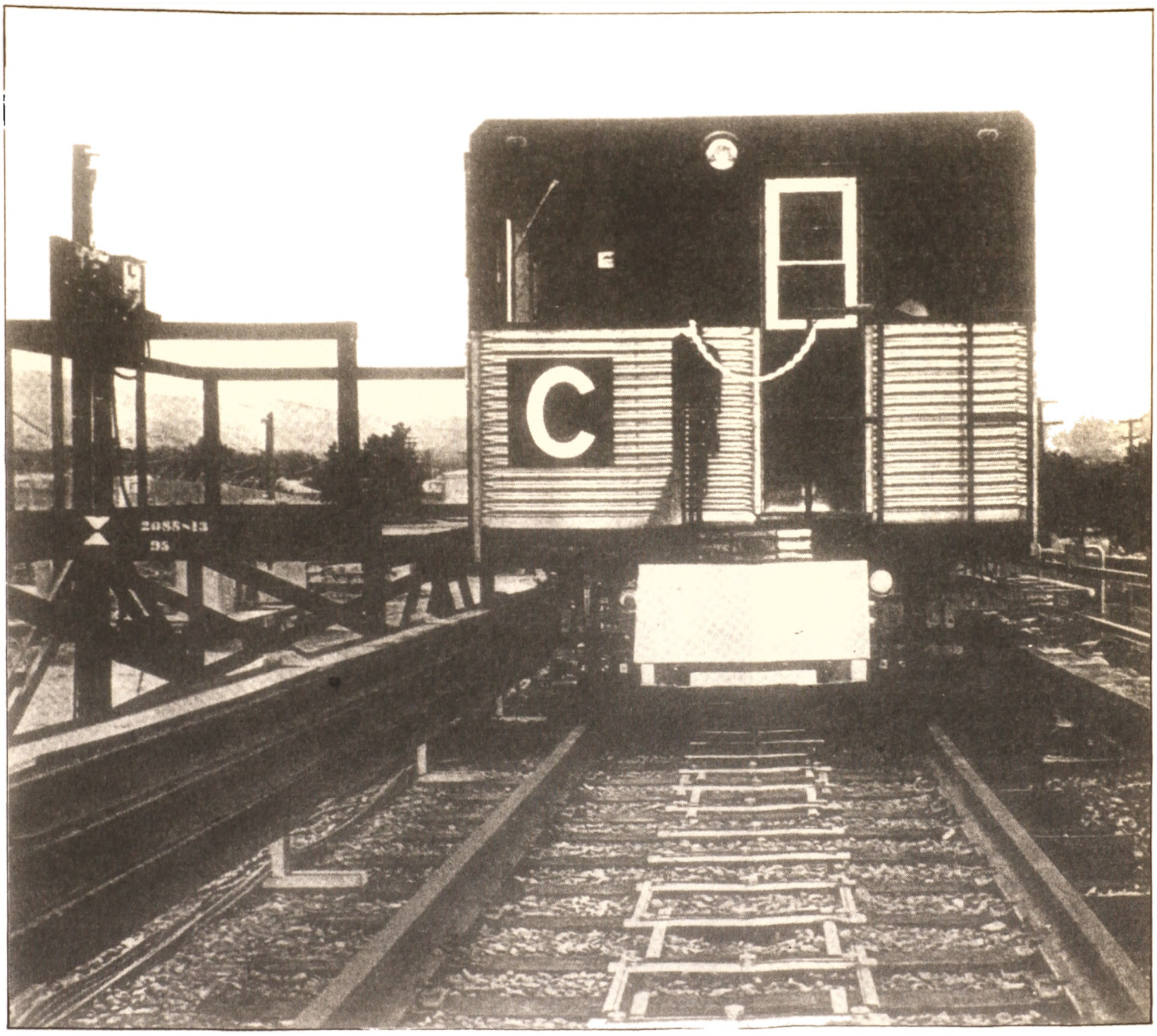

Φωτο. Ι. Η «Clara», ένα από τα τρια πειραματικά βαγόνια του BART

Αυτά γράφτηκαν το 1981, δηλαδή πριν από δέκα χρόνια. Όπως αναμένετο, αγνοήθηκαν από τους «αρμοδίους» (ηγέτες), εκτός από τον Τρίτση, ο οποίος μετά από κάμποσο καιρό ξεκίνησε μια προσπάθεια να ξαναζωντανέψει το τραμ.

Σήμερα, 19 Μαρτίου 1992, διαβάζουμε στο *International Herald Tribune*: «*Τα τραμ (που) ξαναβαφτίστηκαν "light rail", φαίνεται να είναι ότι ακριβώς συνιστούν οι περιβαλλοντικοί γιατροί για τις μολυσμένες πόλεις της Δύσεως*»[2].

Νομίζουμε ότι τα παρακάτω μπορεί να έχουν μεγάλο τεχνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό ενδιαφέρον:

Πρώτον: Η τσεχοσλοβακική εταιρεία *CKD Tatra Ltd.*, από το 1948 μέχρι σήμερα έχει φτιάξει 24.000 βαγόνια τραμ. Δηλαδή τα περισσότερα βαγόνια στον κόσμο.

«Εδώ και 32 χρόνια (το 1949) έγινε στο Σικάγο μια δίκη... Κατηγορούμενοι σε εκείνη τη δίκη ήταν η General Motors (GM) και μερικές άλλες μεγαλο-εταιρείες. Η φοβερή αλήθεια, που βγαίνει μέσα από τα ίδια τα πρακτικά της δίκης του 1949, είναι ότι η GM δολοφόνησε το Τραμ για να μπορέσει να μπει στη ζωή των ανθρώπων, σε όλη τη γη το ιδιωτικό αυτοκινητο...

Όπως συμβαίνει συνήθως με την κάπως «πομπώδη» επιστημονική και τεχνική ορολογία, έτσι και στην περίπτωση του Τραμ οι συγκοινωνιολόγοι μηχανικοί το νέο Τραμ δεν το λένε Τραμ (ή Streetcar) το βαπτίσανε Light Rail Trausit (LRT) και σημαίνει, Ελαφρές συγκοινωνίες πάνω σε Σιδηρένιες Γραμμές...

Το στοιχείο, που παίζει ίσως το σημαντικότερο ρόλο στις μαζικές συγκοινωνίες το Τραμ είναι το βαγόνι...

Το βαγόνι του σύγχρονου Τραμ μπορούμε να το φτιάξουμε εμείς οι Έλληνες, κοιτάζοντας έστω απ' έξω μόνο τα κομμάτια, που μπορούμε να φτιάξουμε στην Ελλάδα. Το μεγαλύτερο ποσοστό του υλικού, που θα μπει στο βαγόνι πρέπει να είναι το αλουμίνιο. Αυτό ήδη το έχει αποδείξει το πείραμα του BART.

Εάν καταφέρουμε να φτιάξουμε ένα ελληνικό βαγόνι σύγχρονου Τραμ, τότε μόνος από την Αθήνα θα δώσουμε λύση στα συγκοινωνιακά προβλήματα της Θεσσαλονίκης, της Πάτρας, του Βόλου και τόσων άλλων ελληνικών πόλεων»[1].

Σήμερα η *CKD* με πάθος ψάχνει να βρει κάποιο συνεταίρο από τη Δύση που «*να έχει λίγα χρήματα, λίγη τεχνολογική επιδεξιότητα και πολλή επιδεξιότητα στο μάρκετινγκ*»[3].

Ήδη η γερμανική *AEG* και η γαλλική *Alcatel Alsthom* «ερωτοτροπούν» με την *CKD*.

Δεύτερον: Όπως ήδη αναφέρθηκε, ότι ένα βαγόνι τραμ μπορεί να γίνει από αλουμίνιο, το απέδειξε το πείραμα του *BART*.

Το *BART* (*Bay Area Rapid Transit*) είναι το μετρό της πόλης του Σαν Φρανσίσκο και της ευρύτερης περιοχής του. Κατασκευάστηκε τη δεκαετία του '60 και μπήκε σε λειτουργία το 1972. Παρά τα πολλά «βάσανα» που πέρασε το *BART*, θεωρείται, από τους επαΐοντες, ως το σημαντικότερο και πρωτοποριακότερο σύστημα μαζικών συγκοινωνιών που έγινε ποτέ. Το *BART* βασίστηκε σε ένα πρωτοποριακό βαγόνι από αλουμίνιο (φωτογραφία 1), που δοκιμάστηκε επί χρόνια σε ένα πεδίο δοκιμών, το *Mt. Diablo Test Track* (φωτογραφία 2). Η τελική μορφή του βαγονιού (του μετρό) φαίνεται στη φωτογραφία 3.

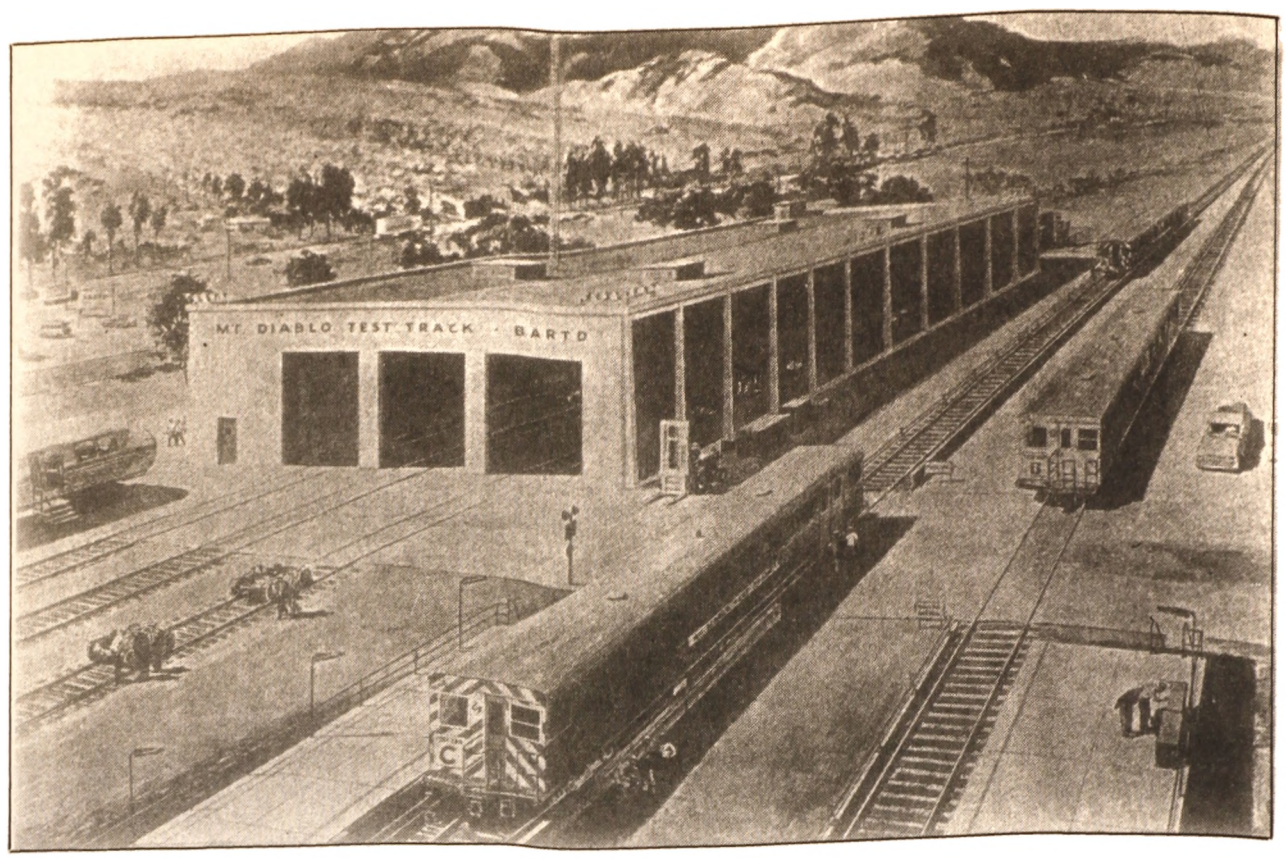

Φωτο. 2. Το πεδίο δοκιμών *Mt Diablo* του *BART*

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του βαγονιού του *BART* είναι το ότι, λόγω της χρησιμοποίησης του αλουμινίου, ως υλικού κατασκευής του, το βάρος του είναι *περίπου το μισό* ενός τυπικού βαγονιού από χάλυβα. Που σημαίνει ότι καταναλίσκει πολύ μικρότερη ενέργεια για να κινηθεί. Η ψυχή του *BART* είναι αυτό το βαγόνι.

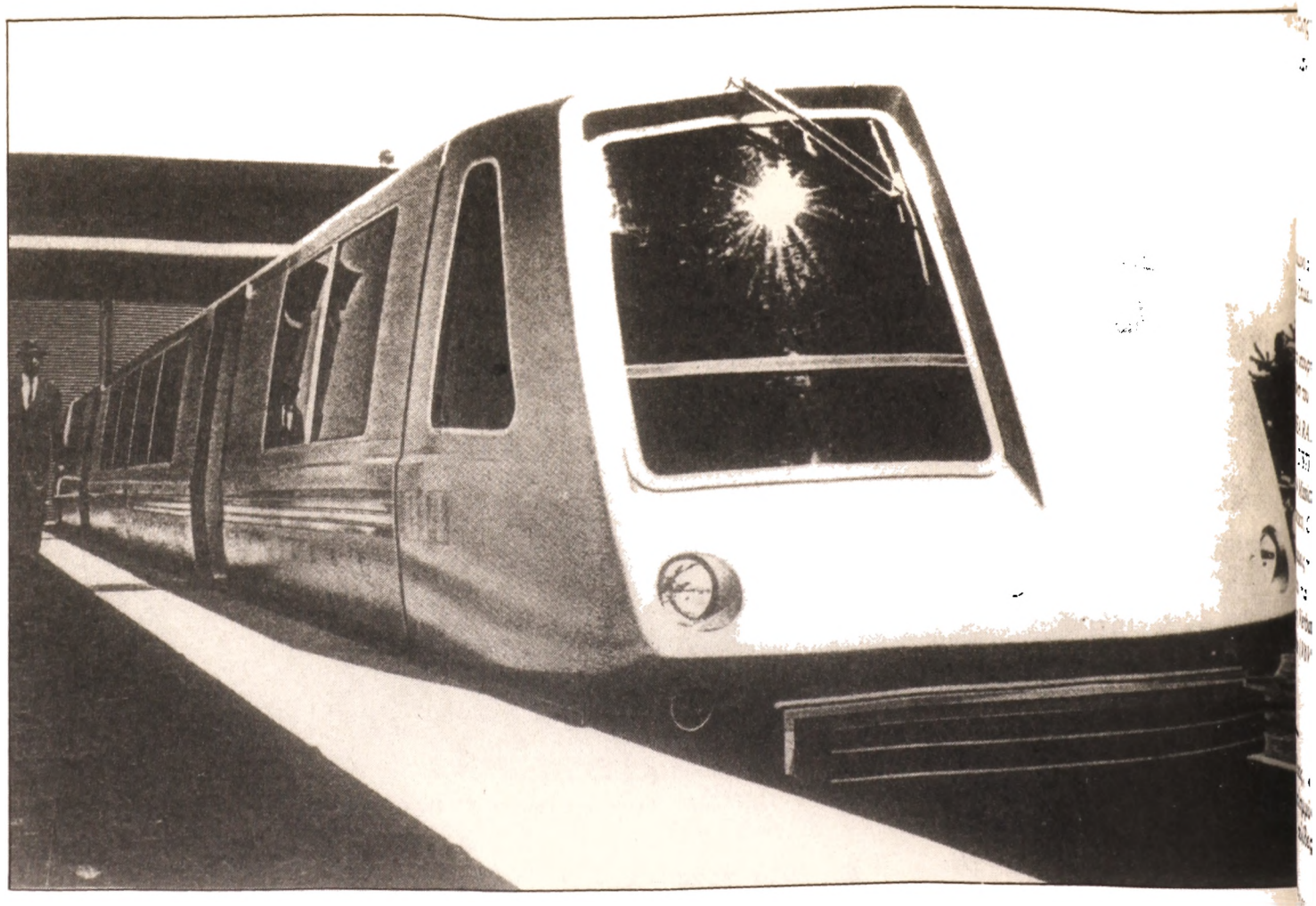

Φωτο. 3. Η τελική μορφή του βαγονιού του *BART*.

Τρίτον: Η Ελλάδα διαθέτει αλουμίνιο (και «αρμοδίους»). Επειδή λοιπόν φαίνεται ότι στις επόμενες δεκαετίες το βαγόνι του τραμ *θα παίξει πρωτεύοντα ρόλο* στη ζωή των πόλεων σε ολόκληρη τη γη και επειδή είναι πολύ πιθανό ότι ούτε η *CKD*, ούτε οι μνηστήρες - συνεταίροι της γνωρίζουν την ιστορία του βαγονιού του *BART* ή ακόμη μπορεί να μην έχουν σκεφτεί ότι η *CKD μπορεί και πρέπει* να αρχίσει να κατασκευάζει από αλουμίνιο τη νέα γενιά τραμ, προτείνουμε:

Πρώτον: Οι Έλληνες (υπουργείο Εξωτερικών, Ενώσεις Βιομηχανιών Αλουμινίου, Τεχνικό Επιμελητήριο κ.λπ.) να φροντίσουν να φέρουν σε επαφή όλους τους παραπάνω (*CKD*, *BART*, *AEG*, *Alcatel* κ.λπ.) μεταξύ τους και να προτείνουν την κατασκευή από την *CKD*, με τη βοήθεια της γνώσης και της πείρας (20 ετών λειτουργίας) του *BART*, ελαφρού βαγονιού τραμ από αλουμίνιο.

Δεύτερον: Οι Έλληνες να προτείνουν συμμετοχή σε ποιοδήποτε μελλοντικό κονσόρτιουμ[4], προσφέροντας ως ελληνική συμμετοχή στο κεφάλαιο της εταιρείας το ελληνικό αλουμίνιο.

Μια (πολύ χονδρική) εκτίμηση της ευρωπαϊκής αγοράς για βαγόνια τραμ από αλουμίνιο, για τα επόμενα δέκα χρόνια, δίνει ότι θα χρειαστούν οι ευρωπαϊκές πόλεις γύρω στα 10.000 βαγόνια. Που σημαίνει προσφορά από την Ελλάδα γύρω στους 150.000 τόνους αλουμινίου (εάν δεχθούμε ότι σε κάθε βαγόνι μπαίνουν 15 τόνοι αλουμίνιο).

Βέβαια τα περίπου 300 βαγόνια τραμ που χρειάζεται ολόκληρη η Ελλάδα θα κοστίσουν ένα μικρό μέρος της τρέχουσας τιμής τους, εάν η Ελλάδα έχει κάποια συμμετοχή στο κονσόρτιουμ της *CKD*, πέρα από την ελληνική συμμετοχή, μέσω του αλουμινίου προς την *CKD*, στην μελλοντική αγορά βαγονιών τραμ στην Ευρώπη και αλλού.

Η σύγχρονη ιστορία του βαγονιού του τραμ *έχει ήδη αρχί*σει. Πριν από ένα μήνα περίπου στο Λος Άντζελες ο κόσμος αταίτησε και πέτυχε να ακυρωθεί μια σύμβαση, που ήδη είχε υπογραφεί με τους Γιαπωνέζους, για την κατασκευή των βαγονιών των μαζικών μεταφορών της πόλης, για να δουλέψουν Αμερικανοί εργάτες και όχι Γιαπωνέζοι.

Νίκος Ράπτης

Γ. 1 Το κείμενο αυτό θα δοθεί επίσης το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάος.

Γ. 2 Για το υπουργείο Εξωτερικών:
Η διεύθυνση του *BART* είναι:

BAY AREA RAPID TRANSIT DISTRICT
814 Mission Street
San Francisco, California 94103

Επίσης σκέψεις για κατασκευή ελαιού βαγονιού για τραμ έχει αρχίσει κάνει και η *Verband öffentlicher Verkehrsbetriebe (VÖV)* της Γερμανίας.

Ράπτης Νίκος, «Ας συζητήσουμε σεισμούς, πλημμύρες και... τραμ», θήνα, 1981, σελίδες 16, 22, 23 και 2.

Passel Peter, International Herald Tribune, March 19, 1992, σελί 11.

Passell P., IHT.

Το *BART*, ως δημόσιος οργανισμός, ν μπορεί να συμμετέχει. Μπορεί, όως, να δοθεί η υπάρχουσα τεχνική ίρα μέσα από τις ιδιωτικές εταιρείες, ου ελαβαν μέρος στη δημιουργία του αγονιού του *BART*.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ

Ο Αντώνης Τρίτσης στις εκδηλώσεις του ΑΝΤΙ για τον Ελαιώνα.

Πέρασαν ημέρες από τότε που κηδεύτηκε ο Αντώνης Τρίτσης. Τον σκέπασε η αθηναϊκή γη και μετά το άνοιγμα της διαθήκης του τον σκέπασε σιγά - σιγά και η σιωπή.

Έτσι όπως μεσολάβησαν τόσα —η δημοσιότητα, οι υπερβολές στους επαίνους, οι υποκριτικές μεταμέλειες— στο τέλος ξεχάσαμε τον παλιό φίλο. Δηλαδή τις αντιπαλότητες, τους τσακωμούς και την επανάκαμψη στα δικά μας: τις κουβέντες, τις παρέες, τις φιλίες.

Παρακολουθώντας τον Αντώνη Τρίτση από την εποχή των φοιτητικών χρόνων θα μπορούσε να θυμηθεί κανείς πολλές ιστορίες, να αφηγηθεί περιστατικά, να μείνει σε πολλές στιγμές του. Είναι σαν τις κοινές ανθρώπινες ιστορίες. Ίσως αυτό να είναι και το μεγάλο χάρισμά του.

Μετά τη θητεία του στο Ναυτικό, ο Αντώνης έφυγε για μεταπτυχιακά στην Αμερική. Όταν γύρισε, πολεοδόμος πια, είχε πάρει τον «αέρα» του ανθρώπου που ξεκίνησε να παίξει στα πράγματα της πατρίδας του. Ανησυχίες επαγγελματικές, μεγάλα έργα. Για τα πολιτικά δεν μπορούμε να πούμε ότι είχε αναπτύξει μιαν ιδιαίτερη δραστηριότητα. Κάπως θαυμαστής του Μαρκεζίνη —όπως άλλωστε πολλοί τεχνοκράτες της γενιάς του— χωρίς όμως ιδιαίτερη ανάμειξη. Η ριζοσπαστικοποίηση και η ενεργός ανάμειξή του στα κοινά έγινε με τη δικτατορία. Ο εντοπισμός του από την Ασφάλεια τον ανάγκασε να δραπετεύσει στο εξωτερικό. Άφησε πίσω εκκρεμότητες, δικούς του ανθρώπους και φίλους. Τότε άρχισε η περιπλάνησή του στην πολιτική.

Γύρισε στην Ελλάδα με σχέδια όχι σαφή: να οργανώσει ένα αρχείο στο πρότυπο του αρχείου του *Basso*, να ξεκινήσει δουλειές στη Μ. Ανατολή, να εκδώσει μια εφημερίδα για την Κεφαλλονιά με προοπτική να πάει τελικά δήμαρχος στο νησί. Τέλος, το Νοέμβρη έγιναν οι εκλογές. Ακολουθεί η ενεργός δραστηριοποίησή του στο ΠΑΣΟΚ και τελικά σε λίγα χρόνια η υπουργοποίησή του και η περισσότερο πια γνωστή δράση του στο δημόσιο βίο.

Ό,τι ξεκινούσε και ό,τι άρχιζε το ξεκινούσε με ολοκληρωτικό τρόπο σαρώνοντας και προχωρώντας. Βέβαια κάπου η επιμέλεια και η αποτελεσματικότητα χάνονταν αλλά ένα γεγονός, μία πρόκληση, δημιουργούνταν. Μια πρόκληση... Ίσως αυτή η λέξη να ερμηνεύει πολλά στην συμπεριφορά Τρίτση. Και όταν οι πολιτικές αντιπαλότητες εντάθηκαν ήταν αυτό το στοιχείο της πρόκλησης που είχε μείνει, και πάνω σε αυτό στηρίχθηκαν όσοι τον λοιδώρησαν όσο ζούσε. Και ήταν πάρα πολλοί αυτοί. Μην βλέπετε που τώρα όλοι θυμούνται τον «αθλητή», τον «ριζοσπάστη», τον «αγωνιστή». Αυτά είναι για την κατανάλωση του παρόντος.

Η αλήθεια είναι ότι για ένα μεγάλο μέρος απο όσα του καταλόγιζαν είχαν δίκιο οι επικρίνοντες. Αν κάτι ενοχλεί είναι η συμπεριφορά μας σήμερα. Αλλά έτσι συμβαίνει πάντοτε. Και με τον Αντώνη Τρίτση μια υπερβολή και πάλι. Ίσως επειδή ήταν νέος —πολύ νέος σε σύγκριση με τους εν δράσει πολιτικούς.

Όμως ο θάνατός του μας ξανάφερε στα δικά μας. Μείναμε πιο πολύ να αναλογιζόμαστε για την ανθρώπινη μοίρα, για το μοιραίο και το απροσδόκητο παρά για τη μοίρα του τόπου. Αυτό ήταν ίσως μια αθέλητη ήττα για τον Αντώνη.

Τον θυμάμαι στις απόκριες του 1958. Στο ισόγειο της Αρχιτεκτονικής Σχολής γινόταν ο ετήσιος χορός. Όλοι μασκαρεμένοι περνούσαν πάνω σε μια αυτοσχέδια πασαρέλα. Πρώτος και πιο καλός ο καθηγητής μας Ν. Χατζηκυριάκος Γκίκας: επιβλητικός κινέζος πρίγκηπας. Και άλλοι. Και ξαφνικά φάνηκε ο Αντώνης. Μικροκαμωμένος και λυγερός, ισχνός, είχε μεταμφιεστεί σε γεροντάκι τρεμουλιάρικο. Όταν έφτασε μπροστά στην «επιτροπή» που θα έδινε τα βραβεία, τους καθηγητές μας δηλαδή, ο Αντώνης έγειρε, κατέβασε το μακρύ σώβρακο και επέδειξε τα πισινά του στους σεβαστούς δασκάλους. Φυσικά έγινε χαμός.

Αυτή η προκλητική ανευλάβεια ήταν που πάντοτε χαρακτήριζε τον Αντώνη.

Η νεολαία ουραγός των κομμάτων;

του Σταύρου Μονεμβασιώτη

Δόξα και όνειδος του φοιτητικού κινήματος, οι κομματικές παρατάξεις, κατάφεραν και φέτος να θέσουν σε αχρηστία τα ανώτατα όργανά του και να «διακωμωδήσουν» τις φοιτητικές εκλογές.
Την ίδια ώρα που όλοι έβλεπαν:

- **τον φιλελευθερισμό της Ν.Δ. να εδραιώνεται ακόμη περισσότερο στο χώρο της νεολαίας·**
- **την αριστερή ιδεολογία να φθίνει· και**
- **κάτι (σαν...) να κινείται στον ορίζοντα...**

Χωρίς επίσημα αποτελέσματα έληξαν και οι φετινές φοιτητικές και σπουδαστικές εκλογές καθώς οι εκπρόσωποι των παρατάξεων στην ΕΦΕΕ και την ΕΣΕΕ τα έκαναν «*Γης Μαδιάμ*». Δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν ούτε καν στη διαδικασία καταμέτρησης των ψήφων και μιμούμενοι τις ηγεσίες των κομμάτων στα οποία πρόσκεινται αποχώρησαν καταγγέλοντας αλλήλους.

Η προηγούμενη μέρα είχε κυλήσει στο αναμενόμενο ήπιο και χωρίς ενθουσιασμό κλίμα. Το 48% των φοιτητών προτίμησε να μην προσέλθει στις κάλπες, δείχνοντας για άλλη μια φορά την περιφρόνησή του σε όλους αυτούς που επιμένουν να χρησιμοποιούν το φοιτητικό κίνημα για να μετράνε την κομματική τους δύναμη. Το μήνυμα όμως αυτό δεν βρήκε αποδέκτη... καθώς όλοι ασχολιόντουσαν με προβλέψεις. Προβλέψεις που τελικά ανατράπηκαν.

Όλοι περίμεναν τη ΔΑΠ-ΝΔΚ, την παράταξη που πρόσκεινται στη ΝΔ, να υφίσταται σημαντικές απώλειες, ως αντίκτυπο της κυβερνητικής πολιτικής και των εκλογικών αποτελεσμάτων της Β΄ περιφέρειας Αθηνών. Τελικά, όμως, η κάλπη (βάσει των ανεπίσημων αποτελεσμάτων που εξέδωσαν οι παρατάξεις) την έβγαλε πρώτη δύναμη και μάλιστα με μικρή άνοδο σε σχέση με πέρυσι, στα ΑΕΙ. Στα ΤΕΙ την πρωτιά διεκδίκησε και η ΠΑΣΠ. Έτσι, μαζί με τις σχετικές ανακοινώσεις, κάθε παράταξη εξέδωσε και τα δικά της αποτελέσματα και έμειναν όλοι ευχαριστημένοι.

Συμπερασματικά από τη μελέτη των πινάκων μπορούμε να πούμε ότι: η ΔΑΠ ΝΔΦΚ για άλλη μια χρονιά κατάφερε να συγκεντρώσει την πλειοψηφία των προτιμήσεων, εδραιώνοντας ακόμα περισσότερο την ισχύ της στο χώρο της νεολαίας. Το σύνθημά της: «*Ασυμβίβαστα μπροστά*» φάνηκε να εκφράζει τους φοιτητές. Η ευρωπαϊκή διάσταση που κατάφεραν να δώσουν στη παράταξη τα μέλη της, η τάση εκσυγχρονισμού και κριτικής της κυβέρνησης, σε συνδυασμό με μια πετυχημένη διαφημιστική καμπάνια, της πρόσφεραν την πρωτοπορία.

Η ΠΑΣΠ σημείωσε σημαντική άνοδο. Τα αποτελέσματα της Β΄ περιφέρειας Αθηνών συσπείρωσαν τα μέλη της, που θέλησαν αυτά με τη σειρά τους να στείλουν το δικό τους μήνυμα στην κυβέρνηση. Τα συνθήματα και τα επιχειρήματα των βουλευτικών της 5ης Απριλίου, η αντιδημοτικότητα της κυβέρνησης, η διάχυτη κοινωνική δυσαρέσκεια και η διαρροή ψήφων από την Αριστερά, αύξησαν τα ποσοστά της ΠΑΣΠ κατά και πλέον ποσοστιαίες μονάδες.

Η πολυδιασπασμένη Αριστερά, ακολουθώντας την ίδια «τακτική» και στο χώρο του φοιτητικού κινήματος κατάφερε να μη συγκεντρώσει ούτε καν τα περυσινά της ποσοστά. Η «καθίζηση» οφείλεται στην απο διοργάνωση, μετά και την τελευταία διάσπαση ΚΚΕ και ΣΥΝ, στην έλλειψη τακτικής, συγκεκριμένων υλοποιήσιμων θέσεων και φυσικά στην αντι-αριστερή «μόδα» που κυριαρχεί ιδιαίτερα στο χώρο της νέας γενιάς, μετά και τις εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη.

ΑΕΙ	1990 (%)	1991 (%)
ΔΑΠ-ΝΔΚ	46,80	43,18
ΠΑΣΠ	17,50	22,80
Κιν. Συνερ. (ΣΥΝ)	12,12	9,50
ΕΑΑΚ (Γράφας)	10,90	12,66
Συσπειρώσεις	3,50	0,60
Αγωνιστ. Κινήσεις	0,90	0,85
Οικολόγοι	0,38	1,05
Ιδιάφοροι	4,83	6
Λευκά	3,08	3,35

ΑΕΙ	ΔΑΠ (%)	ΠΑΣΠ και ΕΑΑΚ (%)
ΔΑΠ-ΝΔΦΚ	41,21	39,05
ΠΑΣΠ	28,81	31,48
Ε. Ανεξ. Αρ. Κιν. (Ομάδα Γράφα)	5,25	12,06
Πανσπουδαστικές		
Κινήσεις Συνεργ.	2,79	3,35
Διάφ. (+ ΣΥΝ)	12,62	10,97

ΤΕΙ	ΔΑΠ (%)	ΠΑΣΠ (%)
ΔΑΠ-ΝΔΦΚ	40,5	39,9
ΠΑΣΠ	38,5	41,20
Ε.Α.Α.Κ.	2	1,01
Π.Κ.Σ.	3,82	4,15
Διάφ. (+ ΣΥΝ)	8,48	10,79

[οιος ακούει;

Τα μηνύματα των φετινών φοιτητικών ε-
.ογών, όπως και των περυσινών και των
ιοπέρσινων... κ.ο.κ. θα πάνε στον κλήδω-
... αφού κανείς δεν θα βρει το χρόνο να τα
ιοποιήσει. Η στράτευση —και μάλιστα η
στή στράτευση— πίσω από την άμαξα του
μματος δεν δίνει τις ευκαιρίες και τις δυ-
τότητες στις ηγεσίες των φοιτητικών πα-
τάξεων για προβληματισμό. Άλλωστε,
εξής, έχουν να συντονίσουν τον αγώνα
τις χινητοποιήσεις τους κόντρα στην
παιδευτική πολιτική της κυβέρνησης».
Η μήπως κάνουμε λάθος; Θα βρεθεί επι-
ους κάποιος να αξιολογήσει τη στάση
φοιτητών και των σπουδαστών, που ε-
έγουν συνειδητά την αποστασιοποίηση α-
τη συμμετοχή στον ατέρμονο αγώνα των
ικοινώσεων και των ποσοστών. Ίσως να

ΤΕΙ	1990 (%)	1991 (%)
ΔΑΠ-ΝΔΚ	41,70	39,80
ΠΑΣΠ	26,99	31,60
Κιν. Συνεργ.	14,75	12,20
Αρ. Ρεύμα	5,12	4,30
Διάφοροι	9,63	10,05
Λευκά	Απουσία στοιχείων	1,65

ι μια καλή ευκαιρία για τους «προκαθή-
ους» των αριστερών φοιτητικών παρα-
εων να αναθεωρήσουν τη στάση και το
ο τους και να κερδίσουν την ομάδα αυτή
νέων ανθρώπων που καταλήγουν από
άγκη» στο ΠΑΣΟΚ.

ιτι κινείται...

Οι φετινές φοιτητικές εκλογές είχαν κι έ-
άλλο χαρακτηριστικό. *Την αύξηση της
μετοχής*. Πράγματι, ενώ πέρυσι η απο-
υπολογιζόταν γύρω στο 51-52%, φέτος
λογίζεται ότι δεν ξεπέρναγε το 48%. Η
ηση της συμμετοχής κατά τρεις ποσο-
ίες μονάδες οφείλεται καταρχήν στους
τοετείς, οι οποίοι έσπευσαν να «*πρά-
ν το καθήκον τους*» αλλά και στους φοι-
ές των περιφερειακών ΑΕΙ, οι οποίοι έ-
αν και το μεγαλύτερο ουσιαστικό ενδια-
ον. Φαίνεται λοιπόν πως κάτι κινείται...
ς υπάρχει η δυνατότητα να ξαναστηθεί
οιτητικό κίνημα σε νέες βάσεις, να βρει
ς εκφραστές. Το ερώτημα είναι αν θα
μήσει κάποιος να πλησιάσει αυτές τις
ες. Αν θα μπορέσουν οι παρατάξεις να α-
άξουν το «κομματικό καθήκον» και από
οι σε μια αδιέξοδος πολιτική να γίνουν
υτοπόροι μιας καινούριας νεολαιίστικης
τασης.

Για το Πάσχα χαρίστε «Φιλιά»

ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ
Ζ. ΠΗΓΗΣ 21, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 3615433, 3622251

Κυκλοφορούν οι 30ος και 31ος τόμος του **αντί** που περιλαμβάνουν τα τεύχη του Α΄ και Β΄ εξαμήνου του 1989 (τεύχ. 312-425)

ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Ήρεμη Δύναμη

Η κάλπη επιφυλάσσει πάντα εκπλήξεις. Διαψεύδοντας όλα τα προγνωστικά και τις σφυγμομετρήσεις που έδειχναν μέχρι την

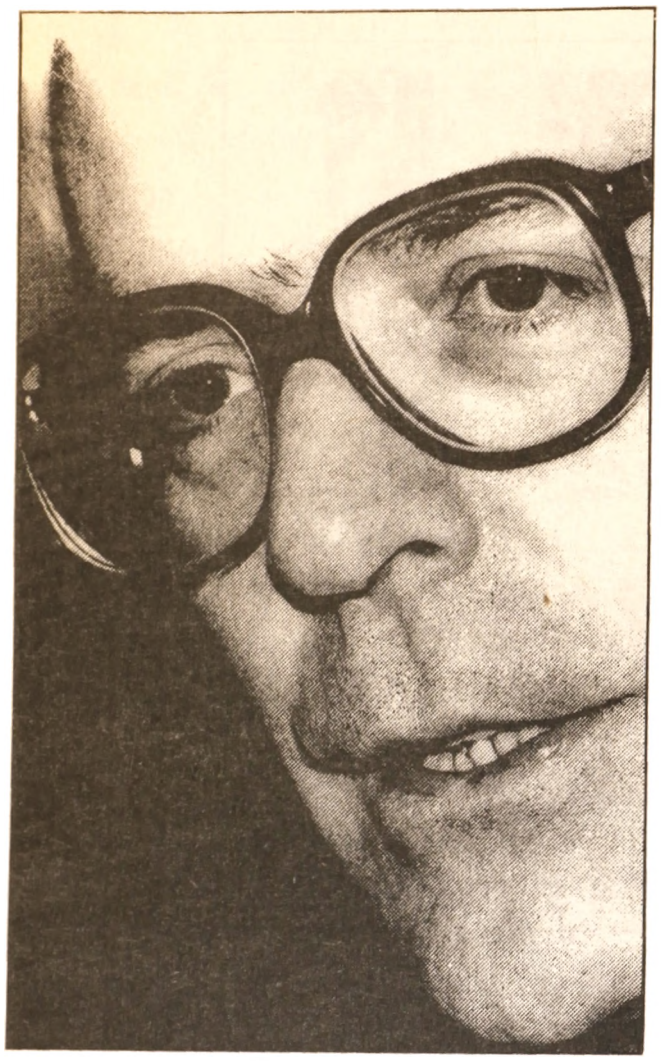

Τζων Μέιτζορ — ο νικητής

τελευταία στιγμή να προηγείται το Εργατικό Κόμμα και μια Βουλή των Κοινοτήτων όπου κανένα κόμμα δεν θα είχε την απόλυτη πλειοψηφία, οι Βρετανοί ψηφοφόροι ανέδειξαν για τέταρτη κατά σειρά φορά (1979, 1983, 1987) το Συντηρητικό Κόμμα με απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία και με ποσοστό 43% έναντι 35% που πήρε το Εργατικό. Πρόκειται για ρεκόρ αιώνος στην πολιτική ιστορία της χώρας. Όντας 13 χρόνια στην εξουσία, το Συντηρητικό Κόμμα, υπό τον κ. Μέιτζορ, εξασφάλισε μια νέα πενταετή κυβερνητική θητεία. Οι πολιτικοί συντάκτες, αναλυτές και αρθρογράφοι των εφημερίδων έσπευσαν να ζητήσουν συγγνώμη από τους αναγνώστες τους για την πεπλανημένη εικόνα των διαθέσεων του εκλογικού σώματος που έδιναν, στηριζόμενοι στις συστηματικές και καθημερινές σχεδόν σφυγμομετρήσεις, οι οποίες δέχτηκαν και τα πυρά όλων. Άλλοι έφθασαν μέχρι το σημείο να ονομάσουν τους Βρετανούς «ψεύτες», διότι άλλα έλεγαν στις σφυγμομετρήσεις κι άλλο ψήφισαν, επιλέγοντας τελικά τη συνέχεια και θεωρώντας ότι ο κ. Μέιτζορ και το κόμμα του, υπεύθυνοι για τη σοβαρότατη οικονομική κρίση που η παρατεταμένη διάρκειά της υπερβαίνει αυτήν της δεκαετίας του '30, είναι οι πλέον κατάλληλοι για να συμμαζέψουν τα πράγματα και να οδηγήσουν την οικονομία σε ανάκαμψη. Πίστεψαν δηλαδή ότι οι κρατούντες τα ηνία είχαν την καλύτερη συνταγή. Οι συντηρητικοί κύκλοι προτρέπουν τώρα τον Βρετανό πρωθυπουργό να επιδιώξει μια πιο ρεαλιστική ισοτιμία της στερλίνας (διολίσθηση ή υποτίμηση) και να προχωρήσει στη μείωση των επιτοκίων, για να βοηθήσει τις εξαγωγές και τη βιομηχανία και να κάνει τη χώρα το «Χονγκ Κονγκ της Ευρώπης», αδιαφορώντας για τον «κοινωνικό χάρτη» του Μάαστριχτ κι άλλες τέτοιες «αηδίες». Να δώσει δε προτεραιότητα στη βελτίωση του συστήματος Υγείας και Παιδείας, που τόσο εκτιμά ο βρετανικός λαός. Αυτές είναι οι προτεραιότητες που υποδεικνύονται και που θα διασαφηνιστούν στο Λόγο του Θρόνου με την έναρξη των εργασιών της νέας Βουλής.

Δεν πρόκειται για εύκολα προβλήματα όταν οι δανειακές ανάγκες του δημοσίου έχουν αυξηθεί λόγω της οικονομικής ύφεσης και κρίσης κι όταν η δημοσιονομική πειθαρχία, τώρα που η αβεβαιότητα των εκλογών έληξε, αποτελεί άρθρο πίστεως της οικονομικής πολιτικής των συντηρητικών.

Ερμηνεύοντας όμως το εκλογικό αυτό αποτέλεσμα, σε συνθήκες που ουδέποτε, από

Νηλ Κίννοκ — ο ηττημένος

το 1979 μέχρι σήμερα, ήταν περισσότερ ευνοϊκές για το κόμμα της αξιωματικ αντιπολίτευσης, θα πρέπει κανείς να λάβ υπ' όψη του τα βαθιά ίχνη που άφησε ό αυτά τα χρόνια στην πολιτική συμπεριφο και ιδεολογία των Βρετανών ψηφοφόρω «θατσερική επανάσταση», που διάφορ σχολιαστές και αναλυτές τείνουν να υπο μούν.

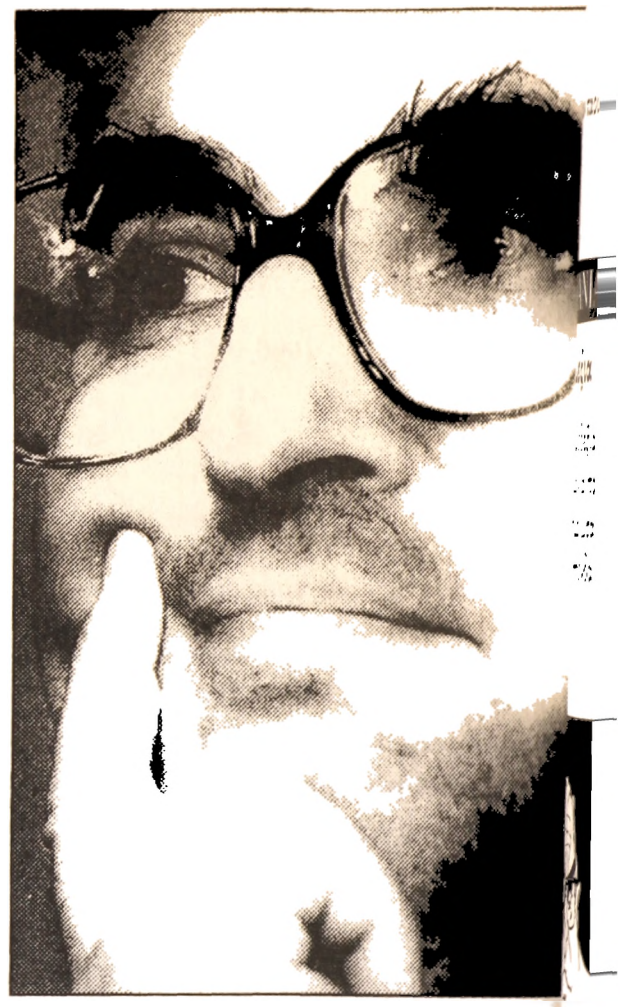

Τζων Σμιθ — ο αντικαταστ

Αλλά η εκπληκτική νίκη του Συντηρ κού Κόμματος έδειξε και κάτι άλλο. Ότ σοβαρά κόμματα, με παράδοση και δι κρατική οργάνωση και διαδικασίες εκλο ηγετών, σταθμίζουν και βάζουν το γε συμφέρον της παράταξης υπεράνω των π σώπων. Αποδεικνύεται τώρα ότι όταν ενάμισυ περίπου χρόνο οι συντηρητικοί κατέλειψαν την κ. Θάτσερ, που είχε κε σει τρεις εκλογικές αναμετρήσεις, έχρ ορθώς.

Στο στρατόπεδο των εργατικών η ο γοήτευση είναι έκδηλη. Ο ηγέτης τ Νηλ Κίνοκ, διεξήγαγε μια θαυμάσια ε γική εκστρατεία. Έκανε ό,τι μπορο Άλλωστε αυτός μεταμόρφωσε το κόμμ πάρα πολλές όψεις του, δίνοντάς του ένα συγχρονισμένο σοσιαλδημοκρατικό και ρωπαϊκό προφίλ. Στα ευρωπαϊκά ό κόμματα οι ηγέτες κρίνονται από το μπορούν να κερδίσουν τις εκλογές. Κα τίμημα είναι βαρύ, ανεξάρτητα από την

α ή τις συνθήκες. Ο σκιώδης υπουργός ων Οικονομικών Τζων Σμιθ είναι βέβαιο ι θα αντικαταστήσει στην ηγεσία του κόμ-ιτος τον παραιτηθέντα Κίνοκ. Και η ανα-τηση των αιτιών της ήττας θα αρχίσει το ιρίτερο δυνατόν. Φαίνεται ότι ανάμεσα α καίρια ερωτήματα τα οποία θα πρέπει απαντηθούν, είναι και το γεγονός ότι οι θιές αλλαγές που έχουν επέλθει στην βρε-νική κοινωνία καθώς και η ιδεολογική τάρρευση του σοσιαλισμού, καθιστούν ε-ρετικά δύσκολη την αποδοχή οποιουδή-τε διανεμητικού τού πλούτου προγράμ-τος. Οι μεσαίες τάξεις και το μορφωμένο εξειδικευμένο τμήμα της εργατικής δεν νεται να δείχνουν σήμερα την ίδια αφο-ση, το ίδιο ιδεολογικό ενδιαφέρον και ίδια αλληλεγγύη που έδειχναν στο πα-θόν για τη μοίρα των ασθενέστερων τά-ν και των παριών της κοινωνίας. Νέοι ροί.

ΕΡΜΑΝΙΑ

ακρο-Δεξιά ξανάρχεται

Ενώ τα ακροδεξιά, νεο-ναζιστικά κόμμα-στην Γερμανία πανηγυρίζουν για τις επι-ίες που σημείωσαν στις πρόσφατες εκλο-στα ομόσπονδα κράτη *Baden - Wü-mberg* και *Schleswing - Holstein*, τόσο

γέτες των Χριστιανοδημοκρατών και των αλδημοκρατών Κολ και Έγχχολμ στοίχως όπως τους είδε ο σκιτσογράφος *General Anzeiger*, μετά την εκλογική άνοδο ακροδεξιών.

κυβερνητικό Χριστιανοδημοκρατικό *U*) κόμμα του κ. Κολ όσο και το κόμμα Σοσιαλδημοκρατών (*SPD*) της αξιω-ικής αντιπολίτευσης αναζητούν τρόπους μια από κοινού αντιμετώπιση του προ-ματος.

α εκλογικά αποτελέσματα στα δύο κρά-του αναφέραμε ήταν πράγματι ανησυχη-ι. Στο πρώτο, το νεοναζιστικό σχήμα υ-την επωνυμία Ρεπουμπλικάνοι, κέρδισαν 0,9% των ψήφων, ενώ το ποσοστό των οδεξιών κομμάτων ανήλθε συνολικά στο 12,5%. Ακόμα πιο χαρακτηριστικό είναι ότι το ποσοστό των Ρεπουμπλικάνων σε πόλεις όπως η Στουτγγάρδη και το Μανχάιμ ανήλθε στο 20% (!). Οι νεοναζιστές που είχαν διασπαστεί και σχεδόν εξαφανιστεί από την πολιτική δύναμη μετά την ενοποίηση αναγεννήθηκαν εκ της τέφρας τους, με επίκεντρο της εκστρατείας τους ρατσιστικά συνθήματα εναντίον των ξένων, συνδεδεμένα με την οικονομική ύφεση. Στο δεύτερο κράτος, το νεοναζιστικό σχήμα Γερμανικής Λαϊκής Ένωσης (*DVU*) κέρδισε το 6,3% των ψήφων. Κι εδώ το συνολικό ποσοστό των ακροδεξιών κομμάτων ανήλθε στο 7,5%.

Το θέμα των προσφύγων που ζητούν άσυλο και γενικότερα της μετανάστευσης από τις χώρες της Κεντροανατολικής Ευρώπης ταλανίζει τα δύο μεγάλα παραδοσιακά κόμματα. Το μέγεθος του προβλήματος μπορεί να δειχθεί αν ρίξει κανείς μια ματιά σε ορισμένα στοιχεία. Η πρώην Δυτική Γερμανία δέχεται καθημερινά ένα κύμα προσφύγων που υπολογίζεται σε 1.600. Αλλά 1.000 περίπου άτομα από την πρώην Ανατολική Γερμανία οδεύουν καθημερινά προς δυσμάς. Την περασμένη δεκαετία η Γερμανία δέχτηκε 3,5 εκατ. περίπου πρόσφυγες κι όπως αντιλαμβάνεται κανείς ο μεγαλύτερος όγκος αφορά την περίοδο 1988 - 91. Περίπου 260.000 άτομα ζήτησαν άσυλο το 1991 κι άλλα 220.000 άτομα γερμανικής καταγωγής εισέρρευσαν στη χώρα την ίδια χρονιά.

Ο κ. Κολ, που απέκρυψε την αλήθεια από τους συμπατριώτες του για το πραγματικά βαρύ οικονομικό κόστος της ενοποίησης, υποστηρίζει ότι χρειάζεται τροποποίηση του Συντάγματος για να αντιμετωπιστεί το θέμα των προσφύγων και των μεταναστών. Η αντιπολίτευση, μολονότι αναγνωρίζει το πρόβλημα δεν επιθυμεί να αλλάξει το Σύνταγμα, πράγμα στο οποίο συμφωνούν και οι φιλελεύθεροι που συμμετέχουν στον κυβερνητικό συνασπισμό. Και για να αλλάξει το Σύνταγμα χρειάζεται πλειοψηφία 2/3.

Οποια λύση κι αν βρεθεί για να αντιμετωπιστεί το θέμα της «ξένης εισβολής», γεγονός είναι ότι η άνοδος των νεοναζιστών, που αντλούν τη δύναμή τους από την εργατική τάξη και τον πληθυσμό ηλικίας κάτω των 30 —κατηγορίες που ανησυχούν σφόδρα για τις επιπτώσεις της κατάστασης στη δουλειά τους και στο σύστημα πρόνοιας— αποτελεί σοβαρή απειλή για το πολιτικό σύστημα της Γερμανίας. Με αυτές τις τάσεις στις εκλογές του 1994, τα ακροδεξιά κόμματα θα μπορούσαν πράγματι να κρατούν τα ηνία της ισορροπίας δυνάμεων σε μια Βουλή όπου κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα δεν θα είχε την απόλυτη πλειοψηφία ή τη δυνατότητα σχηματισμού κυβέρνησης συνασπισμού με άλλα μικρά κόμματα. Πρόκειται βέβαια για ένα εφιαλτικό σενάριο. Δεν παύει όμως να είναι πιθανό. **Β.Κ.**

Οι εκδόσεις ***ΤΡΟΧΑΛΙΑ***
παρουσιάζουν
το βιβλίο της χρονιάς
ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ;
Επιμέλεια: ***Μιχάλης Μοδινός***

Γράφουν:
Πάτρικ Ρήβερς, Έντουαρντ Γκόλντσμιθ, Ζακ Τεΐ, Ρενέ Ντυμόν, Λέστερ Μπράουν, Ζόντι Γιάκομπσον, Ίγκνασι Σαχς, Μιχάλης Μοδινός, Μαρτίνος Γκαίλτιχ, Γιώργος Πολίτης, Γιώργος Τσεκούρας, Δημ. Παπαϊωάννου, Ηλίας Ευθυμιόπουλος, Πάνος Πλαγιαννάκος, Δήμος Τσαντίλης Γιάννης Σακιώτης

Ο πλανήτης Γη και η παγκοσμιότητα της οικολογικής κρίσης

Στην προσπάθεια κατανόησης του κόσμου μας και των παγκοσμίων τάσεων, το επιτελείο της ΝΕΑΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, σε συνεργασία με τους επιφανέστερους – παγκοσμίως – διανοητές περί τα οικολογικά πράγματα, είχε επεξεργασθεί ένα ειδικό τεύχος, που είδε το φως της δημοσιότητας τον Ιανουάριο του 1990. Τώρα οι εκδόσεις ΤΡΟΧΑΛΙΑ, ανέλαβαν την επεξεργασία και σύνθεση σε ανάτομο του τεύχους εκείνου, αφενός διότι έτεινε να εξαντληθεί, αφετέρου διότι η αγορά έδειχνε να πιστεύει ότι το υλικό αυτό όφειλε να λάβει τη «διαρκέστερη» μορφή του βιβλίου. Όμως αποφασίσθηκε ο εμπλουτισμός του τόμου αυτού με ορισμένα κεφάλαια που έλειπαν από το τεύχος εκείνο της ΝΕΑΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, η αφαίρεση ορισμένων άλλων και η αναδιάταξη της ύλης υπό το φως των αλλαγών αυτών. Ελπίζουμε ότι το σύνολο θα φανεί στον αναγνώστη, πιο ολοκληρωμένο, μια και τώρα μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτονται σε γενικές γραμμές τα προσφιλή στην οικολογική προβληματική θέματα.

Σε συνεργασία με το επιτελείο της *Νέας Οικολογίας*

Κεντρική διάθεση:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Τροχαλία, Βιβλιοπωλείο
Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
10680 Αθήνα, Τηλ. 3646426, Fax: 3621932

Στην αρχή μιας νέας εποχής

«Πολιτικός σεισμός» χαρακτηρίστηκε απ' όλο τον πολιτικό κόσμο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης της Ιταλίας το εκλογικό αποτέλεσμα της 6ης Απριλίου. Έληξε μια ολόκληρη εποχή, αυτή που είχε αρχίσει τον Απρίλιο του 1948 με την εκλογική ήττα του Λαϊκού Μετώπου και την ένταξη της Ιταλίας στο δυτικό στρατόπεδο. Κι αρχίζει τώρα μια νέα ιστορική φάση, που κανείς δεν μπορεί να προβλέψει πού θα καταλήξει.

Υπό την προεκλογική εκστρατεία του ακροδεξιού αυτονομιστικού κινήματος της Λομβαρδίας και της Σικελίας.

Το κόμμα της **Χριστιανοδημοκρατίας** για πρώτη φορά από το 1948, όταν αναδείχτηκε σε κόμμα της σχετικής πλειοψηφίας, κατέβηκε κάτω από το 30%: 29% στη Βουλή και 27% στη Γερουσία. Οι έδρες των Χριστιανοδημοκρατών μειώνονται από 234 σε 206 στη Βουλή κι από 125 σε 107 στη Γερουσία. Τα τέσσερα κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού, κυρίως εξαιτίας αυτής της αιμορραγίας που υπέστη η Χριστιανοδημοκρατία, είδαν να μειώνεται η εκλογική τους συναίνεση από 53,7 σε 46,8% στη Βουλή.

Παρά τη σοβαρή του ήττα, το κόμμα της Χριστιανοδημοκρατίας εξακολουθεί να 'ναι το πρώτο κόμμα και να διατηρεί τη σχετική πλειοψηφία. Σ' αυτό πέφτει λοιπόν η ευθύνη να συγκροτήσει τη νέα κυβέρνηση. Αλλά με ποια πλειοψηφία; Και με τι πρόγραμμα; Ο γραμματέας του κ. **Φορλάνι** υπέβαλε την παραίτησή του και το κόμμα βαδίζει τώρα προς έκτακτο συνέδριο, από το οποίο θα μπορούσε να προκύψει μια νέα ηγεσία. Αν και δεν πρέπει να αποκλείεται καμιά έκπληξη.

Το **Σοσιαλιστικό κόμμα**, που αποτελούσε μέχρι τώρα το κύριο στήριγμα της ΧΔ, με μια ανεπαίσθητη κάμψη στη Βουλή και μια ελαφρά άνοδο στη Γερουσία, διατηρεί τη δύναμή του, ένα 14%, γύρω από το οποίο έχει καθηλωθεί από το 1953. Η ελπίδα του ότι αυτή τη φορά θα ξεπερνούσε το **Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς** και θα άνοιγε, επιτέλους, το δρόμο για τη συγκρότηση ενός μεγάλου σοσιαλιστικού κόμματος και στην Ιταλία, κατά το πρότυπο των Γερμανών, των Γάλλων και των Ισπανών σοσιαλιστών, δεν επαληθεύτηκε.

Μπροστά μάλιστα στη σοβαρότητα της κρίσης που έπληξε τον κυβερνητικό συνασπισμό, ο ηγέτης του Σοσιαλιστικού κόμματος κ. **Κράξι** παραιτήθηκε κι από την πρόθεση του να διεκδικήσει την πρωθυπουργία. *«Η πλειοψηφία που υπήρχε πριν, δεν υπάρχει πια»* —ήταν η πρώτη δήλωση του σοσιαλιστή ηγέτη μετά το άνοιγμα της κάλπης— *«και μου φαίνεται πολύ περίπλοκη η συγκρότηση μιας νέας πλειοψηφίας»*. Τώρα ο κ. Κράξι αναζητεί σανίδα σωτηρίας στη συνεργασία με το ΔΚΑ, το οποίο όμως για την ώρα δείχνει μεγάλη επιφυλακτικότητα, γιατί δεν είναι η πρώτη φορά που οι σοσιαλιστές την τελευταία στιγμή προτιμούν από το μέτωπο της αριστεράς για τη διαμόρφωση μιας εναλλακτικής πρότασης στο χ... στιανοδημοκρατικό μονοπώλιο της εξ... σίας, την πολύ πιο προσοδοφόρα νομή τη... ξουσίας.

Τα άλλα δυο μικρά κόμματα είναι... **Σοσιαλδημοκρατικό** και το **Φιλελεύ**... ρο, που διατήρησαν κι αυτά την εκλογ... τους δύναμη, γύρω στο 2,5%. Πολύ μι... για να εξουδετερώσει τις συνέπειες της... τας των Χριστιανοδημοκρατών. Τα κόμ... τα που μέχρι τώρα διέθεταν τα τρία τέτα... των ψήφων, τώρα δεν έχουν καν το 50...

Φυσικά, μ' ένα διαφορετικό εκλογ... σύστημα, σαν κι αυτό που ισχύει... πούμε, στην Ελλάδα, θα κυβερν... σαν άνετα.

Οι ίδιοι οι Χριστιανοδημοκράτες, άλλ... στε, δηλώνουν ότι, αν και τα τέσσερα κ... ματα διαθέτουν μιαν οριακή πλειοψηφία... δρών στο νέο Κοινοβούλιο, η ανασύστα... του κυβερνητικού συνασπισμού δεν εί... πλέον εφικτή. Η κυβέρνηση που θ' αναλ... χτεί από το νέο Κοινοβούλιο θα πρέπει... είναι αρκετά ισχυρή, ώστε να κατορθώ... μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα —... πολύ ως την άνοιξη του '93— να περάσει...

του Αντόνιο Σολάρο

ό τη Βουλή που θυμίζει Πολωνία με τα σηερινά 14 της κόμματα, έναν νέο εκλογικό όμο, που θα αντικαταστήσει *το ισχύον σύημα της αναλογικής μ' ένα πλειοψηφικό ώστημα*, και θα οδηγήσει αμέσως μετά τη ώρα σε νέες εκλογές, από τις οποίες θα έπει να προκύψει μια Βουλή με λίγα κόμκτα και διαμορφωμένες πλειοψηφίες και πιοψηφίες που θα μπορούν και να εναλλάσνονται, αλλά προπαντός να αναδείχνουν ιχυρές κυβερνήσεις. Το κύριο επιχείρημα ων Χριστιανοδημοκρατών και των συμμάων τους είναι ότι η σημερινή πολιτική κρίη της Ιταλίας οφείλεται στον κατακερματιό του πολιτικού φάσματος, πράγμα που ηγεί στην ακυβερνησία και στην πολιτική τάθεια. Στην πραγματικότητα, οι Χριανοδημοκράτες επιδιώκουν αποκλειστικά ανορθώσουν το γκρεμισμένο από την λπη *«κεντρικό»* τους ρόλο σαν κόμμα εσίας. Και να επανακτήσουν αξιοπιστία.

Μεγάλη αιμορραγία ψήφων υπέστη και *«Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς»*, υ μαζί με την *«Κομμουνιστική Αναθελίωση»* των *«ορθόδοξων»* κομμουνιών, δεν φτάνουν καν τη μειωμένη ήδη στα 87 δύναμη του τότε **Ιταλικού κομμουστικού κόμματος**. Η αλλαγή ονόματος, λά και ταυτότητας του ΙΚΚ, μετά το ρέμισμα του τείχους του Βερολίνου και τη λυση της σοβιετικής αυτοκρατορίας, δε ήθησε τον **Οκέτο**. Από τα δεξιά δεν πήρε μιά ψήφο, ενώ από τ' αριστερά του κάοσες έδρες του απέσπασε η «**Αναθεμεωση**», 35 έδρες στη Βουλή και 20 στη ρουσία. Το ΔΚΑ έχει τώρα 107 έδρες στη υλή και 64 στη Γερουσία. Έχασε το 1/3 ν ψήφων του ΙΚΚ στα 1987 και το 50% ν κομμουνιστικών ψήφων των αρχών της καετίας του '80. Παραμένει όμως το δεύο κόμμα της χώρας και το πρώτο κόμμα ς αριστεράς, παρά τη συνεχή φθορά που ίσταται μαζί με τους Χριστιανοδημοκράς. Δεκαπέντε χρόνια πριν, στις εκλογές υ 1976 η ΧΔ και το ΙΚΚ είχαν συγκερώσει το 73% των ψήφων. Τρεις εκλοις στους τέσσερις ψήφιζαν ένα από τα δυο τά κόμματα. Το 1987 η δύναμή τους έσε στο 61% και σήμερα μόλις φτάνει το 5%

Για πρώτη φορά από τότε που εξέλειπε ο *«κομμουνιστικός κίνδυνος»* που από το 1948 πόλωνε την πολιτική ζωή υποχρεώνοντας του Ιταλούς, ανάλογα με την ιδεολογική τους τοποθέτηση, να ψηφίζουν ή τη ΧΔ και τους συμμάχους της, ή τα κόμματα της αριστεράς, οι εκλογείς ψήφισαν ελεύθερα. Και δε θέλησαν ν' ακούσουν ούτε τα κελεύσματα και τις απειλές των κυβερνητικών κομμάτων *«ή εμάς, ή το χάος»*, ούτε την αριστερά, που δε στάθηκε μέχρι σήμερα ικανή να προτείνει μια συγκεκριμένη και εφικτή εναλλακτική πρόταση.

Ήταν έτσι φυσικό να θριαμβεύσει στο βιομηχανικό και πλούσιο βορρά ο **Ουμπέρτο Μπόσσι**, με τη «**Λέγκα**» του, που με τη δεξιά, λαϊκίστικη, ξενόφοβη και αυτονομιστική της συνθηματολογία, συγκέντρωσε 3.394.917 ψήφους κι αναδείχτηκε τέταρτο κόμμα στη Βουλή, δεύτερο κόμμα στο Βορρά και πρώτο κόμμα στο Μιλάνο. Μ' άλλα λόγια, στο Βορρά ο κόσμος ψήφισε δεξιά. Και στο Νότο; Ό,τι διέταξε η μαφία! Όπως δήλωσε ο παλαίμαχος σοσιαλιστής ηγέτης **Τζάκομο Μαντσίνι**, άλλοτε γραμματέας του Σοσιαλιστικού Κόμματος, αυτή τη φορά δεν εκλέχτηκε *«γιατί η μαφία ευνόησε άλλους»*. Παρόλα αυτά, στο Παλέρμο, θριάμβευσε ο **Λεολούκα Ορλάντο**, άλλοτε δήμαρχος της πόλης και ηγετικό στέλεχος της ΧΔ. Η κίνησή του, που στρέφεται σαφώς κατά της ηγεσίας της ΧΔ, διαθέτει τώρα 12 έδρες στη Βουλή και 3 στη Γερουσία. Και ο Ορλάντο με τον Μπόσσι έσπασαν κάθε ρεκόρ στον αριθμό σταυρών προτίμησης.

Και οι δυο αυτοί θριαμβευτές των ιταλικών εκλογών, μολονότι ο πρώτος εντάσσεται στην αριστερά και τον Μπόσσι όλοι τον χαρακτηρίζουν σαν δεξιό, στην κριτική της πολιτική, συναντούνται. Θεωρούν και οι δυο ότι όλα τα δεινά αυτού του τόπου οφείλονται στους γραφειοκράτες της Ρώμης και στα γηρασμένα πλέον πολιτικά κόμματα που επί πενήντα χρόνια μοιράζονται μεταξύ τους και νέμονται την εξουσία και το δημόσιο χρήμα, που μεγάλο μέρος του καταλήγει στα χέρια της μαφίας. Πραγματικά, η Χριστιανοδημοκρατία με τους συμμάχους της έχουν καταλάβει και το κράτος και τους θεσμούς του. Κι όχι μόνο μοιράζονται μεταξύ τους όλες τις δημόσιες θέσεις από τους υπουργικούς θώκους ως τη θέση του θυρωρού, αλλά και χειρίζονται τους εθνικούς πόρους για να εξαγοράζουν και να διατηρούν τη συναίνεση των εκλογέων καλλιεργώντας και ενθαρρύνοντας τη διαφθορά.

Η νέα κυβέρνηση, λοιπόν, θα πρέπει ν' αντιπετωπίσει όχι μόνο το πρόβλημα της ηθικής εξυγίανσης του δημόσιου βίου, αν τα κόμματα δε θέλουν να χάσουν κι άλλα εκατομμύρια ψηφοφόρων, αλλά και το πολύ σοβαρό πρόβλημα της εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών, αν δεν θέλει να μείνει η χώρα έξω από την Ευρώπη του Μάαστριχτ. Κι αυτό σημαίνει δραστική περικοπή της δημόσιας δαπάνης, περιορισμό των κονδυλίων για την υγεία, για τις συντάξεις, αύξηση των φόρων πάγωμα των μισθών κ.τ.λ. κ.τ.λ. Μετά από αυτή την αυστηρή προειδοποίηση του εκλογικού σώματος, δεν είναι καθόλου περίεργο που η Χριστιανοδημοκρατία προσπαθεί τώρα να πετύχει το σχηματισμό μιας κυβέρνησης που εκτός από τα τέσσερα κόμματα του σημερινού συνασπισμού, θα περιλάβαινε και άλλα τρία τουλάχιστον κόμματα· το ΔΚΑ το **Ρεπουμπλικανικό κόμμα**, που μέχρι πριν ένα χρόνο συμμετείχει στην κυβέρνηση και τους **Πράσινους** οικολόγους. Ανοίγματα προς τους ακίνδυνους πλέον πρώην κομμουνιστές του ΔΚΑ κάνουν και οι σοσιαλιστές. Ο ίδιος ο πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. **Κοσίγκα** από την Ουάσιγκτον, όπου είχε πάει ν' αποχαιρετίσει τον **Μπους** καθώς λήγει σε λίγο η θητεία του, μήνυσε στον Οκέτο *«να περάσει επιτέλους σαν άλλος Μωϋσής τα νερά της Ερυθράς Θάλασσας και να μπει στη Γη της Επαγγελίας»*, δηλαδή στην κυβέρνηση που, όπως λένε οι ηγέτες του ΔΚΑ, θα πρέπει ν' αναστηλώσει το γκρεμισμένο *«κεντρικό ρόλο»* της Χριστιανοδημοκρατίας.

Ενώ γράφονται αυτές οι γραμμές, δεν είναι ακόμα σαφές αν όλοι οι Χριστιανοδημοκράτες ηγέτες θέλουν τη συνεργασία με το ΔΚΑ, αν το θέλουν στην κυβέρνηση, ή αν επιδιώκουν μονάχα τη συνεργασία του στη Βουλή για να περάσει ο νέος εκλογικός νόμος. Το ίδιο το ΔΚΑ είναι εξαιρετικά επιφυλακτικό και τονίζει ότι θα δεχτεί να εξετάσει προτάσεις για συνεργασία μόνον εφόσον όλη η αριστερά συμφωνήσει και μόνον εφόσον από την αλλαγή του εκλογικού νόμου θα είναι εξασφαλισμένη η δυνατότητα εναλλαγής στην κυβέρνηση των μεγάλων κομμάτων και των συμμάχων τους.

Όλα αυτά είναι πολύ δύσκολα. Το παλιό σύστημα ισορροπιών έφτασε πια στο τέρμα του και οι νέες λύσεις δεν διαφαίνονται ακόμα. Την Ιταλία την περιμένει μια μακρά, συγκεχυμένη και ασφαλώς οδυνηρή μεταβατική φάση προς κάτι άλλο, που κανείς δεν μπορεί ακόμα να ξέρει τι θα 'ναι. □

ΠΕΡΟΥ

Η ολοκλήρωση μιας α

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι απόλυτη αξία και κανένας σκοπός δεν αγιάζει την καταπάτησή τους. Την αλήθεια αυτή, που αποδείχθηκε από την κατάρρευση των αυταρχικών καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού, μας επιβεβαιώνει με τραγικό τρόπο η δικτατορία της 5ης του Απρίλη στο Περού. Στη χώρα αυτή, καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σημαίνει, σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστείας, κάθε είδους θηριωδία. Μαζικές σφαγές, δολοφονίες, «εξαφανίσεις», βασανιστήρια, βιασμοί γυναικών κρατουμένων, ακρωτηριασμοί, καθώς και επιθέσεις σε άτομα και οργανώσεις που δρουν για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Υπεύθυνοι της θηριωδίας αυτής είναι, βέβαια, οι δυνάμεις του στρατού και της ασφάλειας. Εξίσου υπεύθυνη, όμως, είναι η μαοϊκής εμπνεύσεως οργάνωση «Φωτεινό Μονοπάτι».[1]

Οι θηριωδίες ξεκίνησαν επί καθεστώτος του προέδρου **Φερνάντο Τέρρυ** (1980-1985) και συνεχίστηκαν από το καθεστώς του **Άλαν Γκαρσία Πέρεζ** (1985-1990) και το καθεστώς του σημερινού προέδρου **Αλμπέρτο Φουτζιμόρι**.

Τον Οκτώβριο 1981 πέντε επαρχίες της χώρας κηρύχτηκαν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω του ένοπλου αγώνα του **«Φωτεινού Μονοπατιού»**. Τον Ιούλιο 1990, όταν ανέλαβε η κυβέρνηση Φουτζιμόρι, βρίσκονταν σε κατάσταση ανάγκης 54 επαρχίες σε 11 διαμερίσματα της χώρας.

Το Δεκέμβριο 1982, η κυβέρνηση αποφάσισε να θέσει τις επαρχίες αυτές κάτω από στρατιωτικό έλεγχο. Την ίδια εποχή άρχισαν οι *«εξαφανίσεις»*. Η Διεθνής Αμνηστία κατέγραψε την τελευταία δεκαετία πάνω από 4.000 συγκεκριμένες περιπτώσεις *«εξαφανίσεων»*, ενώ οι ίδιες οι εισαγγελικές αρχές παραδέχθηκαν 5.024 περιπτώσεις, από τις οποίες 1.011 εξιχνιάσθηκαν: τα θύματα βρέθηκαν είτε σε φυλακές είτε νεκρά.

Παραγκούπολη στο Περού

Τα θύματα των μαζικών σφαγών και δολοφονιών που εξακριβώθηκαν από τη **Διεθνής Αμνηστία** ανέρχονται σε εκατοντάδες. Πεντακόσια άτομα δολοφονήθηκαν μόνο σε 15 μαζικές σφαγές. Σε μία από αυτές, το 1985, εξοντώθηκαν 69 άτομα, από τα οποία τα 30 ήταν παιδιά ηλικίας μέχρι και 2-3 ετών. Ο αξιωματικός που παραπέμφθηκε στην ανάκριση δήλωσε ότι τα άτομα αυτά *«ήταν επικίνδυνα»*. Ο αξιωματικός αυτός φαίνεται ότι δεν ενεργούσε χωρίς κάλυψη: τον Ιούνιο 1991 αποκαλύφθηκε στρατιωτική εγκύκλιος, με τα στοιχεία 01-*CCFFAA-JICS*, σύμφωνα με την οποία ο στρατός μπορούσε *«να σκοτώνει χωρίς να αφήνει ίχνη»*, διότι *«καλός ανατροπέας είναι ο νεκρός ανατροπέας»*.

Δύο είναι τα χαρακτηριστικά εργαλεία που προωθούν την κυβερνητική θηριωδία.

Το πρώτο είναι η γνωστή και από τους Ναζί αρχή της *«συλλογικής ευθύνης»*. Αποδείξεις γι' αυτήν υπάρχουν στις εκθέσεις των υπευθύνων των σφαγών του **Αγιακούτσο** και της **Καγιάρα**. Στις εκθέσεις αυτές διαβάζουμε ότι οι ένοπλες δυνάμεις έδρασαν *«με την πεποίθηση ότι όλοι οι κάτοικοι της περιοχής έχουν προσυλητισθεί, οργανωθεί ή υποχρεωθεί να συμμετέχουν στις διάφορες μορφές αγώνα του Φωτεινού Μονοπατιού από το 1970 μέχρι σήμερα»*.

Το δεύτερο είναι η ατιμωρησία. Οι ελάχιστοι υπεύθυνοι που συλλαμβάνονται, δικάζονται από στρατιωτικά δικαστήρια. Από

τόφευκτης δικτατορίας

Παγειρεμα σούπας σε υπαίθρια κουζίνα

του Διονύση Γουσέτη

1983 δεν υπάρχει ούτε μία καταδικαστι-
απόφαση για τις «*εξαφανίσεις*» ενώ δύο
ον αστυνομικοί έχουν καταδικασθεί για
γές. Δεν υπήρξε καταδίκη στρατιωτι-
.

Οι μέθοδες αυτές, όμως, δεν είναι προνό-
των κυβερνητικών δυνάμεων. Ο ενο-
ς αγώνας του «Φωτεινού Μονοπατιού»
ίνησε το 1980. Οι θηριωδίες της οργά-
της αυτής περιλαμβάνουν δολοφονίες, α-
τηριασμούς και βασανιστήρια χιλιάδων
ρώπων, πολλές φορές ύστερα από παρω-
δικών σε «*λαϊκά δικαστήρια*», στα ο-
α οδηγούνται, σαν ακροατήριο, με τη
οι κάτοικοι των χωριών. Στα θύματα
τελευταίας δεκαετίας του «Φωτεινού
νοπατιού» προσμετρώνται πάνω από 90
αρχοι, καθώς και μηχανικοί, εκπαιδευ-
οί, συνδικαλιστές, αγρότες. Τον Ιούλιο
91 δολοφονήθηκαν τρεις Ιάπωνες εργάτες
να σταματήσει η βοήθεια της «*ιμπεριαλι-
τικής*» Ιαπωνίας. Πριν τις εκλογές του
90 δολοφονήθηκαν αρκετοί υποψήφιοι.
Μάιο 1991 εκτελέστηκε η Αυστραλέζα
λόγρια Ειρήνη Μακόρμακ, αφού καταδι-
στηκε από λαϊκό δικαστήριο σαν «*πρά-
κτορας των Αμερικανών*». Τον Οκτώβριο 1990 βρέθηκε το πτώμα του Ζενόν Ραμίρεζ, γραμματέα της επιτροπής για τα ανθρώπινα δικαιώματα της περιοχής Γιουνίν. Στο πτώμα, που έφερε ίχνη βασανισμού, υπήρχε ταμπέλα που έγραφε «*έτσι πεθαίνουν όσοι μεταχειρίζονται αστικές μεθόδους*». Η επιτροπή που συστάθηκε από τη Γερουσία του Περού για το θέμα της αντιμετώπισης της βίας υπολόγισε ότι περίπου οι μισές από τις 3.452 πολιτικές δολοφονίες που έγιναν το 1990 είναι έργο του «Φωτεινού Μονοπατιού»[2].

Τα μεγάλα θύματα της κατάστασης αυτής είναι οι αγρότες. Όσοι από αυτούς δεν πληρώνουν το φόρο του αίματος, βλέπουν τις σοδειές τους να καταστρέφονται ή να κατάσχονται, είτε από τις δυνάμεις του στρατού είτε από το «Φωτεινό Μονοπάτι». Χωριά ολόκληρα ξεκληρίζονται ή εγκαταλείπονται από τους κατοίκους τους για το φόβο επιδρομών από οποιοδήποτε μέρος. Υπολογίζεται ότι στην τελευταία δεκαετία 200.000 άτομα της υπαίθρου ζήτησαν καταφύγιο στις αστικές περιοχές.

Στις 5 του Απρίλη 1992, η δικτατορία δεν έπεσε από τον ουρανό. Ήταν η λογική χλιμάκωση μιας σειράς καταπατήσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο φόβος είναι ότι, με τη σειρά της, η δικτατορία θα γίνει η βάση ενός νέου σπιράλ παραβιάσεων, με ακόμη περισσότερα θύματα.

Η Διεθνής Αμνηστία δεν παίρνει θέση στο ζήτημα της βίας. Αναγνωρίζει ότι ο ένοπλος αγώνας μπορεί να είναι μία μέθοδος άμυνας των ανθρώπων που παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Όμως, στο όνομα του ένοπλου αγώνα δεν μπορεί να δικαιώνονται οι θηριωδίες και οι καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε βάρος κρατουμένων ή σε βάρος του άμαχου πληθυσμού. Όπως δήλωσε ένας αγρότης, «*βρισκόμαστε μεταξύ της Σκύλλας και της Χάρυβδης. Όταν δεν μας εξοντώνει ο στρατός μας εξοντώνει το «Φωτεινό Μονοπάτι»*».

Από το 1983 η Διεθνής Αμνηστία πιέζει συνεχώς τις κυβερνήσεις του Περού, με επιστολές και επί τόπου παραστάσεις, να εξιχνιάσουν τις χιλιάδες των παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να δικάσουν τους υπεύθυνους, να αποζημιώσουν τα θύματα, να προστατεύσουν τον πληθυσμό. Την ίδια στιγμή καταδικάζει τις δολοφονίες και τους βασανισμούς κρατουμένως από το «Φωτεινό Μονοπάτι».

Το Μάρτιο 1990 τα γραφεία της Διεθνούς Αμνηστίας στο Περού υπέστησαν βομβιστική επίθεση...

Ο Διονύσης Γουσέτης είναι γενικός γραμματέας του ελληνικού τμήματος της Διεθνούς Αμνηστείας

1. Ο πλήρης τίτλος της οργάνωσης είναι: «Κομμουνιστικό Κόμμα του Περού στο Φωτεινό μονοπάτι του Χοσέ Κάρλος Μαριατέγκουι».

2. Το εύρος του άρθρου αυτού δεν επιτρέπει παραπέρα επέκταση. Ολόκληρη η έκθεση της Δ. Αμνηστίας διατίθεται στα γραφεία της, Σίνα 30, τηλ. 36.00.628.

Αμερικανικές συνταγές, γερμαν

Η Τσεχοσλοβακία εδώ και δύο χρόνια πλέει στον αστερισμό της ελεύθερης αγοράς. «Ελεύθερη αγορά» σημαίνει γοργή κυκλοφορία του χρήματος, επενδύσεις, κέρδη και κυρίως «πριβατιζάτσε», δηλαδή ιδιωτικοποιήσεις. Η λέξη - ταμπού για τα καθεστώτα του υπαρκτού «πριβατιζάτσε» αντικατέστησε, σχετικά ανώδυνα, την λέξη «περεστρόϊκα» και αποτελεί σήμερα το σύμβολο - ατμομηχανή της τσεχοσλοβάκικης οικονομίας.

Η οικονομική μεταρρύθμιση στην Τσεχοσλοβακία άρχισε πριν από ενάμιση χρόνο και χαρακτηρίζεται κι αυτή από τα τυπικά συμπτώματα της «θεραπείας - σοκ» που εφαρμόζεται σε όλες σχεδόν τις χώρες του πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού». Η ιδιαιτερότητα της τσεχοσλοβάκικης οικονομικής μεταρρύθμισης εντοπίζεται στο ιδιαίτερο βάρος που αποδίδει η κυβέρνηση στην πορεία των ιδιωτικοποιήσεων. Εμπνευστής και πρωτεργάτης της, μία από τις σημαντικότερες κεφαλές του νεοφιλελευθερισμού. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας και πρόεδρος του δεξιού Δημοκρατικού Κόμματος, το οποίο προήλθε από την πρόσφατη τριχοτόμηση του *Φόρουμ των Πολιτών*, **Βάτσλαβ Κλάους**.

Ενώ στην Πολωνία, στην Ουγγαρία αλλά και στην πρώην Ανατολική Γερμανία ο ρυθμός των ιδιωτικοποιήσεων έχει χαλαρώσει αποκτώντας περισσότερο «αυθόρμητο» χαρακτήρα, στην Τσεχοσλοβακία η κυβέρνηση επιβάλλει φρενήρεις ρυθμούς. Σημαντικό ρόλο στις αποκρατικοποιήσεις καλούνται να παίξουν οι ξένες επενδύσεις και —για να είμαστε πιο ακριβείς— κυρίως οι γερμανικές επενδύσεις, παρά το γεγονός ότι ο Βάτσλαβ Κλάους συχνά - πυκνά εκφράζει την αντίθεσή του στην γερμανική «κοινωνιστική» οικονομία της αγοράς, όπως την αποκαλεί ο ίδιος.

Μια τέτοιου είδους μεταρρύθμιση έχει εφαρμοσθεί στην Ανατολική Γερμανία και στην Ουγγαρία, όπου παραδόξως οι αμερικανικές επενδύσεις είναι διπλάσιες των γερμανικών, επιβάλλοντας μετριότερους ρυθμούς ιδιωτικοποιήσεων, προσπαθώντας να θέσουν υπό έλεγχο την ανεργία και τον πληθωρισμό.

Η κούρσα των αποκρατικοποιήσεων ξεκίνησε από διπλή αφετηρία. Η πρώτη απέβλεπε στην προσέλκυση ξένων κεφαλαίων η δε δεύτερη στο να θέσουν σε κίνηση τα χρηματικά τους αποθέματα οι τσεχοσλοβάκοι πολίτες. Προκειμένου να διευκολύνει την ροή του χρήματος ο Βάτσλαβ Κλάους διατύπωσε το εκπληκτικό απόφθεγμα πως *«...δεν υπάρχει βρώμικο χρήμα. Το χρήμα είναι χρήμα και πρέπει να κινείται»*. Απαντούσε κατ' αυτό τον τρόπο σε εκείνους που φοβούμενοι ότι από αυτή την διαδικασία θα έβγαιναν κερδισμένοι οι πρώην μαυραγορίτες και, γενικά, κεφάλαια με άγνωστη προέλευση, ζητούσαν διαφάνεια και «πόθεν έσχες».

Η όλη επιχείρηση άρχισε με την επιστροφή πρώην δημευμένων περιουσιών (εργοστασίων, κατοικιών, γεωργικής γης, ακόμη και πύργων) στους πρώην ιδιοκτήτες τους. Περισσότερο ωφελημένοι από αυτή την διαδικασία βγήκαν διάφοροι βαρώνοι και κόμητες που ανήλθαν από την αφάνεια ξυπνώντας μια μέρα πλούσιοι. Οι περισσότεροι ειτυχημένοι Τσέχοι του εξωτερικού θα προμήσουν να κρατήσουν τα κεφάλαιά τους σστέρεο έδαφος της Δύσης, παρά τις υποχές «εθνικών ηρώων» που τους επιφύλαξοι επίσημες κρατικές αρχές της Τσεχοσλβακίας.

Ένας άλλος στόχος των ιδιωτικοποιήσεων ήταν η δημιουργία μικρομεσαίας τάξης με την πώληση διαφόρων μικρών επιχειρήσεων και καταστημάτων, κυρίως από τσφαίρα των υπηρεσιών. Μια διαδικασία πδιεξήχθη με την γνωστή μέθοδο του πλιστηριασμού και που απέδωσε μέτρια αποτλέσματα (υπολογίζεται πως με αυτόν τρόπο ιδιωτικοποιήθηκε το 30-40% τμικροκαταστημάτων).

Λαϊκός καπιταλισμός με κουπόνια

Προκειμένου να υποβοηθηθεί η αποκρτικοποίηση των επιχειρήσεων, οι οποίες πραμένουν υπό κρατικό έλεγχο, η κυβέρνηέβαλε από τον περασμένο Νοέμβριο σεφαρμογή ένα τεράστιο σχέδιο για την ιδιτικοποίησή τους, μέσω της μετοχοποίηστους. Δηλαδή με την πώληση των μετοχώσε όσο το δυνατόν περισσότερους τσεχοσλβάκους πολίτες.

Μέτοχος καθίσταται κάθε ενήλικας

κεφάλαια

του Κώστα Τσίβου

ην αγορά ενός βιβλιαρίου κουπονιών αντι
μήματος 1.000 κορωνών (αντιστοιχούν
το 1/3 του μέσου μισθού). Αρχικά υπολο-
ίζόταν ότι σε αυτή την διαδικασία θα έ-
καιρναν μέρος 3.000.000 πολίτες - επίδοξοι
έτοχοι και ότι στον καθένα θα αντιστοι-
ούσε μέρισμα των υπό αποκρατικοποίηση
αιρειών ίσο με 130.000 κορώνες. Τελικά
ότές οι προβλέψεις διαψεύσθηκαν πανηγυ-
κά καθώς πάνω από 8.000.000 Τσεχοσ-
βάκοι εκδήλωσαν ενδιαφέρον συμμετοχής
ραζοντας τα απαραίτητα βιβλιάρια με
οτέλεσμα τα αντίστοιχα μερίσματα να
σουν στο 1/3 της αρχικά προβλεπόμενης
ιής τους.

Η μεγάλη λαϊκή συμμετοχή στην διαδι-
σία της αποκρατικοποίησης εξηγείται με
πατριωτισμό των Τσεχοσλοβάκων που
οσκοπεί στο να κρατηθούν οι επιχειρήσεις
τσεχοσλοβακικά χέρια αλλά κυρίως με
τεράστια διαφημιστική εκστρατεία που
πέλυσαν μερικές δεκάδες επενδυτικών
είων, τα οποία έκαναν ξαφνικά την εμ-
νισή τους. Τα ταμεία αυτά προσφέρουν α-
2.000 έως 10.000 κορώνες σε εκείνους
ς Τσέχους που θα τους πουλήσουν τα βι-
άρια κουπονιών. Προς το παρόν ουδείς
ορίζει με τι κεφάλαια ξεκίνησαν την δρα-
ριότητά τους τα επενδυτικά ταμεία, ενώ
πειρία και το ασαφές νομικό καθεστώς
μιουργεί ερωτηματικά ακόμα και σε ανώ-
ους κυβερνητικούς αξιωματούχους, ανα-
ικά με την αξιοπιστία τους και, κυρίως,
νόμιμη επιφάνειά τους.

...ο γερμανικό προτεκτοράτο;

ζδώ και καιρό, στα κεντρικά σημεία της
άγας έκαναν την εμφάνισή τους οι πρώ-
καλαίσθητες αυτόματες τουαλέττες, την
ατάσταση και την εκμετάλλευση των ο-
ων ανέλαβε μια γαλλική εταιρεία με την
φωνη γνώμη του Δημοτικού Συμβου-
της Πράγας. Αν όμως επισκεφθείτε την
χγα κι έρθει η «ώρα της ανάγκης» μην
ίτε στον κόπο να επισκεφτείτε τα αυτό-
α αφοδευτήρια. Το δημαρχείο αποφάσι-
αφνικά, χωρίς λόγο, να αφαιρέσει τις ά-
ς λειτουργίας από την γαλλική εταιρεία
ανέθετε την εγκατάσταση ανάλογων α-
ευτηρίων σε αντίστοιχη γερμανική εται-

Το παραπάνω παράδειγμα είναι ενδεικτι-
αι για τις διαδικασίες που ακολουθούν-
για τις ιδιωτικοποιήσεις αλλά και για
προτιμήσεις των Τσέχων. Ας μιλήσουν
ομως καλύτερα τα νούμερα: το 86% των
ξένων επενδύσεων στην Τσεχοσλοβακία
προέρχονται από την Γερμανία ενώ στον υ-
πόλοιπο ...κόσμο αντιστοιχεί ένα ταπεινό
14%. Από τις παραπάνω επενδύσεις το
96% κατευθύνεται στην Τσεχία και μόνο το
1% στην Σλοβακία (άλλη μια αιτία λοιπόν
για να νιώθουν οι Σλοβάκοι αδικημένοι από
το ομοσπονδιακό υπουργείο Οικονομι-
κών).

«Οι Τσέχοι γοητεύονται με οτιδήποτε είναι made in Germany», θα μας πει κά-
ποιος γάλλος επιχειρηματίας. *«Μερικές φορές είναι λογικό γιατί τα γερμανικά προϊόντα κατατάσσονται μεταξύ των καλυτέρων, άλλες φορές πάλι πρόκειται περί μύθου»*.

Κι ένας συμπατριώτης μας έμπορος θα σημειώσει: *«Ζήτησα ορισμένες πληροφορίες από το εμπορικό επιμελητήριο της Πράγας. Ο σύμβουλος που με δέχτηκε απαντούσε αόριστα και γενικά, χωρίς κανένα ενδιαφέρον. Στο τέλος της συνάντησής μας η γραμματέας του μου ενεχείρησε λογαριασμό της τάξης των 300 κορωνών, το κόστος δηλαδή της "συνεντεύξεως"»*.

Κι αν σε κάποιους φαίνεται λογικό που Έλληνες, Γάλλοι, Ιταλοί μένουν εκτός παιχνιδιού, πώς μπορεί να χαρακτηρισθεί το γεγονός ότι από τις 500 συμφωνίες αποκρατικοποίησης μόνο το 1% αφορά αμερικανικές επιχειρήσεις; *«Οι αμερικανοί επενδυτές φθάνουν στην χώρα μας απροετοίμαστοι»*, υποστηρίζει ο τσέχος πρωθυπουργός **Πετρ Πίτχαρτ**. *«Δεν καταλαβαίνουν την αναποφασιστικότητα και το φέρσιμο των τσέχων συνομιλητών τους, κοιτάζουν νευρικά τα ρολόγια, λυπούνται τα χρήματα που χάνουν τόσο μακριά από την πατρίδα τους και αντιμέτωποι με μια τέτοια κατάσταση τα παρατάνε. Ο γερμανός επιχειρηματίας είναι πιο έμπειρος»*, συνεχίζει ο κ. Πίτχαρτ, *«καθώς αντιμετώπισε ανάλογη κατάσταση στο ανατολικό τμήμα της χώρας του, έχει το ίδιο ταμπεραμέντο με εμάς, είναι υπομονετικός και αποφασισμένος να διαπραγματευτεί μια επιχείρηση και πέντε χρόνια αν χρειαστεί»*.

Το *«καλύτερα γερμανικό κεφάλαιο, παρά κανένα κεφάλαιο»* διαπνέει όχι μόνο την λογική του τσέχου πρωθυπουργού αλλά όλης της κυβέρνησης, καθώς οι γερμανοί μάνατζερ τυγχάνουν καλύτερης υποδοχής κι από κρατικούς αξιωματούχους που κατά καιρούς επισκέπτονται την Τσεχοσλοβακία.

«Δεν φταίμε εμείς που στα δυτικά σύνορά μας υπάρχει ένας τόσος μεγάλος οικονομικός γίγαντας», σημειώνει απολογητικά η εφημερίδα *RESPEKT*. *«Γνωρίζουμε πως ο τζίρος της MERCEDES* (86 δισεκατομμύρια *DM*) *είναι μεγαλύτερος από τον τζίρο της χώρας μας αλλά αυτό δεν πρέπει να μας οδηγεί στο μεσαιωνικό σύνδρομο της πόλης - οχυρό»*. Οι εντυπώσεις και τα σχόλια που δημιουργούνται για τον φιλογερμανικό προσανατολισμό της Τσεχοσλοβακίας είναι προφανώς δυσανάλογα με το ύψος των επενδύσεων, το οποίο τον περασμένο χρόνο δεν ξεπέρασε το ένα δισεκατομμύριο μάρκα.

Προεκλογικοί ρυθμοί

Τα νούμερα όμως που σχετίζονται με το βιοτικό επίπεδο των Τσεχοσλοβάκων είναι πράγματι καταθλιπτικά. Η ανεργία έχει πλήξει 530.000 άτομα και κυμαίνεται σε 12,5% στην Σλοβακία και σε 5% στην Τσεχία. Η πλειοψηφία των ανέργων στην Σλοβακία προέρχεται από προβληματικές μεταλλουργικές και πολεμικές βιομηχανίες. Ο πληθωρισμός, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, κατά το 1991 έφτασε τελικά το 56%. Το πρώτο τρίμηνο του '91 ο πληθωρισμός είχε ανεβεί στο 40% αλλά στην συνέχεια σταθεροποιήθηκε στο 13%. Ανάλογο ποσοστό πληθωρισμού (γύρω στο 56% δηλαδή) προβλέπεται και για φέτος. Φαίνεται ότι ο στόχος είναι ρεαλιστικός, τουλάχιστον μέχρι τις εκλογές του Ιουνίου. Μετεκλογικά, ως είθισται σε τέτοιες περιπτώσεις, οι «θεραπείες - σοκ» περιλαμβάνουν πιο εντατικά στάδια... Σύμφωνα με στοιχεία του επικεφαλής του Ινστιτούτου Εκτιμήσεων και ηγέτη της τσέχικης σοσιαλδημοκρατίας **Βάλτερ Κομάρεκ**, τα ημερομίσθια μειώθηκαν κατά 28%, ενώ η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε κατά 23%. Όπως όμως ο ίδιος παρατηρεί *«...υπάρχει ακόμη η δυνατότητα για την Τσεχοσλοβακία να φθάσει στο επίπεδο της Αυστρίας. Μπορεί να χάσαμε δύο χρόνια με την "θεραπεία - σοκ" αλλά η βασική υποδομή της χώρας —η "δυνατή" βιομηχανία, η καλή γεωργία και εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό— ακόμη υπάρχει»*.

Ο **Βάλτερ Κομάρεκ** στην Τσεχία και ο **Αλεξάντερ Ντούμπτσεκ** στην Σλοβακία, που πρόσφατα προσχώρησε στο Σλοβακικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, προβάλλουν σήμερα ως οι κύριοι αντίπαλοι της «θεραπείας - σοκ» και δίνουν αρκετές εγγυήσεις για την συνοχή της Ομόσπονδης Τσεχοσλοβακίας. Αν τελικά στην προεκλογική περίοδο κυριαρχήσουν τα οικονομικά και τα κοινωνικά ζητήματα και όχι οι εθνικιστικές εξάρσεις η ανάδειξη μιας ισχυρής κεντροδεξιάς αντιπολίτευσης ή και —λιγότερο πιθανό— μιας κεντροδεξιάς κυβέρνησης φαντάζει ως πολύ πιθανή εκδοχή.

● Μπορεί να ακούγεται παράξενα, ωστόσο τριγμοί ακούγονται στη χρονίζουσα συντηρητική πλειοψηφία του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Συντακτών Αθηνών. Για πρώτη φορά, διακεχριμένα μέλη του Δ.Σ. ερίζουν για τις πρώτες και δεύτερες θέσεις στο νέο Δ.Σ., αυτό που θα προκύψει από τις εκλογές του κλάδου, που θα γίνουν τον επόμενο Σεπτέμβριο, να 'μαστε καλά: Οι φωνές και οι καβγάδες ανάμεσα στους μέχρι πρότινος φίλους και συμμάχους κ. Μαθιόπουλο και κ. Μαθιουδάκη, έχουν κάνει ολόκληρο το κτίριο της οδού Ακαδημίας κυριολεκτικά να τρίζει. Μια νέα συμμαχία διαφαίνεται στον ορίζοντα: Μαθιουδάκης - Γκλαβάς, όσο κι αν ακούγεται από παράξενη μέχρι παράταιρη. Συμμαχία μελών της παραδοσιακής δεξιάς παράταξης με μέλη της «*προοδευτικής*» μειοψηφίας. Λέτε μια τέτοιου είδους τερατογένεση να επιφέρει ρωγμές στη συντηρητική παράταξη, που, σύμφωνα με τη λογική της, οι εγγραφές νέων μελών γίνονται σπανίως, οι ψηφοφορίες για συμμετοχή των δημοσιογράφων στις εξετάσεις της ΕΣΗΕΑ γίνονται εν κρυπτώ, έτσι ώστε να ελέγχεται η κατάσταση και να διατηρείται μια πλασματική πλειοψηφία; Ίδωμεν. Ο χρόνος άλλωστε μέχρι την προκήρυξη των εκλογών δεν είναι μακριά...

● Συνέχεια πετούν το μπαλάκι σε αυτό το έρημο και ανίσχυρο **Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο**: πρόσφατο δείγμα οι εκλογές στην Β' Αθηνών. Ζήτησαν από τα μέλη του, στην τούρλα του Σαββάτου, να αποφασίσουν για το αν θα δοθούν και πότε, τηλεοπτικοί χρόνοι στα κόμματα που συμμετείχαν. Δηλαδή στο ΠΑΣΟΚ, τον κ. Λεβέντη και τους λοιπούς... Παραμονή εκλογών... Και να μπορούσε να αποφασίσει, δεν προλάβαινε. Δήλωσε λοιπόν αναρμόδιο και ξεμπέρδεψε. Επί του πρακτέου όμως, είναι αναρμόδιο. Το είχε πει άλλωστε και ο πρωθυπουργός κ. Μητσοτάκης στη Βουλή: το ΕΡΣ είναι συμβουλευτικό όργανο, δεν μπορεί να αποφασίσει. Τώρα, τι το 'θελαν να του ρίξουν το μπαλάκι να αποφασίσει για τον τηλεοπτικό χρόνο των κομμάτων; Όποτε συμφέρει γίνεται αρμόδιο και όποτε δεν συμφέρει αναρμόδιο.

● Στην ΕΡΤ μπορεί να μην γίνονται προσλήψεις, οι τοποθετήσεις όμως ωρομισθίων δίνουν και παίρνουν. Κι όταν λέμε ωρομίσθιους, δεν εννοούμε δημοσιογράφους, που δεν μπορούν πλέον να προσληφθούν στις δημόσιες υπηρεσίες και παραπέμπονται στην ΕΡΤ. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, δε, χρειάζονται δημοσιογράφοι, οι ωρομίσθιες συμβάσεις μετατρέπονται σε αορίστου χρόνου και ο χορός καλά κρατεί...

● Το είχατε φανταστεί ποτέ, ότι οι ειδήσεις της ΕΤ1, η βασική ειδησεογραφική εκπομπή του καναλιού είναι εξωτερική παραγωγή; Ναι, ναι. Έτσι είναι. Η κ. **Λιάνα Κανέλλη** κάνει το ειδησεογραφικό μαγκαζίνο του Σαββατοκύριακου ως εξωτερική παραγωγή, εξ ού και η τεράστια αμοιβή της, που έχει αφήσει σύξυλους τους πάντες. Για κρατικό κανάλι βέβαια...

● Το *MEGA* φαίνεται ότι εξήλωσε την δόξαν του «Πρωινού καφέ» του *ANTENNA* και ως εκ τούτου επιχειρεί την πλήρη αναδιάρθρωση της πρωινής ζώνης του. Γι' αυτό άλλωστε, δοκιμάζονται διάφορες καλλονές από τα καλλιστεία του *ANTENNA* για να αναλάβουν δημοσιογραφική (;) στην πρωινή ζώνη του *MEGA*.

● Έλλειψη ρευστού στον Περισσό! Μέχρι πρόσφατα καθυστερούσαν μόνο οι πληρωμές στον «902 Αριστερά στα *FM*», όμως το φαινόμενο επεκτάθηκε και στο «Ριζοσπάστη». Συνήθης καθυστέρηση, πέντε - έξι ημερών το δεκαπενθήμερο. Φαίνεται ότι η πώληση της ΚΟΒ Αθηνών, το κτίριο της Μπουμπουλίνας με άλλα λόγια, ή εκείνη του Πειραιά, καθυστερούν, έτσι που να μην υπάρχει ρευστό για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα του κόμματος. Ας μην ξεχνάμε πως με αυτά τα χρήματα —όπως είχε άλλωστε δηλωθεί— θα ενισχύονταν κυρίως τα ΜΜΕ του ΚΚΕ.

● Την παραίτηση του **Τέλη Σαμαντά** από τον «Ταχυδρόμο» ακολούθησε αυτή του **Φώτη Γεωργελέ**, αλλά και δύο ακόμα μελών του διαφημιστικού τμήματος του περιοδικού, της **Ντενίζ Κωνσταντακοπούλου** και της **Αλεξάνδρας Βαγενά**. Ήδη έχουν αποχωρήσει από το περιοδικό οκτώ με δέκα άτομα και έτσι όπως πάνε τα πράγματα, σε λίγο ο «Ταχυδρόμος» θα βγαίνει από τους δανεικούς συντάκτες του «Βήματος», αφού οι περισσότεροι συντάκτες του εντύπου σκέπτονται να σηκώσουν πανιά πολύ σύντομα... Κι αυτό δεν έχει να κάνει με την άρνησή τους να εργαστούν, αλλά με τα «νέα ήθη» που επιβάλλονται από την τρίτη —κατά σειράν— διεύθυνση του περιοδικού, μέσα στην τελευταία διετία.

● Πολύς λόγος έγινε τελευταία για τη **Βάνα Μπάρμπα** και την ταινία «Μεντιτερανέο» που απέσπασε το Όσκαρ ξένης παραγωγής στο Χόλυγουντ. Ας όφεται γι' αυτό ο διεθνής βαρώνος των ΜΜΕ κ. **Σύλβιο Μπερλουσκόνι**, ο οποίος αποφάσισε να πλασαριστεί και ως κινηματογραφικός παραγωγός και να επιλέξει την Ελλάδα και συγκεκριμένα το Καστελόριζο, τη Βάνα Μπάρμπα και τη σκηνογράφο **Θάλεια Ιστικοπούλου**, για να γυρίσει την ταινία του. Επέλεξε την Ελλάδα κινηματογραφικά κι όχι για να επεκτείνει τις επιχειρήσεις του, αφού όπως είχε δηλώσει σε συνέντευξή του, η χώρα μας είναι μια μικρή τηλεοπτική αγορά κι έτσι δεν εμπίπτει στον κύκλο των ενδιαφερόντων του. Σε αντίθεση βέβαια με την Ιταλία, τη Γαλλία, την Ισπανία και τ γειτονική μας Τουρκία!

● Δεν είναι να θλιβόμαστε μ νο που δεν βγήκαν οι Εργατικ στην Αγγλία και δεν θα πάρο με πίσω τα Ελγίνεια... Εί και γιατί δεν θα πραγματοπο θεί μια από τις βασικές πρ γραμματικές εξαγγελίες τη που ήταν ένας νέος νόμος για λεύθερη και πλουραλιστι πληροφόρηση. Βασικό σημε αυτού του νόμου, η όσο το δ νατόν ελαχιστοποίηση της σ γκέντρωσης των ΜΜΕ (Εφ μερίδες, Ραδιόφωνο, *TV*), σ χέρια των ολίγων. Θα ήταν νας νόμος - πρότυπο για ολ κληρη την Ευρώπη. Και β βαια, κόντρα σε ό,τι γινετ στην Ελλάδα...

● Το πρώτο γυναικείο πορν περιοδικό ετοιμάζεται να βγ στην Αγγλία, στα πρότυπα τ *Penthouse* του οποίου το 18 των αναγνωστών είναι γυνα κες. Ο τίτλος του έχει βρεθ *For Women* (για τις γυναίκε και στοχεύει σε μια αγορά το λάχιστον 60.000 αναγν στριών. Η εκδότρια Ιζαμπ **Κοπρόβσκι**, πεπεισμένη πο νογράφος, όπως διακηρύσσ πιστεύει ότι το περιοδικό, πα τα πυρά που θα δεχθεί από φεμινιστικές οργανώσεις, θα χει μεγάλη επιτυχία.

● Την προηγούμενη Τετάρ κοινοποιήθηκε στους δημοσι γράφους **Ν. Βουλέλη** και **Χρυσαφόπουλο** η απόλυ τους από το Αθηναϊκό Πρακτ ρείο Ειδήσεων, όπου εργάζο ταν. Μάλιστα, ο κ. Χρυσαφ πουλος είχε και πάλι απολυ πριν από ένα μήνα περίπου α το ΑΠΕ, αλλά η απόλυσή τ τελικώς ματαιώθηκε μετά α παρέμβαση του κ. Σαμαρά. αντίδραση των συναδέλφ τους υπήρξε άμεση, αφού κήρ ξαν 24ωρη απεργία για την πομένη, Πέμπτη 16/4.

Κι όμως. Δεν ήταν οι μον δικές απολύσεις από το ΑΠ τον τελευταίο καιρό. Πρόσφατ είχε διακοπεί η σύμβαση εργα σίας με τους δημοσιογράφου που εργάζονταν στο *BULLE TIN*, ξενόγλωσσο έντυπο (στ γαλλικά και αγγλικά) του πρα κτορείου.

Κι ο χορός καλά κρατεί...

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

Η φοιτήτρια του Πολιτικού μήματος στο Πάντειο ανεπιστήμιο Χριστίνα υπριώτου, με την ευκαιρία ων εκλογών στην Β΄ ήνας, γράφει:

«Ελήφθη το μήνυμα των ε-λογών» αποφάνθηκε η κυβέρ-ηση μετά το πέρας των εκλο-ών στη Β΄ περιφέρεια Αθηνών. «Ακόμα δεν έχει τελειώσει κυβερνητικό έργο» δηλώνει πρωθυπουργός!...

Για «εκλογές εδώ και τώρα» όχι κάτι καινούριο— μας ει ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ για λαϊκή ετυμηγορία.

Η πολιτική των δύο μεγά-ων κομμάτων, η αιώνια δια-ματική λασπολογία οδηγεί λαό στην πόλωση.

Τα προβλήματα δεν λύνο-ι σε μπαλκόνια πολιτικής ιαγωγίας με εκλογές, σε σιμες ώρες, των 500 εκα-μυρίων ή του ενός δις. Ο τό-δεν θα πάει μπροστά με λύ-συμφερόντων ατομικών ή γαρχικών φιλοδοξιών.

Η συρρίκνωση της κοινωνι-πολιτικής έχει σοβαρό αντί-πο στην κοινωνία μας. Οι χζόμενοι, οι μικρομεσαίοι, τωχοί - άποροι, οι συντα-χοι πλήττονται καθημερι-Οι ανισότητες μεγαλώνουν, ασφάλεια, η ανεργία και ο θωρισμός δημιουργούν τε-τια κοινωνικοοικονομικά βλήματα με όλες τις γνω-συνέπειες που κι εμείς οι ι-ζούμε καθημερινά.

ελικά ο Έλληνας της Β΄ φέρειας Αθηνών τι ψήφισε; ι φανερή η αγανάκτηση και μαρτυρία για την κυβερνη-πολιτική. Παράλληλα ό-υπάρχει η παγίδα της πό-ης, του αποπροσανατολι-της μάζας, του δικομματι-παιχνιδιού, της ρουσφετο-ας. Ειδικά αυτή την ώρα αντιμετωπίζουμε τις ρευ-και κρίσιμες εξελίξεις στα ανια, όπου οι κίνδυνοι πα-νεύουν παντού.

ως μπορούμε να «φθάσου-με» τους κοινούς μας εταίρους της ΕΟΚ για να μην μείνουμε έ-ξω από το τραίνο της προόδου και του εκσυγχρονισμού, όταν η λέξη «εκσυγχρονισμός» τις πε-ρισσότερες φορές ερμηνεύεται κομματικά και δεν συμβαδίζει με τις κοινωνικοπολιτικές συνι-στώσες της ελληνικής πραγμα-τικότητας;

Κοινή χάραξη, λοιπόν, μιας εθνικής πολιτικής όλων των κομμάτων, χωρίς το φόβο να πέσουμε στο άλλο άκρο του ε-θνικιστικού ρατσισμού. Θα πρέ-πει να είμαστε φειδωλοί σε υπο-σχέσεις και συνθήματα, να εν-σκύψουμε με υπευθυνότητα και σοβαρότητα στα προβλήματα αυτού του τόπου. Ουσιαστικές πρέπει να είναι οι λύσεις για ε-ξυγίανση της οικονομίας και διέξοδο από την κρίση, όχι με πρόχειρες λύσεις - ενέσεις, με δημαγωγίες και παραπληροφό-ρηση.

Υπεύθυνη λοιπόν αντιμετώ-πιση των προβλημάτων χωρίς δικομματικούς θεατρινισμούς που δεν οδηγούν πουθενά παρά μόνο στη δημιουργία εντυπώσε-ων και αποπροσανατολισμού του λαού.

Χριστίνα Π. Κυπριώτου

ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΕΣ

● Ο συνάδελφος Θ. Βαρίκος παίρνει αφορμή από ένα θέμα του περιοδικού ΕΨΙΛΟΝ, που συσχέτιζε τη Σικελική εκστρατεία των Αθηναίων (415-413 π.Χ.) με τον πόλεμο στον Κόλπο, και επισημαίνει κάποιες ουσιαστικές ανακρίβειες.

Οι συνάδελφοι Κώστας Γιαννόπουλος και Τζ. Παντέ-λης, προσπάθησαν λοιπόν να παρουσιάσουν στο τελευταίο «Έψιλον» της «Κ. Ελευθεροτυπίας», ότι ούτε λίγο ούτε πολύ, ότι η Σικελική εκστρατεία των Αθηναίων και συμμάχων τους (415-413 π.Χ.) εμπεριέχει ταυτίσεις και αναλογίες με τον πόλεμο στον Κόλπο των Αμερικανών και των συμμάχων τους. Εξηγούμε ευθέως: καμιά ταύτιση και αναλογία τουλάχι-

ΔΙΑΛΕΞΤΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΑΣ

μετά μουσικής
μετά καφέ και
(το σπουδαιότερο)
μετά τιμών...

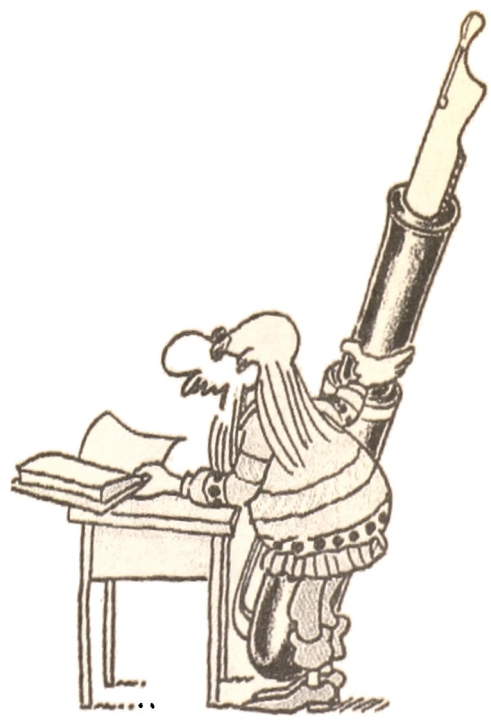

ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ
Ζ. ΠΗΓΗΣ 21, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 3615433, 3622251

στον στις χρισιμότερες παραμέτρους, των δύο συγκρινόμενων αυτών ιστορικών γεγονότων, που αλφαδιάστηκαν και τεμαχίσθηκαν για τις ανάγκες - στόχους της έρευνας - ρεπορτάζ». Και αυτό διότι, πάντα κατά τον Θουκυδίδη:

1ον: οι Σπαρτιάτες (Σοβιετικοί κατά τους συντάκτες του «Έψιλον») απέστειλαν βαρύ και εμπειροπόλεμο πεζικό, υπό τον στρατηγό Γύλιππο. Εάν δεν κυρίευε τις επιπολές με τα τρία σημαντικότατα οχυρά της ο Γύλιππος, και οι 12 ολύμπιοι θεοί να κατέβαιναν στις Συρακούσσες, αυτές δεν σώζονταν. Άρα δεν υπήρξε ουδετερότητα, όπως ήθελε το ρεπορτάζ.

2ον: Η τότε Κόρινθος (Κίνα κατά τους συντάκτες) απέστειλε αρκετά πλοία με ναυάρχους τον Αρίστωνα και τον Πυθήν. Με τη νέα ναυτική τακτική του Αρίστωνα, βυθίσθηκαν τα περισσότερα πλοία των Αθηναίων, διότι κτυπιόνταν κατάπρωρα, κατά τον Θουκυδίδη. Ούτε εδώ ουδετερότητα που ήθελε πάλι το ρεπορτάζ - έρευνα. Υπάρχουν και άλλες άπειρες ανομοιότητες. Αρκούμαι λόγω χώρου σε μόνον άλλη μία: οι Συρακούσσες (Ιράκ κατά τους συντάκτες) είχαν *δημοκρατικό* πολίτευμα κατά τον Θουκυδίδη και *Πολιτεία* —συγκερασμοί δημοκρατικού και ολιγαρχικού πολιτεύματος— κατά τον Αριστοτέλη. Άρα και εδώ μεγίστη η διαφορά. Άλλωστε σε κανένα κείμενο αρχαίο και νεώτερο δεν γράφτηκε πουθενά, ότι οι Συρακούσσιοι, πέρασαν από το μαχαίρι ένα αριστερό κόμμα (πάνω από 30%) όπως έκαμε ο Σαντάμ με το μεγαλύτερο στον Αραβικό Κόσμο Κ.Κ.

Τέτοια δημοκρατία επιθυμούν οι συντάκτες - αβανταδόροι του Ιράκ και Σαντάμ, πέρα από τα γνωστά κίνητρα και τους στόχους των ΗΠΑ;

Θόδωρος Βαρίκος

ΑΙΣΙΟΔΟΞΕΣ ΝΥΞΕΙΣ

● **Από το φίλο Γιώργο Οικονόμου πήραμε την ακόλουθη επιστολή:**

Κύριε Διευθυντά,
Στο τεύχος 489 του ΑΝΤΙ, στο κύριο άρθρο, υπάρχουν μία σειρά από επισημάνσεις κοινωνιολογικού, πολιτικού και πολιτισμικού χαρακτήρα, με τις οποίες θα συμφωνούσα. Όντως υπάρχουν όλα αυτά που διαπιστώνετε και καταγγέλετε: «ο κενός και άθλιος πολιτικός λόγος, η απουσία προοπτικής και ηθικών δυνάμεων για την αναστήλωση της χώρας, οι ισοπεδωτικές επενέργειες της μαζικής κοινωνίας με κύριο μοχλό τα ΜΜΕ, η ανυπαρξία αξιακής κλίμακας και ηθικών ερεισμά των, η φαλκίδευση της ικανότ τας σύλληψης ενός διαφορετικ τρόπου ζωής και μιας διαφορ τικής κοινωνίας με διαφορετικ κλίμακες αξιών, πρότυπα ζωή και κατανάλωσης».

Όμως, αυτό που είναι και τ πιο σημαντικό, όταν τελειών το άρθρο κάνοντας ορισμένες α σιόδοξες νύξεις, δεν αναφέρε *ούτε μία περίπτωση* όπου θα σε αναζητηθούν «οι ατομικές κα συλλογικές προσπάθειες πο διαμορφώνουν σε διάφορου χώρους, νέες αντιλήψεις για ν ξεπεραστεί η κρίση και να αρ θούν τα αδιέξοδα».

Ποιες είναι αυτές οι ατομικέ και συλλογικές προσπάθειες Ποιοι είναι αυτοί οι διάφορ χώροι; Ποιες είναι αυτές οι νέ αντιλήψεις; Βοηθήστε μας ν τις προσέξουμε.

Μετά τιμ

Γιώργος Οικονόμ

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

FOUR SEASONS SUNROOMS

ΟΙ ΜΟΝΟΙ ΜΕ ΤΟΝ «ΜΑΓΙΚΟ» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ ™

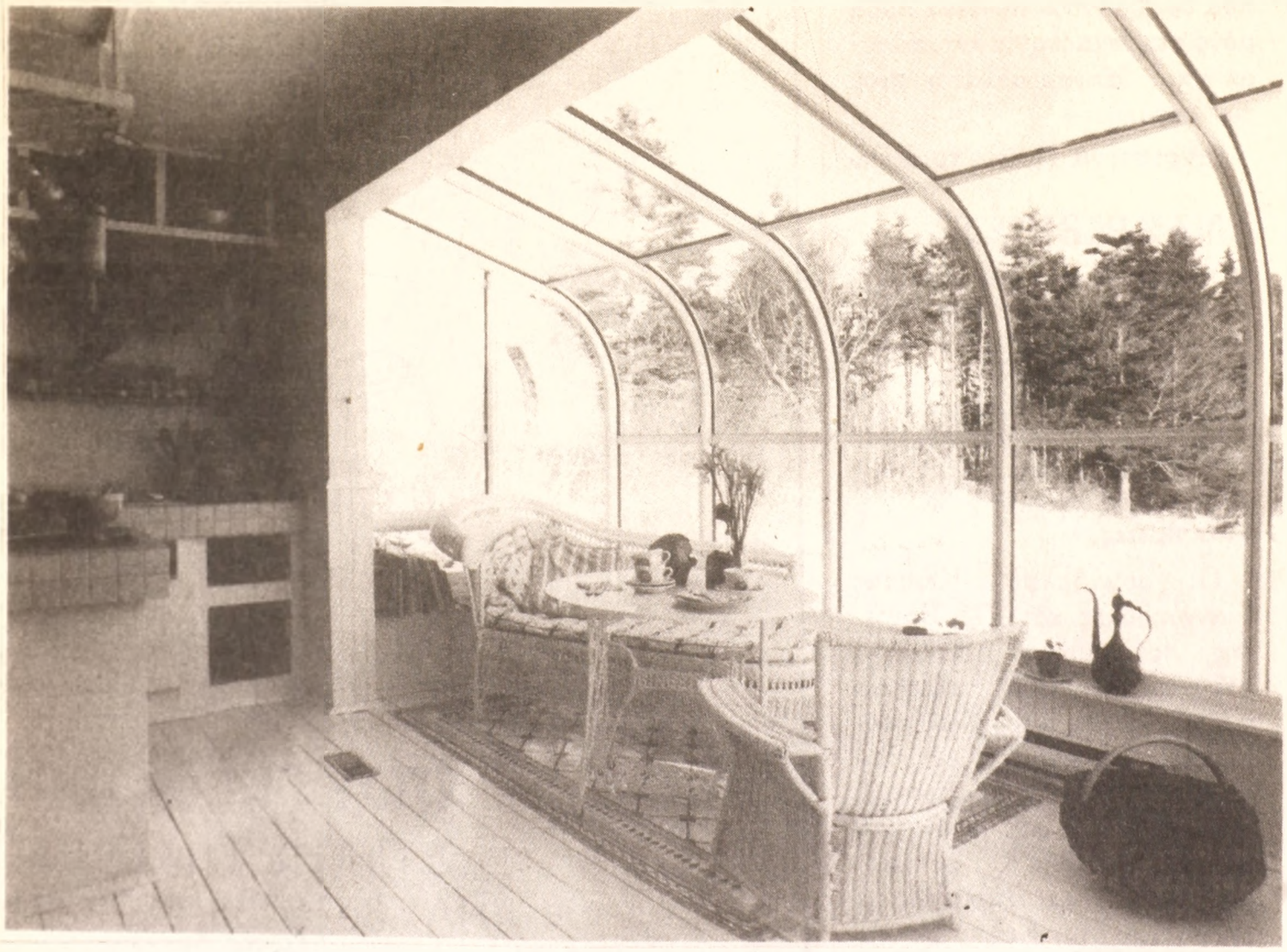

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΓΙΑΝΝΕΝΑ
Ν. Ζέρβα 39
(στοά)
τηλ.: 31- 9 - 32
fax: 309-70

ΑΘΗΝΑ
Αράχωβας 4
τηλ.: 360-0-290

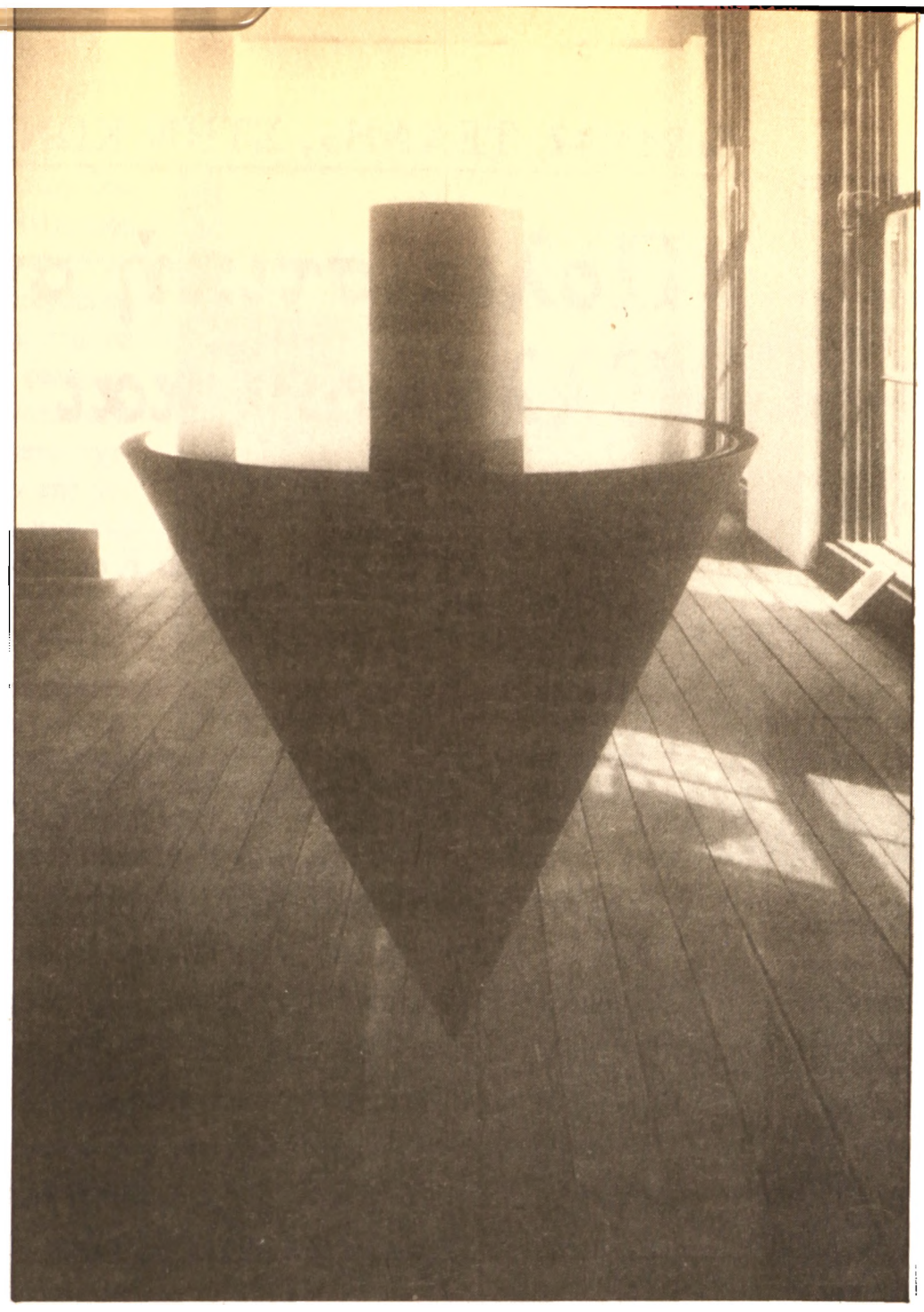

ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΛΙΟΔΑΚΗ

Αρχαιολογική συλλογή, με σπάνια ευρήματα φυλάσσονται στο σπίτι του πρωθυπουργού στην Κρήτη. Με σκεπτικισμό αντιμετωπίζουμε το γεγονός ότι ένα μικρό κτήμα του πολιτιστικού μας πλούτου ανήκει σε ιδιωτική συλλογή —και μάλιστα της οικογένειας του πρωθυπουργού της χώρας— ενώ θα έπρεπε να αποτελεί κτήμα του λαού. Τι νεοπλουτίστικη λογική! Και ως εναργείς πολίτες συνεχίζουμε να διερωτόμαστε: υπάρχει άραγε τρόπος να στοιχειοθετηθεί το νόμιμον της κτήσεως όλης αυτής της συλλογής;

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ

ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ

Επτά Έλληνες και επτά Τούρκοι εικαστικοί καλλιτέχνες, σε μια έκθεσή τους στο μουσείο Μιμάρ Σινάν της Κωνσταντινούπολης. Μια πρόταση δημιουργικής συνεργασίας αλλά και συμβολή στην παγκόσμια πολιτιστική συνείδηση.

ΓΡΑΦΟΥΝ:

Μ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ
Β. ΚΑΠΕΤΑΝΓΙΑΝΝΗΣ
Γ. ΚΟΡΟΠΟΥΛΗΣ
Π. ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ
ΓΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
Ν. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘ. ΣΧΙΝΑ
Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΥΡ. ΤΡΙΣΟΝ-ΜΙΛΣΑΝΗ
Δ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ

ΚΗΤΟΛΟΓΙΑ!

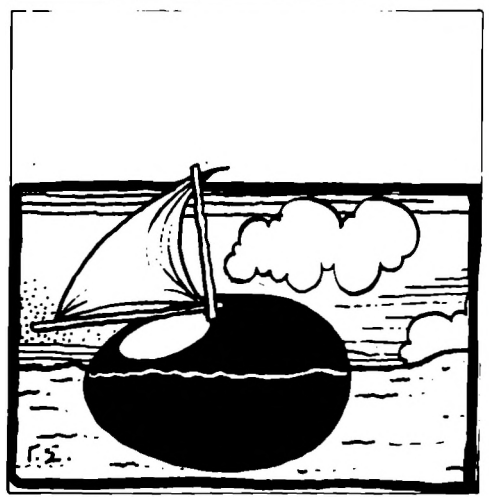

Εκτός από τον Μέλβιλ υπήρξε και ο Σκιαθίτης Αλ. Μωραϊτίδης. Εκτός από τον καπετάν Αχαάβ και ο Βαρκαρογιάννης. Ένα δοκίμιο συγκριτικής ...κητολογίας, από τον Ν.Δ. Γριανταφυλλόπουλο.

ΣΕΛ. 52

ΚΑΚΡΙΔΗΣ

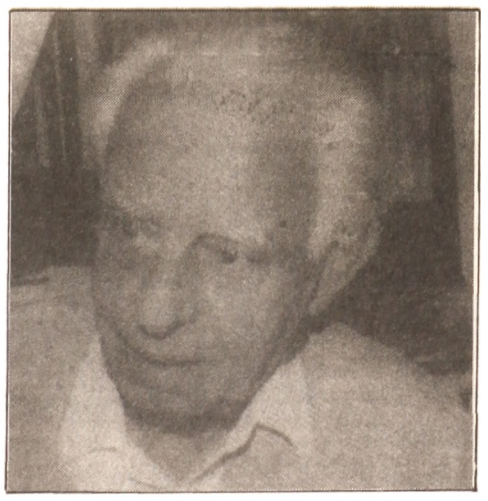

Οι θέσεις του Ι. Κακριδή για το Μακρυγιάννη, τον Καζαντζάκη, το δημοτικό τραγούδι, η αγνόηση σημαντικών Νεοελλήνων ποιητών, αφορμή για ένα κριτικό σημείωμα του Γρηγόρη Κωνσταντινόπουλου.

ΣΕΛ. 55

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ

Από τον Άνταμ Σμιθ στον Φ. Χάγιεκ: 200 τόσα χρόνια φιλελεύθερης σκέψης, που σήμερα είναι ιδιαίτερα επίκαιρη. Και ένας Έλληνας γράφει για το φιλελευθερισμό: ο Μάρκος Δραγούμης.

ΣΕΛ. 61

«*SANAT*, ΤΕΧΝΗ», ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ

Πολιτιστική συνύπαρξη Ελλήνων και Τούρκων

της Πέγκυ Κουνενάκη

Επτά Έλληνες και επτά Τούρκοι εικαστικοί καλλιτέχνες δημιούργησαν αντίστοιχα έργα σύγχρονης τέχνης, τα οποία φιλοξενούνται στο μουσείο Μιμάρ-Σινάν της Κωνσταντινούπολης. Δυο ευφάνταστες ιστορικοί τέχνης, η Μπεράλ Μάντρα απ' την Τουρκία και η Έφη Στρούζα από Ελλάδα, συνένωσαν τις δυνάμεις τους και διοργάνωσαν μια έκθεση με τίτλο «*SANAT*, ΤΕΧΝΗ», προσπαθώντας, μέσα απ το έργο των καλλιτεχνών που επέλεξαν να αναδείξουν τη διαφορετική δημιουργική γλώσσα τους, με την οποία προσεγγίζουν τη φύση, την ειδική ιστορική μνήμη και την παγκόσμια πολιτιστική συνείδηση.

Δεκατέσσερις σύγχρονοι Έλληνες και Τούρκοι καλλιτέχνες δίνουν αυτές τις ημέρες το παρόν τους στη μεγάλη έκθεση «ΣΑΝΑΤ. ΤΕΧΝΗ», που φιλοξενείται στο μουσείο Μιμάρ-Σινάν της Κωνσταντινούπολης, συμμετέχοντας σ' αυτήν με το κοινό αίτημα τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την καλύτερη γνωριμία και στενότερη συνεργασία των μεσογειακών χωρών. Η έκθεση αυτή οργανώθηκε με πρωτοβουλία των κριτικών και ιστορικών τέχνης, της Μπεράλ Μάντρα (Τουρκία) και της Έφης Στρούζα (Ελλάδα). Οι επτά Έλληνες και οι επτά Τούρκοι καλλιτέχνες σχεδίασαν έργα, κυρίως εγκαταστάσεις και περιβάλλοντα, που εκτέλεσαν επί τόπου και αναπτύχθηκαν στους εσωτερικούς και τους υπαίθριους χώρους του μουσείου Μιμάρ - Σινάν (Μουσείο Νεότερης Τουρκικής Τέχνης του ομώνυμου Πανεπιστημίου).

Οι Έλληνες καλλιτέχνες που συμμετέχουν είναι οι: *Δημήτρης Αληθεινός, Θόδωρος, Θεόδουλος, Νίκη Λιοδάκη, Αιμιλία Παπαφιλίππου, Μάριος Σπηλιώπουλος και Γιώργος Σφήκας*, και οι Τούρκοι *Κανάν Μπεϋκάλ, Σελήμ Μπιρσέλ, Αϊσέ Ερι-μέν, Σερχάτ Κιράζ, Φισούν Ονούρ, Οσμάν και Ισμαήλ Σαράν*. Πρόκειται για τη συγκέντρωση ορισμένων από τους αξιολογότερους εκπροσώπους της καλλιτεχνικής σκηνής των δύο χωρών, που τα τελευταία τριάντα χρόνια περίπου, συνέβαλαν ουσιαστικά με το έργο τους στην ανάπτυξη μιας ευρύτερης αντίληψης του χώρου της σύγχρονης τέχνης σαν τόπου σχεδιασμού της πολιτιστικής συνείδησης και φυσιογνωμίας του σύγχρονου ανθρώπου και όχι μόνο σαν χώρου αναπαραγωγής παλιότερων και νεότερων αισθητικών μορφών.

Σύμφωνα με το σκεπτικό των δυο διοργανωτριών, οι πνευματικοί κύκλοι της Ελλάδας και της Τουρκίας δεν έχουν μια σαφή εικόνα των σημείων επαφής τους στο χώρο της καλλιτεχνικής αναζήτησης και κυρίως της εικαστικής παραγωγής. Έτσι, δημιουργείται ένα κενό επικοινωνίας που δεν ανταποκρίνεται στο πραγματικό πνεύμα του έργου, που προτείνεται από τον προωθημένο πνευματικό και καλλιτεχνικό κόσμο, όχι μόνο των δύο χωρών αλλά και όλων των περιοχών της Μεσογείου. Το κριτικό πνεύμα, οι διεισδυτικές παρατηρήσεις πάνω στην ιστορία και το παρόν και η έμφαση πάνω στη νοητική δύναμη του ατόμου που δηλώνεται με το έργο των καλλιτεχνών, προβάλλουν από μόνα τους το σχεδιασμό και τη γένεση μιας νέας βάσης προσέγγισης μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών και των κοινών ιστορικών εμπειριών.

Παρελθόν και παρόν

Απ' αυτή την κοινή διαπίστωση και την πρώτη ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπροσώπων του καλλιτεχνικού κόσμου της Ελλάδας και της Τουρκίας, καρποφόρησε μια σειρά από συναντήσεις και διασταυρώσεις σε διάφορα καλλιτεχνικά γεγονότα: η εκπροσώπηση της Ελλάδας με τους Δημήτρη Αληθεινό, Δανιήλ, Νίκη Λιοδάκη και Μάριο Σπηλιώπουλο, υπό την επιμέλεια της Έφης Στρούζα στα πλαίσια της Διεθνούς Μπιενάλε της Κωνσταντινούπολης το Σεπτέμβριο του 1989, ύστερα από πρόσκληση της υπεύθυνης για τις εικαστικές εκδηλώσεις Μ... ράλ Μάντρα —η συμμετοχή ένα χρόνο ...γότερα, το 1990, των Τούρκων καλλι... ...χνών Σεχράτ Κιράζ και Χαντάν Μπουρ... ...τεσενέ υπό την επιμέλεια της Μπέραλ Μ... ...ντρα, στα πλαίσια του δεύτερου συμπο... ...του *Minos Beache* στην Κρήτη, διατήρησ... ...ζωντανή αυτή τη νέα σχέση. Ακόμη, α... ...σμένες ατομικές παρουσίες Ελλήνων ... Τούρκων καλλιτεχνών, σηματοδότησαν ...

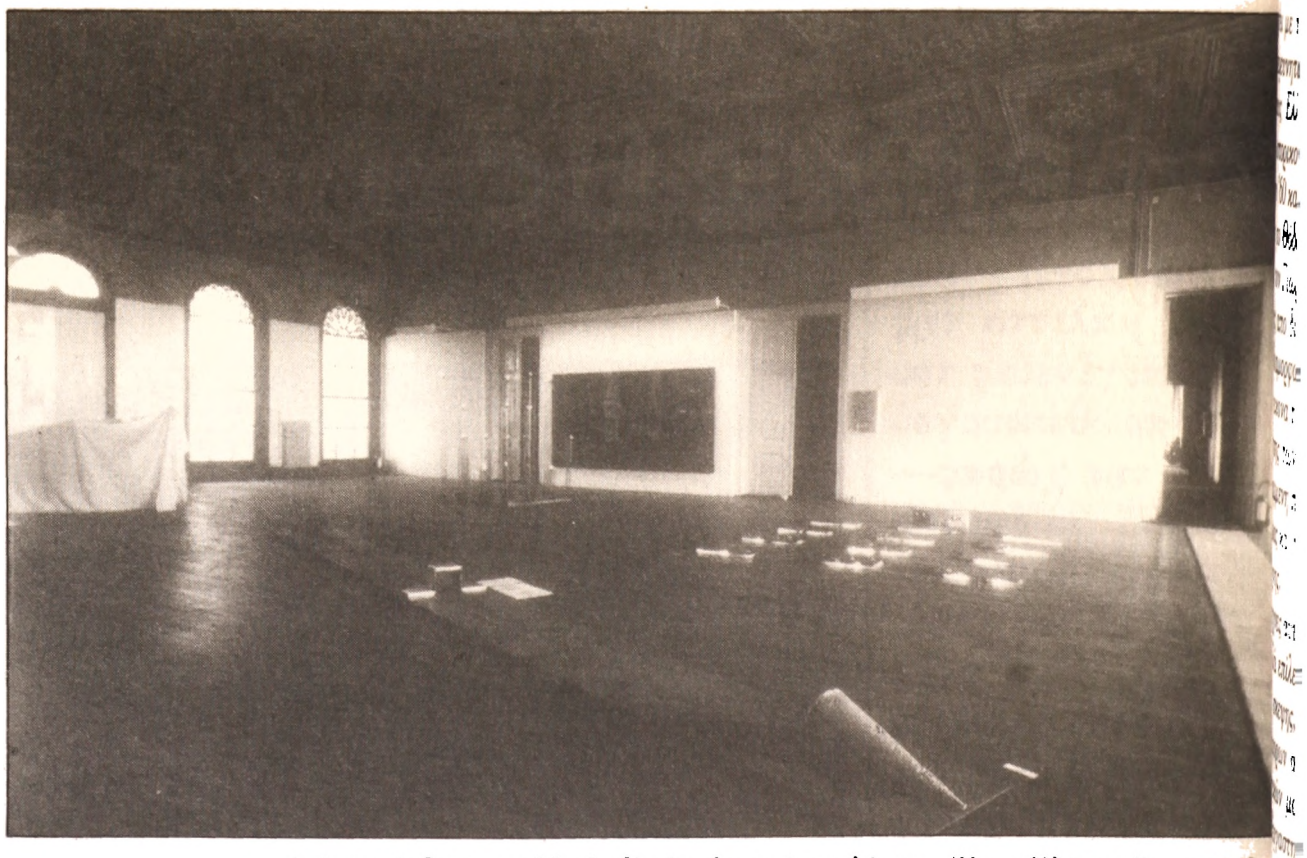

Υπό την έκθεση στο Μιμάρ-Σινάν. Σε πρώτο πλάνο ο «Ήχος Πλάγιος Β» του Νεόδου...

νέα ροή στις πνευματικές σχέσεις των δύο χωρών. Η έκθεση «*SANAT, ΤΕΧΝΗ*», που λειτουργεί αυτές τις μέρες στην Κωνσταντινούπολη και που πρόκειται να μεταφερθεί το Νοέμβριο στην Αθήνα, αποσκοπεί στο να προτείνει τη συνοχή που πρέπει να φανερωθεί, μεταξύ της σκέψης και των προτάσεων του καλλιτεχνικού κόσμου, πάνω στο σχεδιασμό των καινούργιων οραμάτων της ανθρωπότητας, της κριτικής πράξης και της *πολιτιστικής δράσης.*

Το σκεπτικό της έκθεσης

Ένας από τους κύριους στόχους της έκθεσης «*SANAT, ΤΕΧΝΗ*» είναι, να επισημανεί με ιδιαίτερη έμφαση σήμερα, η βαθύτερη ησυχία του πνευματικού κόσμου, που αζητά να προσδιορίσει νέες ιδεολογικές συπώσεις και νέες βάσεις πολιτισμικής συεριφοράς, αντίρροπες ως προς τον κυρίαρπραγματισμό της εποχής. Κάτω από αυτο πνεύμα, τα τελευταία χρόνια, ορισμέκαλλιτέχνες έχουν αναπτύξει, μέσα από διαφορετική γλώσσα, μια ιδιαίτερη ισθησία όσον αφορά την αξία της μνήμης τα χαμένα οράματα.

Η Έφη Στρούζα μιλώντας για τη συγκεμένη επιλογή των Ελλήνων καλλιτεών παρατηρεί:

«Οι Έλληνες καλλιτέχνες, που συμμετέν στην έκθεση «*SANAT, ΤΕΧΝΗ*», έν επιλεχθεί με το σκεπτικό να παρουστεί η διερευνητική προσέγγιση της τέ από τους Έλληνες καλλιτέχνες στο ρύτερο ιστορικό της φάσμα. Από τη αετία του '60 και του '70, αντιπροσωτικά, με το Θόδωρο, τον Δημήτρη Αεινό και τον Γιώργο Σφήκα ξεκινά ένα α σκέψης από διαφορετικές γενιές και θητικές διαμορφώσεις, που άρχισε να ίνει την εικόνα της σύγχρονης εικαστιαναζήτησης των Ελλήνων με τη συηση στραμμένη προς την ελαχιστοποίης φόρμας και τη μεγέθυνση της έντις της τέχνης.

Οι καλλιτέχνες αυτοί αντιπροσωπεύουν μικρή αλλά επίλεκτη μερίδα ανθεκτιπορειών σκέψης, που κατά τη διάρ των διάφορων αναβιώσεων παλαιών αισθητικών μορφών, τη δεκαετία '80, επεξεργάστηκαν, με αυτονομία ματος και γλώσσας τη σημασία της ουργικής πράξης, προτείνοντας την νη, με διάφορους και ανεξάρτητους ξύ τους πλαστικούς χειρισμούς και τους συμπεριφοράς, σαν το συνδετικό μεταξύ της πολλαπλότητας των εναιών και αξιών, σε αντίθεση με το ματισμό που απεικόνιζαν τα διάφορα μοντέρνα κινήματα.

στάση αντίστασης στην ισοπέδωση τέχνης με τις κοινωνικές συντεταγμέπου ανέπτυξαν ορισμένοι από τους

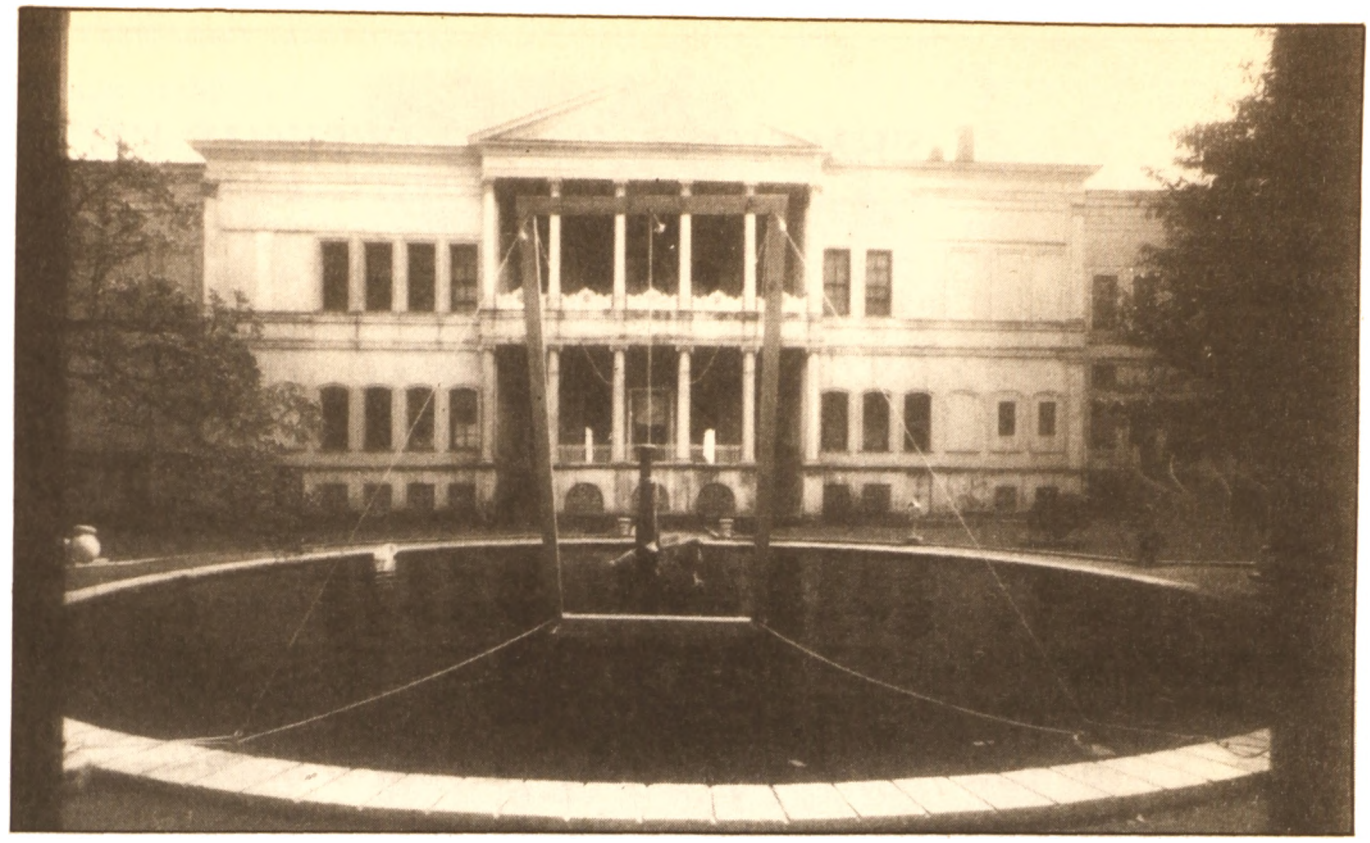

Έργο του γλύπτη Θόδωρου.

εκπροσώπους των προγενέστερων γενιών, συναντιέται, στις αρχές του '90, με ορισμένες από τις μεταγενέστερες και νεότερες εμφανίσεις στην ελληνική καλλιτεχνική σκηνή, που σαν κύριο και κοινό χαρακτηριστικό φέρουν την αντίληψη της τέχνης και της γλώσσας σα μέσου διατύπωσης και φανέρωσης της εξατομικευμένης σχέσης του ανθρώπου με τη Φύση και τον Πολιτισμό: η Νίκη Λιοδάκη, η Αιμιλία Παπαφιλίππου, ο Θεόδουλος και ο Μάριος Σπηλιόπουλος αντιπροσωπεύουν ορισμένες από τις πιο ενδιαφέρουσες και ζωτικές σκέψεις, στη σύγχρονη ελληνική καλλιτεχνική παραγωγή, γύρω από την ανανέωση του πνεύματος και της γλώσσας, ύστερα από τους μεταμοντέρνους μανιερισμούς.

Οι επτά Έλληνες καλλιτέχνες, με διαφορετικά γλωσσικά ιδιώματα, εδραιώνουν μια σχέση πρόκλησης ως προς τους κώδικες επικοινωνίας της μαζικής κουλτούρας, ενώ, ταυτόχρονα, θέτουν σαν πρόκληση στον εαυτό τους τη δημιουργία και σύνταξη μιας γλώσσας ποίησης μέσα σ' έναν υποθετικό —αλλά αισθητό— ολικό χώρο, χρησιμοποιώντας στοιχεία και σύμβολα του παγκόσμιου πολιτισμού σε τολμηρές συσχετίσεις και σε λογική συνάρτιση, συνάμα, με τα πρωτογενή χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης».

Απ' τη μεριά της η ιστορικός τέχνης Μπεράλ Μάντρα συμπληρώνει για την επιλογή των Τούρκων καλλιτεχνών: «*Σ' αυτή την έκθεση συγκεντρώσαμε την καλλιτεχνική παραγωγή πέρα απ' τα όρια της μοντέρνας ζωγραφικής και γλυπτικής. Τα έργα των καλλιτεχνών αυτής της έκθεσης έχουν απομακρυνθεί από το κίνημα του μοντερνισμού, αναζητώντας μια διεύρυνση των τρόπων έκφρασης και επίδρασης της τέχνης. Η οικονομική πολιτική και η μετατροπή των καταναλωτικών προτύπων της δεκαετίας του '60, έφερε ένα ισχυρό πλήγμα στο λυρισμό, την αφήγηση και τυποποίηση της νεότερης τέχνης στην Τουρκία. Τα αριστερά πολιτικά κινήματα της δεκαετίας του '70, επηρέασαν επίσης σε σημαντικό βαθμό την υιοθέτηση της κοινωνικής κριτικής στη ζωγραφική και γλυπτική, αλλά ο κοινωνικός ρόλος της τέχνης δεν βρήκε μεγάλη ανταπόκριση στην Τουρκία. Το φαινόμενο που ο Pierre Restany αποκαλεί «Το άλλο πρόσωπο της τέχνης», εμφανίστηκε στην Τουρκία στα μέσα της δεκαετίας του '60, αλλά απόκτησε μεγαλύτερη διάσταση μόνο μετά το 1980.*

Καθώς ο κόσμος δυτικά της Ελλάδας και της Τουρκίας συνεχίζεται να έλκεται από την Ανατολή, αυτό που θα συναντήσουν εδώ είναι αυτό που είχαν μεγαλύτερη ανάγκη να κατέχουν στην αρχή του αιώνα: την επιδέξια γνώση και δύναμη ν' αλλάζεις και να μεταμορφώνεις πράγματα, χωρίς απώλειες σε σχέση με το δικό σου παρελθόν και τη δική σου παράδοση. Η έκθεση αποκαλύπτει τη γνώση και τη δύναμη των λαών της περιοχής». Η κοινή έκθεση, σηματοδοτεί μια νέα εποχή σχέσεων ανάμεσα στους πνευματικούς ανθρώπους των δύο χωρών, ιδιαίτερη μάλιστα, απ' τη στιγμή που αυτή η εκδήλωση θα μεταφερθεί και στην Αθήνα. Να πιστέψουμε πως ό,τι δεν κατάφερε ως τώρα η πολιτική, θα μπορούσε να το φέρει σε πέρας η τέχνη;

Μπορεί να είναι μια αισιόδοξη πρόταση, ωστόσο, αυτή τη στιγμή αποτελεί μια πραγματικότητα, αφού η κοινή έκθεση των Ελλήνων και Τούρκων καλλιτεχνών έχει προσελκύσει πλήθος κόσμου κι έχει πυροδοτήσει συζητήσεις γύρω απ' την εξελικτική πορεία της εικαστικής παραγωγής των δυο γειτονικών χωρών.

Ο Λεβιάθαν και τα γκαβοντόλια

του Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου

Εκτός από τον Μέλβιλ υπάρχει και ο σκιαθίτης Αλέξανδρος Μωραϊτίδης· εκτός από τον καπετάν Αχαάβ και ο Βαρκαρογιάννης. Ένα ενδιαφέρον δοκίμιο συγκριτικής... «κητολογίας».

Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καί
εὐρύχωρος, ἐκεῖ ἑρπετά, ὧν οὐκ ἔστιν
ἀριθμός, ζῷα μικρά μετά μεγάλων·
ἐκεῖ πλοῖα διαπορεύονται, δράκων
οὗτος ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῇ
(Ψαλμ. 103 (104), 25-26)

Κυνηγώντας δέκα χρόνια τώρα τόν Μόμπι-Ντίκ, τήν Ἄσπρη Φάλαινα, χωρίς τό ἐκδικητικό πάθος τοῦ καπετάν Ἀχαάβ ἀλλά ἐξίσου ἐπίμονα καί ἐπίπονα, ὁ Α.Κ. Χριστοδούλου, ἕνας τρελός θεμιστοπόλος —γιά νά μετασχευάσω ἕναν στίχο τοῦ ἀγαπημένου του ποιητῆ— ἔσωσε τήν τιμή τῶν Ἑλλήνων φαλαινοθηρῶν καί ἔφερε στά νερά τοῦ Παγασητικοῦ καμακισμένο τόν ὑπέρογκο Λεβιάθαν τοῦ Χέρμαν Μέλβιλ. Μπορεῖ νά τοῦ κόψαν, ἀπό τόσες θάλασσες πού διέπλευσε, κάποια κομμάτια οἱ ἀναπόφευχτοι καρχαρίες, ὁ ὄγκος πάντως παραμένει μεγαλειώδης. Ὁ καμακιστής ἔχει ἀκόμα σκληρή δουλειά, ἀφοῦ τώρα πρέπει νά βγάλει τό λάδι τῆς φάλαινας, ὡστόσο μπορεῖ, σάν τό θαλασσινό γέρο τοῦ νεώτερου Ἀμερικανοῦ, νά ὀνειρεύεται ποῦ καί ποῦ λιοντάρια.

Ἴσως νά μήν εἶναι ἐντελῶς τυχαῖο πού βάλθηκε νά κυνηγάει τόν «Μόμπι-Ντίκ» ἕνας Βολιώτης. Δέν ἦταν ἀνήκουστοι καί ἀνίδωτοι σέ κοντινά νερά δράκοντες ἐμπαίζοντες αὐτοῖς:

«Τό ζείδωρον ἡλιακόν φῶς συνῃσθάνθησαν καί τά ἐν τῷ πυθμένι τέρατα κ' ἰδού ἐξάγουσι τάς βοώδεις κεφαλάς των, τά φοβερά κήτη, οἱ ὀγκώδεις, ὡς φουσκωμένοι ἀσκοί, φυσητῆρες, ζωντανοί πίδακες, ἀνατινάσσοντες εἰς ὕψος τήν θάλασσαν, πρωί-πρωί, ὡς νά λούωνται μετά συριστικοῦ κρότου τοῦ λάρυγγος καί τῶν χειλέων μέ γαργαρώδεις ἀνακογχυλιασμούς, γέροντος Τρίτωνος. Νομίζεις ὅτι θελγόμενα ὑπό τῆς λειότητος τοῦ πελάγους θέλουν νά πηλαλήσουν, ἵπποι θαλάσσιοι, κ' ἕνεκα τοῦ ὄγκου των βυθίζονται ἀσθμαίνοντα, ἄσθμα ὕστατον, ἀποπνικτικόν ἄσθμα, τῆς τελευταίας ἀγωνίας τόν γοερόν μυκηθμόν, ἐνῷ μετά πόνου ἐξέχει ἡ βόειος κεφαλή των, μέ δύο μεγάλα ἀγελάδος ἴματα, μιαρῶς ὑαλίζοντα, ἐν τῇ θαλασσινῇ ἐρημίᾳ. Καί ἀπό τό κακόν των πού σκάσουν θαρρεῖς, φυσοῦν καί ἀναρρίπτουν πρός τ' ἄνω βροχήν ρ γδαίαν τό κῦμα, μετά κρότου ἐκπωματιζομένων τεραστίων φι λῶν. Καί συναθροίζονται πέριξ των αἱ μικραί ταχύπτεροι ἀλκυ νες καί ἄλλα μαῦρα μακροτράχηλα θαλασσοπούλια, αἱ μελαφ Καλικαντζοῦναι, καί τά τσιμποῦν τ' ἀναίσθητα "γκαβοντόλια καί τά περιπαίζουν τ' ἀχρεῖα κήτη, τ' ἀπρόσιτα τοῦ Αἰγαίου θ ρία».

Δέν βρίσκω στό Ἱστορικό Λεξικό ποιό εἶναι τό ἔτυμο καί τό πίσημο ὄνομα πού ἔχουν τά «γκαβοντόλια» τοῦ Μωραϊτίδη. Κ παρά τίς ἰδιότητες πού τούς προσδίδει ὁ εὐαρέστως θαλασσοπορ «Μέ τά πανιά» Μωραϊτίδης —«ἀχρεῖοι, κήτη», «ἀναίσθητα «ἀπρόσιτα», καί, προπάντων, «τέρατα τῶν πυθμένων»— ὁ ἀν γνώστης, συμπλέοντας μέ ἴση ἡδονή ἀνάμεσα στόν ἄνω κυανο οὐρανόν καί στόν κάτω γλαυκόν τοῦ Αἰγαίου, δυσκολεύεται υἱοθετήσει τόν καταληκτικό χαρακτηρισμό «θηρία». Ὅλη ἡ π ράγραφος γιά τά «γκαβοντόλια» εἶναι ἐξίσου εἰδυλλιακή μέ τίς πόλοιπες τοῦ ταξιδιωτικοῦ ἀφηγήματος. Δέν ξέρω ἄν τό τεράστ μέτρο τῆς Ἄσπρης Φάλαινας καί τῶν ὠκεάνειων θαλασσῶν τ μεταβάλλει τά μωραϊτιδικά κήτη καί τό Αἰγαῖο σέ ποτάμι μέ ς λομούς, ὅμως παρά τήν ἀκριβέστατη περιγραφή τους, καμιά φ κη δέν αἰσθάνομαι ἀπό τήν παρουσία τους. Διορθώνω, πρός παρόν, τό «δράκοντες ἐμπαίζοντες αὐτοῖς» πού ἔγραψα παραπ νω· δράκοντες προσπαίζοντες φαίνονται. Πρός τό παρόν.

Παραθέτω ἕνα μικρό ἀπόσπασμα ἀπό παρόμοιες περιγραφ τοῦ Μέλβιλ: «Δέν θά μποροῦσε νά διακρίνει τίποτα ἐκτός ἀπό ναν ταραγμένο, πρασινωπό ἀφρό καί ἀραιές διάσπαρτες τοῦφ

πού αἰωροῦνταν ἀπό πάνω καί τίς σκορποῦσε ὕστερα σταβέντο ὁ ἀέρας, σά νά 'ταν, ἡ ἀνταριασμένη καταχνιά ἀπό ἀφρισμένα πελώρια κύματα. Ὁ ἀέρας ὁλόγυρα ἄρχισε ξαφνικά νά δονεῖται καί νά τρέμει θά λέγαμε, ὅπως ὁ ἀέρας πάνω ἀπό λαμαρίνες μέ θερμοκρασία ὑπερβολικά ὑψηλή. Κάτω ἀπό ὅλο αὐτό τό κατσάρωμα, ὅλο αὐτό τό κυμάτισμα τῆς ἀτμόσφαιρας, καί κάτω ἀπό ἕνα λεπτό στρῶμα νεροῦ ἐπίσης, ἀφήνοντας ὡστόσο κάποιο κομμάτι τους νά φαίνεται, κολυμποῦσαν οἱ φάλαινες. Οἱ τοῦφες ἀτμοῦ πού ἐφυσοῦσαν, καί ἦταν ἀπό ὅλα τά ἄλλα σημάδια τά πρῶτα πού ἔβλεπαν στό μάτι, ἔμοιαζαν μέ μαντατοφόρους πού προπορεύονταν γιά ν' ἀναγγείλουν τόν ἐρχομό τους...».

(Δέ θυμᾶμαι κανένα συγκεκριμένο σημάδι ἐκεῖνο τό μεσημέρι στή βόρεια ἄκρη τοῦ κρηπιδώματος τῆς Χαλκίδας, ὡστόσο, καθώς ἀποξεχασμένος κοιτοῦσα τή θάλασσα, ἔλαβα μιάν ἀκαθόριστη προειδοποίηση· τήν ἐπόμενη στιγμή τά νερά, λίγο πιό μπροστά ἀπό τούς φωτεινούς σημαντῆρες τῆς ἔμπασης, φούσκωσαν καί πρόβαλε ἕνας φυσητήρας. Ὥσπου νά συνέλθω εἶχε ξαναβουλιάξει καί μόνο μιά σαστισμένη φωνή παιδιοῦ ἀκούστηκε ἀπό τόν μῶλο, κάτω. Κανένας ἄλλος δέν εἶχε δεῖ τό κῆτος, πού ἀναδύθηκε ἀκόμα μιά φορά κάμποσες ἑκατοντάδες μέτρα παραπέρα, ὄχι μακριά ἀπό τήν πρύμη μιᾶς βάρκας, πού οἱ ἐπιβάτες της δέν ἔδειξαν νά τό πῆραν χαμπάρι. Ὕστερα δέν ξαναφάνηκε. «Κῆτος μεσημβρινό», σκέφτηκα παραλλάζοντας τή ἔκφραση τῆς Γραφῆς, πού ὁ Μέλβιλ, θαρρῶ, θά ἄφηνε ἀπαλλαχτη. Ὧρες ὧρες ἀναρωτιέμαι: τό εἶδα ἢ δέν τό εἶδα;).

★ ★ ★

Στήν σελίδα 357, πολύ προτοῦ φανεῖ ὁ πίδακας τοῦ Μόμπι-Ντίκ, διάβασα τά παρακάτω καί ἦταν φυσικό νά σκεφτῶ τόν Βαρκαρογιάννη, ἥρωα τοῦ ὁμώνυμου διηγήματος τοῦ Μωραϊτίδη:

«Κατόπιν, κι ἐνῶ βρισκόμαστε σέ μεγάλη ἀναστάτωση ὅλοι, κάποιο ἀόρατο μᾶς ἔσπρωξε ἀπό πίσω, ἐνῶ ἀπό μπροστά ἡ βάρκα ἄρχισε νά χτυπάει πάνω σέ μιά ξέρα· τό πανί γκρεμίστηκε καί μέ τό πάταγο τό πῆρε ὁ ἀέρας· μιά ριπή ἀπό ζεματιστό ἀτμό τινάχτηκε ψηλά, δίπλα μας ἀκριβῶς· κάτι ὑπῆρχε κάτω ἀπό τή βάρκα πού στριφογύριζε κι ἀναπηδοῦσε λές καί γινόταν σεισμός ἀπό κάτω μας (...)».

Ἡ συγγενική περικοπή τοῦ Μωραϊτίδη εἶναι ἡ ἑξῆς:

«Αἴφνης ἐκεῖ ὁποῦ ὁ Βαρκαρογιάννης, ἔξαλλος ἀπό τήν ὀργήν κατά τῶν δελφίνων, οὕς ἐθεώρει ἀσπόνδους ἐχθρούς του, ἀφήνει ὁλοτελῶς τήν ἀπόχην ἤρχισε μέ ἕνα κάμακα νά φοβερίζῃ αὐτούς, αἰσθάνεται μίαν σεισμικήν κίνησιν τῆς λέμβου του, ἥτις ἀμέσως ἐπάνω εἰς τό κῦμα, μίαν στιγμήν μετέωρος, ὡσάν κάποιος γίγας μοχλός νά τήν ἀνεσήκωσε νά τήν ἀνατρέψῃ, ἤ Τρίτων κατοικος νά ἔβαλε κάτωθεν τήν ὠμοπλάτην του νά τήν βάλῃ εἰς τούς ὤμους του ὡσάν νά ἦτο ἀπό κέλυφος».

Καί ὁ Μέλβιλ τῶν νοτίων θαλασσῶν καί ὁ Μωραϊτίδης τοῦ Βορρᾶ τοῦ τῆς Σκιάθου προετοιμάζουν τήν τελική καταστροφή. Φυσικά, ὅσα χωρίζουν τό διήγημα «Βαρκαρογιάννης» ἀπό τό μυθιστόρημα «Μόμπι-Ντίκ», τη φάλαινα Μόμπι-Ντίκ ἀπό τό φυσητῆρα τοῦ Αἰγαίου, καί τόν ψαρά τῆς ζαργάνας Βαρκαρογιάννη ἀπό τόν ὁρκισμένο φαλαινοθήρα καπετάν 'Αχαάβ, δέν εἶναι μόνον ὁ ὄγκος καί τό βάθος τῆς ὀργῆς. Παρ' ὅλες ὅμως τίς οὐσιώδεις καί οὐσιώδεις διαφορές, ὑπάρχει μιά κοινή σκοτεινή μοίρα, πρός τήν ὁποία φέρονται ἀκατάσχετοι καί ὁ Νανταικετιανός καί ὁ Σκια-

Ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

θίτης. Θαλάσσια σκοτεινή μοίρα. Καί ὁ 'Αχαάβ καί ὁ Βαρκαρογιάννης λαβαίνουν ἔγκαιρα σημάδια τοῦ ἐπερχόμενου τέλους, ἀλλά τά παραβλέπουν, ὁ 'Αχαάβ συνειδητά καί ὁ Βαρκαρογιάννης μισοσυνειδητά. Οἱ καπετάνιοι τῶν ἄλλων φαλαινοθηρικῶν, προπάντων τῆς «Ραχήλ», πού εἶναι χρησμός ἐξηγημένος, καί οἱ ἀξιωματικοί τοῦ 'Αχαάβ τόν ἀποτρέπουν ἀπό τό κυνήγι τῆς Ἄσπρης Φάλαινας. Παρόμοια χρησμολογεῖ εὐκρινῶς ἡ καλόγρια θετή μάνα, καί ζωντανή καί νεκρή, προσπαθώντας νά κρατήσει τόν Βαρκαρογιάννη μακριά ἀπό τό ἀπειλητικό στοιχεῖο, τή θάλασσα: «Ναί! Νά μήν πάγῃς ἀπόψε, παιδί μου, στήν ζαργάνα, τοῦ ἔλεγεν ἡ φωνή ἡ τρομακτική. Νά μή πάγῃς. Ἄν θέλῃς τό καλό σου, νά μήν ὑπάγῃς ἀπόψε. Σοῦ τό εἶπα καί σοῦ τό ξαναλέγω: 'Αγάπησες τήν θάλασσαν, ἀλλά ἡ θάλασσα τρώγει ἀνθρώπους...».

Περιττεύει νά παραθέσω ἀπό τόν «Μόμπι-Ντίκ» ἀνάλογες παραινέσεις. Ὁ καπετάν 'Αχαάβ εἶναι πεισματικότερα κουφός ἀπό τόν Βαρκαρογιάννη. Ἄν ὅμως κλείνουν μέ κερί τ' αὐτιά τους —ὁ Βαρκαρογιάννης μοιάζει νά τά ξεφράζει ποῦ καί ποῦ— δέν εἶναι καί βουβοί. Ἡ διάνοιά τους φαίνεται ἀμετάτρεπτη καί ἡ φορά τους στά σαγόνια τῆς θάλασσας ἀκατάσχετη, «εἴχελοι μολυβδαίνῃ» τραβοῦν πρός τό βυθό —ἤ τήν ἄβυσσο— ἐντούτοις καί ὁ Βαρκαρογιάννης, ἁπλοϊκά καί ὁ καπετάν 'Αχαάβ, περιπλοκότερα, συζητοῦν μέ τήν ψυχή τους ὥς τήν τελευταία καί ὁριστική πράξη. Καί ἐδῶ βέβαια τηροῦνται οἱ ἀναλογίες: στόν σκιαθίτη διηγηματογράφο ὁ πρῶτος σεισμός τῆς βάρκας ἀπέχει ἀπό τήν τελική της ἀνατροπή μιάμιση σελίδα, ἐνῶ στόν ἀμερικανό μυθιστοριογράφο χρειάζονται κάπου πεντακόσιες πενήντα. Οἱ ἀποστάσεις εἶναι σύμμετρες (ὅπως σύμμετροι εἶναι καί οἱ ὄγκοι τῶν θαλασσινῶν δρακόντων) πρός τίς θάλασσες τοῦ Βαρκαρογιάννη καί τοῦ καπετάν 'Αχαάβ.

Ἔγραψα ὅτι ἡ διάνοιά τους φαίνεται ἀμετάτρεπτη καί βλέπω ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά τό ἀνακαλέσω γιά τόν Βαρκαρογιάννη:

«'Αλλά μετ' ὀλίγον ἐπαναλαμβάνεται πάλιν ἡ θρηνώδης κραυγή, ὡσάν παρατεταμένος ὀλολυγμός φωνῆς γυναικείας, νηρηίδος τινός κλαιούσης ἐν τῷ πελάγει:

»Γύρισε, παιδί μου! γύρισε γρήγορα πρός τό λιμάνι!

»Ἔφριξεν ὁ Βαρκαρογιάννης. Τοῦ ἐφάνη ὅτι ἀνεγνώρισε τήν φωνήν τῆς τροφοῦ του.

»Ἡ κραυγή ἀντήχησε καί τρίτην φοράν κυλισθεῖσα φοβερῶς ἐπάνω εἰς τό καταγάλανον πέλαγος:

»Ἀγάπησες τήν θάλασσαν, παιδί μου, μά ἡ θάλασσα τρώγει ἀνθρώπους! Συνεταράχθη ὁλόκληρος. Ἔσπευσε νά στραφῆ πρός τόν λιμένα...».

Στόν Μέλβιλ ὁ ὁλολυγμός στό πέλαγος εἶναι τό ἀρμένισμα τοῦ φαλαινοθηρικοῦ «Ραχήλ», πού ὁ καπετάνιος του ἔχασε τό δωδεκάχρονο ἀγόρι του ἀπό τόν Μόμπι-Ντίκ: «Ἀπό τήν πορεία του, πού ἦταν διαρκῶς ὅλο στάσεις· ἀπό τό πονεμένο του ἀρμένισμα, πού ἦταν ὅλο ζίγκ-ζάγκ, ἔβλεπε κανείς καθαρά πώς τό πλοῖο αὐτό, πού θρηνοῦσε σκορπώντας δάκρυα μαζί μέ τούς ἀφρούς, ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι ἀπαρηγόρητο. Ἦταν ἡ Ραχήλ πού θρηνοῦσε γιά τά παιδιά της, γιατί δέν ζούσανε πιά». Εὐαγγελικά: «Ραχήλ κλαίουσα τά τέκνα αὐτῆς, καί οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί» —ἡ «θρηνώδης κραυγή» καί τό «κλαιούσης ἐν τῷ πελάγει» τοῦ Μωραϊτίδη.

Παρόμοια δυσοίωνη μέ τήν τελευταία ἀνθρώπινη φωνή πού ἀκούει ὁ Βαρκαρογιάννης εἶναι ἡ «κακοσήμαδη φωνή πίσω ἀπό τό αὐλάκι» τοῦ «Πίκουοντ»: «Ἔ, ξένοι, μάταια ἀποφεύγετε τήν θλιβερή κηδεία μας· ἁπλῶς γυρίσατε πρός τό μέρος μας τό καλκάνι σας, γιά νά μᾶς δεῖξετε τήν κάσα σας!».

Ὁ καπετάν Ἀχαάβ, μ' ὅλες τίς κακοσήμαδες φωνές καί τά συναπαντήματα μέ ἀπαρηγόρητα καράβια, δέν στρέφει τήν πλώρη πρός τό λιμάνι τοῦ Νάντακετ, τῆς γενέθλιας γῆς. Ὁ Βαρκαρογιάννης, ἀντίθετα, «ἔσπευσε νά στραφῆ πρός τόν λιμένα».

Ὑποθέτω ὅτι οἱ ἀναγνῶστες τοῦ «Μόμπι-Ντίκ» θά αἰσθανθοῦν ἀπογοήτευση, μέ τήν *τροπή* τοῦ Βαρκαρογιάννη. Ἀφοῦ τό τέλος του εἶναι προδιαγεγραμμένο, γιατί ὁ Μωραϊτίδης τόν καταδικάζει στήν μικροψυχιά τῆς σπουδῆς νά γυρίσει στό λιμάνι; Δέ θά ἦταν πολλαπλά τελεσφορότερο νά τόν ἀφήσει νά συναντήσει τή μοίρα του, τήν *ἀνατροπή* του, δίχως ἀνώφελες μανοῦβρες, ἀκριβῶς ὅπως ὁ καπετάν Ἀχαάβ, κράμα ἐπικοῦ καί τραγικοῦ ἥρωα;

Ἀπό ἀνάλογη δειλία ἀφήνω ἀναπάντητο τό ἐρώτημα καί συνεχίζω τό κείμενο τοῦ Μωραϊτίδη:

«Ἀλλ' ἕως οὗ πιάσῃ τά κωπία ἐξερχόμενος ἀπό τό χαβούνι τῆς πρῴρας, νέος σεισμικός τῆς λέμβου συγκλονισμός ἀπό τῆς τρόπιδος κάτω ἀνέτρεψεν αὐτήν. Ὁ Βαρκαρογιάννης εὑρέθη τότε ὑπό τήν κοιλίαν τῆς λέμβου, ἐνῶ συγχρόνως εἶχε *ξενερίσει* ἀπό τό ἀντίθετον μέρος φοβερός φυσητήρ, ἀπό τά λεγόμενα *γκαβοντόλια* τά ὁποῖα παραπλέουσι τόν Ἄθωνα καί τό Θρακικόν πέλαγος, φυσῶν μέ χρότον καί ἐξακοντίζων ὡς ἀτμόν τήν θάλασσαν εἰς ὕψος, ὑπερηφάνως προχωρῶν διά τό κατόρθωμά του. Ἡ ἀγέλη τῶν δελφίνων ἐξηφανίσθη πάραυτα καθώς καί ἡ ζαργάνα μέσα εἰς τήν μαύρην ἐκείνην σκοτίαν· διότι ἀφοῦ ἀπεσβέσθη τό πυροφάνιον, διεσπάρη καί αὐτή ἐδῶ καί ἐκεῖ μέσα εἰς τήν σχηματισθεῖσαν δίνην τῆς ἀνατραπείσης λέμβου καί τούς ἀφρούς ὁπού ἐξεσφενδονίζοντο ἐν χρότῳ ἀπό τοῦ τεραστίου *φυσητῆρος*.

»Ὁ Βαρκαρογιάννης καί ἄλλην φοράν συνέβη νά πάθῃ τοιαύτην αἰφνιδίαν ἀνατροπήν τῆς λέμβου του, ἀλλά μικρός ὡς ἦτο μέ ὅλην τήν ἀταραξίαν του ἐκαβαλλίκευσεν ἐπάνω εἰς τήν τρόπιν καί μέ κάποιαν σανίδα τοῦ ναυαγίου ὁποῦ ἐπρόφθασε νά ἐναγκαλισθῇ εἰσῆλθεν εἰς τόν λιμένα νικητής καί τροπαιοῦχος. Ἀλλ' αὐτήν τήν φοράν ἦτο ὁ δυστυχής, ὡς εἴπομεν, μέσα εἰς τό χαβούνι τῆς πρῴρας μέχρι ὀσφύος, ἔχων οὕτω ἐξησφαλισμένους τούς πόδας του στερεώτατα, καί προσπαθῶν μέ τόν κάμακα νά ἀπομακρύνῃ τούς δελφῖνας, ἐνῷ μέ τήν δεξιάν του βαστάζων τήν ἀπόχην εἰργάζετο εἰς τήν ἄγραν. Εὑρεθείς λοιπόν ὁ ταλαίπωρος οὕτω ὡς μέ ἄλυτα δεσμά δεδεμένος, δέν ἠμπόρεσε νά κάμῃ καμίαν χρῆσιν τῆς τόλμης, καί μετ' ὀλίγον σπεύσαντες οἱ ἄλλοι ἁλιεῖς ἐπί τόπου, προαισθανθέντες τό δυστύχημα ἀπό τήν αἰφνιδίαν κατάσβεσιν τοῦ πυροφανίου, ἐξήγαγον αὐτόν μετά κόπου πολλοῦ, ὕστερον ἀπό ἀρκετήν ὥραν, νεκρόν, ἄπνουν, πνιγμένον μέσα στό χαβούνι του.

»Τό θαλάσσιον τέρας περιετριγύριζεν ἀκόμη εἰς τήν ἰδίαν θέσιν σχηματίζον κύκλους μέ τήν φοβερήν οὐράν του, πολλῶν πήχεων κατά τό μῆκος, ἐνῷ ἀπό τήν κορυφήν τῆς ζοώδους τεραστίας κεφαλῆς του ἐξεσφενδόνιζεν εἰς ὕψος τήν ἄχνην τῶν χυμάτων».

Τό ἀπόσπασμα περιγράφει συνοπτικά —ἀλλά, θά ἐπιμείνω, μέ πολλή ἀκρίβεια— ὅσα μέ ἐπικό τρόπο ἐξιστορεῖ ὁ Μέλβιλ σέ τρία τελευταῖα κεφάλαια, πού ἀφηγοῦνται τίς ἰσάριθμες μέρες τῆς τελικῆς μάχης. Ἂν ἀποφεύγω ν' ἀντιγράψω παρόμοιες πρός τό ἀπόσπασμα τοῦ Μωραϊτίδη περικοπές τους, τό κάνω ὄχι ἀπό τήν ἰδιοτελή πρόθεση νά παρακάμψω τίς ἀναπόφευκτες συγκρίσεις καί τή συνακόλουθη μείωση τοῦ διηγηματογράφου ὡς «ἀ-συνείδητος», καί ἄρα «ἄδοξος», καί συνεπῶς «δίχως νόημα». Ὁ θάνατος τοῦ Βαρκαρογιάννη θά ἦταν, ὑποθέτω, ἡ βαρύτερη ἐπί κρίση καί, κάπως ἐλαφρότερη ἴσως, τό ἐξίσου ἄδοξο τέλος τοῦ φυσητήρα), ἀλλά ἐπειδή τά κεφάλαια αὐτά δύσκολα ἀποθραύονται

Ἀπό τό ἄρθρο τῆς κ. Μ. Θεοδοσοπούλου («ΑΝΤ 481/13.12.1991) μαθαίνω ὅτι οἱ μελέτες γιά τόν «Μόμπι-Ντίκ» εἶναι πιά εὐθέως ἀνάλογες μέ τή Φάλαινα στίς διαστάσεις. Ὑποθέτω ὅτι οἱ δεινοί εὐρωπαῖοι καί ἀμερικανοί ἑρμηνευτές βλέπουν στό πρόσωπο τοῦ καπετάν Ἀχαάβ ἕναν ἰδιότυπο Προμηθέα πού ἀντιπαλεύει, παθιασμένος καί ἐν ἐπιγνώσει τοῦ τέλους, μέ τό Κράτος καί τή Βία τοῦ ὠκεανοῦ —καί μέ ὅ,τι αὐτά συμβολίζει· ἐνδέχεται ἄλλοι νά τόν ἀντιμετωπίζουν ὡς ἕναν Ἰωνᾶ πού ἀπό τήν ἀνάποδη, πού δέν δέχεται παθητικά νά τόν καταπιεῖ ποβρύχιος δράκων κατά θεϊκή ἐντολή· ἢ ἀντίθετα, ὡς ἔμβρυο νηπιάζοντα Ἰωνᾶ πού κατά βάθος ἐπιθυμεῖ ἕνα καί μόνο, νά στρέψει στή θαλασσινή μήτρα, ὅθε προῆλθε. (Ξεκάρφωτα ἐδῶ ποψιθυρίζω τούς στίχους τού πάλαι ποτέ λιμενάρχη Εὐρίπου

Θεέ καί Κύριέ μου,
Σύ τόν Ἰωνᾶ σου, π' ἅρπαξες —τί χρόνοι!—
στήν κοιλιά τοῦ κήτους —κι ἡ βουλή σου φτάνει—
πάρ' την ἀπό μέσα —μέσ' ἀπ' τό λιμάνι,
πάνω ἀπ' τό μπαλκόνι...).

Ὡς Ἕλληνας καί ὁμόγλωσσος τοῦ ποιητῆ τοῦ «Πόρφυρα» βαίνω τό θάρρος νά συνοψίσω ὅλο τό μυθιστόρημα στό στίχο

Ἡ Κόλαση πάντ' ἄγρυπνη σοῦ στήθηκε τριγύρου

δίχως νά λησμονῶ πώς ὁ καπετάνιος τοῦ «Πίκουοντ» φαινότατα τήν ἀναζητάει ἐπίμονα, ἴσως γιατί ἀντικαθρέφτιζε, ἄς εἶναι παραμορφωμένον, τόν *ἄνω βυθόν* πού ἔλεγε ὁ ἄλλος Σκιαθί

Δέν τολμῶ νά προχωρήσω παραπέρα, εἶμαι ἀδέξιος στίς μηνεῖες. Παραιτοῦμαι καί ἀπό τόν πολύ πιό βολικό —θά ἔλεγα εὐθύγραμμο— «Βαρκαρογιάννη». Εἶναι ἀρκετό ὅτι οἱ τύχες τοῦ δίσημα *πολύτροπου* καπετάν Ἀχαάβ μέ πῆ κίνησαν νά ἀνασκοπήσω τήν μωραϊτιδική κητολογία, πού θά λάθος νά τήν ἐκλάβουμε ὡς φυσική ἁπλῶς ἱστορία. Καί θά λ ριάζω γιά κέρδος, ἄν ἕνας καί μόνο ἀναγνώστης αὐτοῦ τοῦ πτοῦ ἀναζητήσει τόν Βαρκαρογιάννη (θαλασσινόν ὅμορο Α.Κ. Χριστοδούλου), ταπεινό ψαρά τῆς ζαργάνας πού ἡ ζωή ἀναποδογυρίστηκε μέσα σ' ἕνα ἀνοιγοκλείσιμο ματιοῦ.

Μένει γιά εὐθετότερο καιρό ἕνα ὑπόλοιπο παπαδιαμαντικῆς πεντζικικῆς μικροκητολογίας.

Κριτικάροντας τον Ιωάννη Κακριδή

του Γρηγόρη Κωνσταντινόπουλου

Οι θέσεις του Ι. Κακριδή για το Μακρυγιάννη, τον Καζαντζάκη, το δημοτικό τραγούδι, η αγνόηση σημαντικών Νεοελλήνων ποιητών, οι διακηρύξεις του περί της γλώσσας που «βαδίζει κατά κρημνών», γίνονται αφορμή για το κριτικό σημείωμα στις θέσεις του μεγάλου δασκάλου που ακολουθεί:

ριν από λίγο η πνευματική Ελλάδα έδωσε τον τελευταίο ασπασμό με πολλή θλίψη και περισσότερη σκέψη α μεγάλη μορφή της γενιάς που χάνε-τις ημέρες μας, το σπουδαιότερο *ελλη-* (Φιλόλογο) και *αγωνιστή* για την ρωση ως επίσημης γλώσσας της «δη-ής» στον ελληνικό κόσμο, τον *Ιωάννη* ιδή.

χα το προνόμιο να τον παρακολουθήσω αύρα εκείνα χρόνια της κατοχής στο πιστήμιο της Αθήνας, να γίνω κοινω-ης φωτισμένης διδαχής του, να ιδώ να τώνονται εμπρός μου οι μεγάλες μορ-ου κλασικού κόσμου, να λάβω μέρος οντιστήριο με θέμα τον ομηρικό ύμνο Απόλλωνα, που παρέδιδε στο σπίτι του ίας Σμύρνης, σαν σε κρυφό σχολειό, ο το πλάτος και το βάθος, που προ-ύσε να παρουσιάσει στηριζόμενος κυ-στη «μορφολογική» ανάλυση ωστη τότε σε εμάς— του κειμένου. α το ύπατο σημείο της κακριδικής «Ε-ιας» το χειμώνα του 1941/2 ήταν η λυψη του «Οιδόποδα Τυράννου», ό-ον δίδασκε, χρησιμοποιώντας, εκτός λλων, το μεταφραστικό άθλημα του ρη, συμπληρωμένο με δικές του πα-ήσεις και συμπληρώσεις.

κάποιους λιγοστούς φοιτητές, η πα-ι του Κακριδή ήταν η ανακάλυψη ενός υ» φιλολόγου, που, κάπου και κάπο-ι όμως πάντοτε, προχωρούσε πιο πέ-ό το Συκουτρή. Τόσο η μνήμη του Συκουτρή όσο και ο ολόσωμος Κακριδής είχαν απαλείψει από το σπουδαστικό μας ορίζοντας ως φιλολόγους και καθηγητές τα αποστεωμένα εκείνα γερόντια, που ανέβαιναν ακόμα στις έδρες της «Φιλοσοφικής», εννοώ τους ανεκδιήγητους «τῇ πιέσει τῆς δικτατορίας —η οποία ήταν πιο φωτισμένη απ' αυτούς— ψηφίσαντας» τη μετάθεση του Κακριδή στην Αθήνα: τον περιδεή Χατζή και τον «παραλίγο» Κοντικό, Πεζόπουλο. Αυτούς τους είχαμε ξεγράψει από τότε που «εδίωξαν μέχρι θανάτου» το Συκουτρή. Ήταν οι ίδιοι που αργότερα κίνησαν τα νήματα εκείνης της δίκης εναντίον της γλωσσικής «αποκοτιάς» του Κακριδή. Σημειώνω εδώ την αγαλλίαση που αισθάνθηκα αργότερα ακούγοντας στη Γερμανία έναν καθηγητή να εκθειάζει το έργο του Έλληνα δασκάλου μου.

Δεν είμαι αρμόδιος να γράψω παρά μόνο για κάποιες πτυχές του έργου του μεγάλου Έλληνα ελληνιστή, οι οποίες άπτονται των απόψεών του μόνο για τη σημερινή γλωσσική πραγματικότητα. Σε ένα μονόλογό του, ο Κακριδής, με όλη την οξύνεια και την οξύτητά του προσπάθησε, και ίσως κάποιους έπεισε, πως μεταξύ των άλλων, σήμερα η γλώσσα «βαδίζει κατά κρημνών», επειδή δεν υφίσταται πλέον η μεγάλη χοάνη, ο λαός, για να πάρει στο στόμα του τις τόσες ξενόφερτες λέξεις, που μας κατακλύζουν, να τις μετατρέψει σε «κλιτές» και να τις εξελληνίσει. Βέβαια, ο Κακριδής, ως μεγάλη ζωντανή, ανήσυχη και υπεύθυνη προσωπικότητα της μεγαλοαστικής ή και απλά της αστικής γενιάς του, διαπνεόταν από το «λαϊκόστροφο» πνεύμα, που θεοποίησε το «γλωσσικό» Μακρυγιάννη, αυτόν που σήμερα δεν ξέρουμε πόσο είναι γνήσιος, και «συνεργάσθηκε» με τον άλλο ζηλωτή του «λαϊκού», τον εξεζητημένο Καζαντζάκη, στη δι' αλληλογραφίας μετάφραση εκείνου του κατασκευάσματος, που υποτίθεται ότι θα έκανε κτήμα του «λαού» την εποποιία του Ομήρου. «Ὠδιναν ὀρη και ουδέν ἐτεκον». Ο Κακριδής, εκτός από τις άλλες θεωρητικές του θέσεις για το δημοτικό τραγούδι, κατέφευγε σε αυτό, εκλαμβάνοντάς το ως κύρια γλωσσική πηγή του νέου ελληνικού λόγου, παραγνωρίζοντας την «προαστική» του υπόσταση και υφή. Αυτός ο ως το μεδούλι αστός δεν πήρε στα χέρια του το ίδιο εργαλείο, που τον ανέδειξε διεθνώς ως έναν από τους πρώτους σύγχρονους ελληνιστές, δηλαδή τις ερευνητικές και ερμηνευτικές προσπάθειες των Ευρωπαίων, πώς να το κάνουμε, «αστών» της επιστήμης. Δεν έστρεφε ο μεγάλος φιλόλογος την προσοχή του στον κυριότερο άθλο της ίδιας της γενιάς του, στη σύγχρονή του ποίηση, που «αστικοποίησε» την ελληνική τέχνη και ιδιαίτερα το λόγο. Δεν αναφέρθηκε στον Ελύτη, το Ρίτσο, το Σεφέρη και κυρίως στον Εμπειρίκο και τον Εγγονόπουλο, ούτε στον —εκτός χρόνου— γλωσσικό Καβάφη και τόσους άλλους ποιητές και συγγραφείς. Και δεν πρέπει να απορεί κανείς όταν διαπιστώνει ότι διέφυγε του μεγάλου ελληνιστή και μεταρρυθμιστή Κακριδή το τόσο σημαντικό τούτο μέσο, του προ και μεταπολεμικού αγώνα για τη γλώσσα, των σύγχρονών του πνευματικών ανθρώπων. Γιατί δεν υπολόγισε ο Κακριδής ούτε την ουσιαστική συμβολή των λίγων —πάντα είναι λίγοι οι «εκλεκτοί»— σύγχρονων άμεσων ή έμμεσων διαδόχων του, είτε αυτοί διδάσκουν από πανεπιστημιακή έδρα, είτε αγωνίστηκαν —και κάποιοι αγωνίζονται ακόμη —στα Γυμνάσια και τα Λύκεια.

Εγώ δεν ξεχνώ επίσης ότι δεν εκτίμησε ούτε την επίδραση, που είχε το δικό του φιλολογικό και μεταρρυθμιστικό έργο για τα σύγχρονα νιάτα, που χαίρονται —όσοι θέλουν και επιθυμούν— σε πολύ μεγάλη κλίμακα τόσο τον αρχαίο πλούτο της γλώσσας μας, όσο και της νεοελληνικής ζωής τα αγαθά, με τρόπο ζωντανό και εποπτικό, όπως τα δίνουν σήμερα τα καθιερωμένα από τον ίδιο διδακτικά βιβλία, και οι — όσοι υπάρχουν— φωτισμένοι δάσκαλοι.

Οι βάσεις και οι προϋποθέσεις για σωστή, αληθινή, ζωντανή κλασική παιδεία έχουν μπει ήδη και είναι σύγχρονες και στέρεες. Τώρα χρειάζεται να γίνει μια βαθύτερη «μεταρρύθμιση», εκείνη που είναι και δυσκολότερη: *η πνευματική ανάταση* των δασκάλων. Και στον τομέα αυτό θα βοηθήσουν οι μνήμες του μεγάλου φωτισμένου ελληνιστή, όταν οι νέοι πανεπιστημιακοί και γυμνασιακοί δάσκαλοι συνεχίσουν να εμπνέονται από τον ενθουσιασμό, την πίστη και τη γνώση του αρχαίου κόσμου, που διακατείχαν τον Κακριδή.

ρηγ. Κωνσταντινόπουλος. τ. Γενικός ρος Αρχαιοτήτων. είναι Διδάκτωρ της οσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου νών και επίτιμος Διδάκτωρ του επιστημίου του Münster.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ Κ

ΤΕΛΕΤΕΣ ΜΥΗΣΗΣ

Η ζωγράφος Βάνα Ξένου παρουσιάζει αυτές τις μέρες έκθεσή της στην γκαλερί «Επίκεντρο», στην Πάτρα.

ΤΟ «ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ» είναι η μοναδική μοντέρνα γκαλερί αυτής της μεγάλης και ζωντανής πόλης. Οι γκαλεριστες που με πολύ κουράγιο την διευθύνουν τα δυόμισι χρόνια ζωής της, φιλοδοξούν να της δώσουν διεθνή χαρακτήρα. Με εμπιστοσύνη και επιμονή θέτουν τους τοίχους, το πάτωμα, ακόμη και το υπέδαφος της γκαλερί τους στην διάθεση συγχρόνων καλλιτεχνών ενθαρρύνοντας και τις πιο τολμηρές πρωτοβουλίες. Έτσι ο Αληθινός έσκαψε την γκαλερί σε τέσσερα μέτρα βάθος, ο Τότσικας πυρακτώνοντας σίδερα την μετέτρεψε σε εργαστήριο του Ηφαίστου και ο Τσόκλης την γέμισε με την τεράστια ωοειδή χιβωτό του. Πανεπιστημιακοί και άλλοι συλλέκτες και φιλότεχνοι της Πάτρας προσπαθούν να φανούν άξιοι τέτοιων θαυμάτων, όσο για τους υπόλοιπους Πατρινούς θα πρέπει να είναι αμήχανα περήφανοι που έχουν στον τόπο τους μια τέτοια πηγή πρωτοποριακής καλλιτεχνικής πληροφόρησης.

Τούτη την φορά η πρωτοβουλία δόθηκε σε μια ζωγράφο της οποίας το αντικείμενο θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε προσιτό και σε ευρύτερο κοινό. Η **Βάνα Ξένου** έχει οράματα εμπνευσμένα τις περισσότερες φορές από την λογοτεχνία. Μελέτες σε βιβλιοθήκες, ανακαλύψεις εκδόσεων και σπανίων κειμένων αποτελούν το πνευματικό υλικό που εξάπτει την φαντασία της και την οδηγεί σε εικόνες που με την εμμονή της επανάληψης και της εμβάθυνσης παίρνουν την διάσταση προσωπικών μύθων. Έτσι μια πρώτη δουλειά της Ξένου αφιερώθηκε στην γυναίκα - παιδί του Λ. Κάρολλ, μια άλλη στην Λουκρητία. Το γυναικείο κορμί στο κέντρο αυτής της δημιουργίας γίνεται πλανήτης και γαλαξίας, σύμβολο και σημείο αναφοράς μιας κοσμογονίας. Η μεγάλη φρίζα από γυμνά γυναικεία σώματα που παρουσιάζει στην έκθεση παίρνει εντονότερα το νόημά της μέσα από τις αναφορές του μύθου της Περσεφόνης: σκοτάδι - φως, ζωή - θάνατος - αναγέννηση, αδέσμευτη ροή χρόνου, γίνονται για την Ξένου αφορμή ονειροπόλησης. Μια αρχετυπική μορφή μητέρας και κόρης, ιέρειας και ιεροφάντισσας θα την οδηγήσει στο όραμα των Ελευσινείων Μυστηρίων.

Έτσι λοιπόν η Βάνα Ξένου ονειρεύτηκε τα τέρατα και τα σημεία της εποπτείας. Ένα μωσαϊκό από μικρούς πίνακες όπου αιδοία αναδύονται σαν κρίνα, φίδια και τροχοί εικονογραφούν τους κύκλους της ζωής, Κέρβεροι, προτομές και άλλες συμβολικές φιγούρες συνθέτουν ένα μαγικό αλφάβητο όπου κυριαρχεί η χαρά του χρώματος, της διαφάνειας και της συνθετικής δεξιοτεχνίας. Η Βάνα Ξένου πραγματοποίησε κι αυτή την δουλειά της με ακουαρέλλα σε χαρτί. Από χρόνια επιδίδεται σε αυτή την αλχημεία: μέσα σε μια λίμνη νερού, στρώματα χρώματος υπερτίθενται δημιουργώντας θολές υγρές επιφάνειες που από μέσα τους αναδύονται μορφές. Το ζωγραφικό αντικείμενο γλύφεται, χωνεύεται, μετουσιώνεται και τελικά επιβιώνει μέσα από τις γοητευτικές παραισθήσεις μιας αρχέγονης μνήμης.

Ευρυδίκη Τρισόν - Μιλσανή

Με αίτημα την ανίχνευση των προσδιορισμών του χώρου, σχετικά με την οπτική αντίληψη, την οφθαλμαπάτη και την πλαστική ανάπτυξη των επιπέδων τους, ο Χάρης Κοντοσφύρης δημιούργησε στην γκαλερί ΔΕΣΜΟΣ, το δικό του «περιβάλλον», με πρόθεση να λειτουργήσει σαν μια γλυπτικά αρχιτεκτονημένη μηχανή.

ΑΠΟ ΤΗΝ πρώτη του ήδη συμμετοχή στην *Biennale* της *Bolognia*, με τις τσιμεντένιες πλάκες στο έδαφος (και το έργο του *Caimentum*), δήλωνε τον προσανατολισμό της προβληματικής του, όσον αφορούσε στα αποτυπώματα μιας χειρονομιακής διαδικασίας. Μιας διαδικασίας, η οποία είχε προηγουμένως συμπυκνωθεί και προβολικά παρουσιαζόταν, μέσα από τις επάλληλες εγγραφές της, σε μια κωδικοποιημένη εκτατική διάταξη. Ο όγκος της πλαστικής του χώρου τότε, με αφαιρετικές αναγωγές, προτεινόταν στο επίπεδο τσιμεντένιο δάπεδο. Οι πλάκες αυτού του δαπέδου είχαν υπολογιστεί σχετικά με τις διαστάσεις του διατιθέμενου εκθεσιακού χώρου της *Bologna*. Κατόπιν, με την συμμετοχή του Χ. Κοντοσφύρη στην έκθεση του ΔΕΣΤΕ (επιμ. Κ. Καφοπούλου), εκείνη η αρχική προβληματική, εμπλουτίστηκε και πήρε μια άλλη μορφή, ως εξελικτική συνέχεια προηγουμένης. Το έργο του χε την όψη μιας τετράπλευρ παραλληλεπίπεδης, «κύστ που θα μπορούσε κανείς να προσομοιάσει με ταφική κο σκευή. Μέσα σε αυτήν την ι βλητική κατασκευή και με τ τουργικό χαρακτήρα, αναπ σόταν μια στρωματογραφικ πιπεδική διάταξη, συμπυκ μένης μαρτυρίας πάνω σκληρό υλικό δόμησής της. βλέμμα ανακάλυπτε «σελι μένες» αυτές τις τσιμεντέ φέτες πλέον της βιωμένης πειρίας και του χώρου, α ματικά ταυτιζόμενες με τη νοια του χρόνου και τα ρυθ αναπτύγματα μεταξύ τους, προκλητικά έθιγαν το ζή της οφθαλμαπάτης. Της οφ μαπάτης, όχι ως ψευδού σθησης σχετικά με την πρα τικότητα όμως ή το παρ της. Δεν υπήρχε η καταγ και η αναίρεσή της σε εκεί έργο του Χ. Κοντοσφύρη, λειτουργική της παράμ και οι δυνατότητες που μ ως οπτικό φαινόμενο να λιεργήσει, συμπυκνώνοντ ναδραστικά χώρο και χρό μια ταυτοσημαινόμενη ορ κή παράμετρο ανάγνωση έργου κι αναμόρφωσης της κομιζόμενης του αίσθησ δοποιητικής άλλωστε για νυπάρχουσα νομοτελ γλώσσα κάποιων νέων δ που επιχειρεί να συστήσει Κοντοσφύρης.

Στο έργο του ΔΕΣΜΟ δέα που πραγματοποιεί ε να προχώρημα προς την κατεύθυνση, με συνθε τρόπο. Έχοντας υπολ τον δεδομένο παράγωνο της γκαλερί, σχημάτισε τραπέζιο, αποτελούμενο σ πάλληλα και συρόμενα δα, κάθετα προς το έδαφ στηριζόμενα στην οροφή. πίπεδα αυτά βασίστηκαν σ αναλογίες του χώρου (4×3 και στον μέγιστο κοινό δι

ΑΨΗΛΑΦΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

υ 2,15. Η χρυσή τομή που ησιμοποιήθηκε, συμπίπτει κι τή εδώ με τον κοινό διαιρέτη, ο για το πάχος των στρωμά- ν του τσιμέντου, εκείνο σχε- εται προς το ελάχιστο κοινό λλαπλάσιο για το υλικό αφ' ς αλλά και για τα διάκενα ετέρου που αφήνονται να τουργήσουν (1,075 μ.). Ό- αυτά θα μπορούσαν να θεω- ούν ως ένα πραγματοποιού- ο μαθηματικό θεώρημα ή σόφισμα. Πλην όμως δεν βαίνει έτσι. Αρκετοί είδαν έργο του Χ. Κοντοσφύρη, λοί εντυπωσιάστηκαν, πλην ς λίγοι (;) κατανόησαν τι βώς θέλησε να μορφοποιή- ο καλλιτέχνης. Κατά την μη μου είναι μια από τις ν ενδιαφέρουσες προτάσεις.

. Κ. χρησιμοποιεί την φυ- μαθηματική νομοτελειακή μετρο (Ευκλείδια, Νευ- κ), μαζί με το δεύτερο θερ- ναμικό αξίωμα της εντρο- επιλεκτικά και μικτά. χώρο και τις δυνάμεις που ούν να ασκηθούν σε αυτόν, παρενθέτει σύμφυτες και ληρωματικές με τους νό- της οπτικής. Οι «Τοίχοι» οι οποίοι φερουν οπές με ειούμενο μέγεθος, κατα- κά παραπέμπουν στις απο- σιτηρών του αναχτορικού τορικού συγκροτήματος Τίρυνθας, καθώς και στο λίνειο όρυγμα της Σάμου, όπως λειτουργούσαν στα α που κατασκευάστηκαν, σήμερα όπως θα μπορού- α διαβαστούν, ως μια α- ή αμφίδρομη σύραγγα που της διαπορθμεύεται ο χώ- Ο χώρος της πλαστικής κασίας πριν ή μετά το γε- της υλοποίησης μορφών, και των ιδεών τους. Κάτι την πλατωνική σπηλιά, ή μηρικό σπήλαιο των νυμ- ται την άλλη σπηλιά, εκεί- υ Φιλοκτήτη στην Σκύρο την παράδοση που εκφέρε- ύρω από την αναζήτηση,

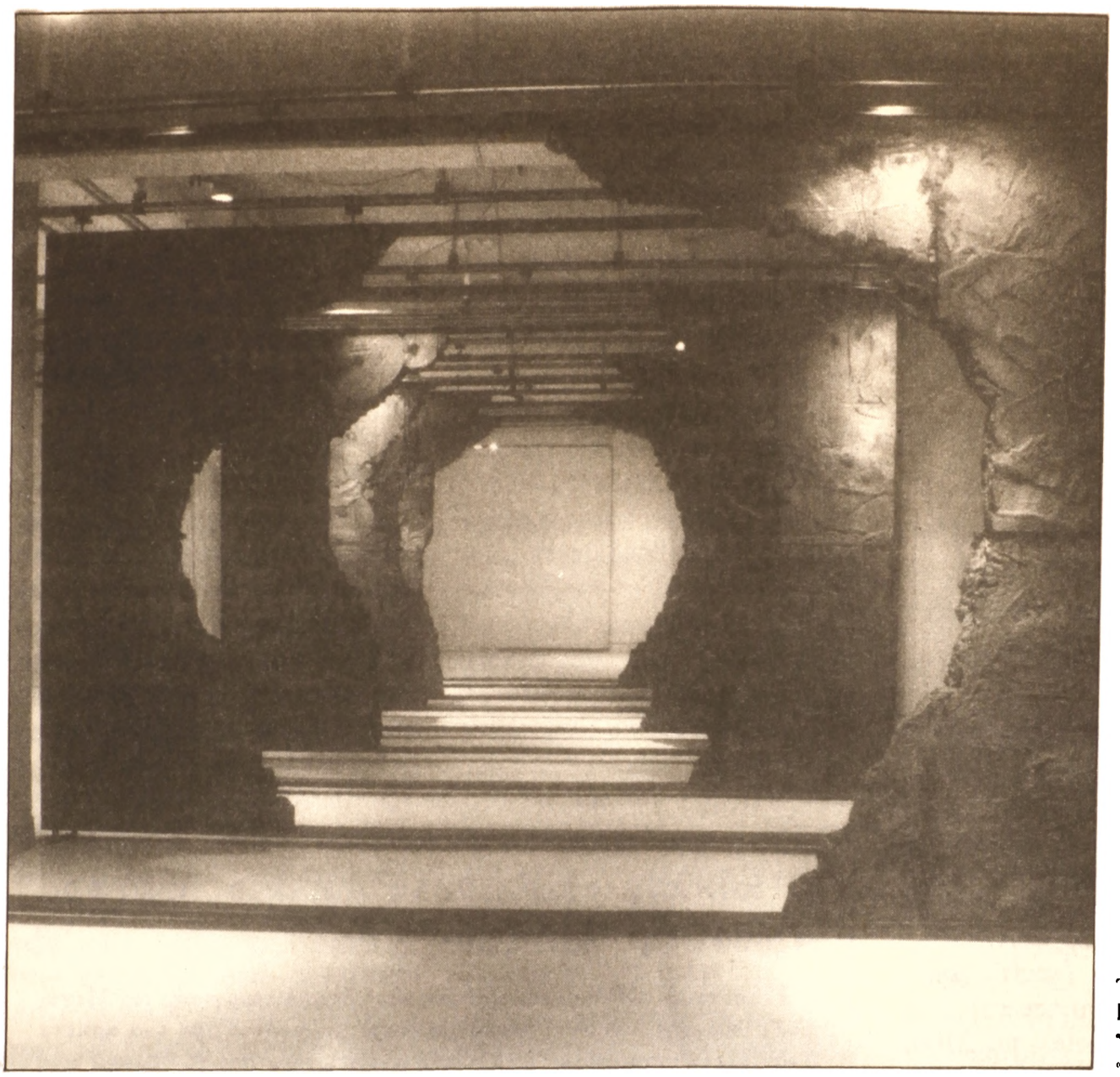

Το έργο του Χ. Κοντοσφύρη στην γκαλερί «ΔΕΣΜΟΣ».

την σύλληψη και την αινιγματική ερμηνεία των μορφών στα όρια του προσδιορισμού τους. Οι μορφές (όπως τα αποτυπώματα στο τσιμέντο), απουσιάζουν και στην θέση τους παραμένει το εκτόπισμά του χώρου, το οποίο ο θεατής υποψιάζεται μέσα από το παιχνίδι των εναλλασσόμενων διαστάσεων, που μεγεθύνει ή σμικρύνει ψευδαισθητικά τα είδωλα. Θα μπορούσαν αυτά επιπλέον να συσχετισθούν με μια ενδεχόμενη αυξομείωση της οπής του φωτογραφικού άλλωστε φακού. Ο Χ.Κ. κωδικοποιεί αυτές τις αισθήσεις και τις συναρτήσεις, δηλώνοντας με φυσικό τρόπο την μεταφυσική διάσταση και την αναλογική μουσική, σειραϊκή της γραφή.

Σχηματίζει μια χωροχρονική μηχανή, δεσμεύοντας μέσα από τον χώρο την διάσταση του χρόνου, τόσο όσο και την σχετικότητα εναισθητικής προβολής της κίνησης, της ροής, των αναπτυσσόμενων δυναμικών τάσεων, των μαγνητικών πεδίων και αποστάσεων, που ιεραρχικά αλλά και νομοτελειακά τις αρχιτεκτονεί, υλοποιώντας την κατασκευή του με πλέγματα και ταχύπυκτο τσιμέντο. Στο σκληρό αυτό υλικό που μεταδίδει ανθεκτικότητα κι αντιστάσεις, ο Χ.Κ. εμπλουτίζει την ματιέρα του με ευαισθησίες, χωρίς να εξαιρεί την ιδιαιτερότητα του φωτισμού που τις αναγλυφοποιεί, μνημειώνοντας ένα στιγμιαίο γεγονός αναδρομικής διαπάλης, σε χωροχρονικό ανάπτυγμα. Ένα ανάπτυγμα που φανερώνει γλωσσική συνδυαστικότητα και ευρηματική αξιοποίηση ιδιοτήτων για έναν αναθορισμό των σημασιών, που πολλά υπόσχεται στο μέλλον, εφ' όσον ο καλλιτέχνης αυτός συνεχίσει να δημιουργεί έργα με περίσκεψη, αλλά και ριζοσπαστική αντίληψη. Δεν έχει τόση σημασία να εντοπίσει και να θυμίσει κανείς τις κατακτήσεις της *arte povera*, όσο έχει σημασία ο διάλογος με τις κατακτήσεις αυτές και το ανανεωτικό πνεύμα που διαφαίνεται μέσα από την τολμηρότητα των λύσεων, να είναι πράγματα πειστικά και υποβλητικά. Ο Χ.Κ. μας μεταγγίζει αυτήν του την ειλικρίνεια των προθέσεων και την σοβαρότητα με την οποία αντιμετωπίζει τα ζητήματα της αναψηλάφησης, στις εκδοχές της γλυπτικής του χώρου.

Αθηνά Σχινά

Υ.Γ. Στο επόμενο τεύχος ακολουθούν οι εκθέσεις των Τ. Γερμενή και Β. Σπυριούλη, Γ. Καζάζη και Ραϋμόνδου, καθώς και του Κ. Οικονόμου που δεν μπόρεσαν να περιληφθούν σε αυτήν την σελίδα.

Ο Χατζιδάκις στο Μέγαρο Μουσικής

Χωρίς τυμπανοκρουσίες ή περιττές εξαγγελίες η Ορχήστρα των Χρωμάτων εμφανίστηκε και πάλι στο χώρο του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, δίνοντας εκεί το δικό της ηχητικό στίγμα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΣ —έργα που τα θέματά τους άπτονται από μύθους της αρχαιότητας— την «Αντιγόνη» (σουίτα μπαλέτου) και αποσπάσματα από την όπερα «Μήδεια» του Μίκη Θεοδωράκη, καθώς και την όπερα «Διδώ και Αινείας» του *Η. Prsell*, έδωσε για μια ακόμη φορά δείγματα των μεγάλων ικανοτήτων της.

Θα καταντούσε ίσως μονότονο, να σχολιάζαμε και πάλι τις «αρετές» της ορχήστρας. Θεωρούμε όμως αναγκαίο ν' αναφέρουμε πως τα θετικά εκείνα στοιχεία, που προσδιορίζουν το στίγμα των εμφανισεών της, (η αρτιότητα των μουσικών της ερμηνειών και η δομή των προγραμμάτων της) παρουσιάζονται με συνέπεια καθ' όλη την τριετή παρουσία της στα μουσικά δρώμενα του τόπου μας.

Βάσει των παραπάνω, η ερμηνεία των δύο έργων του Μ. Θεοδωράκη, δεν θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί έκπληξη για τα δεδομένα της. Τα έργα αποδώθηκαν με συνέπεια και αρτιότητα. Μόνη εξαίρεση κάποιες ηχητικές αντισορροπίες που δημιουργήθηκαν μεταξύ του όγκου της ορχήστρας και της σολίστ Κατερίνας Οικονόμου, η οποία μας έδωσε μια εκπληκτική απόδοση της τελευταίας άριας από τη «Μήδεια».

Αξίζει να σταθούμε περισσότερο στην απόδοση της τρίπρακτης όπερας μπαρόκ του *Henry Purcell* «Διδώ και Αινείας» (1689) που δόθηκε με τη μορφή συναυλίας - *concertante* (χωρίς σκηνική δράση).

Η επιλογή της παρουσίασης μιας όπερας με αυτή τη μορφή είναι πλέον συνηθισμένη. Δίνεται έτσι η δυνατότητα να ερμηνευθούν και να ακουσθούν έργα μελοδραματικά, έξω από τα λυρικά σχήματα. Έχει μάλιστα διατυπωθεί η άποψη ότι μια τέτοιας μορφής ερμηνεία, ωθεί τον ακροατή ν' αφοσιωθεί απερίσπαστος (από τη σκηνική δράση) στο μουσικό δρώμενο.

Μια τέτοια επιλογή όμως, στην περίπτωση μάλιστα που το εκφερόμενο έργο ανήκει σε μια περίοδο προγενέστερη της εποχής των γνώριμων κλασικών ακουσμάτων, επιφορτίζει με παραπάνω ευθύνες τη μουσική απόδοση, ώστε αυτή να χρατήσ αμείωτο το ενδιαφέρον του σου ακροατή.

Η ερμηνεία που δόθηκε α το Μάνο Χατζηδάκι στο ντιουμ της ορχήστρας, την λυμελή χορωδία και τους λίστ υπήρξε ίσως κάτι παραπ νω από υποδειγματική.

Αποδόθηκε με τόση πλας κότητα και διαύγεια ο μουσι λόγος του έργου, που αυτή μοναδική αγγλική όπερα 17ου αι. εμφανίστηκε αφάν στα «νεανική» και ζωντανή

Η Δάφνη Ευαγγελάτου Διδώ, ο Α. Κοντογεωρ (Αινείας), όπως και οι άλ κύριοι μονωδοί Μ. Κορο τζου και Μ. Κρίλοβιτς, έδω πολύ καλές ερμηνείες. Το γαλύτερο χειροκρότημα ό κατά τη γνώμη μας ανήκε μεικτή χορωδία που άρ προετοιμασμένη από την Ε Νικολαΐδου, λειτούργησε δειγματικά σε όλη τη διάρ της όπερας.

Κλείνοντας την αναφορά αυτή στην Ορχήστρα των Χ μάτων, θα θέλαμε καλοπρ ρετα να επισημάνουμε κά αδυναμία όσον αφορά το έν πρόγραμμά της. Μέχρι σφατα το συνοδευτικό πολ λίδο έντυπο το θεωρού «παράδειγμα προς μίμη Συνηθισμένοι στο να προσ όχι απλά έγκυρες αναλύσει σχόλια των εκάστοτε έργω λά και (πιο εξειδανικευμ μουσικά παραδείγματα, κάνει εντύπωση η κάπως συνοπτική και κοινότυπη που παρουσιάζει τελευταία βαια δεν είναι το έντυπο που δίνει το «στίγμα» μιας σικής πράξης. Όταν όμ «μουσική πράξη» εμφανί αφεγάδιστη είναι άδικο το πο να μην της συμπαρίστα

Ν. Μητρόπο

Ο κύκλος «ΗΛΕΚΤΡΑ» στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

Η επονομαζόμενη «πειραματική περίοδος λειτουργίας» του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, ολοκληρώνεται, κλείνοντας με ένα αρκετά ενδιαφέρον εγχείρημα. Ένα κύκλο παραγωγών, που τα θέματά τους άπτονται από το μύθο και το πρόσωπο της Ηλέκτρας. Ένα κύκλο που αποσκοπεί να μας παρουσιάσει (ενδεικτικά τουλάχιστον) τη μετάπλαση του μύθου της ηρωίδας από το Σοφοκλή έως τον Ξενάκη.

Με πρόθεση παρόμοιοι κύκλοι με θεματικό πυρήνα δανεισμένο από την αρχαιοελληνική γραμματεία να καθιερωθούν στο ετήσιο πρόγραμμα του Μ.Μ.Α., οι «συμμετέχοντες» στον παρόντα κύκλο δίνουν μια σαφή εικόνα των προσδοκιών που θέτουν οι εμπνευστές του.

Πιο συγκεκριμένα, στους χώρους του Μ.Μ.Α. από τις 2/5 έως τις 20/6 θα παρουσιαστούν:

Ιάνη Ξενάκη: Ορέστεια (με την προσθήκη ενός τελικού τμήματος παραγγελίας της Ε.Ρ.Α. σε α' εκτέλεση) με τη χορωδία και ορχήστρα της Ε.Ρ.Α. στις 2 και 14 Μαΐου.

***Richard Strauss*: Ηλέκτρα με τη Φιλαρμονική ορχήστρα της Δρέσδης στις 15, 16 και 18 Μαΐου.**

Σοφοκλή Ηλέκτρα από το θέατρο *Taganka* σε σκηνοθεσία *Yuri Liubimov* 22-26 και 29, 30 Μαΐου.

Γ. Κουρουπού: Πυλάδης, όπερα δωματίου σε λιμπρέτο Γ. Χειμωνά (α' εκτέλεση) 31/5 και 2, 3, 5 και 6 Ιουνίου.

Στούντιο Μπαλέτου Μπολσόι: Ηλέκτρα και έργα από το ρεπερτόριο του μπαλλέτου, 10 έως 14 Ιουνίου.

Ηλέκτρας κομμοί: αποσπάσματα από τους θρήνους τριών τραγωδιών σε σκηνοθεσία Ρούλας Πατεράκη 18-20/6.

Στα πλαίσια του κύκλου θα υπάρξουν σχετικές διαλέξεις των *J. De Romilly, G. Banu* και *P. Brunel* καθώς και μια ακόμα συναυλία της Φιλαρμονικής της Δρέσδης, που (πέρα από την αιτία μετάκλησής της) το πρόγραμμά της δεν εμφανίζει καμιά σχέση με τον κύκλο Ηλέκτρα.

Ν.Μ.

Το ελληνικό έργο στο Εθνικό Θέατρο:
0 ΧΡΟΝΙΑ = 160 ΕΡΓΑ + 3

Μια παράσταση μπορεί να αδικήσει ένα καλό έργο, όμως το θέμα, η δομή, οι διάλογοι είναι ανθεκτικά υλικά που δύσκολα καταποντίζονται, αρκεί και μία απλή ανάγνωση για να αναδειχθούν. Αντίστροφα, όταν το κείμενο χωλαίνει, η πιστη διδασκαλία και πλέον εμπνευσμένη ερμηνεία μένουν ανολοκλήρωτες χειρονομίες, μόνο προθέσεις.

Ο θίασος επί σκηνής στο «Νησί της Αγίας»

υτήν την μάλλον γενικόλο-
ιαπίστωση, με την οποία οι
ισότεροι θα συμφωνούσαν,
ι ελάχιστοι τη σέβονται
μπρό παράδειγμα, οι α-
ίαστες διασκευές που επι-
ούν πολλοί αθηναϊκοί θια-
προσαρμόζοντας στις συνή-
ισχνές δυνατότητές τους το
οδήποτε κλασικό κείμε-
έβαλε τα δυνατά της να α-
ίξει εφέτος η Νέα Σκηνή
Εθνικού Θεάτρου.

λευταία, ισχυρίζονται πως
χει έλλειψη νεοελληνικού
, καθώς οι σειρήνες της
γραφίας αποπλάνησαν τους
οικούς μας συγγραφείς.
δήθεν ανεπάρκεια νεοελλη-
έργου, η Καλλιτεχνική
οπή του Εθνικού Θεάτρου
άσισε να καλύψει με έργα
ιότερης συγκομιδής, αντα-
νόμενη ταυτόχρονα στην
ρέωση των κρατικών θεά-
να ανεβάζουν τα βραβευ-
έργα. Επιλέγει, το «*Α-*

στραπή στο δάσος» του Κ. Ασημακόπουλου, πρώτο κρατικό βραβείο 1976, το «*Συμβιβαστήκαμε*» της Μ. Ζαρόκωστα, πρώτο κρατικό βραβείο 1989 και «*Το νησί της Αγίας*» του σημαντικού θεατράνθρωπου Θ. Κωτσόπουλου. Τόσοι τίτλοι δεν μπορεί παρά να προδιαθέτουν θετικά. Κι όμως, κατ' αρχήν τα δύο κρατικά βραβεία, με απόσταση 15 χρόνων, αποδεικνύουν ότι τα σημερινά προβλήματα δεν είναι καινοφανή.

Εποχή μεταπολίτευσης, σχετική άνθηση του νεοελληνικού θεατρικού έργου, και η τότε Επιτροπή βραβεύει το έργο του Κ. Ασημακόπουλου. Ανεξάρτητα αν ο συγγραφέας διατείνεται πως πρόκειται για ένα «τερπνό, σκηνικό παιχνίδι», το έργο θυμίζει ρομάντζο, με προφανή εξέλιξη και κοινότοπα ευρήματα που καταναλώνεται σε ανούσιους συναισθηματικούς διαλόγους. Η κύπρια σκηνοθέτις Μ. Βασιλείου, σε έκτακτη συνεργασία, και μία ομάδα δόκιμων ηθοποιών —ανάμεσά τους, ο Ν. Κούρος που εφέτος έλαμψε σε μάλλον ατυχείς παραστάσεις— προσπάθησαν να λειτουργήσουν ερήμην του λόγου και δικαιολογημένα απέτυχαν.

Πιθανόν, το έργο προτάθηκε για να εκτονώσει τον εγχώριο ρεαλισμό του «Συμβιβαστήκαμε» που είχε προηγηθεί. Σχετικά πρόσφατα βραβευμένο το έργο της Μ. Ζαρόκωστα, υποτίθεται πως «*φωτογραφίζει*» μια αντιπροσωπευτική αθηναϊκή οικογένεια, όπου έχουν προβλεφθεί όλα τα δεινά αμφοτέρων γενεών. Η συγγραφέας φαίνεται να πιστεύει πως στηλιτεύει και αποκαλύπτει, πείθοντας και τους συντελεστές της παράστασης που μάλλον υπερεκτίμησαν το νατουραλισμό του έργου και βυθίστηκαν σε αυτόν.

Για τις παραμονές του Πάσχα, προτείνεται ένα μονόπρακτο θρησκευτικό δράμα, «*Το νησί της Αγίας*» του Θ. Κωτσόπουλου. Φτωχό και παραμελημένο, στις μέρες μας, το χριστιανικό θέατρο άνθησε ιδιαίτερα το Μεσαίωνα, όταν τα βασανιστήρια αποτελούσαν δημόσιο θέαμα και το θαύμα προκαλούσε έκπληξη και κατάνυξη. Στην Ελλάδα, έχουμε κάποια τελευταία δείγματα από τη γενιά του '30, όπως η περίπτωση του Α. Τερζάκη.

Ο Θ. Κωτσόπουλος δομεί το έργο του γύρω από την ιδέα της «*θείας*» φύσης του ανθρώπου που συγχρούεται με ό,τι ωμό και βίαιο υπάρχει στη ζωή. Όμως η σύλληψη δεν αρκεί, η πραγμάτωση πρέπει να αναδεικνύει χαρακτήρες και να εξεικονίζει συγκρούσεις κι εδώ το κείμενο εμφανίζεται μάλλον αδύναμο.

Ωστόσο, όσοι ανέλαβαν την υλοποίηση της παράστασης, ιδιαίτερα ο σκηνοθέτης Σ.Α. Ευαγγελάτος, το περιέθαλψαν με αγάπη. Δόθηκε έμφαση στις σκηνές που ομοιάζουν με χορικά αρχαίας τραγωδίας, όπως οι σκηνές τελετουργίας ή το εξαγριωμένο πλήθος στο λυντσάρισμα της μάγισσας, αντίθετα τάχυνε ο ρυθμός των διαλόγων. Ουσιαστικά συνέτεινε το υπαινικτικό σκηνικό του Γ. Πάτσα που με ελάχιστες πινελιές αποδίδει τη θρησκευτική ατμόσφαιρα, όπως και η «Βυζαντινή Μελωδία» του Α. Ευαγγελάτου που συνοδεύει την παράσταση.

Ο Κ. Καστανάς δημιουργεί το ρεαλιστικό πόλο του έργου· ισχυρός άρχοντας, γεμάτος αρσενική ρώμη, διεκδικεί, ενάντιος στο παράλογο της θυσίας. Πιθανόν, ένας από τους ελάχιστους ηθοποιούς που κατόρθωσε εφέτος να εκμεταλλευθεί τις δυνατότητες ρεπερτορίου που προσφέρει μια κρατική σκηνή· μετά τον ευαίσθητο νοσταλγό Ζαν στην «Παρεξήγηση» του Α. Καμύ, ο στέρεος Πέτρος Νάρης. Το ίδιο και ο Γ. Ροζάκης, μετά τον εντός κλίματος εποχής μολιερικό συμβολαιογράφο, κύριο Μπονφουά, σκιαγραφεί έναν πειστικό ιερωμένο Τιμόθεο.

Οι δισταγμοί του κειμένου, η κάποια τάση προς τη μεγαλοστομία και τον διδακτισμό, βαραίνουν κυρίως το πρόσωπο της αμαρτωλής και μετέπειτα αγίας. Η Μ. Σκούντζου δεν κατορθώνει να καταλήξει, μάλλον μέχρι τέλους παραπαίει ανάμεσα σε διαφορετικές εκδοχές και συχνά παρασύρεται σε δραματικές εξάρσεις.

Μια πλειάδα ηθοποιών αγωνίζεται να βρει το σφυγμό του έργου για ένα καλύτερο αποτέλεσμα και σίγουρα η παράσταση ευτυχεί, όταν μάλιστα υπάρχει η σύγκριση με τα δύο προηγούμενα έργα. Ωστόσο, παραμένει γεγονός η αρχική διαπίστωση· όσο ευφάνταστος κι αν είναι ο σκηνοθέτης και πρόθυμος ο θίασος, οι περιορισμοί του κειμένου στέκονται καθοριστικοί.

Μ. Θεοδοσοπούλου

ΤΑ ΣΥΜΒΑΤΑ

● Από τον Σ.Α.Κ. (Σύλλογο Αξιοπρεπών Καταστηματαρχών) λάβαμε το παρακάτω γράμμα, που και δημοσιεύουμε χωρίς περικοπές, θεωρώντας πως το ζήτημα στο οποίο αναφέρεται μπορεί να έχει γενικότερο ενδιαφέρον.

Κύριοι,
Με τεράστια αγαλλίαση και με ένθερμο ενθουσιασμό διαβάσαμε στις εφημερίδες τις δηλώσεις του Συμβουλίου Επικρατείας, που αντιστέκεται σθεναρώς στην εγκατάστασή του στο ανακαινισμένο κτίριο του Αρσακείου, εφόσον διατηρούνται εκεί οι τελείως απαράδεκτες χρήσεις καταστημάτων στο ισόγειο του συγκροτήματος. Επιτέλους, να που ένας αξιοσέβαστος φορέας και στυλοβάτης των κοινωνικών θεσμών επεμβαίνει στα της Αθήνας, για να βάλει μία τάξη σε αυτό που δικαίως πολλοί από εμάς ονομάζουμε «ξέφραγο αμπέλι»!

Γιατί το κακό, κύριοι, έχει παραγίνει και σας διαβεβαιούμε ότι πολλά από τα ευάριθμα μέλη του συλλόγου μας έχουν πλέον αγανακτήσει και απαιτούν εδώ και τώρα να επιλυθούν τα επείγοντα προβλήματα που μας ταλανίζουν επί τόσον μακρόν. Είναι πλέον κοινό μυστικό ότι ο κλάδος μας μαστίζεται από ειδών ειδών «αλεξιπτωτιστές», είτε με την μορφή των υπαιθρίων πωλητών που καταδυναστεύουν τους κυριότερους άξονες του κέντρου είτε με διάφορα παρα-επαγγέλματα που έχουν παρεισφρύσει ανάμεσα σε αξιοπρεπή καταστήματα, τρέποντας σε άτακτη φυγή την πελατεία μας. Ποιανού οι τρίχες της κεφαλής δεν έχουν σηκωθεί στην θέα εκείνων των βρωμερών «σουβλακιτσίδικων» (και μόνη η λέξη μας καταβυθίζει στα αφρικανικά σουκ) ή των έτι χειρότερων «δισκάδικων», με τα μεγάφωνα να εκπέμπουν τους χυδαίους ρυθμούς τους προς τα έξω ή —φρίξε ήλιε— με τους υπαίθριους εκείνους «φουκαράδες» που διαλαλούν τα ύποπτα εμπορεύματά τους, εμποδίζοντας την κίνηση και προκαλώντας αναστάτωση στην κυκλοφορία! Μα πείτε μας, είναι πόλη αυτή;

Η άρνηση του Συμβουλίου της Επικρατείας να συστεγαστεί με ένα τέτοιον «εσμόν» είναι δίκαιη και απόλυτα δικαιολογημένη. Όχι μόνο συμφωνούμε μαζί τους αλλά κατόπιν δικής μας πρωτοβουλίας, καταρτίσαμε κατάλογο 50 αξιοπρεπών καταστημάτων και γραφείων, της απολύτου εμπιστοσύνης μας, που δέχονται να μεταστεγαστούν στο Αρσάκειο, ακόμα και με δικά τους έξοδα. Η σύνθεση αυτής της ομάδας είναι η εξής: 20 καταστήματα γραμματοσήμων και νομισμάτων αποκλειστικά για συλλέκτες με εγγυημένη σοβαρότητα, 10 βιβλιοπωλεία της ανωτάτης στάθμης που δεσμεύονται να πωλούν μόνον εκδόσεις πολυτελείας, 5 υποκαταστήματα ταχυδρομείου με εξειδικευμένη λειτουργία (μόνον *post restante* και ταχυδρομικές επιταγές), 5 υποκαταστήματα της Τράπεζας Ελλάδος για διοικητικά μόνο στελέχη, τα ανθοπωλεία της πλατείας Συντάγματος ως έχουν, και τέλος 5 γραφεία επιλεγμένων αρχιτεκτόνων με περγαμηνές.

Οι διευθύνσεις φίλων όλων των παραπάνω είναι στην διάθεση του Συμβουλίου. Ευχαριστούμε για την φιλοξενία και ευχόμαστε αυτή η σταυροφορία να έχει αίσιο τέλος και να ξαναγίνει η Αθήνα μας η όμορφη πόλη που ήταν άλλοτε, πριν την καταστρέψουν με τις διάφορες «αναπλάσεις» και άλλες αηδίες.

Εκ μέρους του διοικητικού συμβουλίου του Σ.Α.Κ.
(υπογραφή δυσανάγνωστη)

(και για την αντιγραφή)

Δ. Φιλιππίδης

«Είχα διαβάσει και ακούσει για τον Ελαιώνα της Αθήνας και την ιστορία του. Όταν πήγα να γνωρίσω τον Ελαιώνα βρήκα αιωνόβια δέντρα, ζωντανά μνημεία. Λίγα και όμορφα. Αποφάσισα να τα φωτογραφίσω γιατί πιστεύω ότι αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής».
Με αυτά τα λόγια η φωτογράφος *Anna Wich*, που ζει και εργάζεται από το 1975 στην Ελλάδα, παρουσιάζει την έκθεσή της με τίτλο «Ελαιόδεντρα στο Ελαιώνα της Αθήνας» στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, Ακαδημίας 50. Εγκαίνια απόψε, διάρκεια έως τις 30 Απριλίου.

□□□ Το Βελλίδειο Πολιτιστικό Κέντρο, σε συνεργασία με το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης του Ιδρύματος Νικολάου Π. Γουλανδρή, οργανώνει για πρώτη φορά στη Θεσσαλονίκη, μεγάλη έκθεση, που θα λειτουργεί έως τις 16 Μαΐου 1992, με εκατόν είκοσι περίπου εκθέματα από τις συλλογές του Μουσείου.

Μέσα από τα δημιουργήματα του Πρωτοκυκλαδικού Πολιτισμού —ειδώλια, πήλινα και μαρμάρινα αγγεία, έργα μεταλλοτεχνίας και μικροτεχνίας— αποκαλύπτεται η κυκλαδική κοινωνία της πρώιμης εποχής του χαλκού. Μια κοινωνία ναυτικών που, παράλληλα με την τεχνολογία και το εμπόριο, καλλιέργησε την τέχνη στην καρδιά του Αιγαίου, σημαδεύοντας καίρια την απαρχή του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού.

□□□ Εμμονή στην Καρπασία: Με αυτό τον τίτλο λειτουργεί στην Πινακοθήκη Πιερίδη (Βασ. Γεωργίου 29, Γλυφάδα) έκθεση ζωγραφικής με συμμετοχή των καλλιτεχνών Γκίκα, Γράββαλου, Κατσουλίδη, Καραβούζη, Μόραλη, Μπότσογλου, Μυταρά, Πρέκα, Σόρογκα, Σταθόπουλου, Ψυχοπαίδη κ.ά. Διάρκεια, έως 21/4.

□□□ Ο γνωστός ζωγράφος Σο τήρης Σόρογκας εκθέτει στις Απριλίου στην γκαλερί Ζουμπο λάκη (πλ. Κολωνακίου 20) 15 νέ έργα μεγάλων διαστάσεων, κ ρίως δίπτυχα και τρίπτυχα. Στ έργα αυτά εμφανίζονται νέα θ ματικά στοιχεία χωρίς να αλ λοιώνεται το γνωστό ζωγραφικ του ιδίωμα, όπως αυτό διαμορφώ θηκε στην μέχρι τώρα πορεί του.

□□□ Η γκαλερί *Jean Bernie* (Μαρασλή 51) παρουσιάζει τ νέα δουλειά της Βασιλικής Τσι κούρα σε μια έκθεση που θα διαρ κέσει έως τις 16/5.

□□ Μέχρι 30/4 θα λειτουρ γεί έκθεση ζωγραφικής - γλυπτι κής του Φαίδωνα Πατρικαλάκη στην αίθουσα τέχνης Κρεωνίδη (Κανάρη, 24, Κολωνάκι).

□□□ Έως τις 30/4, με τη συ νεργασία της δημοτικής πινακο θήκης του Δήμου Πατρέων και του Πνευματικού Κέντρου Ζω γράφου θα παρουσιάζονται στην Πάτρα έργα πολλών Ελλήνων ζωγράφων, από τη συλλογή Κώ στα Ιωαννίδη, που μονίμως εκτί θενται στο Μουσείο Κοτοπούλη.

Ποιος φοβάται τον Άνταμ Σμιθ;

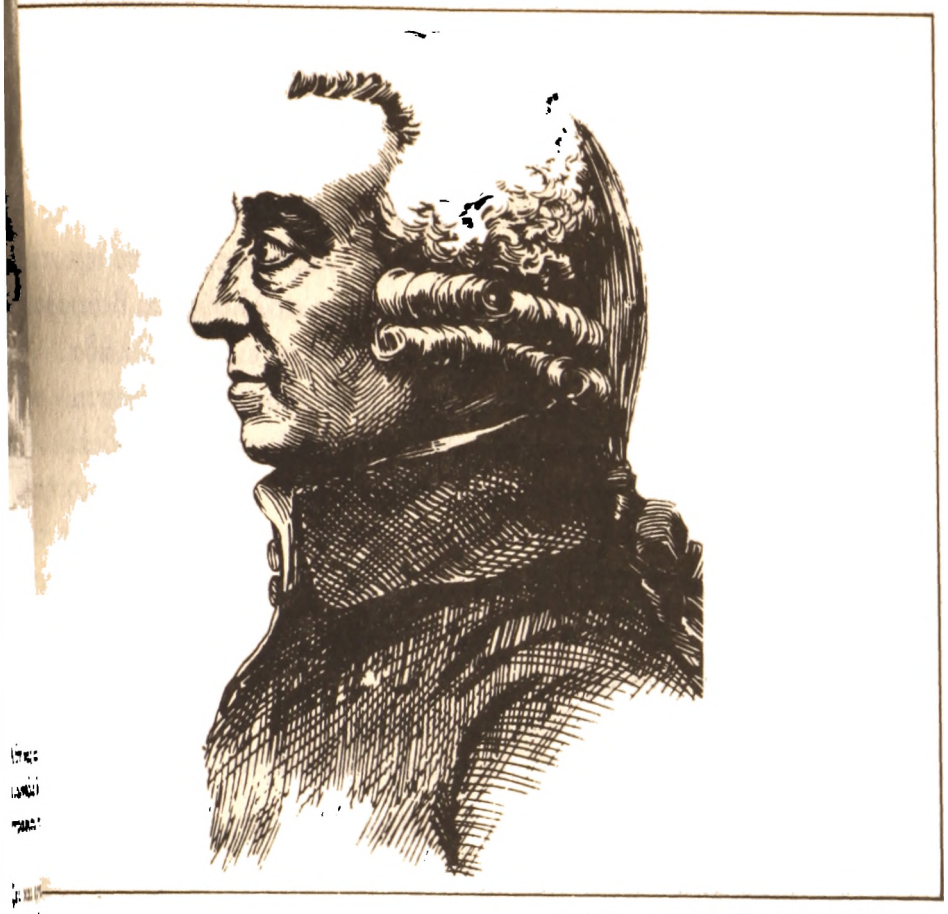

Ο Άνταμ Σμιθ (1723-1790)

Φ. Χάγιεκ: Απόστολος του φιλελευθερισμού

θανε στις 23 Μαρτίου ο Φον
κ, κορυφαίος πράγματι δια-
ς του 20ού αιώνα και απόστο-
ου φιλελευθερισμού που υπη-
ε με συνέπεια μέχρι τέλος.
θηκε στη Βιέννη στις 8 Μαΐου
899 και συνέβαλε όσο κανείς
στη θεμελίωση των φιλοσο-
απόψεων για τη φύση και
ποτελεσματικότητα της ανοι-
αι ελεύθερης κοινωνίας. Βρέ-
πάντα στον αντίποδα του
των οπαδών του κρατικού
βατισμού και των διαφόρων
ν του σχεδιασμού και της
ικής για την αλλαγή και λει
ία της κοινωνίας. Από τα ση-
κά έργα του θα διέκρινα το
oad to Serfdom, 1944 (ελλ.
η «Ο Δρόμος προς τη Δου-
ΚΠΕΕ, 1985) και το *The*
itution of Liberty (1960).
ρά την αναγκαία διάκριση
ίδιος έκανε μεταξύ φιλελευθε-
και συντηρητισμού, το έργο

του ενέπνευσε πολλές απόψεις, κυρίως ό,τι στη δεκαετία του '80, ονομάστηκε κίνημα της *νεο-δεξιάς*, *νεο-φιλελευθερισμός* ή ακόμα και *νεο-συντηρητισμός*.

Ο Τάκης Μίχας στην ΑΥΓΗ (29/3), ο Κώστας Χριστίδης στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (5/4/92) και ο Α. Ανδριανόπουλος στο ΒΗΜΑ (5/4), όλοι τους μέλη του Φιλελεύθερου *Forum*, ασχολήθηκαν με τη ζωή και το έργο του επισημαίνοντας τη σημασία των απόψεών του σαν θεμέλιο για την ιδεολογική στήριξη σημερινών πολιτικών προτάσεων.

Άνταμ Σμιθ: Ποιος τον φοβάται;

Adam Smith, **Έρευνα για τη φύση και τα αίτια του Πλούτου των Εθνών, Ελληνική Ευρωεκδοτική.** 1992, σελ. 231

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ:
ΤΟ «ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ» ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ
Όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880)

Ποιες είναι οι αντιλήψεις για το ελληνικό έθνος και τον προορισμό του;
Αυτό είναι το καίριο ερώτημα που θέτει και ερευνά η ιστορικός Έλλη Σκοπετέα. Βιβλίο ιστορικό όσο και ιδεολογικό, που είναι χρήσιμο για την κατανόηση του νεοελληνικού βίου, έως και της σημερινής συγκυρίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ

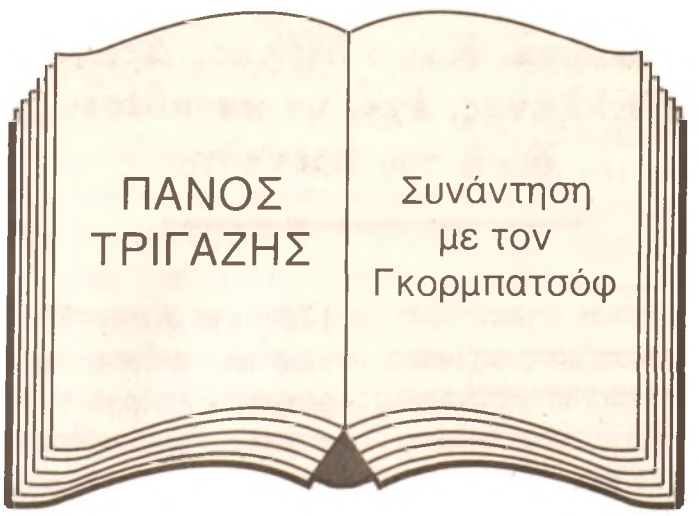

Θεμιστοκλέους 23-25 106 77 Αθήνα
τηλ. 3630955, Fax: 6450764

Ο φιλελευθερισμός κατά Μάρκον

Μάρκος Δραγούμης
Πορεία προς τον φιλελευθερισμό
(Εκδ. Ελληνική Ευρωεκδοτική)
Αθήνα 1992

«Εγχειρίδιο του καλού φιλελευθέρου» θα μπορούσε κανείς να αποκαλέσει το εντυπωσιακό βιβλίο του Μάρκου Δραγούμη. Εντυπωσιακό όχι τόσο για τον όγκο των πυκνοτάτων 511 σελίδων του —θα μπορούσαν να είναι κατά πολύ λιγότερες χωρίς ουδεμία απολύτως απώλεια ουσίας— όσο για την πολυεδρικότητα των επιχειρημάτων, το χρονικό διάνυσμα που καλύπτει και κυρίως το σθένος με το οποίο αντιμάχεται κατεστημένα ρεύματα ιδεών, κατεστημένες νοοτροπίες, πρακτικές και πολιτικές, καθώς και πρόσωπα, ιδιαίτερα στον ελληνικό χώρο.

Πρόκειται για ένα *ιδιόμορφο* βιβλίο *par excellence*, χωρίς ακαδημαϊκή δομή και ταξινομική πειθαρχία, χωρίς οικονομία λόγου. Κι αυτή η ιδιομορφία παράγεται από ένα δυναμικό μείγμα πολεμικού και δεικτικού ύφους, οξύτατης αντιπαράθεσης στην ιδεολογική Αρένα, βαθιάς κατανόησης του θέματος, αναλυτικής ικανότητας, σαφήνειας και βάθους επιχειρηματολογίας, επιδέξιου χειρισμού της γραφίδος.

Μάταιη θα ήταν κάθε απόπειρα κριτικής προσέγγισης του βιβλίου για τον απλούστατο λόγο ότι κάτι τέτοιο συνεπάγεται απαρχής την αντιπαράθεση εφ' όλης της ύλης με το φιλελευθερισμό, τις πρακτικές του εφαρμογές —κυβερνητικές και άλλες— και την κριτική αποτίμηση των πεπραγμένων. Μάταιη επίσης θ ήταν και κάθε απόπειρα παρουσίασης των επί μέρους θεμάτων πο «δένονται» στο βασικό θέμα του βιβλίου. Αξίζει όμως να επιση μανθεί ιδιαίτερα η εμπεριστατωμένη και καθοδηγούμενη περιήγη ση στο λαβύρινθο της νεοελληνικής ιδεολογίας εγχείρημα εξ ορι σμού εξαιρετικά δύσκολο.

Είναι βέβαιο ότι η ισχνή φωνή των φιλελεύθερων κάθε απ χρωσης στην Ελλάδα θα ενισχυθεί τα μάλα από την μαχητικότ τη παρουσία του βιβλίου του Μάρκου Δραγούμη. Άλλωστε ισχν είναι επί του θέματος και η σχετική ελληνική βιβλιογραφία παρ τις προσπάθειες του Κέντρου Πολιτικής Έρευνας και Επιμόρφω σης, τη δραστηριότητα του φιλελεύθερου *Forum* και τις ολίγες α τομικές περιπτώσεις. Το φυτόν του φιλελευθερισμού, το πρωτε του ατόμου κατά Μάρκο Δραγούμη —για πολλούς και διάφοροι λόγους— περιέργως δεν ευδοκιμεί στη μεσογειακή Ελλάδα.

Φαντάζεται κανείς τη θλίψη μέχρι θανάτου των ελάχιστων σ βαρών φιλελεύθερων παρακολουθώντας ανήμποροι τη διάψευσ των προσδοκιών τους (την βραδυπορεία των αποκρατικοποιήσ ων, τα ατιθάσευτα κρατικά ελλείμματα, το αδάμαστο τέρας τ πληθωρισμού και άλλα αντιφιλελεύθερα θανάσιμα αμαρτήμα ως ουκ έστιν αριθμός) και διαπιστώνοντας ότι η χώρα αυτή εί αθεράπευτα αντι-φιλελεύθερη.

La malaise hellenique, θα έχουν ασφαλώς πειστεί πλέον οι παδοί του φιλελευθερισμού, είναι προς το παρόν (;) ανίατη.

Βασίλης Καπετανγιάν

Ο Άνταμ Σμιθ, 200 τόσα χρόνια μετά, συνεχίζει να είναι επίκαιρος —όσο ο φιλελευθερισμός κερδίζει έδαφος ως θεμέλιο για την ιδεολογική στήριξη σύγχρονων πολιτικών προτάσεων. Ο πρόσφατα χαμένος Φ. Χάγιεκ θεωρείται ο κορυφαίος απόστολος του φιλελευθερισμού τον 20ό αιώνα. Και ο Μάρκος Δραγούμης, ένας Έλληνας, έχει να καταθέσει την δική του πρόταση.

Η έκδοση είναι ανατύπωση και συμπλήρωση της πρώτης έκδοσης που έγινε σε μετάφραση και επιμέλεια του αείμνηστου καθηγητή Δημήτρη Καλιτσουνάκη. Η εισαγωγή του Καλιτσουνάκη διατηρείται και σε αυτήν την έκδοση, στην οποία προστίθεται πρόλογος του Πρύτανη Πανεπιστημίου Αθηνών, Πέτρου Γέμπτου.

Ο Άνταμ Σμιθ γεννήθηκε το 1723 στο *Kirkcaldy* της Σκωτίας και πέθανε το 1790. Το μνημειώδες έργο του «ο Πλούτος των Εθνών» θεωρείται κλασικό και καλύπτει ούτε λίγο ούτε πολύ 900 ολόκληρες σελίδες. Πρόκειται για μια ζωντανή απεικόνιση της Αγγλίας στις παραμονές της βιομηχανικής επανάστασης.

Ο πλούτος των θεωρητικών του συλλήψεων και οι παρατηρήσεις του για τα μεγάλα προβλήματα της εποχής του (δίδασκε στην έδρα της Ηθικής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης και το πρώτο του βιβλίο ήταν η «Θεωρία των Ηθικών Συναισθημάτων») φανερώνουν πράγματι ένα μεγάλο διανοητή.

Η πολιτική «ιδιοποίηση» όμως του Σμιθ δεν φαίνεται να είναι τόσο εύκολη υπόθεση. Πολλές από τις απόψεις του που δεν περιορίζονται στην αόρατη ρυθμιστική χείρα της αγοράς, δύσκολα θα μπορούσαν να συμβιβαστούν σήμερα με τα νεο-συντηρητικά δόγματα.

Γράφοντας στην 200ή επέτειο από το θάνατό του στην εφ. *Observer* (15/7/90), ο καθηγητής *J.K. Galbraith* διηγείται ένα περιστατικό που συνέβη στη γενέτειρα του Σμιθ, όπου ήταν προσκεκλημένος για κάποιες εκδηλώσεις το 1973 στη 250ή επέτειο από τη γέννησή του. Ρώτησε κάποιον πολίτη του *Kirkcaldy* αν ήξερε το Σμιθ και τι ήξερε γι' αυτόν και πήρ απάντηση ότι ήταν ο ιδ του Εργατικού Κόμματος!

Κι είναι επίσης χαρακ στικό ότι ο Σμιθ δεν έγραφ ποτα το καινούριο για την νομική, όπως λέει ο *Sc peter*. Απλώς, συμπληρώ *Economist* (14/7/90) κα ρε να διατυπώσει από το δ σιμο όγκο των πληροφορι να επαναστατικό δόγμα, του ανταγωνισμού, γράφ ένα βιβλίο που άσκησε κ σκεί τεράστια επιρροή· «*κεφάλαια πολλών πλοί εμπόρων κατευθυνθούν έναν και τον αυτόν εμπ κλάδο, τότε ο αρμόδιος α γωνισμός οδηγεί φυσικά λάττωση του κέρδους* (σελ. 113).

Αλλά για τον «Πλούτο Εθνών» όπως και για το φάλαιο» του Μαρξ και γι λα μεγάλα κλασικά έργα μ ότι πολλοί τα επικαλούνται ρίς να τα έχουν διαβάσει.

Βασίλης Καπετανγιάν

Ιστορία της Λαίδης Οθέλλος

ΙΣΤΟΡΙΑ της Λαίδης Οθέλλος.
Ύστερα ήρθαν τα όνειρα. Τεφρά, παγωμένα, γεωμετρικά όνειρα. Στεροσκοπικά λουλούδια, αιχμηρά πουλιά, θάλασσες σε ασύμπτωτες ευθείες, θανατότοποι από κυλίνδρους και σφαίρες. Δίχως ελπίδα διαστάσεων. Έβλεπε τον χώρο να διασκελίζει τον χώρο, το πρόσωπό της φυτρώνοντας από ανόσια άκρα. Γνώρισε την τυραννία των μορφών. Μέσα από σάπιες λίμνες ξεπετάγονται ψάρια λεπρά. Προς το τέλος το ίδιο το σπίτι προεκτάθηκε στο απροσμέτρητο. Και τα δώματα γεγόνασι πολλά, σκάλες εμφανίστηκαν. Από που ξεκινάν οι σκάλες; Πού οδηγούν οι σκάλες; Ξεκινούν και απολήγουν στο πουθενά. Δεν υπάρχει πια η ευεργεσία της μέρας και της νύχτας. Πού είμαι; Ο Λίβας ερήμωσε τα κάστρα των ισχυρών, ο Λίβας φέρνει τα φαντάσματα των νέων ανδρών να κλέψουν τα γεράματά της. Σκληρέ, σκληρότατε, θα πεθάνει και δεν θα συγχωρεθεί.
Ιστορία της Λαίδης Οθέλλος.

Ηλίας Λάγιος, *Η Ιστορία της Λαίδης Οθέλλος*, (εκδ. «Εστία»), Αθήνα 1992

«Καθώς όταν την εύκολον / λείαν αποκομίσει, / φεύγει, διστάζει, κι έπειτα / σε μια γραμμήν ελίσσεται / πλήθος μυρμήγκων, / μεγάλα προπορεύονται / έντομα, μέγα φέροντα / βάρος, ακολουθούσι, / με φορτίο ελαφρότερο, / μικρότερα άλλα, / και δε βλέπουν στο πλάγι τους / το παιδάκι που στέκει / να γελά τον αγώνα των, / και δε βλέπουν ότι ύψωσε / τώρα το πέλμα— / ούτω την χώραν νέμεται / η στρατιά της ήττης, του λαού την απόφασιν, / άτεγκτον, φοβεράν, περιφρονούσα (...)». Κώστας Καρυωτάκης, «Εις Ανδρέαν Κάλβον».

Λεπτομερειακή και ενδιαφέρουσα η μελέτη του Γιάννη Παπακώστα, *Ο πολιτικός Καρυωτάκης* (εκδ. Εστία, Αθήνα 1992) συγκροτεί μέσα από διάσπαρτες πληροφορίες μία συστηματικότερη εικόνα. Ποιος κακόπιστος είπε ότι δεν είναι αρκετό;

Υπό κλίμακα

ση Καψάλη, Υπό κλίμακα, Αγρα 1991, σσ. 24

«ἔοικε δέ καί τάς πόλεις συνέχειν ἡ φιλία, καί οἱ νομοθέται μᾶλλον περί αὐτήν σπουδάζειν ἤ τήν δικαιοσύνην· ...καί φίλων μέν ὄντων οὐδέν δεῖ δικαιοσύνης, δίκαιοι δ' ὄντες προσδέονται φιλίας...».

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, Ἠθικά Νικομάχεια

ο ενιαίο ποίημα του Διονύση Καψάλη *Υπό κλίμακα* αποτελείται από τριάντα επτάστιχες ομοιοκατάληκτες στροφές· η ομοιοκαταληξία σε επτάστιχο ακολουθεί τον τύπο α-β-α-β-α-γ-γ· ο ; είναι ενδεκασύλλαβος ιαμβικός (ή ιαμβικό πετρο - αλλά πουθενά δεν γίνεται χρήση του διματος να σταματήσουμε στη δεκάτη, τονισμένη, βή: ο στίχος είναι συνειδητά ενδεκασύλλαβος)· τη στροφή του ποιήματος (εναρκτήρια προσφώτρος τους πατέρες) τυπώνεται με πλάγια στοιεφεξής, κάθε τρίτη στροφή (η ίδια πάντα προηση προς τους πατέρες, πάντα διαφορετική) τυαι επίσης με πλάγια στοιχεία· η τρίτη στροφή ιήματος (όπου αρχίζει η ανάβασις) είναι ίδια με οτελευταία (όπου το όνειρο της κλίμακος τε-ι) - αλλά όσα προηγήθηκαν επέφεραν δύο αλεις: το α΄ πληθυντικό πρόσωπο ωρίμασε (ή πετηκε ή —που είναι και το πιο σωστό— μεταηκε) σε α΄ ενικό και η στροφή δεν τελειώνει με τελεία αλλά με κόμμα· τώρα, και μόνον τώρα, μπορεί να προφερθεί η ειρωνική ευχή:

«Θεέ, με δόσεις παίρνε με μαζί σου
στο φως του τεχνητού στου Παραδείσου».

Ξεκίνησα με ένα σκίτσο του ποιήματος, γιατί ήδη το σκίτσο αντιγράφει την ουσία με εντυπωσιακή ακρίβεια: το *Υπό κλίμακα* δίνει μιαν εικόνα κλίμακος (χάρη στους όμοιους αναβαθμούς των επταστίχων), εξελίσσεται βασισμένο σε μια τεχνική κλίμακος (τα πλάγια επτάστιχα, όπως τα μουσικά κλειδιά, τροποποιούν κάθε φορά την κλίμακα —και πάντοτε καθιστούν τις συνηχήσεις των ομοιοκαταληξιών υποχρεωτικές, όπως στην Αρμονία), εκκινεί με μοτίβο κλίμακος («πατέρες» - «αιθέρες»), εκβάλλει σε μεταφορά κλίμακος («με δόσεις») — και προπάντων εναντιοδρομεί κλιμακωτά: από το εναρκτήριο «είναι νωρίς ν' ανέβω στους αιθέρες» (μιαν ένσταση που θα εντείνεται και θα υλοποιείται καθ' οδόν: ολοένα υλικότερες μορφές θα εποικίζουν το ποίημα, ή μάλλον ολοένα και περισσότερες εξ ορισμού αιθέριες μορφές θα κατεβαίνουν στον κόσμο καθώς η ανάβασις εξελίσσεται) ώς το ταυτόσημο ακροτελεύτιο «Θεέ, με δόσεις παίρνε με μαζί σου» (μιαν υπό κλίμακα αναδιατύπωση της εναρκτήριας ένστασης, αντεστραμμένης πλέον σε ευχή αφού και ο Παράδεισος είναι οριστικά τεχνητός — κι όχι απλώς έντεχνος, όπως το αρχικό «θα γράφατε» επιτρέ-

Η-ΜΥΚΟΝΙΑΤΙΚΗ
Πιο μπροστά κι απ' την υποταγή...»

Μηνιαία εφημερίδα απο την Μύκονο «*Η Μυκονιάτικη*» (Αγίου Ευθυμίου 49, 846 00 Μύκονος). Μια πολύ καλή τοπική εφημερίδα, με έγνοια, γνώση και προβληματισμό για τον τόπο. «Ας επιστρέψουμε το ελάχιστο σε αυτό το νησί: σεβασμό. Κι ας αποδώσουμε στον εαυτό μας ό,τι του αξίζει: αυτοσεβασμό. Ας πασχίσουμε για την πολιτιστική μας αναγέννηση. Προτού τα μπετά και τα δολάρια πλακώσουν τις ψυχές μας». Με αυτά τα λόγια έκλεινε το κύριο άρθρο του πρώτου τεύχους του 1992. Για να δούμε, θα πιάσουν «τόπο» τα λόγια τους;

πει να ελπίσει ο αναγνώστης). Το σχίτσο λοιπόν ειδοποιεί πως το αίνιγμα του τίτλου είναι περίπλοκο: γνωρίζουμε κλιμακούμενες αναβάσεις, ναι — αλλά είναι δυνατόν να ορίσουμε την ποίηση ως κλιμακούμενη πτώση; Είναι δυνατόν να αναιρείται το ρομαντικό Ύψος βαθμηδόν, και τότε μόνον να ξανακερδίζεται ακαριαία υψηλό το ποίημα; Γιατί το *Υπό κλίμακα* του Διονύση Καψάλη είναι ποίημα μ ε ί ζ ο ν ο ς τόνου - και δεν αρκεί πια το σχίτσο για να τεκμηριώσουμε αυτή τη διάγνωση.

Ο Άρης Μπερλής, στην κριτική του για το *Υπό Κλίμακα*, θεώρησε το ποίημα του Καψάλη «μοναδικό», γιατί, λέει, δεν θα μπορούσε να γραφεί υπό άλλη μορφή χωρίς να είναι διαφορετικό ποίημα. Η ταυτολογία σημαίνει πως ο Μπερλής θεωρεί το *Υπό κλίμακα* καλό ποίημα. Άλλωστε το αντιμετώπισε υπό κλίμακα: για να μιλήσει για το βιβλίο ομίλησε περί ποιήσεως (πρακτική που έλκει την καταγωγή από τη νεκρώσιμο ακολουθία: για να θρηνήσουμε τον μεταστάντα ομιλούμε περί του γένους των θνητών). Πέραν τούτου, η ουσία (ένα άψογο μάθημα ποιητικής) διατυπώθηκε ήδη στο παλαιό σαιξπηρικό σονέτο: «*To hearwith eyes belongs to love's fine wit*». Αυτός (σωστά είδε ο Μπερλής) είναι ο πρώτος, απολύτως ουσιώδης, λόγος για τον οποίο το *Υπό κλίμακα* είναι ποίημα μείζονος τόνου. Μένει να αποδείξουμε ότι η μορφική εντέλεια είναι και ηθικώς αναγκαία.

Η τελευταία αυτή παρατήρηση που μαρτυρεί (το εξομολογούμαι) το φόβο μου ότι η π ρ ό δ η λ η μορφική εντέλεια (οι ρίμες π.χ.) θα είναι το νέο άλλοθι των απειράριθμων ποιητικών ταλέντων μας, η νέα, μεταμοντέρνα μόδα, με υποχρεώνει σε παρέκβαση. Ελπίζω, εντούτοις, παρεκβαίνοντας, να φθάσω βαθμηδόν στο *Υπό κλίμακα*.

Η πρωτόλεια συλλογή του Διονύση Καψάλη, *Τα μύρτα του φωτός*, κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Πλέθρον» το 1978, εγκαινιάζοντας μιαν εντυπωσιακά παρεκκλίνουσα πορεία. Γραφή εύφορη και ευφορική, φυσικό ήταν να μην προσεχτεί από την κριτική. Μια συζήτηση περί της εν Ελλάδι κριτικής, την τελευταία δεκαετία, θα απεδείκνυε εξίσου φυσικό το γεγονός ότι άλλα πέντε (!) βιβλία του Καψάλη σχεδόν αγνοήθηκαν: η πορεία συνεχιζόταν παρεκκλίνουσα εξ ορισμού, δηλαδή υπήρχε στόχος. Έτσι, στο *Με μια τρελή σοδειά* (Άγρα, 1979) το ταλέντο διακρίνεται κιόλας ώριμο, στο *Βιβλίο Πρώτο* (Άγρα, 1982) δεν συζητούμε πλέον απλώς για ταλέντο, ούτε καν για μεμονωμένα ποιήματα, συζητούμε για ποιητή, τον ίδιον ποιητή που ξαναβρίσκει την ευφορική του διάθεση στο *Τέσσερα* (Άγρα, 1983), τον ίδιο ποιητή που εξαργυρώνει στο "Τυφλό τοπίο", πρώτο μέρος της συλλογής *Ακόμη μια φορά* (Άγρα 1986), το πιο σκληρό νόμισμα του ελεύθερου στίχου: τον σεφερικό στίχο - και περιχαρής, στο δεύτερο μέρος της ίδιας συλλογής, διασπαθίζει τα κεκτημένα του. Ναι, αλλά στο *Ακόμη μια φορά* (η ιδέα της κλίμακος κατετέθη ήδη, νομίζω, κρυμμένη καιρό στο *πρώτο* βιβλίο, στα *τέσσερα* ποιήματα) υπάρχει και τρίτο μέρος. Πολύ φυσιολογικά, καθώς η παρέκκλιση συνεχίζεται και η απόσταση από τα τετριμμένα μεγαλώνει και αυξάνει η ένταση (σαν ν' απομακρύνεις τους ετερώνυμους πόλους δύο μαγνητών) «έπονται τα σονέτα»: το τρίτο μέρος τής συλλογής αποτελείται από δεκατέσσερα σονέτα, που ο ποιητής στις σημειώσεις του τα αφήνει φυσικά ασχολίαστ

Στο είδος του σονέτου, χωρίς εισαγωγικά (ορισμ
να «σονέτα» του Νάσου Βαγενά, π.χ., καλά ή κα
—δεν το εξετάζω—, υποκύπτουν στις απλουστευτικ
περί παρωδίας απόψεις του: για να μην είναι παρωδ
κά, δεν είναι σονέτα), προηγήθηκε σίγουρα ο Μιχ
λης Γκανάς, ίσως και άλλοι· αλλά (μιλώ φυσικά γ
την τελευταία εικοσαετία, όταν τα κραταιά περί ελι
θέρου στίχου ιδεολογήματα μεταποιούνται σε άλλ
ανενδοίαστης προχειρογραφίας) ο Καψάλης είναι
πιο συστηματικός. Και το πιο σημαντικό: δεν προσ
μόζεται εσπευσμένα σε κάποια καινοφανή πρακτ
απλώς, όπως κάθε καλός ποιητής, επιμένει - και σ
σονέτο φτάνει από δρόμο δικό του, φυσιολογικά, π
πάντων κ α τ' α ν ά γ κ η ν. Τα δεκατέσσερα
νέτα τού *Ακόμη μια φορά*, μάρτυρες τεχνικής δεξ
τητας, δεν είναι ακόμη άψογα: υπάρχει μια χλιδή
νοήματος, κάτι από τα φερσίματα (πώς να το πε
του ελεύθερου στίχου στις μεταβάσεις, κάτι θολό
ριές μεριές, σημάδι πως ο Καψάλης δεν μιμείται,
αντιγράφει, δεν αναπαλαιώνει, δεν παρωδεί (αν
το χιούμορ περισσεύει στα σονέτα του)· π ο ι ε ί. Η
το ηθικόν ανάλογον των σονέτων του (ο κρυφός νό
που επιβάλλει να γραφεί σονέτο και μόνο σονέτο, τ
τσινα και μόνο τερτσίνα, ελεύθερος στίχος και μό
ελεύθερος στίχος), νεφελώδες αρχικά, σιγά - σι
συμπυκνώνεται και στερεοποιείται· θα ευρεθεί λαμ
και ακριβές, με μιαν ελαφρά μετατόπιση («σαν
στραβοτιμονιά πριν από το δυστύχημα / όμως / α
βώς / προς / την αντίθετη κατεύθυνση»), στο *Δίγα*
(Άγρα, 1988).

Είναι παράξενο: το πιο «έντεχνο» βιβλίο (δε
πτά υποδειγματικά σονέτα) ενός ποιητή που, ος
καταδέχτηκαν να ασχοληθούν μαζί του οι κριτικοί
(ασχολήθηκαν τρεις φορές όλες κι όλες), κατηγορ
κε για υπερβάλλουσα «φιλολογικότητα», είναι ένα
βλίο οδυνηρής ειλικρίνειας. Και τούτο επιτρέπε
διαπιστώσουμε εκ των υστέρων πόσο α ν α γ κ α
ήταν να οδηγηθεί στο σονέτο ο Καψάλης: σ' αυτ
σημείο της πορείας του, το σονέτο ήταν η μία και
ναδική διάλεκτος, ο κώδικας, ο «συνδυασμός»
σχήμα της ειλικρίνειάς του.

Θα παρατραβούσε η παρέκβαση αν καταπιανόμ
συστηματικά με το *Δίγαμα*. Αλλά πρόκειται στ' α
θεια για παρέκβαση; Όπως ο δίσκος του Οντίν στι
ήγημα του Μπόρχες, το Δίγαμα έχει μόνο μια πλε
—και υπάρχει. Ταυτοχρόνως όμως είναι η ά
πλευρά τού *Υπό κλίμακα*· μπορώ να εξαργυρώσω
νόμισμα μόνον αν χαράξω και τις δύο πλευρές το

Το σχιζοειδές στοιχείο, που φάνηκε ήδη στο σχ
του *Υπό κλίμακα*, υπάρχει όμοιο (αλλά αντισ
φως) στο *Δίγαμα*. «Ακόμη κατεβάζει λύματα ο ο
ρας» —έτσι αρχίζει το πρώτο σονέτο, και ο έντε
θρήνος: το θεμελιώδες ρομαντικό μοτίβο (δείτε
"Ερασιτέχνη" του Πολυλά) επιμολύνθηκε εξ αρχ
ο ποιητής, «ελάσσων κυνικός με την κρυφή του ζάλ
εγκωμιάζει σαρκάζοντας, η ανάμνηση μεταλλάσσ
βαθμηδόν σε «σκωπτική χημεία»... Και το σονέ
Θ' αρκούσε ενδεχομένως να υπενθυμίσουμε ότι η φ
μα του σονέτου συνδέθηκε εξ αρχής άρρηκτα με π
ρωτικό εγκώμιο, υπήρξε ο ρητορικός του τόπος. Αλ
εδώ δεν πρόκειται μόνο γι' αυτό.

Στο πρώτο ποίημα υπάρχει μια ατέλεια στη ρίψ

Νισυριακά Νέα. Εφημερίδα όλων των Νισυρίων και τα μαντάτα καλά από το μικρό νησάκι του Αιγαίου, ώς και ελικοδρόμιο το 1992! Λίγη ανανέωση όμως δεν θα έβλαφτε... Καιρός για νέους εκδοτικούς δρόμους, για λίγη έμπνευση, που άλλωστε δεν λείπει από τους Νισυριούς...

Ξεχασμένες ψυχές. Τίτλος της δεύτερης ποιητικής συλλογής ενός έφηβου (αυτό μόνον ελάττωμα δεν είναι...) του Βασίλη Χ. Ζιωγανά (εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1991): «Πρωτάκουστο δεν έμοιαζε τραγούδι; / Περάσατε τα λόγια βιαστικά, / κοιτάξατε την θέα απ' το λουλούδι / μα κρύψατε τη γύρη μυστικά».

Ο λυπημένος ερωδιός· ποιος να 'ναι πάλι αυτός; «Είμαι φτιαγμένος από εκρήξεις. Στον ενδιάμεσο χρόνο συγκολλάω τις ρωγμές μου όσο πιο καλά μπορώ, για να αντέξω την επόμενη ανατίναξη». Αυτά και άλλα πολλά αφηγείται ο Σπύρος Σίγμα (εκδ. Σμίλη, Αθήνα 1991). Όσο για τον χαρτοκόπτη, αντέχει κι αυτός όσο μπορεί...

Πέραν των Συμπληγάδων· μυθιστόρημα του Γιάννη Α. Φίλη (εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1991): Μικρά Ασία, Αγγλία, Αφρική, Ελλάδα —φάσεις ζωής από την μικρασιατική καταστροφή, στην γερμανική Κατοχή, στην Μέση Ανατολή και πάντα μέσα στην εσωτερική περιπλάνηση, σε αυτό που ονομάζουμε μοίρα ή τύχη...

Ρομπέρ Ζολί, *Η πόλη και ο αστικός πολιτισμός* (μετάφρ. Σώτη Τριανταφύλλου. Εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1991). Και πάλι ο Μαρξ είναι πανταχού παρών. «Να κατανοήσουμε ώστε να μετασχηματίσουμε». Κάτι που βέβαια ισχύει και για το ίδιο το βιβλίο...

ξεφεύγει - περισσεύει». Αυτή η ατέλεια είναι το θέμα
υ δεύτερου ποιήματος:

«"Ξεφεύγει", "περισσεύει", ατελής η ρίμα:
λείπει το γάμα, γράμμα της αλληγορίας·
γεμάτο απόβλητα κρυφής βιολογίας
ξεφεύγει, περισσεύει, κλείνεται στο ρήμα
γάμος, στο ρήγμα που ρυθμίζει τη ζωή μου,
μέρος του λόγου που αποσκίρτησε και πρώτο
λάθος, μέρος του λόγου που πονώ, γαμώτο,
γάμα που πέπληγμαι και δίγαμα, μικρή μου.
Σπαραχτικό υπόλοιπο θανάτου ο γάμος,
γάμα και δίγαμα, το F, το αρχικό σου
(τι εύκολα που ομοιοκαταληκτεί το "άμμος"),
και του φωτός το ευ κλεισμένο στο ντουλάπι,
πως φωτογραφήθηκε στο πρόσωπό σου,
εφεύγει, περισσεύει, ατελής η αγάπη».

Νά γιατί είναι αναγκαία συνθήκη το σονέτο. Και σταματάμε εδώ: καθώς το βιβλίο τελειώνει, το έτο δεν είναι πια μεταφορά, σχήμα ή διάλεκτος· εί-ο τόπος της απόλυτης ειρωνείας. Το προτελευταίο ημα τελειώνει ως εξής:

Εγώ, το γ΄ πρόσωπο μιας διγαμίας,
νήμες μιας έξης μακρινής δημοσιεύω,
ήγματα θάμβους όπως τα 'φερεν η τύχη:
εν αφορούν εσένα πια αυτοί οι στίχοι».

, ναι, η οδύνη είναι να ειρωνεύεσαι τις μάταιες έ-σου με τρόπο που να αποτυπώνει ακριβώς έξεις ώ για την κανονικότητα του σονέτου), η οδύνη εί-α μιλάς για τύχη με τρόπο διόλου τυχαίο (το σο-είναι η πιο αυστηρή μορφή) - η οδύνη είναι η αιφ-χασμωδία («πια αυτοί»), η σχεδόν περιττοσυλ-α (σαν ελάχιστη παράταση, σαν το βλέμμα που υμε πριν ο άλλος κατηφορίσει την Καλλιδρομίου αθεί), ο κλονισμός του τελευταίου στίχου —που ουσιαστικά κι ο τελευταίος στίχος του βιβλίου. τελευταίο σονέτο, ο συγγραφέας έχει κιόλας φεί προς τους πατέρες:

ο πρόσωπό σου χάνεται και το μαλάζουν
μ το δικό μου στρέφει εδώ — όλα ταιριάζουν».

σο για το «εδώ» - εδώ είναι ξανά (σαν σε κόσμο λης, έντεχνος όπως ίσως ήταν ανέκαθεν) ο αιθέ-του κάποτε μολύνθηκε: ο τόπος όπου κατοικούν οι ρες.

τάρχει επτάστιχη στροφή αλλά το επτάστιχο του *κλίμακα* είναι οττάβα μείον ένα στίχο: δεν εκ-ει, αναστέλλεται· και (σχεδόν υπεραναπληρω-κά) μεταβαίνει στο επόμενο επτάστιχο. Αυτό το *ίο* (ισότονες επτάστιχες στροφές), αυτή η διαδο-ρ σ ε ω ν , αυτή η κλιμακούμενη αναστολή α-ίται τον αρχέγονο φόβο: όχι απλώς «την αγωνία νεχιστεί η ποίηση», όπως διαπιστώνει ο Μπερ-αλλά (ταυτοχρόνως, σε αξεδιάλυτο μίγμα) τον ότι η ποίηση συνεχίζεται.

ίσως μετά τα πλάγια επτάστιχα έρχονται επτά-—πάντα, σε όλη την έκταση του ποιήματος— κυριαρχεί το μοτίβο του ύ π ν ο υ . Ναι, το ό-δεν εξελίσσεται, η ανάβασις δεν συνεχίζεται πα-νον επειδή διαρκώς ξαναρχίζουν. Η κανονικότη-ν επταστίχων, η αναστολή της οττάβας (ρυθμού στον αναγνώστη, αν όχι από τον *Don Juan*, *Byron*, τουλάχιστον από τα οκτάστιχα του *Λά-μπρου*) —όλα ξαναρίχνουν το ποίημα στη διαρκή αφετηρία του· και με αυτόν ακριβώς τον τρόπο, γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, το ποίημα προχωρεί.

Δεν έχει νόημα να εκτραπούμε σε μιαν ακατάσχετη φιλολογία περί Ρομαντισμού ή περί Ποιήσεως εν γένει. Δύο πράγματα μόνο θέλω να υποδείξω:

1. Το ναρκισσιστικό τραύμα που αφηγείται το *Δίγαμα* δεν επουλώνεται εδώ - αντίθετα: γίνεται οφθαλμός, άνοιγμα, το σημείο απ' όπου ξαναφαίνεται ο κόσμος. Κι όχι μόνον ο κόσμος της Ελένης («που μοιραία θα δακρύσει / βουβή σαν συνοδός επιταφίου»), όχι μόνο ο κόσμος της Μυρσίνης, όχι μόνον το πολύτιμο ιδιωτικό σύμπαν καθενός, αλλά και οι τιμώμενοι του Άδη και οι Αλβανοί και Πόντιοι πρόσφυγες, όσοι ποτέ κατοίκησαν «εδώ, στα κατεχόμενα του κόσμου». Η αναστολή της οττάβας διανοίγει το κενό ανάμεσα στα δύο επτάστιχα, το εντείνει, το ποίημα καθυστερεί και ολοένα ξαναρχίζει - και απ' αυτά τα διάκενα χρόνου περνά ο κόσμος, και στον κόσμο (του ποιήματος) περνούν και μας πλησιάζουν —ωσάν σε Νέκυια— οι φίλιες μορφές του *Keats*, του *Byron*, του Βιζυηνού· εδώ, «σε καφενεία Αλβανών κι Αράβων» κι αυτοί, κατά παράδοξο τρόπο «εθελοντές στη λήθη». Λένε πως ο *Keats* πεθαίνοντας είπε: «*I shall be counted among the English poets after my death*» - αλλά γιατί μου φαίνεται πως υπάρχει κάτι πικρό σε αυτά τα λόγια;

2. Η ακίνητη μάχη του Ιακώβ με τον άγγελο γίνεται πάντοτε «εδώ»: εν σκότει και σκιά θανάτου. Η απόλυτη κανονικότητα του ποιήματος υποδηλώνει (και κατά τούτο, επίσης, είναι ηθικώς αναγκαία) πως και οι αιθέρες, απόμακροι, ασφυκτικά αραιοί, κατοικητήριο επίφοβων, αναπόφευκτων πατέρων, βρίσκονται επίσης «εδώ»: δεν υπάρχει «αλλού» σε ένα ποίημα. Κι εδώ, τελευταίοι θα φανούν:

«συνέταιροι στο θάμβος και τη λύπη,
ο Σολωμός κι ο Κώστας Καρυωτάκης,
κι ανέβαινε στο φως κατακορύφως
σαν σκαλωσιά της τέχνης τους το ύφος».

Περί Ύψους λοιπόν. Είναι αδύνατον να λησμονηθεί η πνοή Παραδείσου που περνά από τα φωνήεντα του σολωμικού στίχου: «Αλλ' ήλιος, αλλ' αόρατος αιθέρας κοσμοφόρος». Κι είναι αδύνατον να λησμονηθεί το ύψος αγχόνης που αποτυπώνει το καρυωτακικό "Εμβατήριο πένθιμο και κατακόρυφο". Ο Καφάλης σμίγει τα δύο άκρα σε ένα ο μ ο ι ο κ α τ ά λ η κ τ ο δίστιχο. Τα τελευταία δίστιχα ήσαν εξ αρχής ομοιοκατάληκτα — για να διατυπωθεί η αλήθεια. Τώρα μπορούν τα κερδισμένα να αναστραφούν: ο πληθυντικός δικαίωσε με τη σειρά του το τραύμα· το «γ΄ πρόσωπο μιας διγαμίας» μπορεί να γίνει πρώτο ενικό - και το χάσμα, που εξαρχής, μια στιγμή πριν την αναστολή, κρατήθηκε ανάμεσα στη «βασιλεία» (των ουρανών) και την «πολιτεία», μπορεί να ονομαστεί:

«μα κράτησα για μια στιγμή στο χάσμα
του κόσμου που αποσύρθηκε με βία
μια δόξα που λαμπάδιασε σαν άσμα».

Περί Ύψους - αλλά υπό κλίμακα. Το ποίημα του Καφάλη είναι μείζονος τόνου ακριβώς διότι δεν τίθεται, εδώ, θέμα μείζονος και ελλάσσονος. Εδώ, το παρήγορο και το τρομακτικό είναι ό,τι γνωρίζαμε εξ αρχής: όλα ταιριάζουν.

Γιώργος Κοροπούλης

Συμμαζεύω τα ασυμμάζευτα;

Το *βιβλίο κι εμείς*. Διμηνιαίο περιοδικό της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Εκδοτών Βιβλιοπωλών (τχ. 2/105/Φεβρουάριος - Μάρτιος 1991): Πολλά υποσχόμενο έντυπο με ελάχιστα ενδιαφέροντα θέματα, όπως για παράδειγμα το ανεπαρκές περιεχόμενο του βαρύγδουπου: «Ευρωπαϊκός αέρας στα ελληνικά βιβλιοπωλεία». Αέρας στα πανιά σας! Καλή ανανέωση, λοιπόν...

Υστερόγραφον.

Φθινόπωρο του 1989: Ο Νίκος Καρούζος βρίσκεται στο στούντιο ηχογραφώντας την ποίησή του.
Σήμερα, ο δίσκος «Ομορφαίνω την Μοίρα» παραδίδεται στην κυκλοφορία.
Ο δίσκος περιλαμβάνει τριάντα ποιήματα, μέσα από ένα αρχικό υλικό σαράντα ηχογραφημένων ποιημάτων, διατρέχοντας έτσι όλες τις εποχές του Νίκου Καρούζου, από την πρώτη του συλλογή «Ποιήματα» (1961) ως και την τελευταία, «Λογική Μεγάλου Σχήματος» (1989).
Ο Νίκος Καρούζος ήθελε αυτός ο δίσκος να είναι ένας οδηγός ανάγνωσης της ποίησής του. Έτσι, με τις απαγγελίες του αυτές καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ερμηνεύεται η ποίησή του, φωτίζοντας με την φωνή του την τυπογραφία, γνωρίζοντας ωστόσο πως ούτως ή άλλως αυτή είναι που έχει πάντοτε τον τελευταίο λόγο.

Χαιρετίζουμε την ανεξάρτητη ετικέτα «Ιπτάμενοι Δίσκοι», (παραγωγή είναι των Θάνου Σταθόπουλου και Γιάννη Τζώρτζη, διανομή από τη «ΛΥΡΑ») που εξέδωσε το δίσκο του Καρούζου.

Ψηλαφούμε την αγωνία του ποιητή.

Ω, τι ωραίες μέρες.

Ο Χαρτοκόπτης

ΚΑΙΣΠΙΜΕΝΟΥΜΕ

Χαμός, για έναν δίσκο δημοφιλέστατου τραγουδιστή που υποτίθεται ότι περιλαμβάνει νησιώτικα τραγούδια, ενώ ανάμεσά τους δεσπόζουν γνωστά ρεμπέτικα —που εκτελούνται (στην κυριολεξία) χωρίς μάλιστα να έχουν εξασφαλιστεί τα δικαιώματά τους. Τα δικαστήρια έδωσαν προσωρινή λύση, το πρόβλημα της λογοκλοπής ωστόσο, παραμένει και είναι τεράστιο. Άραγε, το προς ψήφισιν νομοσχέδιο περί πνευματικών δικαιωμάτων θα βάλει κάποια τάξη;

ΘΛΙΒΕΡΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Προέκταση των όσων γράφαμε στο προηγούμενο τεύχος για την στάση των media στο θέμα του αδόκητου θανάτου του δημάρχου Αθηναίων Αντώνη Τρίτση ήταν τα όσα ακολούθησαν. Δακρύβρεχτα ρεπορτάζ, «αποκλειστικότητες» πόνου και «ανείπωτη» νοσταλγία, η κηδεία στον αέρα, οι αφόρητες κοινοτοπίες πάνω από το φέρετρο. Η Ελλάδα αποκαλυπτόταν ξαφνικά, με σύσσωμη την πολιτική της ηγεσία και με την κάλυψη όλων των μέσων ενημέρωσης, μπροστά στον (εκ των υστέρων βαπτισθέντα) «οραματιστή», «αντικομφορμιστή», «επαναστάτη», «γλυκό πρίγκηπα».

Ο θάνατος απαμβλύνει τα πάθη —και, επειδή η θανατολαγνεία προσθέτει πόντους ακροαματικότητας αλλά και ενισχύει το τρωθέν image των πολιτικών όλοι ενωμένοι έσπευσαν μέσα από κάθε κανάλι δημοσιότητας να το εκμεταλλευθούν. Όπλο τους: η «κοντή» μνήμη, η λήθη που επιβάλλεται εντέχνως από το σύνολο των μέσων προς τους καταναλωτές της πληροφόρησης.

Αν η τηλεόραση (κρατική και ιδιωτική, συλλήβδην) είναι «θέατρο δημοκρατίας» —καταπώς υποστηρίζει ο Γιώργος Βέλτσος στην στήλη του στα Νέα— τότε μάλλον θα πρόκειται για θλιβερή δημοκρατία: όπου η πολιτικολογία, οι σκοπιμότητες, η φτήνεια και η εμπορευματοποίηση έχουν καταβροχθίσει τις όποιες αξίες θα μπορούσε να υπερασπίζεται η κοινωνία των πολιτών έναντι της φθοράς στην οποία τις έχουν υποβάλλει οι δημόσιοι εκπρόσωποί μας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ. Την περασμένη εβδομάδα, την Παρασκευή 10/4, το Σάββατο 11/4 και την Κυριακή 12/4 οργανώθηκε στα Γιάννενα με πρωτοβουλία του Τομέα Νέας Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και σε συνεργασία με το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου και το Θεατρικό Εργαστήρι Ηπείρου, στην Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών επιστημονικό συμπόσιο για το μεγάλο Γιαννιώτη συγγραφέα **Δημήτρη Χατζή**.

Το συμπόσιο αυτό, έντεκα χρόνια μετά το θάνατό του, ήταν η πρώτη επιστημονική συνάντηση που έγινε για το Δημήτρη Χατζή. Το γεγονός αυτό, η «πρωτιά» δηλαδή, ήταν ίσως και η αιτία που το συμπόσιο ήταν τόσο καρποφόρο: οι ανακοινώσεις και στη θεματική επιλογή όσο και την επεξεργασία και την αναλυτική ανάπτυξη έφεραν πολλά στοιχεία για τη γνώση του έργου του Χατζή. Μια ακόμα ευχάριστη διαπίστωση ήταν ότι οι μελετητές του έργου του Χατζή είναι πολλοί —και όχι μόνον Έλληνες.

Η σύντομη περιήγηση που έγινε μέσα στο έργο του Δ. Χατζή έδειξε πόσο πλούσια προβληματική μπορεί να αναπτυχθεί γύρω από τον σχετικά ολιγογράφο συγγραφέα. Δεν είναι μόνον αυτή καθαυτή η προσφορά του στα ελληνικά γράμματα. Είναι ο πολιτικός Χατζής, ο φιλόλογος Χατζής, ο πνευματικός άνθρωπος.

Ίσως ένα αρνητικό στο συμπόσιο ήταν ο περιορισμένος χρόνος για την ανάπτυξη των συζητήσεων· αλλά δεν μπορούσε να γίνει αλλοιώς: έγιναν πάνω από 20 ανακοινώσεις.

Στο πλαίσιο του συμποσίου έγινε και η προβολή 2 ταινιών και αποσπασματική παρουσίαση του θεατρικού «Καληνύχτα Μαργαρίτα»

ΣΑΚΙΑ ΤΣΙΜΕΝΤΟΥ; Σαν «σακιά τσιμέντου» μεταχειρίζονται τα έργα τέχνης που κατέχει η ΑΓΕΤ-Ηρακλής, καταγγέλλει ο Σύλλογος Προστασίας Περιβάλλοντος Αλιβερίου σε επιστολή του που απευθύνει στο δ.σ. της προς πώληση εταιρείας. Και καταλήγει με μια πολύ ενδιαφέρουσα πρόταση:

«Τα έργα τέχνης τα πλήρωσε η ΑΓΕΤ από τα κέρδη τόσων χρόνων εκμεταλλευόμενη, χωρίς να πληρώνει μια δραχμή, το φυσικό περιβάλλον. Όλα αυτά τα γνωρίζουν πολύ καλά οι κάτοικοι της Δραπετσώνας, του Βόλου και του Αλιβερίου, τα πληγωμένα βουνά των περιοχών μας, η αρχαία πόλη έξω από το Βόλο, η αποξηραμένη από την ΑΓΕΤ λίμνη του Δύστου, τα μικρά παιδιά του οικισμού Μηλάκι Αλιβερίου (60% με πνευμονικές παθήσεις).

Ο Σύλλογός μας ζητά να δοθούν τα έργα τέχνης σε μουσεία που θα ιδρυθούν στο Αλιβέρι, στο Βόλο και Δραπετσώνα σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση όπου εκτίθενται οι πίνακες που θα μπορούν να ανήκουν στην ΑΓΕΤ. Οι τοπικές κοινωνίες στα μέρη που λειτουργούν εργοστάσια της ΑΓΕΤ θα αγκαλιάσουν μια τέτοια προσπάθεια και θα αποδείξουν ότι δεν είναι μόνο περιοχές που θυμίζουν «κρανίου τόπου» αλλά μπορεί να γίνουν οάσεις για τη σωτηρία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς».

Προσυπογράφουμε.

ΜΙΜΗ ΝΤΕΝΙΣ. Δεν πρόλαβε να φύγει **Αντώνης Τρίτσης** κ σταρ **Μιμή Ντενίση** σπευσε στον *Ταχυδρό* να συνεντευξιασθεί με ριο θέμα την ιδιωτική ζωή με τον εκλιπόντα μαρχο.

Και καλά. Τα έντυ στην κυκλοφοριακή αγωνία, υπερβαίνουν τα σκαμμένα. Ορισμένοι θρωποι, όμως δεν έχ καμιά άλλη αρχή πάρε κείνη της άνευ ορίων, ά όρων δημοσιότητας;...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΕΙΡΑ Α

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Μαθηματικά

M. Spivak
Διαφορικός και Ολοκληρωτικός Λογισμός

•

Thomas-Finney
Απειροστικός Λογισμός
I, II

•

Στέφανος Τραχανάς
Διαφορικές Εξισώσεις Ι

Φυσική

E. N. Οικονόμου
Η Φυσική σήμερα Ι:
ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ

•

E. N. Οικονόμου
Η Φυσική σήμερα ΙΙ:
ΟΙ ΔΕΚΑ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

•

Στέφανος Τραχανάς
Κβαντομηχανική I, II, III

•

Στέφανος Τραχανάς
Σχετικιστική Κβαντομηχανική

•

P. Hewitt
Έννοιες της Φυσικής, Ι

•

Στέφανος Πνευματικός
Σολιτόνια:
ΤΑ ΜΟΝΑΧΙΚΑ ΚΥΜΑΤΑ

Αστροφυσική

Frank Shu
Αστροφυσική Ι

Βιοχημεία

Clark-Switzer
Πειραματική Βιοχημεία

Χημεία

Murrell-Kettle-Tedder
Ο Χημικός δεσμός
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΒΑΝΤΙΚΗ ΧΗΜΕΙΑ

Πληροφορική

Συνεργασία επιστημόνων:
• Γλώσσα Pascal
• Στοιχεία Θεωρίας Αλγορίθμων

ΣΕΙΡΑ Β

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

G. H. Hardy
Η απολογία
ενός μαθηματικού

•

E. T. Bell
Οι μαθηματικοί
ΤΟΜΟΣ Ι:
Από το Ζήνωνα ώς τον Cauchy

•

Field-Chaisson
Το Αθέατο Σύμπαν

•

Richard Feynman
Ο χαρακτήρας του Φυσικού Νόμου

•

Γιώργος Γραμματικάκης
Η Κόμη της Βερενίκης

•

Συνεργασία επιστημόνων
Εμείς και η Ραδιενέργεια

•

Ελένη Σαββάκη
Οι παράλληλοι εαυτοί μας και το βουβό δεξί ημισφαίριο

•

Βασίλης Ξανθόπουλος
Περί αστέρων και συμπάντων

•

E. N. Οικονόμου
Πυρηνικά όπλα και ανθρώπινος πολιτισμός

ΣΕΙΡΑ Γ

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Κρητικά Χρονικά
(Ετήσια επιστημονική έκδοση,
τ. 26, 27)

•

Αφιέρωμα
στον Νίκο Σβορώνο

•

Γ. Μαυρογορδάτος-Χ. Χατζηιωσήφ
Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός

•

Education in Europe-Εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη

•

Θ. Καλπαξής
Αρχαιολογία και Πολιτική Ι:
Σαμιακά Αρχαιολογικά

•

Ν. Γ. Κοντοσόπουλος
Γλωσσικός Άτλας
της Κρήτης

Γ. Μ. Σηφάκης
Για μια Ποιητική του Ελληνικού Δημοτικού Τραγουδιού

•

Ι.Ε. Στεφανής
Διονυσιακοί Τεχνίται: Συμβολές στην προσωπογραφία του θεάτρου των αρχαίων Ελλήνων

•

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ
I, II, III
Επιμέλεια: Ν. Χατζηνικολάου
I: Τεκμήρια για τη ζωή και το έργο του
II: Βυζάντιο και Ιταλία
III: Έργα στην Ισπανία

•

Νάσος Βαγενάς (επιμέλεια)
Νεοελληνικά Μετρικά

•

Bernard Fenik
Digenis: Epic and popular style in the Escorial version

•

Speros Bryonis
The medical unity of the Mediterranean World in Antiquity and the Middle Ages

•

Γιάννης Κουγιουμουτζάκης
Πρόοδος στην αναπτυξιακή Ψυχολογία των πρώτων χρόνων

ΣΕΙΡΑ Δ

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ
Οι «*Ωδές*» του Κάλβου
Επιμέλεια: Ν. Βαγενάς

ΣΕΙΡΑ Ε

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΞΑΝΘΙΠΠΗ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗ
Τραγούδια και σκοποί της Μακεδονίας

•

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 1:
Σκοποί και τραγούδια της Κρήτης

•

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 2:
Σκοποί και χοροί της Ανατολικής Κρήτης

•

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 1
Έργα Κρητών μελοποιών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ —ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ, Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ
Κεντρική διάθεση: ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Γραββαίων 5, (πάροδος Σκουφά 64) Αθήνα, τηλ. 3646426.
Για την Κρήτη: Βιβλιοπωλείο Μ. Κυριάκη, Έβανς 67, Ηράκλειο, τηλ,. 285119

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ
ΣΚΕΨΗ, ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

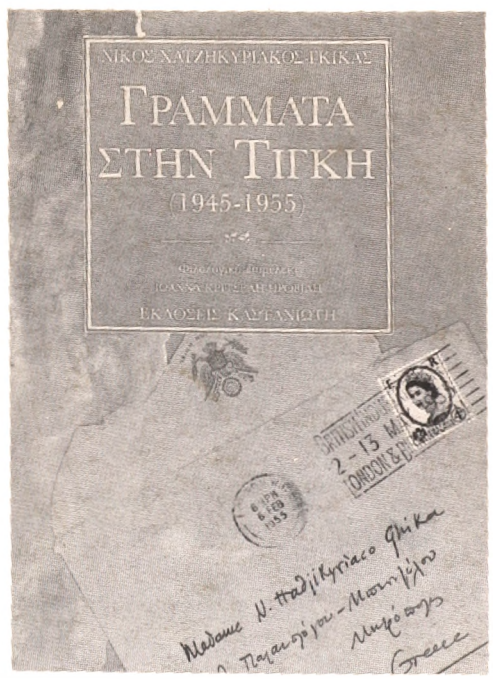

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ: ΑΠΟ ΑΝΑΤΟΛΗ ΣΕ ΔΥΣΗ (ΤΑ ΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ / **ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ - ΑΝΝ ΦΙΛΙΠ:** ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ / **Ε. ΤΕΡΙΑΝΤ:** ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ / **ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ ΓΚΙΚΑΣ:** ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΙΓΚΗ (1945-1955) **Μ. ΠΛΩΡΙΤΗΣ:** ΕΡΩΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΟΦΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία
στα ελληνικά γράμματα